

อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล:
การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับ

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ชาลิน สุวรรณวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
กรกฎาคม 2561

อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล:
การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับ

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ชาริน สุวรรณวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

กรกฎาคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล:
การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับ

บทคัดย่อ
ของ
ชาลิน สุวรรณวงศ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
กรกฎาคม 2561

ชาลิน สุวรรณวงศ์. (2561). *อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล: การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับ*. ปร.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรัณย์ พิมพ์ทอง.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน เพื่อเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ต่างกัน และเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ โดยสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2559 อย่างเป็นระบบ พงานวิจัยที่ตรงตามเกณฑ์การคัดเลือกและการประเมินคุณภาพงานวิจัย จำนวน 16 เรื่อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เมตา และการสังเคราะห์แก่นเรื่อง พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ได้แก่ ทักษะชีวิต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การสนับสนุนทางสังคม การทำหน้าที่ของครอบครัว บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ การดำเนินนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 516 คน และครู จำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัด จำนวน 12 แบบวัด มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ .812-.959 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของแบบจำลอง และการวิเคราะห์พหุระดับ พบว่า 1) แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มีความเท่าเทียมกัน แต่ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุในแบบจำลองมีความแตกต่างกัน และนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การสนับสนุนทางสังคม การทำหน้าที่ของครอบครัว วุฒิภาวะทางจิตสังคม และพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ สูงกว่านักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และ 2) แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพหุระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการสนับสนุนทางสังคมและการทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและการคิดอย่างมีเหตุผล บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคมและการคิดอย่างมีเหตุผล การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การคิดอย่างมีเหตุผลเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การดำเนินนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู มีอิทธิพลข้ามระดับต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง การคิดอย่างมีเหตุผลเป็นผล และพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

EFFECTS OF CAUSAL FACTORS ON SMOKING PREVENTION BEHAVIOR
AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS IN SATUN PROVINCE:
RESEARCH SYNTHESIS AND MULTILEVEL ANALYSIS

AN ABSTRACT
BY
CHARIN SUWANWONG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

July 2017

Charin Suwanwong. (2561). *Effects of Causal Factors on Smoking Prevention Behavior among High School Students in Satun Province: Research Synthesis and Multilevel Analysis*. Dissertation Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Asst. Prof. Dr. Saran Pimthong.

This research aimed to provide a body of knowledge to synthesize the factors related to smoking prevention behavior among youths, to compare the causal model on smoking prevention behavior among students with different levels of susceptibility to smoke, and to examine the multilevel causal model on smoking prevention behavior among students.

In phase one, the research synthesis was performed by a systematic review. A systematic search from 2007 to 2016 identified sixteen studies that also met the inclusion criteria and quality appraisal. A statistical meta-analysis and a thematic analysis were used for data analysis. The findings found that the factors related to smoking prevention behavior among youths; were life skills, self-efficacy, positive role modeling on smoking prevention, social support, family functioning, non-smoking as the norm, smoking prevention policy operations in school, the role of teachers in smoking prevention, and attitudes toward smoking prevention behavior.

Phase two consisted of quantitative research. The sample consisted of five hundred and sixteen high school students and fifty eight teachers. The instrument was twelve questionnaires, with a reliability of .812 to .959. The invariance analysis and multilevel analysis were applied for data analysis. The results were as follows; 1) the causal model showed equivalence between non-smoking susceptibility students and smoking susceptibility students. However, also showed the differences between two groups; and non-smoking susceptibility students had higher latent means of positive role modeling on smoking prevention, social support, family functioning, psychosocial maturity, and smoking prevention behavior than smoking susceptibility students; and 2) the multilevel causal model on smoking prevention behavior showed a good fit; and found that social support and family functioning had an effect on self-efficacy and reasoning; non-smoking as a norm had an effect on psychosocial maturity and reasoning; positive role modeling on smoking prevention had an effect on life skills, psychosocial maturity and attitudes toward smoking prevention behavior; reasoning, psychosocial maturity and attitudes toward smoking prevention behavior had an effect on smoking prevention behaviors; smoking prevention policy operations in school had an effect on the role of teachers in smoking prevention; and the role of teachers in smoking prevention had a cross-level effect on self-efficacy, reasoning and smoking prevention behavior.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล:

การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับ

ของ

ชารินทร์ สุวรรณวงศ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2561

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ พิมพ์ทอง)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุจเดือน พันธุมนาวิน)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ พิมพ์ทอง)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุชนิ โยเหลา)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้นั้น ได้มอบความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งให้แก่ผู้วิจัย ทั้งได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยหลากหลายรูปแบบ การได้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นนักวิจัยที่ดี การมองเห็นข้อดีและข้อบกพร่องในด้านต่างๆ ของตนเอง รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการทำวิจัย สิ่งเหล่านี้จึงนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งที่ผู้วิจัยจะได้นำมาพัฒนาตนเองสืบไป ซึ่งปริญญาโทฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้หากปราศจากความเมตตา และการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคคลผู้มีพระคุณท่านต่างๆ ดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ พิมพ์ทอง อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทที่คอยกำกับติดตาม ให้ความหวังใจและความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในทุกกระบวนการทำวิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถปรับปรุงแก้ไขปริญญาโทที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างให้กำลังใจให้ผู้วิจัยเกิดพลังและแรงจูงใจในการทำปริญญาโท ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ดุจเดือน พันธุมนาวิน รองศาสตราจารย์ดุษฎี โยเหลา และอาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล ประธานและกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาโท ที่ได้ให้ความเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญจันทร์ ประดับมธุ เซอร์เรอร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพ.ณัฐธ แก้วสุทธา อาจารย์ ดร.พิชญานี พูนผล อาจารย์ ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล และอาจารย์ ดร.สาธิต เชื้ออยู่นาน ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้เครื่องมือวัดมีคุณภาพสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวิชาความรู้ และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ตลอดระยะเวลาของการศึกษา รวมทั้งขอขอบคุณบุคลากรฝ่ายสนับสนุนของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดสตูล ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและเอื้ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี รวมทั้งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทุกคนที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิต รุ่นพี่ รุ่นน้อง ทั้งปริญญาโทและปริญญาเอกที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีมาโดยตลอด คอยให้กำลังใจ และช่วยแก้ไขปัญหาเสมอมา

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่ให้การอุปการะ อบรมเลี้ยงดู ตลอดจนส่งเสริมการศึกษา คอยเป็นกำลังใจ และเฝ้ารอความสำเร็จของผู้วิจัยในครั้งนี้

ชารินทร์ สุวรรณวงศ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	6
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	11
รูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น.....	23
การคิดพิจารณาที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	35
ทฤษฎีวุฒิภาวะของการคิดพิจารณา.....	35
การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล.....	36
วุฒิภาวะทางจิตสังคม.....	39
เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	43
ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับบุคคลที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	45
ปัจจัยภายในบุคคล.....	45
ทักษะชีวิต.....	45
การรับรู้ความสามารถของตนเอง.....	49
ปัจจัยระหว่างบุคคล.....	52
การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่.....	53
การทำหน้าที่ของครอบครัว.....	56
การสนับสนุนทางสังคม.....	59
ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม.....	61
บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่.....	61
ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	64
การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน.....	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
บทบาทในการป้องกันการสูญบุหรีของครุ.....	68
แนวโน้มที่จะสูญบุหรี: ตัวแปรแบ่งกลุ่ม	70
การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ.....	72
การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์พระดับ.....	78
นิยามปฏิบัติการ.....	82
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	85
สมมติฐานการวิจัย.....	88
3 วิธีการวิจัย	90
การวิจัยระยะที่ 1	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	90
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	91
ขั้นตอนการวิจัย.....	92
การวิจัยระยะที่ 2	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	96
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	97
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	113
การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	113
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง.....	115
4 ผลการวิจัยระยะที่ 1	116
ข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ.....	116
ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัย.....	126
ผลการสังเคราะห์ข้อมูล.....	131
ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เมตา.....	131
ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสังเคราะห์แก่นเรื่อง.....	136
ผลการบูรณาการการสังเคราะห์ข้อมูล.....	138
ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1.....	139

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 ผลการวิจัยระยะที่ 2.....	143
ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	144
สถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนที่ใช้ในการศึกษา.....	147
สถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับครูที่ใช้ในการศึกษา.....	153
ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรระดับนักเรียน.....	154
ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุ.....	159
ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุระดับ.....	171
6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	182
สรุปผลการวิจัย.....	184
อภิปรายผลการวิจัย.....	189
อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1.....	189
อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2.....	199
อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1 และ 2.....	212
ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	213
ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ.....	213
ข้อเสนอแนะในทางทฤษฎี.....	219
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	219
บรรณานุกรม.....	222
ภาคผนวก.....	249
ภาคผนวก ก.....	250
ภาคผนวก ข.....	252
ภาคผนวก ค.....	283
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	297

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การลั้งเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น.....	19
2 เกณฑ์คัดเข้าจำแนกตามการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	94
3 เกณฑ์ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล.....	98
4 สรุปผลการสังเคราะห์รายงานการศึกษา.....	118
5 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามปีที่พิมพ์เผยแพร่.....	126
6 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามแบบแผนของการวิจัย.....	127
7 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	128
8 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	128
9 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามประเภทของเครื่องมือ.....	129
10 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	130
11 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามการวิเคราะห์ข้อมูล.....	130
12 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของค่าขนาดอิทธิพล จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมการจัดการ ตนเองต่อการสูบบุหรี่.....	131
13 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	132
14 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่.....	133
15 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่.....	133
16 สรุปประเด็นแก่นเรื่องทั้งหมด.....	136
17 การพัฒนาแก่นเรื่องเชิงบรรยายและแก่นเรื่องเชิงวิเคราะห์.....	137
18 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน.....	144
19 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน.....	146
20 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนของกลุ่มรวม.....	147
21 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนของกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่.....	148
22 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่.....	149
23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตในกลุ่มรวม.....	150
24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่.....	151
25 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่.....	152
26 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับครู.....	153
27 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตในกลุ่มครู.....	154

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
28 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรม ป้องกันการสูบบุหรี่ในระดับนักเรียน.....	154
29 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรม ป้องกันการสูบบุหรี่ในระดับนักเรียนหลังปรับแบบจำลอง.....	156
30 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรระดับนักเรียน.....	158
31 สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตเฉพาะที่มีความ แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม.....	162
32 สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าอิทธิพลเฉพาะที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม.....	163
33 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่ม นักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่.....	170
34 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระดับนักเรียน และระดับครู.....	172
35 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระดับนักเรียน และระดับครูหลังปรับแบบจำลอง.....	173
36 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรระดับนักเรียนและระดับครู.....	174
37 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect: TE) ของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิง สาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่แสดงด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน.....	176
38 ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติตามยุทธวิธีในการป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น.....	214
39 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมป้องกัน การสูบบุหรี่.....	284
40 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการคิดอย่าง เป็นเหตุเป็นผล.....	285

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
41 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคม.....	286
42 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	287
43 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิต.....	288
44 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง.....	289
45 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่.....	290
46 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว.....	290
47 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม.....	291
48 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่.....	291
49 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน.....	292
50 คำอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู.....	292

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	โครงสร้างของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา.....	26
2	กรอบแนวคิดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น.....	29
3	รูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น.....	34
4	การกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อม และพฤติกรรม ของบุคคล.....	53
5	การเชื่อมโยงกรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 1 และ 2.....	86
6	แบบจำลองสมมติฐานการวิจัยในระยะที่ 2.....	87
7	กรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 2 สำหรับตัวแปรแบ่งกลุ่ม.....	88
8	แผนภาพสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในการวิจัยระยะที่ 1.....	92
9	แผนผังการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ.....	117
10	สรุปผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน.....	139
11	ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ในระดับนักเรียน.....	157
12	ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้าง ความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่โดยแสดงเส้นที่มี ความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม.....	166
13	สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับนักเรียนและระดับครู.....	179
14	โมเดลการวัดของแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	293
15	โมเดลการวัดของแบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล.....	293
16	โมเดลการวัดของแบบวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคม.....	293
17	โมเดลการวัดของแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่.....	294
18	โมเดลการวัดของแบบวัดทักษะชีวิต.....	294
19	โมเดลการวัดของแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง.....	294
20	โมเดลการวัดของแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่.....	295
21	โมเดลการวัดของแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว.....	295
22	โมเดลการวัดของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม.....	295
23	โมเดลการวัดของแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่.....	296

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
24	โมเดลการวัดของแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน.....	296
25	โมเดลการวัดของแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู.....	296

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันบุหรี่ถือเป็นสารเสพติดประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้จัดเป็นสารเสพติดที่ร้ายแรงและผิดกฎหมาย แต่เป็นสารเสพติดที่มีการเสพติดง่ายและเลิกได้ยาก เนื่องจากนิโคตินในบุหรี่มีอำนาจการเสพติดสูงโดยผ่านปอดเข้าสู่กระแสเลือด และถูกส่งไปถึงสมองภายในระยะเวลาเพียง 6 วินาทีเท่านั้น ผลจากการที่ร่างกายได้รับนิโคตินอย่างง่ายตายและรวดเร็วทำให้ผู้ที่ติดบุหรี่เกิดความพึงพอใจทุกครั้งที่สุดควันเข้าสู่ปอด เมื่อใดที่ระดับนิโคตินในเลือดต่ำลง ผู้สูบบุหรี่จะเกิดอาการอยากสูบบุหรี่ และจำเป็นต้องสูบเพื่อเพิ่มระดับนิโคตินในเลือดให้สูงพอที่จะกระตุ้นสมองและประสาทต่อไป (สถาบันควบคุมการบริโภคยาสูบ. 2545) โดยการสูบบุหรี่ยังเป็นอันตรายต่อทั้งตัวผู้สูบเองและคนรอบข้าง ซึ่งสารเคมีที่อยู่ในบุหรี่ทำให้เกิดโรคต่างๆ เช่น มะเร็งปอด ภาวะถุงลมโป่งพอง หลอดลมอักเสบเรื้อรัง ความดันโลหิตสูง มะเร็งไต มะเร็งริมฝีปาก และมะเร็งหลอดลม (บุปผา ศิริวิเศษ; และคณะ. 2557) นอกจากนี้ยังทำให้เกิดวัณโรค โรคติดเชื้อทางตา ภูมิคุ้มกันบกพร่อง และโรคไขข้ออักเสบด้วย (U.S. Department of Health and Human Services. 2014) นอกจากผลกระทบต่อสุขภาพแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจในแง่ของค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพที่เกิดขึ้น (ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ. 2555) และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางอากาศอันเนื่องมาจากควันบุหรี่ ปัญหาคัดค้านที่เกิดจากการทิ้งก้นบุหรี่ รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากการทำลายป่าเพื่อทำไร่ยาสูบ เป็นต้น (ชูชัย ศุภวงค์; และคณะ. 2542)

จากผลกระทบของการสูบบุหรี่ในด้านต่างๆ ข้างต้น การสูบบุหรี่ยังส่งผลให้เกิดการเสียชีวิตมากขึ้น โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ระบุว่า การสูบบุหรี่มีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตจากโรคมะเร็งถึงร้อยละ 22 และมีโอกาสที่จะเสียชีวิตจากโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจถึงร้อยละ 36 ซึ่งปัจจุบันมีผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ประมาณปีละ 6 ล้านคน และคาดการณ์ว่าในอีก 20 ปี จะมีผู้เสียชีวิตด้วยสาเหตุจากบุหรี่อาจเพิ่มขึ้นมากกว่า 8 ล้านคนต่อปี ในจำนวนนี้มีจำนวนประมาณ 80% ของการเสียชีวิตเกิดขึ้นในประเทศที่ประชากรมีรายได้ต่ำและปานกลาง หากยังไม่มีการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ คาดว่าการเสียชีวิตจากการสูบบุหรี่จะพุ่งขึ้นมากกว่า 1 พันล้านคนในศตวรรษที่ 21 (WHO. 2012) สำหรับในประเทศไทย การสูบบุหรี่ถือเป็นสาเหตุอันดับ 3 ที่ทำให้ประชากรไทยเกิดอาการเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควร รองจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยและการดื่มสุรา โดยในแต่ละปีประชากรไทยเสียชีวิตจากโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ปีละ 42,000-52,000 คน หรือโดยเฉลี่ยวันละ 115 คน หรือโดยเฉลี่ยชั่วโมงละ 5 คน (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. 2551)

ด้วยอัตราการเสียชีวิตที่เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจึงเกิดการตื่นตัวและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรการการควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทย ได้แก่ 1) การขึ้นภาษี 2) การออกกฎหมาย เช่น กฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535, พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวง และ 3) ให้มีโครงการรณรงค์ด้านตลาดเพื่อสังคม สนับสนุนทุนแก่การรณรงค์ให้คนเลิกสูบบุหรี่ และการให้ความรู้

เผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมียังมีองค์การเอกชนที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทย ได้แก่ มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ เป็นต้น แต่จากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2557 พบว่าประชากรไทยอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มอัตราการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2558) นั่นคือถึงแม้จะมีมาตรการต่างๆ ในการควบคุมการบริโภคยาสูบและมีการรณรงค์การไม่สูบบุหรี่จากทั้งภาครัฐและเอกชน แต่กลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น เราจึงควรตระหนักและทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น เนื่องจากการติดนิโคตินในบุหรี่ของเยาวชนมักนำไปสู่การทดลองเสพยาเสพติดชนิดอื่นๆ ที่รุนแรงกว่า โดยพบว่าวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่จะมีความเสี่ยงที่จะเกิดการเสพยาเสพติดนิโคติน (Kendler; et al. 2013) เป็นเส้นทาง (Gateway) ที่จะนำไปสู่การเสพยาเสพติดสุรา กัญชา โคเคน และเฮโรอีนด้วย (Wagner; & Anthony. 2002; Badiani; et al. 2015; มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. 2545) นอกจากนี้อาจนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ได้ในอนาคต ได้แก่ ปัญหาความรุนแรง ทั้งการทะเลาะวิวาทและการใช้อาวุธ (U.S. Department of Health and Human Services. 1994; Dearden; et al. 2007) ปัญหาการฆ่าตัวตาย (Kim; & Kim. 2010; Hooman; et al. 2013; Peltzer; & Pengpid. 2015) หรือการเสี่ยงต่อปัญหาทางเพศ (Busen; Modeland; & Kouzekanani. 2001; Mandara; Murray; & Bangi. 2003; Chiao; Yi; & Ksobiech. 2012; Yu; et al. 2013) โดยจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราล่าสุดในปี พ.ศ. 2557 รายงานอัตราการบริโภคยาสูบของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป เป็นผู้สูบบุหรี่ ร้อยละ 20.7 คิดเป็นผู้บริโภคยาสูบจำนวน 11.3 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2556 ที่มีอัตราการสูบบุหรี่เพียงร้อยละ 19.9 โดยเป็นผู้สูบบุหรี่เป็นประจำ ร้อยละ 18.2 และเป็นผู้สูบบุหรี่นานๆ ครั้ง ร้อยละ 2.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2558) ทั้งนี้ ยังพบแนวโน้มการบริโภคยาสูบมากขึ้นในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นชาย อายุ 11-20 ปี ในการสำรวจปี พ.ศ. 2550 และเพศหญิง อายุ 15-24 ปี ตั้งแต่การสำรวจปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน (Benjakul; et al. 2013) เมื่อจำแนกตามภูมิภาคพบว่า ภาคใต้มีอัตราการบริโภคยาสูบสูงที่สุดในประเทศอย่างต่อเนื่อง และการสำรวจครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2554 พบอัตราการบริโภคยาสูบในภาคใต้ร้อยละ 25.6 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศคือ ร้อยละ 21.4 จากรายงานการสำรวจดังกล่าว 10 จังหวัดแรกที่มีอัตราการบริโภคยาสูบสูงที่สุดในประเทศปี พ.ศ. 2554 เรียงตามลำดับ ได้แก่ แม่ฮ่องสอน สตูล บัตตานี ระนอง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ขอนแก่น กาญจนบุรี ตรัง และหนองบัวลำภู ดังจะเห็นว่า มีถึง 6 ใน 10 จังหวัดที่อยู่ในภาคใต้ โดยภาคใต้เป็นภูมิภาคที่สำคัญที่มีแนวโน้มการแพร่กระจายของการสูบบุหรี่มากที่สุด เมื่อพิจารณาในภาคใต้จากรายงานการบริโภคยาสูบของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปใน 14 จังหวัดภาคใต้ ปี พ.ศ. 2554 พบว่า มี 13 จังหวัด (ยกเว้นจังหวัดภูเก็ต) ที่มีอัตราการบริโภคยาสูบสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ จากการสำรวจดังกล่าว พบว่า จังหวัดปัตตานีครองอัตราการบริโภคยาสูบสูงที่สุดในปี พ.ศ. 2550 และจังหวัดสตูลครองอัตราการบริโภคยาสูบสูงที่สุดในปี พ.ศ. 2554 (รัตมี สังข์ทอง; และนิรันดร์ อินทรรัตน์. 2556) ซึ่งบริเวณพื้นที่ชายแดนภาคใต้ดังกล่าว รายงานว่ามีการลักลอบนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบผิดกฎหมายเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2551 มีปริมาณบุหรี่ผิดกฎหมายที่จับได้ถึง 100,000 ห่อ และในช่วงปี 2553 มีปริมาณพุ่งสูงขึ้นเกิน

600,000 ท่อ และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ (วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์; รัตมี สังข์ทอง; และจิตตเวช เกตุชู. 2552) ซึ่งบุหรี่ผิดกฎหมายมีราคาถูกกว่าในร้านสะดวกซื้อ และสามารถหาซื้อบุหรี่ได้ง่าย ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษากาการบริโภคยาสูบในจังหวัดสตูล เพราะเป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นมีอัตราการบริโภคยาสูบสูงสุดในภาคใต้ ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และความเชื่อ และมีผลิตภัณฑ์ยาสูบผิดกฎหมายที่มีการแพร่ระบาด อันเนื่องมาจากการลักลอบนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบผิดกฎหมาย ทำให้สถานการณ์การบริโภคยาสูบในพื้นที่นี้มีความซับซ้อนและมีความเฉพาะตัว การป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นจึงต้องปรับให้มีความสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ด้วย

วัยรุ่นถือเป็นช่วงวัยที่มีการเริ่มต้นของพฤติกรรมกาสูบบุหรื ประมาณร้อยละ 80 มักเริ่มต้นในช่วงนี้ (Centers for Disease Control and Prevention. 2007) โดยผู้ที่สูบบุหรี่จนติดเป็นนิสัยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นพฤติกรรมกาสูบบุหรืในช่วงวัยรุ่น (Patton; et al. 1998; Fidler; et al. 2006) สอดคล้องกับการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) พบว่า วัยรุ่นเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ยได้ 15.6 ปี ดังนั้น การเฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้วัยรุ่นสูบบุหรี่จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยที่มักเริ่มต้นสูบบุหรี่ของเยาวชน นั่นคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการสกัดกั้นและป้องกันกลุ่มหน้าใหม่นี้จึงมีความจำเป็นในการทำความเข้าใจพฤติกรรมกาสูบบุหรืของวัยรุ่น แต่จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของเยาวชนในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นพฤติกรรมกาสูบบุหรืของวัยรุ่นว่าเป็นอย่างไร ในแง่ของแบบแผนพฤติกรรมในการสูบบุหรี่ ความชุกในการสูบบุหรี่ และสาเหตุของการสูบบุหรี่ ดังรายงานการสำรวจระดับประเทศ เรื่องผลกระทบจากนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทย กลุ่มวัยรุ่น รอบที่ 5 (พ.ศ. 2554) พบว่า อัตราความชุกของการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นเท่ากับ 22.4 อัตราการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นชายเท่ากับ 39.5 ส่วนวัยรุ่นหญิงเท่ากับร้อยละ 2.3 โดยอายุน้อยที่สุดที่เริ่มสูบบุหรี่ คือ 11 ปี ในกลุ่มวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ เกือบครึ่งหนึ่งสูบบุหรี่ทุกวันหรือเกือบทุกวันและเกือบ 3 ใน 4 มีอาการติดบุหรื ในเรื่องของความรู้ต่อการสูบบุหรี่ วัยรุ่นที่ไม่สูบบุหรี่มีความรู้เรื่องผลกระทบต่อสุขภาพจากการสูบบุหรี่ดีกว่าวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ นอกจากนี้บุคคลในครอบครัวและเพื่อนสนิทต่างมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมกาสูบบุหรืของวัยรุ่น (อารี จำปากลาง; และคณะ. 2556) ซึ่งพฤติกรรมกาสูบบุหรืส่วนใหญ่เป็นการวัดพฤติกรรมที่มีการจำแนกเป็นการสูบบุหรี่และการไม่สูบบุหรี่ ในปัจจุบันมีการศึกษาเน้นการไม่สูบบุหรี่ ในแง่ของการป้องกันพฤติกรรมกาสูบบุหรืเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ยังไม่พบการสังเคราะห์งานวิจัยในกลุ่มที่ยังไม่เคยมีพฤติกรรมกาสูบบุหรืหรือพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น ซึ่งการทำความเข้าใจพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจถึงสาเหตุที่มาของพฤติกรรมเนื่องจากการค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่นั้น จะช่วยให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนป้องกันวัยรุ่นไม่ให้ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมกาสูบบุหรื และในปัจจุบันมีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550-2559) แต่ยังคงขาดการรวบรวมองค์ความรู้ดังกล่าวให้มีความเป็นระบบ มีคุณภาพและมีความทันสมัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic reviews) มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จะให้ข้อสรุปผลการวิจัยที่มีความกว้างมากกว่าผลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์แต่ละเรื่อง ประกอบกับมีงานวิจัย

เพิ่มมากขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การนำวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยใหม่ๆ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และจะทำให้ได้ประโยชน์ในการทบทวนสาระสำคัญและข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเป็นจำนวนมาก น่าจะทำให้ได้องค์ความรู้ของวัยรุ่นว่าทำไมถึงป้องกันตนเองไม่ให้สูบบุหรี่ได้ และมีปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญใดบ้างที่เกี่ยวข้องในการอธิบายและทำนายพฤติกรรมกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาใช้กรอบแนวคิดรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่นของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) เนื่องจากเป็นกรอบแนวคิดที่มีลักษณะความเป็นพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral science) เป็นศาสตร์หนึ่งที่มีการบูรณาการความรู้จากศาสตร์ต่างๆ หลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน โดยมีการทำความเข้าใจ อธิบายและทำนายพฤติกรรมหนึ่งๆ โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งทำความเข้าใจปัจจัยเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงไปถึงรูปแบบการคิดพิจารณาที่นำไปสู่การตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น โดยมองว่ากระบวนการคิดพิจารณาที่มีวุฒิภาวะเพียงพอ จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถตัดสินใจที่ถูกต้องได้ นั่นคือ มีการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เคยสูบบุหรี่ ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าว จะได้มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยข้างต้น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการทำความเข้าใจปัจจัยเชิงสาเหตุซึ่งได้มาจากการวิจัยระยะที่ 1 ว่าปัจจัยป้องกันใดบ้างที่จะนำไปสู่การคิดพิจารณาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งนำไปสู่การวิจัยระยะที่ 2 โดยพิจารณาตามกรอบแนวคิดข้างต้น และให้ความสำคัญกับบริบทของโรงเรียน สถานการณ์การศึกษาที่เป็นสถาบันที่สำคัญที่มีส่วนในการสนับสนุนให้เกิด/ไม่เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ซึ่งในช่วงพัฒนาการของวัยรุ่น สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ เนื่องจากวัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญ่ในโรงเรียน (วรรณชนก จันทชุม. 2549ก; Stewart. 2008) และวัยรุ่นส่วนใหญ่ประมาณ 75% เริ่มลองสูบบุหรี่ภายในโรงเรียน (O'Loughlin; et al. 2014) การศึกษาปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้วัยรุ่นเกิด/ไม่เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ จึงควรให้ความสำคัญกับบริบทของโรงเรียน โดยธรรมชาติของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมีลักษณะโครงสร้างของข้อมูลเป็นระดับชั้นลดหลั่น (Hierarchical) ข้อมูลนี้จะซ้อนอยู่ภายใต้โครงสร้างของข้อมูลที่ใหญ่กว่า ประกอบด้วย ข้อมูลในระดับบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน กับข้อมูลในระดับครูซึ่งเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน การจัดกลุ่มโรงเรียนนั้นโดยธรรมชาติของข้อมูลมีลักษณะเป็นพหุระดับ ตัวแปรต่างๆ ในการศึกษาที่นี้อยู่ในระดับเดียวกันและต่างระดับกัน จึงมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2554) ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้าง ความสัมพันธ์พหุระดับ (Multilevel Structural Equation Modeling: MSEM) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามในระดับหน่วยการวัดที่เล็กที่สุด และศึกษาอิทธิพลของความแตกต่างแต่ละระดับ มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามอย่างไร วิธีวิทยาการวิเคราะห์กำหนดค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยจากการวิเคราะห์ระดับหน่วยการวัดที่เล็กที่สุดให้เป็นตัวแปรสุ่มและนำมาใช้เป็นตัวแปรตาม เพื่อศึกษาว่าได้รับอิทธิพลจากตัวแปรในระดับหน่วยการวัดที่ใหญ่กว่าอย่างไร (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542) ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ที่เป็นการวิจัยพหุระดับในโรงเรียน เช่น ความชุกของการสูบบุหรี่ในโรงเรียน (Huang; et al. 2008) จำนวนร้านค้าที่ขายบุหรี่รอบโรงเรียน (Kaai; et al. 2013) และนโยบายสูบบุหรี่ใน

โรงเรียน (Wiium; Burgess; & Moore. 2011) ซึ่งดีส์วัตต์และคณะ (Deesawat; et al. 2012) ศึกษาเรื่องการศึกษาระดับของการสูบบุหรี่ของกลุ่มวัยรุ่นในโรงเรียน พบว่า ตัวแปรระดับโรงเรียน เช่น ประเภทของโรงเรียน นโยบายการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน อัตราส่วนระหว่างนักเรียนกับครู ลัดส่วนของครูที่มีการสูบบุหรี่ และการเข้าถึงบุหรี่ใกล้โรงเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน แต่ยังสามารถให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเข้มงวดของนโยบายปลอดบุหรี่ในโรงเรียน ทั้งนี้ ในประเทศไทยมีการศึกษาเกี่ยวกับวิเคราะห์พหุระดับเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ค่อนข้างน้อย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาตัวแปรเชิงสาเหตุพหุระดับในระดับโรงเรียนว่าสามารถส่งผลให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ได้

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในอดีตที่ผ่านมา พบว่า มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งให้ความสนใจที่ขั้น (Stages) พัฒนาการของการสูบบุหรี่ (Leventhal; & Cleary. 1980; Flay. 1993; Mayhew; Flay; & Mott. 2000) แบ่งเป็นขั้นต่างๆ ดังนี้ ขั้นเตรียมตัว (Preparation) ขั้นลองสูบ (Tried) ขั้นทดลอง (Experimenter) ขั้นปกติ (Regular) และขั้นเป็นประจำ (Established/daily smoker) โดยมุ่งให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นที่มีการสูบบุหรี่ในระดับต่างๆ กันว่าเป็นอย่างไร และเพราะเหตุใดจึงเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นทั่วไปที่ยังไม่เคยสูบบุหรี่มาก่อน นั่นคือ ไม่ให้วัยรุ่นเข้าสู่ขั้นลองสูบ ดังนั้น จึงให้ความสนใจในขั้นเตรียมตัวซึ่งเป็นขั้นที่ยังไม่เคยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ไม่มีความตั้งใจจะสูบบุหรี่ กับกลุ่มที่มีความตั้งใจจะสูบบุหรี่ในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ (Smoking susceptibility) หรือกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เคยสูบบุหรี่ แต่มีความคิดที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต หากได้รับการกดดันหรืออิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน จะทำให้มีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ (Pierce; et al. 1996; Gritz; et al. 2003; Huang; et al. 2005) โดยผู้วิจัยคาดว่าเด็กนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มนี้จะมีการคิดพิจารณาที่ไม่เพียงพอ ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้น้อย และเนื่องจากกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ไม่เคยสูบบุหรี่สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มตามแนวคิดขั้นพัฒนาการของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในขั้นเตรียมตัว (Preparation) คือ 1) กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ไม่เคยสูบบุหรี่ และไม่มีความคิดที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต และ 2) กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ไม่เคยสูบบุหรี่ แต่มีความคิดที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดที่จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในอนาคต หรือมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จะเป็นผู้มีปัจจัยเชิงสาเหตุ รูปแบบการคิดพิจารณา และพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันหรือไม่ และมีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง เป็นการยืนยันว่ากลุ่มนักเรียนทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันทั้งปัจจัยเชิงสาเหตุ การคิดพิจารณา และพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผู้วิจัยคาดว่าเด็กนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จะมีปัจจัยป้องกัน มีการคิดพิจารณาที่มีวุฒิภาวะ และมีการแสดงความสามารถในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้มากกว่าเด็กที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุ รูปแบบการคิดพิจารณาและการตัดสินใจที่จะป้องกันการสูบบุหรี่ได้อย่างถ่องแท้มากยิ่งขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ จึงดำเนินการขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น และได้พัฒนาเป็นแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ ยังได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน โดยแบ่งการวิจัยเป็น 2 ระยะ ทั้งนี้ การวิจัยในระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ทราบข้อค้นพบที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุในการอธิบายพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะนำไปสู่การวิจัยในระยะที่ 2 ที่เป็นการศึกษาพัฒนาแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มองเห็นภาพโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในภาพรวม โดยตัวแปรต่างๆ มีความสอดคล้องกับธรรมชาติของข้อมูลนั้นๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน อันเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ถือเป็น การป้องกันและสกัดกั้นนักสูบหน้าใหม่ในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ที่มีความชุกของการสูบบุหรี่สูง มีการลักลอบนำผลิตภัณฑ์ยาสูบผิดกฎหมายเข้าประเทศ และเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ยังขาดแนวทางที่ชัดเจนทั้งในเชิงปฏิบัติและการวิจัย ดังนั้น การสังเคราะห์งานวิจัยในระยะที่ 1 จะทำให้ได้ปัจจัยเชิงสาเหตุเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีความทันสมัย มีความครอบคลุม และมีความเป็นเหตุอย่างแท้จริงตรงกับความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อันเป็นการเติมเต็มปัจจัยเชิงสาเหตุในระยะที่ 2 ว่าส่งผลต่อการคิดพิจารณา รวมถึงการตัดสินใจที่จะป้องกันการสูบบุหรี่ในบริบทพื้นที่ที่มีความชุกของการสูบบุหรี่สูงเป็นอันดับต้นของประเทศไทยได้อย่างไร

คำถามการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1

1. ในการรวบรวมองค์ความรู้งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น มีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง และมีปัจจัยเชิงสาเหตุใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น

การวิจัยระยะที่ 2

2. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน จะมีแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับใดบ้างที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1

1. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน

การวิจัยในระยะที่ 2

2. เพื่อเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ต่างกัน

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่าเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ของการศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ทำให้ทราบปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าวมีลักษณะเป็นปัจจัยป้องกันที่มีความสำคัญ เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง ว่าควรมีการส่งเสริมหรือให้การสนับสนุนปัจจัยป้องกันใดบ้าง อันเป็นแนวทางปฏิบัติในการป้องกันพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยมุ่งเน้นเป้าหมายที่สำคัญคือ การป้องกันและสกัดกั้นนักสูบหน้าใหม่ ไม่ให้กลุ่มวัยรุ่นที่ยังไม่ได้สูบบุหรี่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่ หรือมีการปฏิบัติตนในการป้องกันตนเองต่อการสูบบุหรี่

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ผลที่ได้จากการศึกษา ช่วยสร้างความเข้าใจและความชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นในบริบทของโรงเรียน เพราะการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของกลุ่มวัยรุ่นในประเทศไทยยังมีงานวิจัยทุกระดับไม่มากนัก ดังนั้น ในการศึกษาในครั้งนี้ จึงเป็นการช่วยขยายองค์ความรู้ด้านบริบทของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น และงานวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการวิจัยครั้งต่อไปได้

3. ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน เพื่อให้มีการส่งเสริมปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนสามารถป้องกันตนเองต่อการสูบบุหรี่ สามารถลดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ เพื่อให้นักเรียนมีรูปแบบกระบวนการคิดในการป้องกันการสูบบุหรี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้โรงเรียนได้เข้ามามีบทบาทต่างๆ เช่น การกำหนดนโยบายปลอดบุหรี่ในโรงเรียนที่ชัดเจน รวมทั้งการคิดรูปแบบวิธีการอบรมสั่งสอนที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น เพื่อสร้างให้วัยรุ่นเกิดภูมิคุ้มกันที่ดีและมีวุฒิภาวะที่เหมาะสมที่ให้นักเรียนไม่เข้าไปข้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ หรือสามารถป้องกันตนเองต่อการสูบบุหรี่ได้ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การออกแบบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณหลายวิธี (Multimethod quantitative study) (Saunders; Lewis; & Thornhill. 2012) โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการสังเคราะห์งานวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา หมายถึง รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ที่ไม่ใช่บทคัดย่อ ที่ศึกษาในประเด็นของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ทำการศึกษาและวิจัยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2559 โดยเป็นรายงานการวิจัยที่ศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยครอบคลุมสารงานวิจัย ดังนี้

1. เป็นรายงานการวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์หรือปริญญาานิพนธ์ ในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก
2. เป็นรายงานการวิจัยที่มีอยู่ในห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดของศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาที่มีรายงานการวิจัยอย่างกว้างขวาง
3. เป็นรายงานการวิจัยที่มีอยู่ในเอกสารการประชุมที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่
4. เป็นรายงานการวิจัยจากฐานข้อมูลออนไลน์ ได้แก่ TCI, ThaiLIS, SCOPUS, Web of Science, Eric, PsycINFO, ProQuest, และ Google Scholar เป็นต้น
5. เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่มีการวัดตัวแปรในรูปของคะแนน จากการวิจัยเชิงทดลอง และงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ ค่า r , t , F , Z และ/หรือ χ^2 เป็นต้น
6. เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต หรือการสนทนากลุ่ม เป็นต้น

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่นมาจากงานวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้สามารถแบ่งตัวแปรอิสระได้เป็นปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล และปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

การวิจัยระยะที่ 2

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2559 จำนวน 180 คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2560 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดสตูล มีทั้งหมด 13 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 4,063 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ในจังหวัดสตูล ปีการศึกษา 2560 ซึ่งต้องเป็นนักเรียนที่ไม่เคยสูบบุหรี่ จำนวน 516 คน สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 334 คน กับกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 182 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) และครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน จำนวน 58 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ตัวแปรเชิงสาเหตุ

1.1 ตัวแปรเชิงสาเหตุระดับบุคคล ประกอบด้วย

1.1.1 ปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่

1.1.1.1 ทักษะชีวิต

1.1.1.2 การรับรู้ความสามารถของตนเอง

1.1.2 ปัจจัยระหว่างบุคคล ได้แก่

1.1.2.1 การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

1.1.2.2 การทำหน้าที่ของครอบครัว

1.1.2.3 การสนับสนุนทางสังคม

1.1.3 ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1.1.3.1 บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

1.2 ตัวแปรเชิงสาเหตุระดับครู ประกอบด้วย

1.2.1 การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

1.2.2 บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

2. ตัวแปรคั่นกลาง ประกอบด้วย

2.1 การคิดพิจารณา ได้แก่

2.1.1 การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

2.1.2 วุฒิภาวะทางจิตสังคม

2.1.3 เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

3. ตัวแปรแบ่งกลุ่ม ประกอบด้วย

3.1 แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

4. ตัวแปรผล ประกอบด้วย พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่

4.1 การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วต่อการสูบบุหรี่

4.2 การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2560 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดสตูล

ครู หมายถึง ครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2560 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดสตูล

การสังเคราะห์งานวิจัย หมายถึง การจำแนกส่วนย่อยของข้อมูลหรือเนื้อหาที่มาจากรายงานการวิจัยที่ศึกษาแต่ละเรื่อง และนำส่วนย่อยดังกล่าวมาจัดเป็นหมวดหมู่หรือประกอบเข้าด้วยกันใหม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปใหม่ที่ชัดเจนขึ้น

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ หมายถึง การทบทวนวรรณกรรมที่มีวิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วยระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นระบบ (Systematic errors: bias) และความคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม (Random errors) โดยการระบุ (Identify) การประเมินคุณค่า (Appraisal) และการสังเคราะห์ (Synthesize) การวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อตอบคำถามการวิจัยนั้นๆ นั่นคือเป็นการค้นหาและตรวจสอบหลักฐานต่างๆ ที่มีคุณภาพสูงเท่าที่มีอยู่ เพื่อตอบปัญหาที่ได้ตั้งไว้ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้การวิเคราะห์เมตา (Meta-analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้การสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis) ในการสรุปผลงานวิจัยต่างๆ

ปัจจัยพหุระดับ หมายถึง ธรรมชาติปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน มีลักษณะโครงสร้างของข้อมูลที่เป็นระดับชั้นลดหลั่น ข้อมูลนี้จะซ้อนและอยู่ภายใต้โครงสร้างของข้อมูลที่ใหญ่กว่า ข้อมูลในที่นี้คือ ข้อมูลระดับบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน และข้อมูลระดับครู เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครู สำหรับการวิจัยครั้งนี้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนและบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู เป็นปัจจัยระดับกลุ่มเชิงคุณลักษณะ (Global properties)

ปัจจัยระดับกลุ่มเชิงคุณลักษณะ (Global properties) หมายถึง ปัจจัยที่สะท้อนคุณลักษณะของกลุ่มที่เป็นภาพรวม ไม่ได้เป็นการรวมกันจากคุณลักษณะของสมาชิกกลุ่มทุกคน แม้สมาชิกกลุ่มบางคนจะมีการเปลี่ยนแปลงไป คุณลักษณะของกลุ่มก็ยังคงเหมือนเดิม การวัดคุณลักษณะของกลุ่มสามารถวัดได้จากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีและเหมาะสม ไม่จำเป็นต้องวัดจากสมาชิกของกลุ่มทุกคน (Klein; & Kozlowski. 2000) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ มีตัวแปรระดับกลุ่มอยู่จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู ซึ่งเป็นตัวแปรนี้วัดได้จากกลุ่มครู การวัดตัวแปรเหล่านี้จึงวัดจากครูที่ปรึกษาของแต่ละห้องเรียน เนื่องจากในแต่ละห้องเรียน มีครูที่ใกล้ชิดกับนักเรียนในแต่ละห้องเรียนเพียงหนึ่งคน ทำให้ค่าของตัวแปรที่ได้จากการให้ครูเป็นผู้ประเมินตนเองนั้นมีความแตกต่างไปตามหน่วยของห้องเรียนอยู่แล้ว และเป็นข้อมูลคะแนนตัวแปรเพียงค่าเดียวสำหรับแต่ละห้องเรียน จึงนำค่าคะแนนของตัวแปรมาเป็นคะแนนของตัวแปรระดับกลุ่ม

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล: การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับ ผู้วิจัยจึงขอเสนอการประมวลเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังหัวข้อต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ส่วนที่ 2 รูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น

ส่วนที่ 3 การคิดพิจารณาที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ส่วนที่ 4 ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับบุคคลที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ส่วนที่ 5 ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับครูที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ส่วนที่ 6 แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่: ตัวแปรแบ่งกลุ่ม

ส่วนที่ 7 การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

ส่วนที่ 8 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างพหุระดับ

ส่วนที่ 9 นิยามปฏิบัติการ

ส่วนที่ 10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ส่วนที่ 11 สมมติฐานการวิจัย

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

1.1 ปัญหาของการสูบบุหรี่

องค์การอนามัยโลกชี้ว่า ควันบุหรี่เป็นสิ่งรวมสารพิษต่างๆ มากมาย มีผู้สูบบุหรี่ประมาณ 1.1 พันล้านคน นั่นคือ มากกว่าร้อยละ 50 อยู่ในเอเชีย และผู้สูบบุหรี่มากกว่าร้อยละ 50 จะต้องเสียชีวิตก่อนถึงวัยชรา และมีนักสูบหน้าใหม่ที่เพิ่มสูงขึ้น 80,000-100,000 คนทั่วโลกต่อวัน โดยพบผู้เสียชีวิตจากบุหรี่ปีละ 5 ล้านคน มีการคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2563 จะมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า หรือ ประมาณ 10 ล้านคน เฉลี่ยนาทีละ 19 คน โดยร้อยละ 70 อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา และจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปีละ 1 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2642 เฉลี่ยวินาทีละ 32 คน มีคนสูบบุหรี่ 15,000 ล้านคน มีประชาชนทั่วไปมากกว่า 5 พันล้านคน ที่ไม่ได้สูบบุหรี่ แต่ได้รับควันบุหรี่มือสอง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคร้ายที่สำคัญที่เป็นโรควิถีชีวิต นั่นคือ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และโรคมะเร็ง ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพที่มีความสำคัญในอันดับแรกๆ ของประเทศ และมีแนวโน้มที่จะเกิดสูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; กระทรวงสาธารณสุข; และมหาวิทยาลัยมหิดล. 2554)

ผลกระทบทางสุขภาพจากการสูบบุหรี่ระยะยาวในวัยรุ่นเกิดขึ้นได้ยาก วัยรุ่นให้ความสำคัญในผลกระทบทางสุขภาพในระยะสั้นมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับประทิท วาทีสาธกกิจ (2552) ได้กล่าวถึงการสูบบุหรี่ส่งผลกระทบต่อในระยะสั้นในแง่ของบุคลิกภาพและความงาม มีลักษณะเฉพาะคือ 1) รอยเหี่ยวย่นชัดเจนและตั้งฉากกับริมฝีปากบนและล่าง หรือออกมาจากมุมของดวงตา รอยย่นลึกบริเวณแก้ม หรือรอยย่นอื่นๆ จำนวนมากที่แก้มและขากรรไกรล่าง 2) ลักษณะใบหน้าที่ตบลึกเห็นกระดูกข้างใต้ชัดเจน 3) ผิวหนังบางลงและมีสีเทา 4) สีผิวออกไปทางส้มแดงหรือม่วงผลสมแดง บุหรี่ทำให้ริมฝีปากคล้ำ ฟัน หนิว และเล็บเป็นคราบสีเหลือง เกิดอาการอักเสบของเหงือก ควันบุหรี่ที่สูบติดตัว ทำให้คนที่อยู่ใกล้รู้สึกเหม็นและอาจรังเกียจกลิ่นได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่วัยรุ่นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญถึงผลเสียที่เกิดขึ้นในระยะสั้นเหล่านี้มากกว่าผลกระทบต่อสุขภาพระยะยาวที่ก่อให้เกิดโรคร้ายร้าย เป็นเรื่องที่ไกลตัวเกินไป ซึ่งเกิดขึ้นในเฉพาะวัยผู้ใหญ่ เพราะตนเองยังไม่เคยเห็นเพื่อนๆ ที่สูบบุหรี่จะมีความเจ็บป่วยดังกล่าว จึงคิดว่าไม่เกิดขึ้นกับตัวเอง

มีการศึกษาจำนวนมากที่มีการพิสูจน์ว่า การสูบบุหรือนำไปสู่การใช้สารเสพติดอื่นๆ เช่น แอลกอฮอล์ กัญชา โคเคน (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. 2545) และมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางสังคมอื่นๆ เช่น การทะเลาะวิวาท การใช้อาวุธ การฆ่าตัวตาย หรือความเสี่ยงต่อปัญหาทางเพศ (U.S. Department of Health and Human Services. 1994) จะเห็นได้ว่า บุหรือนั้นก่อให้เกิดผลเสียต่างๆ มากมาย ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม แต่บุหรือนั้นมีอำนาจในการเสพติดสูงมาก ผู้ใหญ่ที่สูบบุหรี่จนติดเป็นนิสัยส่วนใหญ่มักจะเริ่มต้นพฤติกรรมสูบบุหรี่ในช่วงวัยรุ่น (Patton; et al. 1998; Fidler; et al. 2006) วัยรุ่นที่เกิดการเสพติดบุหรี่แล้วโดยเฉลี่ยจะมีการเสพติดไปอีก 23 ปี ทั้งนี้เนื่องจากการเลิกสูบบุหรี่เป็นเรื่องยากแม้ผู้สูบบุหรี่ส่วนใหญ่คิดที่จะเลิกสูบบุหรี่ก็ตาม มีถึงร้อยละ 83 แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ (ประทิท วาทีสาธกกิจ. 2550)

1.2 สถานการณ์การสูบบุหรี่ของวัยรุ่น

จากการสำรวจสถานการณ์การสูบบุหรี่ของกลุ่มวัยรุ่น (ศรัญญา เบญจกุล; และคณะ. 2553; ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์; และคณะ. 2555) พบว่า ในรอบ 20 ปี คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีอัตราการสูบบุหรี่ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ร้อยละ 33 ในปี พ.ศ. 2534 เหลือต่ำสุดร้อยละ 20.7 ในปี พ.ศ. 2552 แต่กลับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเป็นร้อยละ 21.4 ในปี พ.ศ. 2554 เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่ากลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-18 ปี และ 19-24 ปี มีอัตราเปลี่ยนแปลงเพียงร้อยละ 23 และ 26 ตามลำดับ ซึ่งเป็นอัตราการลดลงที่น้อยกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ โดยกลุ่มอายุ 15-18 ปี มีอัตราการสูบบุหรี่ในปี พ.ศ. 2534 ร้อยละ 12.0 ลดลงต่ำสุดในปี พ.ศ. 2544 คือร้อยละ 6.4 และค่อยๆ สูงขึ้นที่ร้อยละ 9.2 ในปี พ.ศ. 2554 ส่วนกลุ่มอายุ 19-24 ปี มีอัตราการสูบบุหรี่ในปี พ.ศ. 2534 ร้อยละ 29.9 ลดลงต่ำสุดในปี พ.ศ. 2549 คือร้อยละ 19.7 และค่อยๆ สูงขึ้นที่ร้อยละ 22.0 ในปี พ.ศ. 2554 เพศชายมีอัตราการสูบบุหรี่สูงกว่าเพศหญิงหลายเท่า โดยปี พ.ศ. 2552 ในกลุ่มอายุ 15-18 ปี และ 19-24 ปี เพศหญิงสูบบุหรี่ร้อยละ 0.6 และ 0.4 ตามลำดับ ส่วนเพศชายสูบบุหรี่ร้อยละ 14.4 และ 43.0 ตามลำดับ เยาวชนมีแนวโน้มสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นโดยเพศหญิงมีอัตราการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2550 ถึง 6 เท่า โดยเพศชายเริ่มต้นสูบบุหรี่ที่อายุ 18 ปี ส่วนเพศหญิงที่อายุ 21 ปี และเยาวชนหญิงในกรุงเทพมหานครสูบบุหรี่สูงกว่าภาคอื่นๆ

เมื่อจำแนกตามภูมิภาคพบว่า ภาคใต้มีอัตราการบริโภคยาสูบสูงสุดในประเทศ และการสำรวจครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2554 พบอัตราการบริโภคยาสูบในภาคใต้ร้อยละ 25.6 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศคือ ร้อยละ 21.4 จากรายงาน 10 จังหวัดแรกที่มีอัตราการบริโภคยาสูบสูงสุดในประเทศปี พ.ศ. 2554 เรียงตามลำดับ ได้แก่ แม่ฮ่องสอน สตูล ปัตตานี ระนอง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ขอนแก่น กาญจนบุรี ตรัง และหนองบัวลำภู ดังจะเห็นว่า มีถึง 6 ใน 10 จังหวัดที่อยู่ในภาคใต้ จากรายงานการสำรวจการบริโภคยาสูบของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปใน 14 จังหวัดภาคใต้ ปี พ.ศ. 2554 พบว่า มี 13 จังหวัด (ยกเว้นจังหวัดภูเก็ต) ที่อัตราการบริโภคยาสูบสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยจังหวัดปัตตานีครองอัตราการบริโภคยาสูบสูงสุดในปี พ.ศ. 2550 และจังหวัดสตูลครองอัตราการบริโภคยาสูบสูงสุดในปี พ.ศ. 2554 (รัศมี สังข์ทอง; และนิรันดร์ อินทร์ต้น. 2556)

เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มอายุ 13-15 ปี ในช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น พบข้อมูลที่น่าสนใจเป็นห่วงคือ วัยรุ่นที่ไม่เคยสูบบุหรี่ มีความคิดที่จะเริ่มสูบบุหรี่ในอีก 1 ปีข้างหน้า ถึงร้อยละ 8.6 มีการสูบบุหรี่ครั้งแรกเมื่ออายุต่ำกว่า 10 ปี ถึงเกือบร้อยละ 20 ยังพบอีกว่า 1 ใน 4 เคยทดลองสูบบุหรี่แล้ว มีการสูบบุหรี่ในปัจจุบัน ร้อยละ 12 และสูบบุหรี่เป็นประจำ ร้อยละ 2 และที่สำคัญคือ ประมาณ 1 ใน 3 ที่มีการใส่สารเสพติดอื่นๆ ในบุหรี่ที่สูบบุหรี่ (นวัตน์ เพ็ชรเจริญ; และคณะ. 2554) เนื่องด้วยอัตราการสูบบุหรี่ที่สูงขึ้น อายุเริ่มต้นการสูบบุหรี่ที่เริ่มอายุน้อยลง และผู้ที่ไม่เคยสูบบุหรี่มีความคิดหรือมีความตั้งใจที่จะเริ่มต้นสูบบุหรี่ โดยข้อมูลข้างต้นบ่งชี้ว่า การสูบบุหรี่ยังคงเป็นปัญหาสำคัญทั้งในกลุ่มวัยรุ่นชายและหญิง และมีแนวโน้มของปัญหาที่รุนแรงมากขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงมาตรการที่ผ่านมา ยังไม่มีการป้องกันที่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอในการควบคุมการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ในทางตรงข้าม กลับสะท้อนถึงความสำเร็จของบริษัทบุหรี่ในการพัฒนากลยุทธ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง การโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อต่างๆ ตลอดจนการทำการตลาดเชิงสังคม หลอกล่อให้เยาวชนกลุ่มเป้าหมายตกเป็นเหยื่อและกลายเป็นนักสูบหน้าใหม่ในที่สุด (พรนภา หอมสินธุ์. 2558) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นที่ไม่เคยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มาก่อน เพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่และการทดลองสูบบุหรี่ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกัน

การป้องกัน (Prevention) เป็นแนวคิดของการยับยั้งที่จะเป็นส่วนหนึ่ง และเป็นวิธีการที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการป้องกันตนเอง โดยเริ่มต้นจากขั้นการเรียนรู้ว่า จะต้องปฏิบัติตนอย่างไรในการป้องกันตนเองจากการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจเป็นการป้องกันจากการเริ่มต้นที่จะกระทำครั้งแรกหรือทำไปบ้างแล้วเล็กน้อย หรือป้องกันการกลับไปเป็นซ้ำ และในขั้นต่อไปเป็นขั้นการเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องในการใช้กลไกทั้งทางร่างกายและจิตใจในการป้องกัน อันเป็นเทคนิควิธีการที่อยู่บนหลักการของการยับยั้งอย่างมีสติและมีเหตุผลในการปฏิเสธจากตัวกระตุ้นต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกระทำกิจกรรมหรือหาวิธีการที่เหมาะสมตามเป้าหมายที่ตนเองต้องการ (วรรณชนก จันทชุม. 2547; อ้างอิงจาก Ruhrberg. 1999: 2-4) จากแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ในครั้งนี้ เป็นการยับยั้งอย่างมีสติในการปฏิเสธตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการสูบบุหรี่ ถือเป็นวิธีการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ เพื่อนำไปสู่การค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่ช่วยในการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมการสูบบุหรี่

การป้องกันหมายรวมถึงกิจกรรมต่างๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเสี่ยงหรือภาวะคุกคามต่อสุขภาพของบุคคล มีนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพสามารถแบ่งการป้องกันได้เป็น 3 ระดับ (Institute for Work & Health. 2015) ดังนี้

1. การป้องกันระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) เป็นการป้องกันที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บก่อนที่จะเกิดขึ้น สามารถทำได้ด้วยการป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคต่างๆ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่มีคุณประโยชน์หรือไม่มีความปลอดภัยต่อสุขภาพซึ่งสามารถนำไปสู่โรคต่างๆ และการเพิ่มแรงต้านทานต่อโรคต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น

- การออกกฎหมายและการบังคับใช้ในการควบคุมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตราย (เช่น แร่ใยหิน) หรือการบังคับใช้ที่คำนึงถึงความปลอดภัยและการมีสุขภาพที่ดี (เช่น การใช้เข็มฉีดยาร่วมกันและหมวกกันน็อก)
- การให้ความรู้เกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันที่ปลอดภัยและมีสุขภาพที่ดี (เช่น การรับประทานอาหารที่ดี ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ไม่สูบบุหรี่)
- การมีภูมิคุ้มกันโรคเกี่ยวกับโรคติดต่อต่างๆ

2. การป้องกันระดับทุติยภูมิ (Secondary prevention) เป็นการป้องกันที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลดผลกระทบของโรคร้ายไข้เจ็บซึ่งเกิดขึ้นแล้ว สามารถทำได้โดยตรวจสอบและรักษาโรคนั้นให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อยับยั้งหรือชะลอโรค มีการช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อป้องกันการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นซ้ำ และดำเนินการใช้โปรแกรมต่างๆ ในการทำให้บุคคลกลับมาสุขภาพปกติอีกครั้งและสามารถป้องกันปัญหาในระยะยาวได้ ยกตัวอย่างเช่น

- การทำแบบทดสอบปกติและแบบคัดกรองเพื่อค้นหาโรคในระยะแรกเริ่ม (เช่น การตรวจเต้านมด้วยการเอ็กซเรย์เพื่อค้นหามะเร็งเต้านม)
- การรับประทานยาแก้ปวดในปริมาณน้อยทุกวัน และ/หรือ โปรแกรมการควบคุมน้ำหนักและการออกกำลังกายเพื่อป้องกันการเกิดอาการหัวใจวายหรือการอุดตันของเส้นเลือดในสมอง
- การปรับเปลี่ยนการทำงานที่เหมาะสมที่ผู้ป่วยจะสามารถกลับมาทำงานได้อย่างปลอดภัย

3. การป้องกันระดับตติยภูมิ (Tertiary prevention) เป็นการป้องกันที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ผลกระทบของโรคที่เกิดขึ้นอยู่ที่เรื้อรังเบาบางลง สามารถทำได้โดยช่วยเหลือบุคคลให้สามารถจัดการปัญหาสุขภาพและอาการบาดเจ็บที่มีความซับซ้อนในระยะยาวได้ (เช่น โรคเรื้อรัง ภาวะบกพร่องถาวร) เพื่อปรับปรุงความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ คุณภาพชีวิตและความคาดหวังในชีวิตให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ยกตัวอย่างเช่น

- โปรแกรมฟื้นฟูหัวใจหรือการอุดตันของเส้นเลือดในสมอง โปรแกรมการจัดการโรคเรื้อรัง (เช่น โรคเบาหวาน โรคไขข้ออักเสบ โรคซึมเศร้า เป็นต้น)
- การสนับสนุนกลุ่มต่างๆ โดยให้สมาชิกในกลุ่มได้เล่าถึงวิธีการที่ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้ดี
- โปรแกรมฟื้นฟูทางด้านอาชีพ เพื่อฝึกฝนให้กับคนทำงานใหม่ในการมองหางานทำเมื่อพวกเขาสามารถฟื้นฟูได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นการป้องกันในระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) เป็นการป้องกันสำหรับนักเรียนที่ไม่เคยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มาก่อน หรือเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยต่างๆ อันเนื่องมาจากพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ซึ่งจะต้องเป็นการกระทำกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ที่มีประโยชน์และมีความปลอดภัยต่อสุขภาพของนักเรียน

นาวลิส (สุภาพร ณะชานนท์. 2548; อ้างอิงจาก Nowlis. 1997) เสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาสิ่งเสพติดภายใต้พื้นฐานของปัญหาสิ่งเสพติด คือ บุคคล ยา และสิ่งแวดล้อม เป็น 4 รูปแบบหลัก คือ

1. รูปแบบกฎหมาย-ศีลธรรม (The legal-moral model) มีแนวคิดดังนี้

1.1 ยาเป็นตัวละครที่สำคัญ มีการแบ่งประเภทยาตามกฎหมายและผิดกฎหมาย

1.2 วิธีการที่จะยับยั้งได้คือ การควบคุมการจำหน่ายยา การลงโทษผู้ที่จำหน่ายการออกค่าเตือนเกี่ยวกับอันตรายของยา

1.3 การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย เช่น มีบทลงโทษกรณีซื้อขาย เสพ หรือมีไว้ในครอบครอง การป้องกันโดยใช้หลักกฎหมายศีลธรรม ต้องอาศัยการลงโทษและการชูงะลงโทษช่วยให้คนกลัวไม่กล้าทำ การออกกฎหมายตราบทลงโทษและบังคับใช้กฎหมายนั้นเป็นมาตรการสำคัญสำหรับป้องกันตามรูปแบบนี้

2. รูปแบบสุขภาพอนามัย (The public health model) มีแนวคิดดังนี้

2.1 เน้นเรื่องอันตรายของตัวยามากกว่าอาการการติดยา

2.2 ใช้วิธีการในการลดปัญหาโดยการไม่ให้คนซื้อขายได้ง่าย

2.3 เผยแพร่พิษภัยการใช้ยา ทั้งต่อตัวเองและสังคม

การป้องกันที่อาศัยหลักการทางการแพทย์และอนามัย เพื่อใช้ในการสกัดกั้นไม่ให้ผู้ติดสิ่งเสพติดทำการแพร่ระบาดไปถึงผู้อื่นได้ โดยมีการใช้วิธีการค้นหาผู้ที่ติดสิ่งเสพติดให้โทษให้เจอ แล้วมุ่งจัดการให้การบำบัดรักษา มีการให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยและโทษของสิ่งเสพติดเป็นเกณฑ์สำคัญ การให้การศึกษากับการใช้สิ่งเสพติดในทางที่ผิดนั้น โดยถือหลักที่ว่าทุกคนปรารถนาที่จะมีสุขภาพที่สมบูรณ์แล้วโรคร้ายไข้เจ็บ

3. รูปแบบจิตวิทยา-สังคม (The psycho-social model) มีแนวคิดดังนี้

3.1 ตัวบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด

3.2 เน้นที่ตัวบุคคล และบทบาทขององค์ประกอบทางสังคม

3.3 หาเหตุผล และความจำเป็นที่บุคคลต้องการใช้ยา

3.4 การใช้ข้อมูล เพื่อป้องกันการใช้นั้นมีความสำคัญรองลงมาจากการพิจารณาความต้องการทางด้านส่วนตัวและสังคมของบุคคล ซึ่งหันไปใช้นั้นเป็นเครื่องมือทดแทน

การป้องกันที่เน้นจิตวิทยา-สังคม เน้นการใช้/ไม่ใช้สิ่งเสพติดว่าเป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนไม่แน่นอน สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งวิธีนี้เป็นข้อมูลที่ได้อย่างเลื่อนกลาง เด็กเพียงแค่รับทราบไว้เฉยๆ โดยจะมีโอกาสเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมน้อยเต็มที่ แม้ว่าจะส่งเสริมพฤติกรรมดั้งเดิมไว้บ้างแล้วก็ตาม และถึงแม้ว่าจะเป็นข้อมูลที่ทำการคัดเลือกมาแล้วเป็นอย่างดี หากไม่มีการนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้เลย หรือข้อมูลนั้นไม่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเลย

4. รูปแบบสังคม-วัฒนธรรม (The social-culture model) มีแนวคิดดังนี้

4.1 เห็นตัวบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ

4.2 เห็นโครงสร้างของพฤติกรรมของบุคคลนั้นว่ามีสาเหตุมาจากโครงสร้างทางสังคม

4.3 แนวทางการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการรับวัฒนธรรมสืบ

ต่อกันมา

4.4 การแก้ปัญหาโดยการปรับโครงสร้างทางสังคม และวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลทำให้เกิด

ความประสานสอดคล้องกัน

การเปลี่ยนแปลงที่อาศัยหลักการทางด้านสังคมวัฒนธรรมนี้ มองว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมนั้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก แทนที่จะเป็นการทำให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ของสังคม แต่รูปแบบนี้กลับมองว่าบางสิ่งบางอย่างของสังคมนั้นควรที่จะมีการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับบุคคล และความต้องการโดยธรรมชาติของมนุษย์

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น รูปแบบจิตวิทยา-สังคมน่าจะเหมาะกับการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นการมุ่งเน้นที่ตัวนักเรียน และการแสดงพฤติกรรมในการป้องกันของมนุษย์ เพื่อนำพาตัวเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับตัวบุหรืหรือการสูบบุหรื เน้นสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียนให้สามารถอยู่ท่ามกลางสังคมที่มีสิ่งเสพติดที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย โดยไม่ต้องพึ่งพาสีงเสพติดเหล่านี้ การป้องกันจึงต้องเริ่มจากสถาบันสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว ที่จะมีอิทธิพลยับยั้งไม่ให้คนหันไปพึ่งยาหรือติดสิ่งเสพติด หรือมีอิทธิพลให้ไม่มีพฤติกรรมการสูบบุหรืมาก่อน สามารถตัดสินใจที่จะป้องกันตนเองจากการสูบบุหรืได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันทั้งหลายข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่ตัวนักเรียน และวิธีการที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ นั่นคือ บุหรื โดยสนใจในกลุ่มนักเรียนที่ยังไม่เคยมีการแสดงพฤติกรรมการสูบบุหรืมาก่อน ว่ามีวิธีการอย่างไรที่จะนำพาตัวเองไม่ข้องเกี่ยวกับบุหรืหรือการสูบบุหรื ดังกล่าว จึงต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตัวนักเรียนให้นักเรียนสามารถป้องกันตนเองในสภาวะการณ์ที่บุหรืที่มีทั้งเป็นสิ่งเสพติดที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายต่อไป

1.4 พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรื

ความหมายของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรื

พฤติกรรมการสูบบุหรืถือเป็นพฤติกรรมเสี่ยงรูปแบบหนึ่ง การทำความเข้าใจและหาทางป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นเพื่อป้องกันปัญหาพฤติกรรมและผลเสียหายที่จะเกิดตามมา สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงนั้นมาจากการขาดความรู้และทักษะที่จำเป็น การขาดความตระหนักและจริงจังต่อการป้องกันตนเอง และการขาดการควบคุมตนเอง เกิดปัญหาทางจิตใจ อารมณ์ หรือโรคทางจิตเวชต่างๆ และอาจมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมด้วย โดยการจะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงได้นั้น ทำได้โดยลดปัจจัยสาเหตุ เพิ่มปัจจัยป้องกัน และจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ดังนี้ 1) การให้ความรู้ที่จำเป็น ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงต่างๆ ในการดำเนินชีวิต 2) การฝึกทักษะในการรู้จักอารมณ์และความคิดตนเอง จัดการกับอารมณ์ได้ มีการแก้ไข้ปัญหา

ต่างๆ ในชีวิต การปฏิเสธ การมีกิจกรรมที่เป็นสุขเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น 3) การสร้างความตระหนักในการป้องกันความเสี่ยง จริงจังต่อการป้องกัน เห็นประโยชน์ของการดำเนินการป้องกัน เห็นโทษจากพฤติกรรมเสี่ยง จนใช้เป็นหลักในจิตใจที่จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้นๆ 4) ฝึกการควบคุมตนเอง ฝึกจิตใจให้มีความเข้มแข็ง การทำความรู้จักจิตใจและควบคุมตนเองได้ รู้จักยั้งคิด ฝึกระเบียบวินัยที่มาจากภายในจิตใจตนเอง ฝึกการปฏิเสธการดื่มสุราเป็นสาเหตุที่ทำให้จิตใจเสียการควบคุมตนเอง และ 5) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี มีพ่อแม่เป็นแบบอย่าง มีทัศนคติที่ดีต่อลูก แสวงหากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ครอบครัวมีความสุข มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รวมทั้งมีการส่งเสริมกลุ่มเพื่อนที่ดี เป็นต้น (อาภาพร เภาวัฒนา; และสุรินทร์ กลัมพากร. 2555: 128-129)

แนวทางในการป้องกันตนเองจากสารเสพติด ซึ่งนักเรียนควรรู้จักป้องกันตนเองจากสารเสพติด โดยมีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้ 1) ไม่ทดลองเสพสารเสพติดทุกชนิด เพราะอาจทำให้เกิดการเสพติดได้ง่าย 2) เลือคบเพื่อนที่ดี พยายามหลีกเลี่ยงเพื่อนที่ชอบชักจูงไปในทางเลื่อมเสีย 3) รู้จักใช้วิจารณญาณในการแก้ไขปัญหา แต่หากหาว่าไม่สามารถแก้ไขเองได้ ก็ควรปรึกษาพ่อแม่ ครู หรือเพื่อนที่ไว้ใจได้ ไม่ควรใช้สารเสพติดในการแก้ไขปัญหา 4) ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และ 5) การสร้างทักษะชีวิต โดยเฉพาะทักษะการปฏิเสธ เมื่อถูกชักจูงให้เสพยาเสพติดต้องรู้จักปฏิเสธอย่างนุ่มนวล โดยการชี้แจงผลเสียของสารเสพติดต่อการเรียนและอนาคต การรู้จักปฏิเสธอย่างจริงจังและมีจิตใจแน่วแน่ ทำให้เพื่อนมีความเกรงใจ ไม่กล้าชวนอีกต่อไป (สมหมาย แดงสกุล; ชาวลิต ภูมิภาค; และวิชุดา คงสุทธิ. 2551: 135) และสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (2555: 109) ได้เพิ่มเติมแนวทางในการป้องกันตนเองจากสารเสพติด ได้แก่ ไม่คบกับผู้ใช้สารเสพติดหรือเกเร ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะใช้สารเสพติด หลีกเลี่ยงการไปเที่ยวในสถานบันเทิง เมื่อมีปัญหาหรือความเครียด ควรปรึกษาปัญหานั้นกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อช่วยหาทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2540) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า วิธีการป้องกันตนเองจากสารเสพติดของวัยรุ่น ได้แก่ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การรู้จักวิธีการปฏิเสธ การรู้จักจัดการกับความเครียดของตนเอง การไม่ข้องเกี่ยวกับเพื่อนที่เสพยาเสพติด การหลีกเลี่ยงแหล่งมั่วสุมสารเสพติด เป็นต้น

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ วรรณชนก จันทชุม (2547) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น ถือเป็นภาระหรือการปฏิบัติตัวของวัยรุ่นเพื่อไม่ให้ตนสูบบุหรี่ ได้แก่ การติดตามข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอันตรายของการสูบบุหรี่จากแหล่งความรู้และสื่อต่างๆ เนื่องจากตระหนักในปัญหาทางด้านสุขภาพจากการสูบบุหรี่ การไม่ไปสังสรรค์เข้ากลุ่มกับเพื่อนขณะที่มีการดื่มสุราหรือสูบบุหรี่ การไม่ใช้บุหรี่เป็นวิธีการระบายเมื่อมีความเครียดจากเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องส่วนตัว เรื่องเรียน เรื่องครอบครัว หรือเมื่อรู้สึกเหงา การไม่ลองสูบบุหรี่ด้วยความอยากรู้อยากลองเมื่อได้กลิ่นหรือเห็นผู้อื่นสูบ นอกจากนี้ การทำกิจกรรมที่เหมาะสมทำในเวลาว่าง เช่น การเล่นกีฬา การออกกำลังกาย การทำงานอดิเรก เพื่อใช้เวลาว่างให้สนุกและคุ้มค่า เป็นต้น นอกจากนี้ ดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยการแสดงออก การกระทำ หรือคาดว่าจะกระทำเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ การไม่สูบบุหรี่ การไม่มั่วสุมกับเพื่อนที่สูบบุหรี่ การปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น และศิริพร ชวนชาติ (2551) ได้ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นการป้องกันก่อนการเกิดปัญหาสุขภาพ เมื่อเด็กและเยาวชนมี

พฤติกรรมที่เสี่ยงในการทดลองสูบบุหรี่ โดยมีการให้ความรู้ และการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะต่างๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนสามารถต้านทานอิทธิพลจากสถานการณ์หรือสิ่งกระตุ้นต่างๆ ที่ชักนำไปสู่การทดลองสูบบุหรี่ และส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อป้องกันการทดลองสูบบุหรี่ในเด็กและเยาวชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น ว่าเป็นการที่วัยรุ่นมีการแสดงออกเพื่อไม่ให้ตนเองเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ นอกจากนี้ได้ทบทวนความหมายของพฤติกรรมป้องกันการตนเองของวัยรุ่นในบริบทที่ใกล้เคียงกับบุหรี่ นั่นคือ แอลกอฮอล์ เนื่องจากเป็นสารเสพติดที่อยู่ในระดับเดียวกับบุหรี่และถูกกฎหมายเช่นเดียวกัน ได้แก่ ดวงฤทัย สุคนทรปฏิภาค (2548) ได้แบ่งพฤติกรรมป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ เป็น 2 ประเภท คือ 1) การควบคุมตนเอง ได้แก่ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักปฏิเสธเมื่อมีบุคคลชักชวนให้ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ไม่ใช่เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เพื่อสร้างความเพลิดเพลินใจ ความกล้าหรือบรรเทาความเจ็บปวดทางร่างกายจิตใจ รู้จักผ่อนคลายความเครียด มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เมื่อมีปัญหาควรปรึกษาบุคคลใกล้ชิด ทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัว และเลือกคบเพื่อนที่ดี และ 2) การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมชักนำ ได้แก่ หลีกเลี่ยงการเลือกคบเพื่อนที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือติดยาเสพติดและหลีกเลี่ยงการคบเพื่อนที่เเกร หลีกเลี่ยงการเข้าไปในแหล่งที่จำหน่ายหรือบริการเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ไม่กระทำพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น หนีเรียน ทะเลาะวิวาท และไม่ดูโฆษณาที่ยั่วหรือชักนำไปสู่การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และดร.นวรรณ สมใจ (2557) กล่าวว่า พฤติกรรมป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตัวและแสดงออกเพื่อป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงการมีกิจกรรมที่ส่งเสริมหรือมีแนวโน้มที่นำไปสู่การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การปฏิเสธหรือหาเหตุผลมาอ้างเมื่อถูกชักชวนหรือคะยั้นคะยอให้ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น

จากความหมายและแนวคิดพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น โดยการศึกษาทั้งสองประเด็นนี้จะเกี่ยวข้องกับผู้ที่ไม่เคยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มาก่อนเท่านั้น ดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น

ผู้วิจัย	ปี	การให้ความรู้	การฝึกทักษะ	การสร้างความรู้ความตระหนัก	การควบคุมตนเอง	การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี	การไม่ทดลองสูบบุหรี่	การเลือกคบเพื่อน	การแก้ไขปัญหา	ใช้เวลาร่วมให้เป็นประโยชน์	หลีกเลี่ยงการไปเที่ยวแหล่งมั่วสุม	รู้จักปฏิเสธ/ต่อรอง/ผิดผ่อน	การจัดการกับความเครียด	ทำกิจกรรมโรงเรียน/ครอบครัว
อภาพร เฝ้าวัฒนา, สุรินทร์ กลัมพากร	2555	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓					
สมหมาย แดงสกุล, เซาวลิต ภูมิภาค, วิชุดา คงสุทธิ	2551		✓				✓	✓	✓	✓		✓		
สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ	2555							✓	✓		✓			
กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ	2540							✓		✓	✓	✓	✓	
วรรณชนก จันทชุม	2547			✓			✓						✓	
ดวงกมล มงคลศิลป์	2550						✓			✓	✓	✓		
ศิริพร ชวนชาติ	2551	✓	✓								✓			✓
ดวงฤทัย สุนทรปฎิภาค	2548							✓		✓	✓	✓	✓	✓
ดร.ฉนวนวรรณ สมใจ	2557									✓	✓	✓		
รวม		2	3	2	1	1	3	5	3	5	6	5	3	2

จากตาราง 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบที่เหมือนกันตั้งแต่ 3 ข้อ ขึ้นไป (โดยเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ) ได้แก่ หลีกเลี่ยงการไปเที่ยวแหล่งมั่วสุม ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การเลือกคบเพื่อน รู้จักปฏิเสธ/ต่อรอง/ผัดผ่อน การฝึกทักษะชีวิต การไม่ทดลองสูบบุหรี่ การแก้ไขปัญหา การจัดการกับความเครียด เมื่อพิจารณาองค์ประกอบข้างต้นแล้ว จึงได้ตัดพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่โดยตรงออกไป เช่น การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ กับการจัดการกับความเครียด ดังนั้น จึงได้ทำการจัดกลุ่มองค์ประกอบที่เหลือที่มีความหมายใกล้เคียงกัน แล้วตั้งชื่อได้เป็นประเด็นหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วยุต่อการสูบบุหรี่ (หลีกเลี่ยงการไปเที่ยว/แหล่งมั่วสุม/เพื่อนที่สูบบุหรี่) และ 2) การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ (การมีทักษะชีวิต ทั้งการปฏิเสธ/เจรจาต่อรอง การแก้ไขปัญหา การไม่ทดลองสูบบุหรี่) เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ดังนี้

1.4.1 การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วยุต่อการสูบบุหรี่

การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วยุต่อการสูบบุหรี่ เป็นการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่น่าพึงประสงค์ แต่อาจนำพาตนเองไปสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ ซึ่งการหลีกเลี่ยงเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมแรงทางลบของทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการได้รับสัญญาณว่าเหตุการณ์ที่ไม่น่าพึงพอใจจะเกิดขึ้น โดยบุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งเร้าที่ไม่น่าพึงพอใจนั้นได้ โดยการแสดงออกของพฤติกรรมในลักษณะอื่นๆ แทน (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2553) ตัวอย่างของการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วยุต่อการสูบบุหรี่ เช่น การหลีกเลี่ยงการไปเที่ยวกลางคืน การหลีกเลี่ยงจากการดื่มแอลกอฮอล์ การหลีกเลี่ยงจากกลุ่มเพื่อนที่มักชวนสูบบุหรี่ การหลีกเลี่ยงกลุ่มเพื่อนที่มีแนวโน้มกระทำกิจกรรมที่เป็นโทษ เช่น เล่นการพนัน หนีเรียน เป็นต้น การหลีกเลี่ยงโดยการไม่พบผู้หรืออุปกรณ์การสูบบุหรี่เวลาเพื่อนมาฝาก เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น แสดงให้เห็นถึง สถานการณ์ที่มีความยั่วยุที่มักนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ได้แก่ สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์และคณะ (2553) ศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พบว่า การดื่มสุรามักจะดื่มสุราในสถานที่เที่ยวกลางคืน และมีการสูบบุหรี่ร่วมด้วย ถึงร้อยละ 25.6 ของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว และพบผลการวิจัยของสุวรรณณี จรุงจิตราวี, วัฒนารี อัมมวรรณและจตุพร วิชิตสระน้อย (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงในชุมชนเมือง พบว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ มักสูบบุหรี่ในสถานบันเทิง ร้อยละ 29.7 ส่วนผู้หญิงมักสูบบุหรี่กับกลุ่มเพื่อนที่สูบบุหรี่เหมือนกัน ร้อยละ 63.5 นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้หญิงที่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ถึง 15.1 เท่า และผู้หญิงที่มีผู้ปกครอง บิดาและ/หรือมารดาสูบบุหรี่จะสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่ผู้ปกครอง บิดาและ/หรือมารดาไม่สูบบุหรี่ถึง 3.5 เท่า จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่มีความยั่วยุที่จะนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่มาในรูปแบบของสถานที่ เช่น สถานที่เที่ยวกลางคืน เป็นต้น หรือบุคคล เช่น กลุ่มเพื่อนสนิทที่มีการสูบบุหรี่ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วยุต่อการสูบบุหรี่ หมายถึง การแสดงออกด้วยการเลือกหลีกเลี่ยงหรือห่างออกจากสถานการณ์ยั่วยุทั้งสถานที่และบุคคล หรือกิจกรรมที่นำไปสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่

1.4.2 การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่

โดยปกติแล้ว แนวคิดการจัดการตนเอง (Self-management) มีความสำคัญกับผู้ที่เจ็บป่วยเรื้อรัง ซึ่งมีเพียงตัวผู้ป่วยสามารถรับผิดชอบการดูแลตนเองในชีวิตประจำวันตามระยะเวลาของอาการเจ็บป่วย ดังนั้น การจัดการตนเองจึงถือเป็นภาระหน้าที่ที่ตลอดชีวิต (Lorig; & Holman. 2003) งานวิจัยที่ผ่านมาจึงเชื่อมโยงกับการป้องกันระดับทุติยภูมิและระดับตติยภูมิ (Secondary and tertiary prevention) (Lorig. 1996) แต่แนวคิดการพัฒนาการจัดการตนเอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความสามารถของบุคคลในการปรับปรุงสถานะทางสุขภาพ ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมีสุขภาพหรือโรคภัยระดับใดก็ตาม ดังนั้น การจัดการตนเองจึงสามารถมองได้ทั้งกระบวนการป้องกันทั้ง 3 ระดับ รวมทั้งการป้องกันระดับปฐมภูมิด้วย ซึ่งในบริบทของการป้องกันระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) กำหนดให้บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเองผ่านธรรมชาติของพฤติกรรมต่างๆ และเลือกที่จะมีสุขภาพสมบูรณ์ และหลีกเลี่ยงอาการเจ็บป่วย (Grady; & Gough. 2014) โดยในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการป้องกันระดับปฐมภูมิ เป็นกลุ่มบุคคลทั่วไป ที่ไม่มีภาวะเจ็บป่วยเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการตนเอง จึงเป็นการนำเอาแนวคิดการจัดการตนเองมาสู่การปฏิบัติในมิติของการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลสามารถเพิ่มสมรรถนะในการควบคุมสุขภาพของตนเองและทำให้สุขภาพดีขึ้น (อังคินันท์ อินทรกำแหง. 2558; อังอิงจาก พิศักดิ์ ชินชัย. 2556: 17) หรือเป็นการจัดการตนเองเพื่อให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยเป็นโรค ปราศจากโรคภัยคุกคาม รวมทั้งการที่บุคคลไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงในการดำเนินชีวิต นั่นคือ นักเรียนสามารถป้องกันตนเองจากพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ โดยจะต้องมีการเสริมสร้างทักษะชีวิต (Life skills) เพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO. 1997: 1) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า “เป็นความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งช่วยให้บุคคลจัดการกับความ ต้องการและสิ่งท้าทายต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ” โดยกระทรวงสาธารณสุข กองสุขศึกษา (2542: 44) ได้ให้ขยายความหมายของทักษะชีวิตต่อจากองค์การอนามัยโลกว่า “และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์ด้วยการฝึกฝนอบรม” การสอนให้เกิดทักษะชีวิตนั้นปรากฏในหลากหลายโปรแกรมทางการศึกษา โดยนำมาใช้ทั้งการป้องกันการใช้สารเสพติด การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การส่งเสริมความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา การป้องกันโรคเอดส์ การสร้างสันติภาพ และการส่งเสริมความมั่นใจในตนเองและการเห็นคุณค่าในตนเอง (WHO. 1997: 3-4) ดังนั้น การสอนให้เกิดทักษะชีวิตในเด็กและวัยรุ่นนั้นจึงถือเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีและการมีพฤติกรรมที่แข็งแรงสมบูรณ์ โดยมีการวิจัยที่ชี้ว่าการสอนทักษะเหล่านี้เป็นแนวคิดที่มีประสิทธิภาพสำหรับการป้องกันในขั้นปฐมภูมิ (WHO. 1997: 4; citing Errecart; et al. 1991; Perry; & Kelder. 1992; Caplan; et al. 1992) โดยการส่งเสริมการสอนให้เกิดทักษะชีวิตนั้น เป็นการสอนความสามารถต่างๆ ที่ควรจะได้รับ ด้วยการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตต่างๆ ยังมีเยาวชนจำนวนมากที่มีทักษะชีวิตที่ไม่เพียงพอที่จะช่วยให้สามารถจัดการกับความ ต้องการและความเครียดที่มากขึ้น (WHO. 1997: 5) ดังนั้น ทักษะชีวิตจึงมีความจำเป็นที่ควรจะต้องส่งเสริมให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แสดงให้เห็นถึงการมีทักษะชีวิตนั้นสามารถช่วยป้องกันตนเองจากพฤติกรรม การสูบบุหรี่ได้ ได้แก่ พัชรี มีชานาญ (2547) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ทักษะชีวิต โดยมีทั้งทักษะการแก้ไขปัญหา พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ และทักษะการปฏิเสธการชักชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ นั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในเด็กวัยรุ่นตอนต้น พบว่า กลุ่มเด็กวัยรุ่นตอนต้นควรมีการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในการเผชิญสถานการณ์ที่นำไปสู่พฤติกรรม การสูบบุหรี่ ได้แก่ ทักษะความตระหนักในตนเองเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา และทักษะการปฏิเสธ เป็นต้น ซึ่งทักษะเหล่านี้ช่วยให้เด็กวัยรุ่นตอนต้นสามารถป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้มากกว่ากลุ่มเด็กวัยรุ่นตอนต้นที่ไม่มีการพัฒนาทักษะชีวิตหรือได้รับเพียงแค่ว่าความรู้ทั่วไป และกฤษฎณา ตรียมณีนรัตน์ (2544) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ทักษะชีวิตในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน ประกอบด้วย ทักษะความตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ทักษะการตัดสินใจไม่สูบบุหรี่และแก้ไขปัญหา ทักษะการปฏิเสธโดยไม่เสียสัมพันธภาพ และทักษะการจัดการกับความเครียด เป็นต้น จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทักษะชีวิตที่มีความสำคัญที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ได้แก่ ทักษะความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการปฏิเสธ และทักษะการจัดการกับความเครียด ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนเกี่ยวกับการแสดงทักษะออกมาเป็นการกระทำหรือเป็นพฤติกรรม จึงได้พิจารณาความเหมาะสมและได้คัดเลือกทักษะที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือมีลักษณะเฉพาะกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ได้แก่ การสื่อสารเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ (เช่น การปฏิเสธ เป็นต้น) และการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ หมายถึง การแสดงออกถึงการใช้ทักษะที่ตนเองมีในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น การสื่อสารเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ การแก้ไขปัญหา เป็นต้น

การวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ตามนิยามปฏิบัติการณ์ที่ได้สร้างขึ้น โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกในการป้องกันตนเองจากพฤติกรรม การสูบบุหรี่ สามารถแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วต่อการสูบบุหรี่ และด้านการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ จาก “ปฏิบัติมากที่สุด” ถึง “ไม่ปฏิบัติเลย” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ส่วนที่ 2 รูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น (Integrative Model of Adolescent Health Risk Behavior: IMAHRB) พัฒนาขึ้นโดยคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) โดยบูรณาการหลากหลายแนวคิดและทฤษฎี เช่น ทฤษฎีระบบนิเวศน์ (Bronfenbrenner. 1979) ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Jessor; & Jessor. 1977) ทฤษฎีพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น (Jessor. 1991) ทฤษฎีวุฒิภาวะของการคิดพิจารณา (Steinberg; & Cauffman. 1996; Cauffman; & Steinberg. 2000) เป็นต้น เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละแนวคิดทฤษฎี ได้ดังนี้

2.1 ทฤษฎีระบบนิเวศน์ (Ecological systems theory)

ทฤษฎีระบบนิเวศน์ (Bronfenbrenner. 1979; 1994) เป็นทฤษฎีที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อการวิเคราะห์โครงสร้างหรือบริบทของสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบและลักษณะพัฒนาการของมนุษย์ นั่นคือ บุคคลจะเกิดขึ้นได้นั้นเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือ สิ่งแวดล้อมเป็นบริบททางด้านพัฒนาการของบุคคล โดยแบ่งเป็นระบบที่เป็นโครงสร้าง ดังนี้

1. ระบบจุลภาค (Microsystems) เป็นระบบหน่วยย่อยที่สุด เป็นรูปแบบของกิจกรรม บทบาททางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่บุคคลได้รับมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงที่สุด ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และสถานที่ทำงาน เป็นต้น เช่น หากวัยรุ่นมีสัมพันธภาพที่ดีกับบิดามารดา หรือคบเพื่อนที่ดี วัยรุ่นได้เรียนรู้คำแนะนำในสิ่งที่ดี ไม่เข้าไปใกล้สิ่งที่เป็นอบายมุข จึงทำให้สามารถป้องกันการสูบบุหรี่ได้

2. ระบบความสัมพันธ์ (Mesosystems) เป็นระบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างกันของบริบทหรือสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนในพัฒนาการของบุคคลมากกว่า 2 แห่งขึ้นไป ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน เช่น หากมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวกับโรงเรียนจะทำให้วัยรุ่นสามารถเตรียมพร้อมรับมือต่อสถานการณ์ที่ย้ายไปที่อาจนำไปสู่การสูบบุหรี่ได้ เป็นต้น อีกนัยหนึ่ง ระบบความสัมพันธ์นี้ถือเป็นระบบของระบบจุลภาคหลายๆ ระบบ

3. ระบบภายนอก (Exosystems) เป็นระบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างกันของบริบทมากกว่า 2 แห่งขึ้นไป แต่มีอย่างน้อยบริบท 1 แห่งที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของบุคคลโดยตรง แต่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่มีอิทธิพลโดยอ้อมต่อกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของบุคคล ได้แก่ สถานที่ทำงานของบิดามารดา เครือข่ายทางสังคมของครอบครัว และบริบทชุมชนละแวกบ้านใกล้เคียง เป็นต้น เช่น หากบิดามารดาทำงานหนักไม่มีเวลามาควบคุมกำกับดูแลวัยรุ่นอย่างจริงจัง อาจทำให้วัยรุ่นไม่มีวุฒิภาวะที่เพียงพอ เพื่อนชวนสูบบุหรี่ ก็คล้อยตามที่จะสูบบุหรี่ได้ง่าย

4. ระบบมหภาค (Macrosystems) เป็นระบบที่อยู่ภายนอกสุดที่ครอบคลุมระบบที่กล่าวมาข้างต้น มีลักษณะเป็นระดับของวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมย่อยในรูปแบบของระบบความเชื่อ เนื้อหาความรู้ วัตถุ ประเพณี แบบแผนการดำเนินชีวิต ที่อยู่ภายใต้ระบบต่างๆ เปรียบเสมือนเป็นแบบแผนทางสังคม (Societal blueprint) สำหรับวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมย่อยหนึ่งๆ แบบแผนการกระทำที่ถูกร่างขึ้น ได้แก่ กฎระเบียบ นโยบาย ข้อบังคับที่สร้างขึ้นเพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบในวัยรุ่น เช่น ห้ามขายบุหรี่ให้เด็กต่ำกว่า 18 ปี และห้ามสูบบุหรี่ในสถานที่ราชการ รวมทั้งโรงเรียนด้วย ซึ่งกฎหมาย ข้อบังคับหรือนโยบายเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่วัยรุ่นพึงปฏิบัติตาม

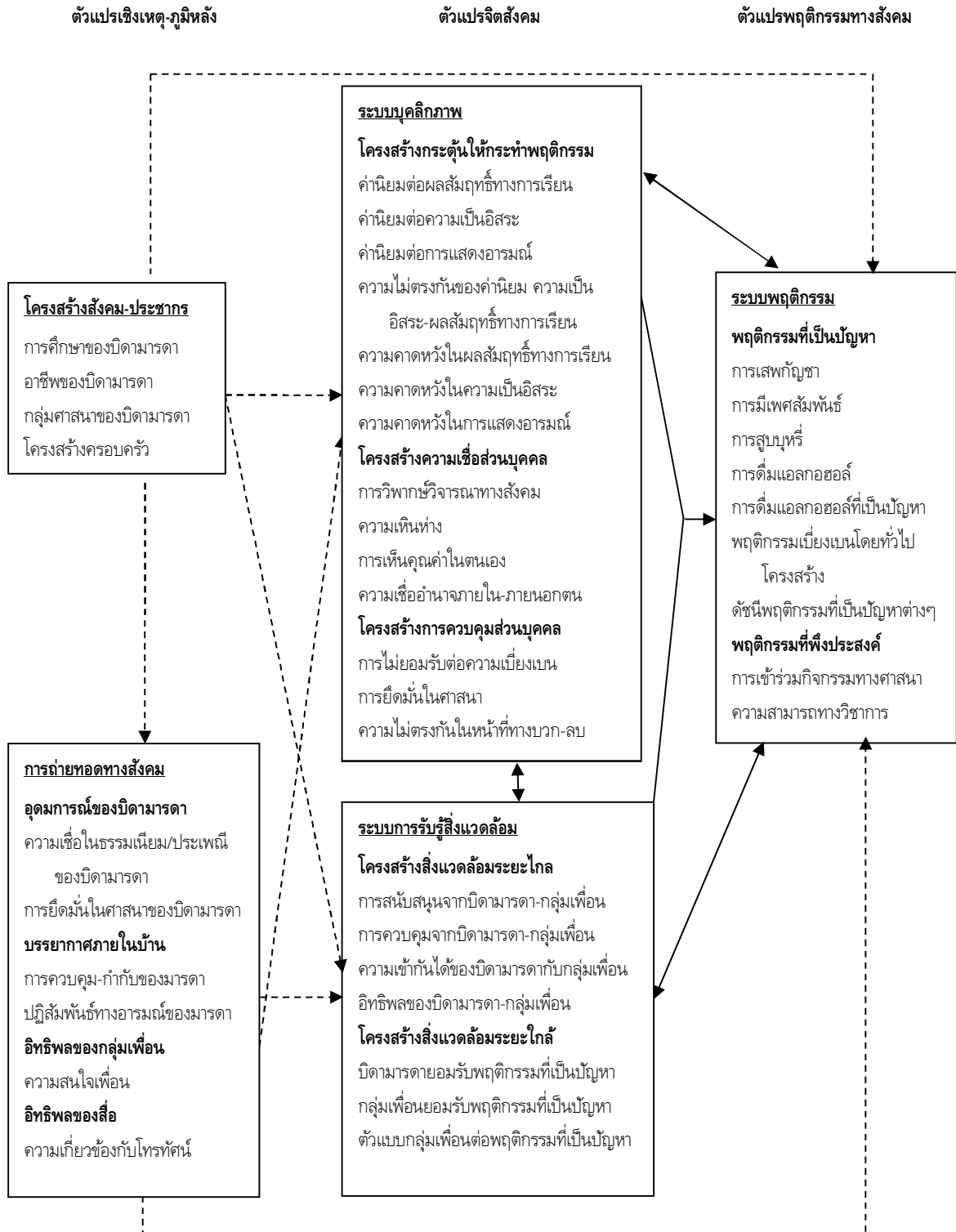
5. ระบบเวลา (Chronosystems) เป็นระบบที่มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงข้ามช่วงเวลา ไม่เพียงการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะส่วนบุคคล แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่ด้วย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงช่วงชีวิตในโครงสร้างครอบครัว สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ การจ้างงาน ที่อยู่อาศัย หรือระดับความสูญเสีย และระดับความสามารถในชีวิตประจำวัน เป็นต้น เช่น ความทรงจำในวัยเด็กจำได้ว่าในอดีตปู่เสียชีวิตจากโรคมะเร็งปอด เป็นผลมาจากการสูบบุหรี่ มีการเจาะคอ เห็นแล้วรู้สึกทรมาน เลยจำได้ว่าน่ากลัว จึงไม่คิดอยากที่จะลองสูบบุหรี่เลย

ทฤษฎีระบบนิเวศเป็นแนวคิดที่เน้นทำความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในระบบต่างๆ ซึ่งสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จะมีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ พัฒนาการของบุคคลจะเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในระบบจุลภาค หรือบริบทแวดล้อมที่ใกล้ชิดที่สุด ส่วนโครงสร้างในระบบอื่นๆ เป็นระบบที่อยู่ไกลออกไปที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของบุคคลเช่นกัน ซึ่งโครงสร้างของทฤษฎีระบบนิเวศเหล่านี้จึงถือเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ในการอธิบายการมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน สื่อ ชุมชน รวมทั้งนโยบายข้อบังคับต่างๆ เป็นต้น ที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน

2.2 ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Problem-Behavior Theory: PBT)

ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญที่มาจากกรอบแนวคิดทางจิตสังคม โดยทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาพัฒนามาจากแนวคิดพื้นฐานเรื่องค่านิยมและคาดหวังจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ รอตเตอร์ (Rotter. 1971) และแนวคิดความไร้ระเบียบของเมอร์ตัน (Jessor; Donovan; & Costa. 1991; citing Merton. 1957) โดยกรอบแนวคิดได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นครั้งแรกในการศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุราและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ ในชุมชนขนาดเล็กที่มีเชื้อชาติหลากหลายในตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐโคโลราโด (Jessor; Donovan; & Costa. 1991; citing Jessor; et al. 1968) ต่อมา ได้มีการพัฒนากรอบแนวคิดใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัยช่วงยาวของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพัฒนาการทางจิตสังคมในกลุ่มวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาและนักศึกษาในมหาวิทยาลัย (Jessor; & Jessor. 1977) จนกระทั่งในปัจจุบัน ได้มีการนำแนวคิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหานำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย และนำไปใช้ศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่มีความหลากหลายของวัยรุ่นด้วย (Jessor. 1987; Donovan; Jessor; & Costa. 1991; Jessor; et al. 1995; Donovan. 1996; Dinh; et al. 2002; Jessor; et al. 2003; Ko; et al. 2009)

โครงสร้างทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Jessor; Donovan; & Costa. 1991: 18-35) ประกอบด้วย 3 ระบบใหญ่ๆ ของตัวแปรจิตสังคม ประกอบด้วย ระบบบุคลิกภาพ (Personality system) ระบบการรับรู้สิ่งแวดล้อม (Perceived-environment system) และระบบพฤติกรรม (Behavior system) โดยระบบทั้งสามถือเป็นระบบที่สามารถอธิบายการเกิดขึ้น/ไม่เกิดขึ้นของพฤติกรรมหนึ่งๆ โดยภายในแต่ละระบบจะมีการอธิบายตัวแปรจะมีทั้งการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Instigations) หรือเป็นตัวควบคุมไม่ให้เกิดพฤติกรรม (Controls) ซึ่งทั้งสองนี้เป็นภาวะกลไกที่เรียกว่า “การมีแนวโน้ม” (Proneness) เป็นตัวชี้ถึงแนวโน้มการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เมื่อเกิดการมีแนวโน้มในทั้งสามระบบร่วมกัน เรียกว่า “การมีแนวโน้มทางจิตสังคมโดยรวม” (Overall psychosocial proneness) ซึ่งถือเป็นแนวคิดหลักในทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสำหรับการทำนายและการอธิบายการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ส่วนการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Instigations) และการควบคุมไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Controls) มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกับปัจจัยเสี่ยง (Risk factors) และปัจจัยป้องกัน (Protective factors) ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์หรือความสมดุลของทั้งสองตัวนี้ สามารถเรียกว่า “ปัจจัยเสี่ยง (และปัจจัยป้องกัน) ทางจิตสังคม” (Psychosocial risk (and protective) factors) ในการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยนิยามของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาคือ พฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากบรรทัดฐานหรือกฎหมาย ข้อบังคับของสังคมนั้นๆ หรือเป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่เห็นด้วย ไม่ให้การยอมรับ และมีแนวโน้มที่สังคมจะตอบสนองด้วยการปฏิเสธ การควบคุม การลงโทษทางสังคม หรือแม้กระทั่งการลงโทษทางกฎหมาย (เช่น การจำคุก เป็นต้น) ต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นๆ กรอบแนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา แสดงดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

ที่มา: Jessor, R.; & Jessor, S. (1977). *Problem Behavior and Psychosocial Development*.

กรอบแนวความคิดของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Problem-Behavior Theory: PBT) มีรายละเอียด (Jessor; & Jessor. 1977; ลีทิฟงค์ วัฒนานนท์สกุล. 2556: 16-17) ดังนี้

1. ระบบบุคลิกภาพ (Personality system) มีดังนี้

1.1 โครงสร้างการกระตุ้น/ยั่วยุใจให้กระทำ (Motivational instigation) ประกอบด้วย ค่านิยมและความคาดหวัง กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมต่อเป้าหมาย 3 อย่าง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเป็นอิสระ และการแสดงออกทางอารมณ์ พบว่า การมีค่านิยมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะมีพฤติกรรมด้านการเรียนสูง ทั้งยังส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนอีกด้วย ในขณะที่เดียวกัน ก็มีความเชื่อว่าการมีค่านิยมต่อความเป็นอิสระจะไม่ค่อยเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การมีค่านิยมต่อความเป็นอิสระมากกว่าค่านิยมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะทำให้เกิดการจูงใจให้กระทำพฤติกรรมที่เป็นอิสระมากกว่า พฤติกรรมตามเป้าหมายที่มุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้น เด็กจึงจะเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

1.2 โครงสร้างความเชื่อส่วนบุคคล (Personal beliefs structure) เป็นความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการรู้คิดแสดงออกเพื่อต่อต้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ตัวแปรในโครงสร้าง ได้แก่ ความเห็นต่าง การวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม ความภาคภูมิใจในตนเอง และความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน ทั้งนี้ ความเห็นต่างเป็นความไม่แน่ใจในตนเอง มีความสงสัยในบทบาทตนเอง เชื่อว่าตนถูกทิ้งให้โดดเดี่ยว ความเชื่อดังกล่าวมีส่วนในการลดอิทธิพลของการกำกับตนเอง เกิดขึ้นพร้อมกับความรู้สึกของบุคคลที่มีเป้าหมายและความรู้สึกสัมพันธ์กับผู้อื่น ในส่วนการวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม เป็นระดับของการยอมรับและการปฏิเสธค่านิยมบรรทัดฐาน ข้อปฏิบัติของสังคม และความเชื่อที่ชอบด้วยกฎหมาย ช่วยให้ไม่ละเมิดข้อกำหนดและบรรทัดฐานของสังคม เช่นเดียวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นตัวที่ช่วยยับยั้ง/ลดโอกาสไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

1.3 โครงสร้างการควบคุมส่วนบุคคล (Personal control structure) เป็นการควบคุมพฤติกรรมได้รวมเอาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ การไม่ยอมรับต่อความเบี่ยงเบน การยึดมั่นในศาสนา และความไม่ตรงกันของหน้าที่ทางบวก-ลบ เป็นต้น พิจารณาได้จากเจตคติของวัยรุ่นต่อการกระทำผิดหรือการกระทำที่มีความเบี่ยงเบน เช่น การลักขโมย การก้าวร้าว ความรุนแรง เป็นต้น ถ้ามีเจตคติต่อสิ่งเหล่านี้ในทางลบ โอกาสที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเหล่านี้ก็จะน้อย เช่นเดียวกัน หากมีเจตคติในทางบวก ก็จะมีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา นอกจากนี้ การยึดมั่นในศาสนา (Religiosity) เป็นความเชื่อในทางศาสนา มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นการควบคุมไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

2. ระบบการรับรู้สิ่งแวดล้อม (Perceived-environment system) มีดังนี้

2.1 โครงสร้างสิ่งแวดล้อมระยะไกล (Distal environment structure) ได้แก่ การควบคุมทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและบิดามารดา เป็นต้น การรับรู้การควบคุมจากกลุ่มเพื่อนและบิดามารดา รวมทั้งการสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะบิดามารดา ช่วยลดโอกาสเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและเนื่องจากวัยรุ่นมักคล้อยตามกลุ่มเพื่อน จึงได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมากกว่าบิดามารดา โอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นจะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน เพราะการเข้าร่วมกลุ่มกับกลุ่มเพื่อนจะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนมากกว่า รวมทั้งการเป็นตัวแบบของพฤติกรรมที่เป็นปัญหภายในกลุ่มเพื่อนด้วย

2.2 โครงสร้างสิ่งแวดล้อมระยะใกล้ (Proximal environment structure) ได้แก่ การเปิดใจยอมรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และตัวแบบของกลุ่มเพื่อนต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เป็นต้น ถ้าการเปิดใจยอมรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มเพื่อน หรือการให้บิดามารดาหรือกลุ่มเพื่อนมีการยอมรับหรือมีความเห็นชอบในพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเหล่านั้นมากขึ้น วัยรุ่นก็จะมีโอกาสเสี่ยงที่จะแสดงออกในพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าวได้มากขึ้น

3. ระบบพฤติกรรม (Behavior system) ซึ่งเป็นระบบสุดท้ายของทฤษฎี มีดังนี้

3.1 โครงสร้างพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Problem behavior structure) ได้แก่ การใช้สารเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ พฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยทั่วไป (เช่น การใช้ความรุนแรง อันธพาล) เป็นต้น นั่นคือ หากวัยรุ่นเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเหล่านี้แล้ว ย่อมมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ ตามมาด้วย

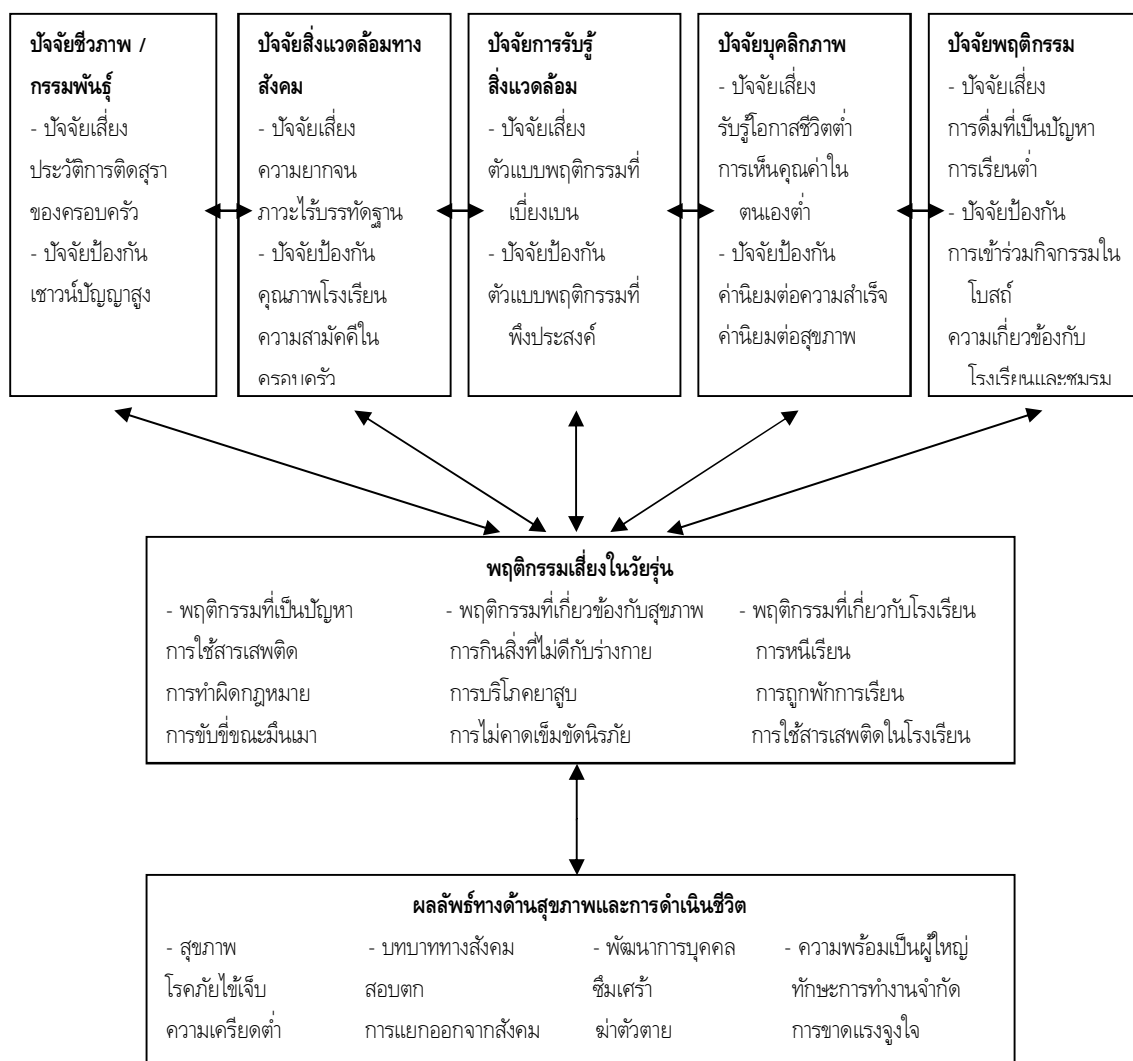
3.2 โครงสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Conventional behavior structure) เป็นพฤติกรรมที่สังคมให้การยอมรับ โดยสังคมเห็นด้วยว่ามีความเหมาะสมกับวัยรุ่น ได้แก่ การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนา และความสามารถทางวิชาการ เป็นต้น โดยประเมินจากความสำเร็จในการเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งประเมินจากผลการเรียน นอกจากนี้ สถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาและโรงเรียน ได้รับการมองว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่ช่วยในการถ่ายทอดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ พฤติกรรมที่ดัดแปลงเหมาะสม ตลอดจนสร้างเครือข่ายสังคมที่ใหญ่ขึ้นต่อไป

โดยสรุปในการอธิบายทฤษฎี จะมีการถ่วงดุลระหว่างการกระตุ้น/ยั่วยุ (Instigation) ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหากับการควบคุม (Control) ไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่เป็นตัวกำหนดแนวโน้ม (Proneness) ที่จะทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การถ่วงดุลกันระหว่างการกระตุ้น/ยั่วยุ และการควบคุมที่ประกอบอยู่ใน 3 ระบบ ตามทฤษฎีที่เป็นตัวกำหนดระบบแนวโน้มที่จะกำหนดตัวแปรทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

จากทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมเสี่ยงหรือเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การทำความเข้าใจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น จึงต้องพิจารณาจากระบบที่สำคัญทั้ง 3 ระบบที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ ระบบบุคลิกภาพ ระบบการรับรู้สิ่งแวดล้อม และระบบพฤติกรรม โดยเชื่อว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเนื่องจากระบบการรับรู้สิ่งแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากเกิดขึ้นตามระบบบุคลิกภาพร่วมด้วย นั่นคือ ระบบทั้งสามมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ไม่สามารถแบ่งแยกจากกันได้ เช่น สิ่งที่วัยรุ่นมีค่านิยม การคาดหวังต่อความสำเร็จในด้านการเรียนต่ำและมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จึงทำให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ เช่นเดียวกับการที่วัยรุ่นได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ทำให้วัยรุ่นได้รับค่านิยมและยอมรับค่านิยมจากกลุ่มเพื่อน ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้เช่นกัน ในขณะที่เดียวกันการที่วัยรุ่นมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่อาจส่งผลให้กลุ่มเพื่อนยอมรับวัยรุ่นเข้ากลุ่มได้เช่นกัน

2.3 ทฤษฎีพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น (Adolescent Risk Behavior)

เจสเซอร์ (Jessor, 1991) ได้พัฒนาและปรับปรุงมาจากทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยแนวคิดนี้มุ่งอธิบายถึงสาเหตุหลัก 5 ปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยมีการแสดงให้เห็นโยงใยสาเหตุของปัญหา (Web of Causation) หรือเป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นที่ประกอบด้วย 5 ปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยยังมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับพฤติกรรมเสี่ยง และพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับผลลัพธ์ของความเสี่ยงนั้น ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น

ที่มา: Jessor, R. (1991). Risk Behavior in Adolescence: A Psychosocial Framework for Understanding and Action. *Journal of Adolescent Health*. 12: 602.

ปัจจัยเชิงสาเหตุของปัญหา ประกอบด้วย 5 กลุ่มปัจจัย โดยภายในกลุ่มปัจจัย ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยเสี่ยง (Risk factors) เป็นปัจจัยที่ทำให้แสดงพฤติกรรมเสี่ยง และปัจจัยป้องกัน (Protective factors) เป็นปัจจัยที่ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง ดังนี้ 1) ปัจจัยทางชีวภาพหรือกรรมพันธุ์ (Biology/genetics) ปัจจัยเสี่ยง เช่น ประวัติการติดเหล้าในครอบครัว และปัจจัยป้องกัน เช่น ระดับเชาวน์ปัญญาสูง 2) ปัจจัยทางสภาวะทางสังคม (Social environment) ปัจจัยเสี่ยง เช่น ความยากจน ภาวะไร้บรรทัดฐาน และปัจจัยป้องกัน เช่น คุณภาพโรงเรียน ความสามัคคีกันของครอบครัว 3) ปัจจัยทางการรับรู้สภาพแวดล้อม (Perceived environment) ปัจจัยเสี่ยง เช่น ตัวแบบของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน และปัจจัยป้องกัน เช่น ตัวแบบพฤติกรรมที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 4) ปัจจัยทางบุคลิกภาพ (Personality) ปัจจัยเสี่ยง เช่น การรับรู้โอกาสของชีวิตต่ำ การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และปัจจัยป้องกัน เช่น ค่านิยมต่อความสำเร็จ ค่านิยมต่อสุขภาพ และ 5) ปัจจัยทางพฤติกรรม (Behavior) ปัจจัยเสี่ยง เช่น การดื่มที่เป็นปัญหา การเรียนต่ำ และปัจจัยป้องกัน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมในโบสถ์ ความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนและกลุ่มชมรมต่างๆ

ปัจจัยทั้ง 5 กลุ่มดังกล่าว เป็นสาเหตุที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น โดยพฤติกรรมเสี่ยง สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (1) พฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Problem behavior) เช่น การใช้สารเสพติด การกระทำผิดกฎหมาย เมมาแล้วขับ (2) พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ (Health-related behavior) เช่น การรับประทานสิ่งที่ไม่ดีประโยชน์ การสูบบุหรี่ การไม่คาดเข็มขัดนิรภัย และ (3) พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน (School behavior) เช่น การหนีเรียน การถูกพักการเรียน การใช้สารเสพติดในโรงเรียน ซึ่งวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวเป็นวัยรุ่นที่มีความเสี่ยง ระดับความเสี่ยงจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ 1) ความเข้มข้นของความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงนั้นๆ มีการกระทำพฤติกรรมเสี่ยงนั้นมากน้อยหรือบ่อยเพียงใด 2) จำนวนของพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้น มีพฤติกรรมเสี่ยงเกิดขึ้นเพียงพฤติกรรมเดียวหรือเกิดหลายๆ พฤติกรรม 3) ระยะเวลาเริ่มต้นของพฤติกรรมเสี่ยง ระยะเวลาของการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงนั้นนานเพียงใด และ 4) ระดับของพฤติกรรมในเชิงป้องกัน มีพฤติกรรมในเชิงป้องกันหรือปกป้องในขณะที่เกิดพฤติกรรมเสี่ยงหรือไม่ ซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่กระทบหรือขัดขวางพัฒนาการของวัยรุ่นทั้งทางด้านสุขภาพและการดำเนินชีวิต ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพ (Health) เช่น เกิดโรคภัยไข้เจ็บ 2) บทบาททางสังคม (Social roles) เช่น การประสบความล้มเหลวในการเรียน การถูกแยกจากสังคม การถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย 3) ด้านพัฒนาการของบุคคล (Personal development) เช่น ความรู้สึกว่าตนไร้ค่า ซึมเศร้า ฆ่าตัวตาย และ 4) ด้านความพร้อมในการเป็นผู้ใหญ่ (Preparation for adulthood) เช่น การมีทักษะในการทำงานที่จำกัด การขาดแรงจูงใจในการทำงาน

สำหรับวัยรุ่นที่ยังไม่ได้ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง มักจะยังมีอายุน้อย เป็นวัยรุ่นที่มีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงนั้นๆ เป็นการริเริ่ม หรือเริ่มต้นที่จะกระทำพฤติกรรมเสี่ยง เช่น เริ่มต้นมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก เริ่มต้นใช้สารเสพติดและดื่มสุราเป็นครั้งแรก เริ่มต้นกระทำผิดกฎหมาย เป็นต้น โดยระดับความเสี่ยงและแนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมเสี่ยงให้พิจารณาตามปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยที่ได้กล่าวไว้แล้ว ซึ่งในขั้นนี้จำเป็นต้องมีการป้องกัน หรือการป้องกันขั้นพื้นฐาน (Primary prevention) ส่วนวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูง (High risk) มักจะมีอายุมากกว่า เป็นวัยรุ่นที่มีความข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงมาก่อนแล้ว มักมีปัจจัยเสี่ยงใน

หลายๆ ปัจจัย และมีปัจจัยป้องกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งความเสี่ยงในกลุ่มนี้จะเป็นผลลัพธ์ที่เป็นภัยต่อการใช้ชีวิต (Health and life-compromising outcomes) เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จะทำให้เกิดความเสี่ยง เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น นั่นคือ หากวัยรุ่นเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว ความเสี่ยงที่ควรพิจารณาคือความเสี่ยงไม่ว่าจะในการใช้ชีวิตหรือสุขภาพ ดังนั้น ในกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องมีเข้าไปแทรกแซง (Intervention) อาจเป็นการบำบัดโดยลดความเสี่ยงและส่งเสริมให้เกิดการป้องกัน

แนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงจุดเชื่อมโยงของสาเหตุการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น ซึ่งมีที่มาจากทั้งตัววัยรุ่นเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว อันนำไปสู่การมีพฤติกรรมเสี่ยง และในที่สุดก็ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งทางด้านสุขภาพและการดำเนินชีวิต จุดเชื่อมโยงนี้มีความซับซ้อน แสดงให้เห็นถึงลูกศรแสดงความสัมพันธ์สองทิศทางทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ ซึ่งจะส่งผลต่อกันทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านปัจจัยอื่นๆ พฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นที่เกิดขึ้น เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ จึงอาจมิได้มีสาเหตุหรือปัจจัยที่แตกต่างจากกันทั้งหมดโดยสิ้นเชิง แต่หากมีจุดร่วมบางอย่างที่มีความสำคัญเหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต (Lifestyle) ดังนั้น การทำความเข้าใจพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ของวัยรุ่น จึงสามารถอธิบายได้ในลักษณะกลไกแบบเดียวกัน ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษากับวัยรุ่นที่ยังไม่ได้ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง หรือยังไม่เคยสูบบุหรี่ สิ่งที่ควรพิจารณาคือ แนวทางการป้องกันเพื่อป้องกันการริเริ่มหรือเริ่มต้นของการเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่

2.4 ทฤษฎีวุฒิภาวะทางการคิดพิจารณา (Maturity of Judgment)

ทฤษฎีวุฒิภาวะทางการคิดพิจารณา (Steinberg; & Cauffman. 1996; Cauffman; & Steinberg. 2000) มีแนวคิดพื้นฐานดังนี้ 1) วัยรุ่นมีความสามารถในการคิดพิจารณาที่มีความเป็นวุฒิภาวะน้อยกว่าวัยรุ่นผู้ใหญ่ ทำให้วัยรุ่นโดนตำหนิหรือโดนประณามน้อยกว่าวัยรุ่นผู้ใหญ่ หากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และ 2) วัยรุ่นยินดีให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษามากกว่าวัยรุ่นผู้ใหญ่ ซึ่งวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะได้ประโยชน์จากการฟื้นฟูมากกว่า (Cauffman; & Steinberg. 2000; citing Scott; & Grisso. 1997) ในการศึกษาพัฒนาการทางด้านจิตใจ ให้ความสำคัญกับความไร้วุฒิภาวะ วัยรุ่นจะไม่มีวุฒิภาวะอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านกรู้คิด (Cognitive difference) เช่น วัยรุ่นขาดความสามารถที่จะคิดพิจารณาได้ตรงไปตรงมา เป็นต้น และจากความแตกต่างทางด้านจิตสังคม (Psychosocial difference) เช่น วัยรุ่นขาดความสามารถทางสังคมและอารมณ์ เป็นต้น ความแตกต่างทั้งสองนี้จึงเป็นที่มาที่ทำให้เกิดความแตกต่างของวุฒิภาวะทางการคิดพิจารณา (Maturity of judgment)

วุฒิภาวะทางการคิดพิจารณา (Maturity of Judgment) เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนของกระบวนการทางการคิดพิจารณาของบุคคลหนึ่งๆ อันเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านกรู้คิดและปัจจัยทางด้านจิตสังคม ส่งผลทำให้เกิดการตัดสินใจในการที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมนั้นๆ (Cauffman; & Steinberg. 2000) โดยการคิดพิจารณา ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Logical reasoning) และ 2) วุฒิภาวะทางจิตสังคม (Psychosocial maturity)

ความสามารถในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคมนี้ ไม่ได้พัฒนาและมีวุฒิภาวะไปพร้อมๆ กัน ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ทั้งความสามารถในการคิดเป็นเหตุเป็นผล (Logical reasoning) และองค์ประกอบทางจิตสังคม (Psychosocial factors) ยังมีวุฒิภาวะที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนวัยผู้ใหญ่ ในขณะที่วัยรุ่นตอนกลาง อายุประมาณ 15 ปี มีความเร็วในการประมวลผล (Processing speed) ความสามารถในการระงับตัวตอบสนอง (Voluntary response suppression) และความจำที่ใช้งานด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial working memory) ที่มีวุฒิภาวะพอสมควร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่สามารถเทียบเท่ากับวุฒิภาวะในวัยผู้ใหญ่ได้ (Luna; et al. 2004) ส่วนการคิดพิจารณาในด้านจิตสังคมจะมีการพัฒนาโดยเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ จนเกิดความมีวุฒิภาวะเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่อายุประมาณ 22 ปี การค่อยๆ เพิ่มขึ้นในความสามารถทางด้านจิตสังคมนี้ เรียกว่า วุฒิภาวะทางจิตสังคม (Psychosocial maturity) เนื่องจากความแตกต่างระหว่างการรู้จักและวุฒิภาวะทางจิตสังคม จึงทำให้เกิดการคิดพิจารณา (Judgment) ซึ่งความแตกต่างตรงส่วนนี้ช่วยให้วัยรุ่นใช้เหตุผลในระดับเดียวกับผู้ใหญ่ แม้จะไม่มีประสบการณ์ทางด้านจิตสังคมเท่ากับผู้ใหญ่ก็ตาม ดังนั้น วัยรุ่นจะมีความสามารถในการตัดสินใจที่ปลอดภัยในการกระทำพฤติกรรมเสี่ยง (Steinberg. 2007) ในอีกนัยหนึ่งคือ วัยรุ่นมีความรู้เกี่ยวกับตัวเลือกที่คิดว่าดีที่สุด และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมในการกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Byrnes. 2002)

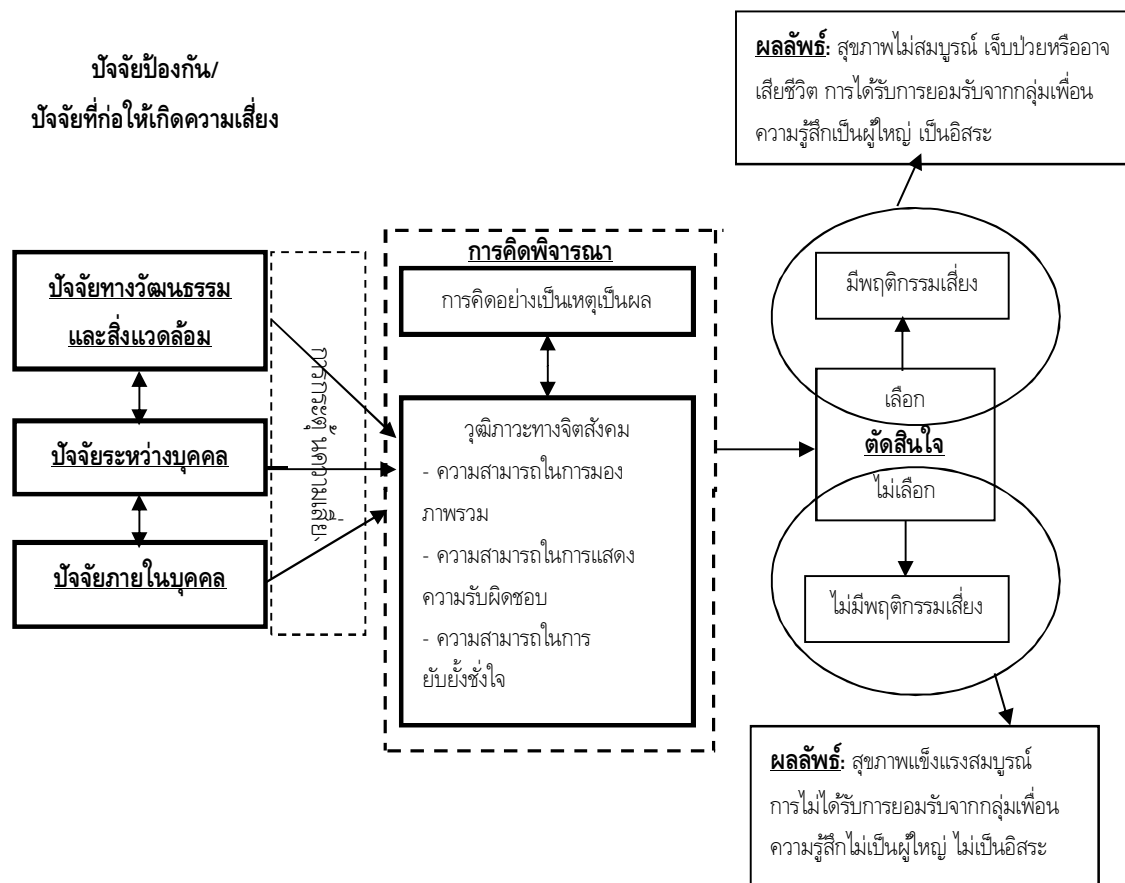
จากทฤษฎีวุฒิภาวะทางการคิดพิจารณา การคิดพิจารณามีความสำคัญเป็นอย่างมากในกลุ่มวัยรุ่น การที่วัยรุ่นจะแสดงพฤติกรรมเสี่ยงหรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงนั้น มีสาเหตุอันเนื่องมาจากปัจจัยป้องกันและปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยง แต่วัยรุ่นเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมเสี่ยงหรือเลือกที่หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงนั้น เป็นผลมาจากกระบวนการคิดพิจารณา ซึ่งการคิดพิจารณาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามปัจจัยเชิงสาเหตุข้างต้น หากวัยรุ่นที่มีปัจจัยป้องกันมากกว่า จะมีความสามารถในการพัฒนาการคิดพิจารณาที่มีวุฒิภาวะมากกว่า ในทางกลับกัน หากวัยรุ่นมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมากกว่า อาจทำให้การคิดพิจารณาที่มีวุฒิภาวะที่ไม่เพียงพอ อันนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมเสี่ยง หรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง ดังนั้น การคิดพิจารณาจึงเป็นอิทธิพลคั่นกลางระหว่างปัจจัยป้องกันและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงข้างต้นกับพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ

2.5 รูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น (Integrative Model of Adolescent Health Risk Behavior)

รูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่นของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นสำหรับวิชาชีพสุขภาพ เป็นกรอบที่อธิบายถึงกระบวนการว่าเหตุใดวัยรุ่นจึงเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมเสี่ยงนั้น หรือเลือกที่จะหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนหรือขัดขวางพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ปัจจัยคั่นกลางภายในกระบวนการนี้ และผลลัพธ์ทางด้านสุขภาพด้วยเช่นกัน แสดงดังภาพประกอบ 3 มีการอธิบายถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมเสี่ยง ทั้งปัจจัยป้องกัน (Protective factors) เป็นปัจจัยที่มีแนวโน้มทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงได้น้อย และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง (Escalatory factors) เป็นปัจจัยที่มีแนวโน้มว่าวัยรุ่นจะเลือกแสดงพฤติกรรม

เสี่ยง แบบจำลองนี้ไม่ใช่คำว่า “ปัจจัยเสี่ยง” (Risk factors) ทั้งนี้เนื่องจากเชื่อว่าปัจจัยดังกล่าวมิได้ส่งผลกระทบต่อเชิงลบเท่านั้น แต่ยังสามารถส่งผลในเชิงบวก หรือการได้ประโยชน์ด้วยในขณะเดียวกัน เช่น การถูกเพื่อนชักชวนให้สูบบุหรี่ เป็นสิ่งที่ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่สูง แต่ในขณะเดียวกันการทำตามคำชักชวนนั้นทำให้วัยรุ่นได้รับการยอมรับชื่นชมจากเพื่อนทำให้เขารู้สึกว่ามีตัวตนในกลุ่มเพื่อนด้วย ปัจจัยต่างๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มได้แก่ (1) ปัจจัยภายในบุคคล (Intrapersonal factors) เป็นปัจจัยที่เกิดจากภายในตัวบุคคล เช่น เพศ อารมณ์ บุคลิกภาพ พันธุกรรม เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น วัยรุ่นที่มีการมองโลกในแง่ดี มีแนวโน้มที่ใช้อารมณ์ขัน (Humor) เป็นปัจจัยป้องกันในการเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงมากกว่าวัยรุ่นที่มีการมองโลกในแง่ดีน้อย (2) ปัจจัยระหว่างบุคคล (Interpersonal factors) เป็นปัจจัยที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อน ครูอาจารย์ หรือบุคคลอื่นๆ การเข้าร่วมกิจกรรม การสื่อสาร การเป็นตัวแบบที่ดี เป็นต้น และ (3) ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Cultural and environmental factors) เป็นปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวที่ไกลออกไป รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่ไม่สามารถจัดกลุ่มให้อยู่ในสองกลุ่มปัจจัยแรกได้ เช่น แบบแผนความเชื่อของสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม โครงสร้างครอบครัว กฎหมาย อิทธิพลจากสื่อ การเข้าถึงสารสนเทศ ข้อมูลต่างๆ ปัจจัยทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากและมีปฏิสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา กับปัจจัยภายในและปัจจัยระหว่างบุคคล ดังนั้น ปัจจัยต่างๆ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และปัจจัยหนึ่งตัวอาจเป็นได้ทั้งปัจจัยป้องกันและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง เช่น ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ หากมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ถือได้ว่าเป็นปัจจัยป้องกัน แต่หากมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ปัจจัยนี้กลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงได้ ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่วัยรุ่นต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลาถือเป็นเรื่องกระตุ้น (Risk stimulus) ที่ก่อให้เกิดกระบวนการคิดพิจารณา (Judgment) โดยต้องอาศัยการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Logical reasoning) และวุฒิภาวะทางจิตสังคม (Psychosocial maturity) โดยผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล และปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาคิดพิจารณาของวัยรุ่น วิธีการคิดนี้ส่งผลให้วัยรุ่นเกิดการตัดสินใจ (Decision making) ที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงว่าจะแสดงพฤติกรรมเสี่ยงหรือไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางสุขภาพที่แตกต่างกัน การมีพฤติกรรมเสี่ยงส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ทำให้สุขภาพไม่สมบูรณ์แข็งแรง ทำให้เจ็บป่วยง่าย อาจถึงขั้นเสียชีวิตได้ ในขณะที่การไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงส่งผลดีต่อสุขภาพ ทำให้สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

รูปแบบบูรณาการนี้ เป็นการจัดระบบตัวแปรเสี่ยงทางสุขภาพของวัยรุ่น เข้าสู่รูปแบบโดยแยกปัจจัยป้องกัน และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง กระบวนการคิดพิจารณา การมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และผลลัพธ์ทางพฤติกรรม การใช้รูปแบบบูรณาการนี้ทำให้มองเห็นแบบแผนความเสี่ยงทางสุขภาพ มีการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าปัจจัยใดที่ยังคงอยู่ในกระบวนการเสี่ยงทางสุขภาพของวัยรุ่น และเป็นการค้นหากลวิธีที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันความเสี่ยงนั้น

ภาพประกอบ 3 รูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น

ที่มา: Keeler, H. J.; & Kaiser, M. M. (2010). An Integrative Model of Adolescent Health Risk Behavior. *Journal of Pediatric Nursing*. 25: 127

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่วัยรุ่นตัดสินใจเลือกที่จะไม่สูบบุหรี่ นั่นคือ หลีกเลี่ยงหรือป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง และผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยนำทฤษฎีระบบนิเวศน์ ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทฤษฎีพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น และทฤษฎีวุฒิภาวะของการคิดพิจารณา พัฒนาการเกิดเป็นกรอบแนวความคิดหลักในการกำหนดปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยภายนอกบุคคล และปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพฤติกรรมของบุคคลจะเกิดขึ้นได้อันเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับระบบต่างๆ ของสิ่งแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ช่วยให้เกิดการแสดงพฤติกรรม นำไปสู่การมีพัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ซึ่งถือได้ว่า เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมที่มุ่งศึกษาสาเหตุของพฤติกรรม ทั้งตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ โดยในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยได้ค้นหาคำความรู้และสังเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยภายในบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ได้แก่ ทักษะชีวิต และการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นต้น
2. ปัจจัยระหว่างบุคคล เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องสภาพแวดล้อม ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู เป็นต้น
3. ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ และการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน เป็นต้น
4. ปัจจัยการคิดพิจารณา เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการคิดพิจารณา โดยมีอิทธิพลคั่นกลางระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุ 3 ข้อข้างต้น กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ วัยรุ่นจะมีปัจจัยเชิงสาเหตุต่างๆ ที่นำไปสู่กระบวนการคิดพิจารณาก่อนที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกที่จะแสดงหรือแสดงการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงนั้นๆ โดยจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ได้แก่ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคม และเมื่อพิจารณาจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยในการวิจัยระยะที่ 1 จึงเพิ่มตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เข้าไปในปัจจัยการคิดพิจารณา ซึ่งจะกล่าวอธิบายเพิ่มเติมในภายหลัง

ส่วนที่ 3 การคิดพิจารณาที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับการคิดพิจารณาตามกรอบแนวคิด จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า ตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และตัวแปรวุฒิภาวะทางจิตสังคม ที่เป็นส่วนหนึ่งในทฤษฎีวุฒิภาวะของการคิดพิจารณา รวมทั้งตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นกระบวนการคิดรูปแบบหนึ่งที่มีผลทำให้วัยรุ่นมีการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

3.1 ทฤษฎีวุฒิภาวะของการคิดพิจารณา

วุฒิภาวะของการคิดพิจารณา (Maturity of Judgment) เป็นความซับซ้อนของกระบวนการในการตัดสินใจของบุคคล อันเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านการรู้คิด อารมณ์และสังคม เป็นต้น โดยการคิดพิจารณามักเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางารรู้คิดและจิตสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมหนึ่งๆ โดยบุคคลที่มีการคิดพิจารณาในระดับต่ำ แสดงว่าบุคคลนั้นมีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ได้แก่ มีตรรกะที่ผิดๆ หรือบุคคลที่มีปัญหาทางอารมณ์หรือสังคม ได้แก่ หุนหันพลันแล่น มักยอมตามกลุ่มเพื่อน เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ มักคิดว่าบุหรี่เป็นสิ่งโก้เก๋เป็นที่นิยม ซึ่งเป็นค่านิยมที่รับมาแบบผิดๆ หรือเห็นเพื่อนสูบบุหรี่ก็เลยสูบบุหรี่ตาม เพราะต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน โดยคาฟแมนและสไตน์เบิร์ก (Cauffman; & Steinberg. 2000) ได้แบ่งวุฒิภาวะของการคิดพิจารณา ดังนี้

1. การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Logical reasoning) เป็นการศึกษาพิจารณาทางด้านการรู้คิด
2. วุฒิภาวะทางจิตสังคม (Psychosocial maturity) เป็นการศึกษาพิจารณาทางด้านจิตสังคม

การคิดพิจารณาเป็นทฤษฎีที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ พัฒนาได้ และเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยป้องกันและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง หากวัยรุ่นที่มีปัจจัยป้องกันมากกว่า จะมีความสามารถในการพัฒนาการคิดพิจารณาที่มีวุฒิภาวะได้มากกว่า ในทางกลับกัน หากมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมากกว่า อาจทำให้การคิดพิจารณานั้นมีวุฒิภาวะที่ไม่เพียงพอ วัยรุ่นที่มีการคิดพิจารณาที่มีวุฒิภาวะมากกว่า จะมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจสิ่งที่ดีให้กับตนเอง ในการเลือกที่จะกระทำหรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง (Cauffman; & Steinberg. 2000)

นอกจากนี้ เมื่อได้พิจารณาจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยเพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงขอเสนอตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นตัวแปรหนึ่งในวุฒิภาวะของการคิดพิจารณา เนื่องจากตัวแปรเจตคติเป็นตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ เป็นลักษณะจิตใจของบุคคลที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ปัจจุบัน มีความไวต่อการแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ จึงถือว่าเป็นตัวแปรทางจิตสังคม บุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บนันคือบุคคลมีการประเมินว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นๆ

จากรูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่นของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) กล่าวว่า การคิดพิจารณาเป็นตัวคั่นกลาง (Mediator) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยป้องกันและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ นั่นคือ วัยรุ่นจะมีปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่ส่งผลไปยังกระบวนการคิดพิจารณา อันส่งผลให้วัยรุ่นสามารถเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมเสี่ยงหรือแสดงพฤติกรรมป้องกันการพฤติกรรมเสี่ยง และหากมีการเปลี่ยนแปลงในการคิดพิจารณาที่มีลักษณะเป็นอิทธิพลตัวคั่นกลาง พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพจะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน

จากทฤษฎีวุฒิภาวะทางการคิดพิจารณาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การคิดพิจารณาเป็นกระบวนการที่สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ โดยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยป้องกันและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงเป็นตัวอิทธิพลคั่นกลางระหว่างความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวและพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ได้แก่ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2 การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ความหมายของการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ มีสาเหตุมาจากความอยากรู้อยากลอง การเลียนแบบเพื่อน ผู้ปกครอง และบุคคลผู้มีชื่อเสียงในสังคม รวมทั้งการได้รับโฆษณาจากสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นความเข้าใจผิดที่คิดว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่โก้ แสดงความเป็นผู้ชายอย่างเต็มตัว (ประภิต วาทีสาธกิจ. 2537; อรรวรรณ หุ่นดี. 2537) โดยพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของวัยรุ่นนั้นเกิดมาจากการขาดการคิดพิจารณาไตร่ตรอง ซึ่งนำหนักถึงผลดีหรือผลเสียของบุหรี่ หรือในอีกนัยหนึ่ง คือ การขาดกระบวนการคิดที่ถูกต้อง และการแยกแยะถึงประโยชน์และโทษของบุหรี่ รวมทั้งความรุนแรงที่เกิดจากการสูบบุหรี่ โดยกลไกหนึ่งในการคิดพิจารณาที่มีวุฒิภาวะ คือ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่ช่วยผลักดันให้บุคคลสามารถรับมือกับปัญหา และประเมินสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ ในการกระทำพฤติกรรมสูบบุหรี่หรือเกิดเป็นพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่นั่นเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้พระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ยึดทางสายกลางเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ซึ่งความพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริง ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมค่านิยมอันดีงาม โดยพิจารณาจากสาเหตุที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ต่อตนเองและผู้อื่นด้วย เป็นไปอย่างรอบคอบ การคิดพิจารณาแยกแยะ ให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ช่วยให้เกิดประสิทธิผลสำเร็จได้ และเช่นเดียวกัน การวางแผนดำเนินการหรือจะกระทำสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผลได้นั้น ต้องอาศัยความรู้ ความรอบรู้ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทนที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ มีการคิดอย่างรอบคอบ คิดพิจารณา ตัดสินใจ โดยใช้สติปัญญาในทางที่ถูกต้องและที่ถูกต้องที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549; ปรียานุช พิบูลสรารุช. 2554: 91) และจากการประมวลเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีผู้ให้นิยามของการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น ผจงจิต อินทสุวรรณและคณะ (2547) กล่าวว่า การคิดอย่างมีเหตุผล เป็นการคิดถูกวิธี การคิดอย่างมีระเบียบ มีการคิดวิเคราะห์ ซึ่งช่วยให้บุคคลมีปัญญา เป็นอิสระ ช่วยตนเองให้ไร้ความทุกข์ นำไปสู่สันติสุข ส่วนมิลสไตน์ (Millstein. 2003) กล่าวว่า การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Logical reasoning) เป็นองค์ประกอบของการคิดพิจารณาทางด้านความรู้คิด เป็นพัฒนาการด้านการรู้คิดและการใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญาในการยอมรับและประเมินสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ เช่นเดียวกับโกศล มีคุณ (2551: 2) กล่าวว่า ความมีเหตุผลเป็นลักษณะหนึ่งของบุคคลที่เกี่ยวกับการคิด การใช้สติปัญญากับประเด็นเรื่องราวหรือปัญหาต่างๆ ซึ่งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความมีเหตุผล สามารถแบ่งออกเป็น ความคิดอย่างน้อย 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การคิดแบบสาเหตุ-ผล (Causal reasoning) (โกศล มีคุณ. 2551: 7; อ้างอิงจาก Klahr; & Simon. 2001: 127) เป็นการคิดหาเหตุผลในลักษณะของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่คาดว่าน่าจะเป็นเหตุ และสิ่งที่คาดว่าน่าจะเป็นผล มุ่งอธิบายถึงลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ เป็นสาเหตุและผลนั้นๆ 2) การคิดเหตุผลแบบนิรนัยและอุปนัย (Deductive and inductive reasoning) (วิชัย เสวกงาม. 2557) กล่าวคือ การคิดเหตุผลแบบนิรนัย เป็นการให้เหตุผลที่เริ่มต้นการอ้างกฎทั่วไปไปยังการยืนยันผลสรุปที่เฉพาะเจาะจง ถ้ากฎหรือข้อสรุปที่เป็นนัยโดยทั่วไปที่นำมาอ้างนั้นเป็นจริงแล้ว ข้อสรุปที่เกิดขึ้นต้องเป็นจริงด้วย ส่วนการคิดเหตุผลแบบอุปนัย เป็นการให้เหตุผลที่เริ่มต้นจากการอ้างข้อเท็จจริงเฉพาะย่อยๆ ไปสู่ข้อสรุปที่เป็นนัยโดยทั่วไป 3) การคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific inductive) ให้มีความสำคัญกับขั้นตอนที่เรียกว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Method of science) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (โกศล มีคุณ. 2551: 5; อ้างอิงจาก Best; et al. 2003) คือ 1) การกำหนดนิยามและปัญหา 2) การสร้างสมมติฐาน 3) การเก็บรวบรวม จัดระบบ และวิเคราะห์ข้อมูล 4) ประมวลข้อสรุป และ 5) ตรวจสอบทดสอบผลในสถานการณ์เฉพาะ แต่ได้ทำการวัดการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นผล สรุปจึงเหลือทั้งหมดจำนวน 2 องค์ประกอบ คือ การคิดแบบสาเหตุ-ผล และการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล หมายถึง ความสามารถทางการรู้คิด โดยการใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญาในพิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผลในการรับรู้ และประเมินสถานการณ์ต่างๆ โดยมีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำนั้นๆ โดยการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลมี 2 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ การคิดแบบสาเหตุ-ผล และการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์

การวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล พบว่า โกศล มีคุณ (2551) ได้สร้างแบบวัดความมีเหตุมีผลในกลุ่มนักเรียน ได้แก่ แบบวัดการคิดแบบสาเหตุ-ผล และแบบวัดการคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 14 ข้อ เท่ากันทั้งสองแบบวัด มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .65 และ .68 ตามลำดับ ส่วนแบบวัดการคิดแบบนิรนัย-อุปนัย มีการให้คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน และตอบผิดให้ 0 คะแนน จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .45 และแบบวัดจิตเอกภาคด้านความมีเหตุมีผลของนักเรียน เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบวัดทั้ง 3 แบบวัดเข้าด้วยกัน โดยวัดจิตลักษณะร่วมกันเป็นมาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 19 ข้อ เป็นการคิดแบบสาเหตุ-ผล จำนวน 11 ข้อ และการคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ จำนวน 8 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .68 ต่อมา มีการนำแบบวัดความมีเหตุมีผลของโกศล มีคุณ (2551) คือ แบบวัดจิตเอกภาคด้านความมีเหตุมีผล มี 2 องค์ประกอบ คือ การคิดแบบสาเหตุ-ผล และการคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ไปใช้กับกลุ่มนักเรียน (วันวิสาข์ สรีระศาสตร์. 2554; จีรพัฒน์ ศิริรักษ์. 2555)

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดจิตเอกภาคด้านความมีเหตุมีผลของโกศล มีคุณ (2551) ซึ่งมี 2 องค์ประกอบ คือ การคิดแบบสาเหตุ-ผล และการคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ เนื่องจากผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและองค์ประกอบเชิงยืนยันกับกลุ่มนักเรียนซึ่งได้รับการพิสูจน์ในกลุ่มนักเรียนแล้วว่าแบบวัดนี้มีความเหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนและมีคุณภาพแบบวัดอยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพ มีลักษณะเป็นมาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยตรง แต่สามารถเทียบเคียงกับพฤติกรรมตรงข้าม นั่นคือ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของการไม่สูบบุหรี่ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ การรับรู้ประโยชน์ของการไม่สูบบุหรี่ระดับต่ำและปานกลาง มีโอกาสสูบบุหรี่มากกว่าการรับรู้ประโยชน์ของการไม่สูบบุหรี่ระดับสูง (Deesawat; et al. 2012) โดยบุคคลจะใช้ความสามารถในการคิดในการประเมินซึ่งน้ำหนักเกี่ยวกับประโยชน์ของการไม่สูบบุหรี่ เมื่อมีการประเมินซึ่งน้ำหนักแล้ว บุคคลมีการรับรู้ประโยชน์ของการไม่สูบบุหรี่ต่ำ จึงมีความเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่สูง ส่วนงานวิจัยของเพ็นซ์และคณะ (Pentz; et al. 2015)

ศึกษาผู้ปกครอง กลุ่มเพื่อน และชุดความสามารถด้านการจัดการมีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของวัยรุ่น
 ตอนต้น: เส้นทางการสื่อสารเสถียร พบว่า การมีชุดความสามารถด้านการจัดการ (Executive function) ซึ่งเป็นชุด
 ความสามารถที่เกิดจากการทำงานของสมองส่วนหน้าทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม จัดระเบียบต่างๆ ที่มีความ
 บกพร่อง เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า พฤติกรรมการสูบบุหรี่และพฤติกรรมการ
 ดื่มแอลกอฮอล์ และงานวิจัยของดาลีและอีแกน (Daly; & Egan. 2017) ศึกษาความสามารถทางด้านการรู้คิดใน
 วัยเด็กและการริเริ่มสูบบุหรี่ การกลับมาสูบบุหรี่ซ้ำ และการเลิกสูบบุหรี่ช่วงวัยรุ่น พบว่า เมื่อความสามารถ
 ทางด้านการรู้คิด (Cognitive ability) เพิ่มขึ้น บุคคลมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่จะลดลง นั่นคือ หากในช่วงวัยเด็กมี
 ความสามารถทางการรู้คิดต่ำ ก่อนที่จะมีการริเริ่มสูบบุหรี่ จะเป็นบุคคลที่มีแนวโน้มสูงที่จะสูบบุหรี่และมีแนวโน้มที่
 จะเลิกสูบบุหรี่ได้ยาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
 ป้องกันการสูบบุหรี่ จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรม
 ป้องกันการสูบบุหรี่

3.3 วุฒิภาวะทางจิตสังคม

ความหมายของวุฒิภาวะทางจิตสังคม

นอกเหนือจากตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลแล้ว ปัจจัยการคิดพิจารณาที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่ง คือ
 วุฒิภาวะทางจิตสังคม (Psychosocial maturity) บางทีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นที่มาจาก
 การตัดสินใจที่ผิดๆ เป็นผลอันเนื่องมาจากวัยรุ่นมีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ในสังคมที่มีความ
 บกพร่องไป หรืออาจไม่มีวุฒิภาวะที่เพียงพอ ไม่สามารถชักจูงวัยรุ่นให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดไตร่ตรองและ
 ตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องในการแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ ดังนั้น การมีความสามารถในการปฏิบัติตาม
 บทบาทของตนได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่ตนเองอยู่ หรือการมีวุฒิภาวะทางจิตสังคมที่เข้มแข็งนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่
 จะช่วยให้วัยรุ่นเลือกตัดสินใจได้ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งนั่นจะช่วยทำให้วัยรุ่นห่างไกลจากบุหรี่ อันเป็นการแสดง
 พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ในระยะเริ่มต้น โรงเรียนมักประเมินด้วยความสำเร็จด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว จึงเริ่มให้ความสำคัญ
 กับความสำเร็จที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ โดยมุ่งเน้นการเจริญเติบโตของบุคคลและสังคม เป็นรูปแบบสหวิทยาการของ
 พัฒนาการทางจิตสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของแนวคิดวุฒิภาวะทางจิตสังคม มีผู้ที่สนใจศึกษาวุฒิภาวะทางจิตสังคม
 ได้แก่ กรีนเบอร์เกอร์และคณะ (Greenberger; et al. 1971: 1) กล่าวว่าวุฒิภาวะทางจิตสังคม (Psychosocial
 maturity) มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถของบุคคลในการทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพใน
 สภาพแวดล้อมที่สามารถคาดการณ์ได้ รวมทั้งความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพทางสังคมและความสามารถในการ
 ลงทุนเพื่อการดำรงอยู่ในสังคม โดยรูปแบบนี้มีการบูรณาการเป้าหมายของการถ่ายทอดทางสังคมกับเป้าหมาย
 ของการพัฒนาการ ดังนั้น แนวคิดวุฒิภาวะทางจิตสังคมมักเป็นการดำรงอยู่ทั้งในตัวบุคคลและสังคม โดยมี
 สมมติฐานว่าวุฒิภาวะทางจิตสังคมสะท้อนถึงความสามารถทั่วไป 3 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการทำ

หน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือความพร้อมของบุคคล (Individual adequacy) เช่น การพึ่งพาตนเอง อัตลักษณ์ การมุ่งสู่การทำงาน เป็นต้น 2) ความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือความพร้อมในการมีปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal adequacy) เช่น ทักษะการสื่อสาร ความไว้วางใจ ความรู้ในบทบาทต่างๆ เป็นต้น และ 3) ความสามารถที่ช่วยทำให้เกิดความสามัคคีในสังคม หรือความพร้อมทางสังคม (Social adequacy) เช่น ความผูกพันทางสังคม การเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-การเมือง และการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม เป็นต้น (Greenberger; et al. 1975) นั่นคือ ในทุกสังคม บุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคมและสภาพการณ์นั้นควรมีความพร้อมในตนเองในระดับหนึ่ง และต้องรับผิดชอบต่อการดำรงอยู่ของตนเอง รวมทั้งควรมีความสามารถที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมั่นคง และควรมีความสามารถที่จะพยายามทำให้กลุ่มสังคมมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ต่อมา ในระบบยุติธรรมของวัยรุ่นที่กระทำความรุนแรง ว่าวัยรุ่นกระทำผิดในอายุที่ต่ำกว่าจะพิจารณาถ่ายโอนไปในศาลผู้ใหญ่และรับโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ได้หรือไม่ จึงมีการศึกษาถึงความแตกต่างทางพัฒนาการระหว่างวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างทางการรู้คิดและคุณลักษณะทางจิตสังคมระหว่างวัยรุ่นกับวัยผู้ใหญ่ ซึ่งความแตกต่างทั้งด้านกรู้คิดและด้านจิตสังคมถือเป็นความแตกต่างใน “วุฒิภาวะทางจิตสังคม” หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมหรือบุคคลอื่นๆ ในสถานการณ์ต่างๆ (Steinberg; & Cauffman. 1996; Cauffman; & Steinberg. 2000) โดยวุฒิภาวะทางจิตสังคมประกอบด้วย

1. ความสามารถในการมองภาพรวม (Perspective) เป็นความสามารถในการพิจารณามุมมองต่างๆ รวมทั้งมุมมองต่างๆ ของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว หรือมุมมองอื่นๆ ที่กว้างขวาง เช่น การคิดเชิงจริยธรรม (Moral judgment) มุมมองมุ่งอนาคต (Future time perspective) และความหวัง (Hope)
2. ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นความสามารถในการรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง และสามารถต่อต้านจากอิทธิพลของผู้อื่น เช่น การพึ่งพาตัวเอง (Self-reliance) การรับรู้ความสามารถของตน (Self-efficacy) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) และเอกลักษณ์แห่งตน (Self-identity)
3. ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ (Temperance) เป็นความสามารถในการควบคุมแรงกระตุ้นของตนเอง เช่น การกำกับตนเอง (Self-regulation) การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ (Sensation seeking) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่น (The progression of physiological changes within adolescent) และการควบคุมอารมณ์ (Emotional regulation)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของวุฒิภาวะทางจิตสังคม หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม เมื่อต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับทั้งบุคคลและสังคม โดยวุฒิภาวะทางจิตสังคม ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการมองภาพรวม 2) ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ และ 3) ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ เป็นต้น

การวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคม พบว่า คาฟแมนและสไตน์เบิร์ก (Cauffman; & Steinberg. 2000) ได้สร้างแบบวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคม แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถในการมองภาพรวม ซึ่งทำการวัดใน 2 มิติ คือ 1.1) มิติลักษณะมุ่งอนาคต (Future orientation) ได้นำแบบวัดการพิจารณาผลลัพธ์ในอนาคตของสเตรทแมนและคณะ (Strathman; et al. 1994) จำนวน 12 ข้อ เป็นมาตรลิเคิร์ต 5 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .76 โดยแบบวัดการพิจารณาผลลัพธ์ในอนาคตนี้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต และ 1.2) มิติการคิดถึงผู้อื่น (Consideration of others) ได้นำแบบวัดการปรับตัวของไวน์เบอร์เกอร์ (Weinberger; & Schwartz. 1990) จำนวน 5 ข้อ เป็นมาตรลิเคิร์ต 5 ระดับ ตั้งแต่ “เป็นประจำ” ถึง “ไม่เคยเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .73 จากนั้นนำข้อคำถามจากทั้งสองแบบวัดมารวมกันกลายเป็นองค์ประกอบความสามารถในการมองภาพรวมโดยรวม เป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ (0-5 คะแนน) ตั้งแต่ “มีการมองภาพรวมสูง” ถึง “มีการมองภาพรวมต่ำ” 2) ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ ได้นำองค์ประกอบด้านการรับผิดชอบต่อตนเองจากแบบวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคมของกรีนเบอร์เกอร์และคณะ (Greenberger; et al. 1975) ซึ่งทำการวัดใน 3 มิติ คือ 2.1) มิติการพึ่งพิงตนเอง (Self-reliance) เป็นความสามารถในการตัดสินใจที่ไม่พึ่งพิงผู้อื่นแบบสุดโต่ง 2.2) มิติเอกลักษณ์ (Identity) เป็นการเห็นคุณค่าในตนเอง ความชัดเจนของตัวตนและการพิจารณาถึงเป้าหมายชีวิต และ 2.3) มิติการมุ่งสู่การทำงาน (Work orientation) เป็นความภาคภูมิใจในการทำงานได้สำเร็จ จำนวน 30 ข้อ เป็นมาตรวัดลิเคิร์ต 4 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .87 และ 3) ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ ซึ่งทำการวัดใน 2 มิติ คือ 3.1) มิติการควบคุมแรงกระตุ้น (Impulse control) และ 3.2) มิติการควบคุมความก้าวร้าว (Suppression of aggression) โดยเป็นองค์ประกอบที่นำมาจากแบบวัดการปรับตัวไวน์เบอร์เกอร์ (Weinberger; & Schwartz. 1990) จำนวน 12 ข้อ เป็นมาตรวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ ตั้งแต่ “เป็นประจำ” ถึง “ไม่เคยเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .83 จากนั้นจึงได้ทำการสร้างตัวแปรวุฒิภาวะทางจิตสังคมโดยประมาณค่าเฉลี่ยคะแนนซี (Z-score) ของคะแนนรวมในแต่ละองค์ประกอบ และทำการปรับให้เป็นโค้งปกติใหม่ (Normal curve) เป็นมาตรวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ ตั้งแต่ “มีวุฒิภาวะสูง” ถึง “มีวุฒิภาวะต่ำ” ซึ่งแบบวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคมนี้มีคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาที่ดีและเครื่องมือมีคุณภาพสูง

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคมตามแนวคิดของคาฟแมนและสไตน์เบิร์ก (Cauffman; & Steinberg. 2000) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางจิตสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะทางจิตสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะทางจิตสังคมและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ปรากฏพบงานวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงรูปแบบอื่นๆ ที่ใกล้เคียงกัน ด้านความสามารถในการมองภาพรวม (Perspective) เช่น งานวิจัยของมัญชลี เปี่ยมดี (2558) ศึกษาลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลักเลี่ยงอบายมุขของนักเรียน พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมหลักเลี่ยงอบายมุขได้ นอกจากนี้งานวิจัยของธีรรัตน์ เชนนะสิริ (2554) ศึกษาปัจจัยจิตสังคมที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมการใช้สารเสพติด พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนต่ำ และมีความรู้สึกแสวงหาสิ่งตื่นเต้นเร้าใจสูง จะมีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดสูง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปีโก้ และคณะ (Piko; et al. 2005) ศึกษาอิทธิพลส่วนบุคคลและสังคมของพฤติกรรมสูบบุหรี่ของวัยรุ่น พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสูบบุหรี่ระดับต่ำ

ด้านความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ (Responsibility) เช่น งานวิจัยของคาร์วาจาและคณะ (Carvajal; et al. 1998) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดี ความหวัง และการเห็นคุณค่าในตนเอง กับอิทธิพลทางสังคมในการป้องกันการใช้อาสาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลทางตรงกับพฤติกรรมหลักเลี่ยงการใช้สารเสพติด ส่วนงานวิจัยของไทอาสและปีเดอร์สัน (Tyas; & Pederson. 1998) ศึกษาการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสูบบุหรี่ เช่นเดียวกับงานวิจัยของคาร์เตอร์และไบร์น (Carter; & Byrne. 2013) ศึกษาบทบาทของความเครียดและการเห็นคุณค่าในตนเองในวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ พบว่า วัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่มากกว่าวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

ด้านความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ (Temperance) เช่น งานวิจัยของลิททิฟส์ วัฒนานนท์สกุล (2552) ศึกษาการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมสูบบุหรี่/ดื่มสุราในวัยรุ่น พบว่า การควบคุมตนเองที่ไม่ดีมีอิทธิพลทางตรงต่อการใช้อาสาเสพติด (พฤติกรรมสูบบุหรี่) ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนงานวิจัยของเดอบลอยส์และคัปแซนสกาย (DeBlois; & Kubzansky. 2016) ศึกษาทักษะการกำกับตนเองในวัยเด็กทำนายพฤติกรรมสูบบุหรี่ในวัยรุ่น พบว่า การกำกับตนเองเชิงพฤติกรรมในระดับสูง จะช่วยลดแนวโน้มของพฤติกรรมทดลองสูบบุหรี่ ทั้งยังช่วยลดพฤติกรรมสูบบุหรี่ในกลุ่มที่สูบบุหรี่เป็นประจำด้วย เช่นเดียวกับงานวิจัยของชีทามและคณะ (Cheetham; et al. 2015) ศึกษาการแสดงออกทางอารมณ์ทำนายการเริ่มต้นพฤติกรรมสูบบุหรี่ในวัยรุ่น พบว่า การควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ในระดับต่ำ สามารถทำนายการเริ่มต้นพฤติกรรมสูบบุหรี่ได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวุฒิภาวะทางจิตสังคมเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า วุฒิภาวะทางจิตสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

3.4 เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ความหมายของเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

งามตา วรินทร์านนท์ (2535: 215) ได้กล่าวถึง เจตคติ ว่าเป็นจิตลักษณะที่เกิดขึ้นจากการประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทำนองที่เป็นประโยชน์หรือโทษของบุคคลทำให้มีความรู้สึกโน้มเอียงไปทางชอบหรือพอใจมากถึงน้อยต่อสิ่งนั้นๆ รวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่างอันเป็นผลสืบเนื่องจากการเห็นประโยชน์หรือพอใจต่อสิ่งนั้น เช่นเดียวกับสุชา จันท์ธรม (2539: 72) ให้ความหมายของเจตคติว่าเป็นการเตรียมความพร้อมแห่งจิตใจของบุคคลในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เจตคติเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล และเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกทางอารมณ์

เจตคติมี 3 ด้าน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538: 38; อ้างอิงจาก McGuire. 1969: 155-156) คือ 1) ความรู้เชิงประเมินค่า เป็นการที่บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าดีมีประโยชน์และ/หรือเลวมากน้อยเพียงใด โดยองค์ประกอบนี้จะต้องมีทิศทางร่วมด้วย นั่นคือดีหรือเลว ประโยชน์หรือโทษ จึงไม่ใช่ข้อเท็จจริงตามปกติเท่านั้น เป็นองค์ประกอบต้นกำเนิดของเจตคติของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ หากบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่าต่อสิ่งต่างๆ ไม่สมบูรณ์ หรือมีความรู้ที่ผิดพลาดจะทำให้เกิดอคติหรือความลำเอียง อาจทำให้เกิดผลเสียต่อผู้ยึดถือหรือส่วนรวมได้ 2) ความรู้สึก เป็นความรู้สึกของบุคคลในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ส่วนใหญ่แล้วความรู้สึกพอใจต่อสิ่งหนึ่ง จะเกิดโดยอัตโนมัติและสอดคล้องกับความรู้เชิงประเมินค่าต่อสิ่งนั้นด้วย กล่าวคือ ถ้าบุคคลเชื่อว่าสิ่งใดดีมีประโยชน์ บุคคลจะชอบและพอใจต่อสิ่งนั้น และ 3) ความพร้อมกระทำ เป็นการที่บุคคลพร้อมที่จะช่วยเหลือ สนับสนุนในสิ่งที่เขาชอบหรือพอใจ และพร้อมที่จะเพิกเฉยต่อสิ่งที่เขาไม่ชอบหรือไม่พอใจ เป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นภายหลังเมื่อบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่า และมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น อย่างไรก็ตามองค์ประกอบนี้ยังคงอยู่ภายในจิตใจของบุคคลและยังไม่ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรม โดยความพร้อมจะกระทำจะปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะอื่นๆ ของบุคคลและสถานการณ์ และงามตา วรินทร์านนท์ (2535) ได้แบ่งเจตคติเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การมีทิศทาง เป็นการประเมินค่าการรู้คิด ความรู้สึก และความพร้อมที่จะกระทำไปในด้านบวกหรือลบ ดีหรือเลว เช่น ด้านความรู้เชิงประเมินค่า ก็มีทิศทางว่าสิ่งนั้นดีหรือเลว มีประโยชน์หรือโทษ ด้านความรู้สึก เป็นการบอกว่าสิ่งนั้นชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ และด้านความพร้อมกระทำ เป็นการสนับสนุน ช่วยเหลือ หรือทำตาม เมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี และ 2) ปริมาณ เป็นความเข้มข้น ความรุนแรงของเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปในทิศทางบวกหรือลบ บุคคลอาจมีเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างรุนแรง ในทางตรงกันข้าม อาจมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่งบางเบา เจตคติของบุคคลจะมีความเข้มข้นรุนแรงมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิ่งนั้น หรือสิ่งเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับตนเองมากน้อยเพียงใด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์หรือไม่ดีมากน้อยเพียงใด มีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรมดังกล่าว ตลอดจนมีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

การวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พบว่า นันทิชา ภาชา (2550) ได้สร้างและพัฒนาแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ จำนวน 18 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .81 นอกจากนี้ เตือนใจ เทียนทอง (2546) ได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินความรู้สึกของวัยรุ่นที่เกิดจากการรับรู้เชิงประเมินค่า แล้วแสดงความรู้สึก และความพร้อมที่จะกระทำต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 15 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .77 ในขณะที่สุวิมล สุขเกษม (2547) ได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงจากการเสพยาบ้า มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ ความรู้สึก ตลอดจนความพร้อมที่จะป้องกันตนจากความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงคบเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาบ้าและการป้องกันตนจากสถานการณ์เสี่ยงต่อการเสพยาบ้า จำนวน 20 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .85 และมัญชลี เปี่ยมดี (2558) ได้สร้างแบบวัดเจตคติที่ต่อพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุข มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้สึกเชิงประเมินค่าว่าพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์หรือโทษเพียงใด รู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และมีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .74

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ตามนิยามปฏิบัติการที่ได้สร้างขึ้น โดยเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น งานวิจัยของนันทิชา ภาชา (2550) ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ทัศนคติในการป้องกันการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตยา โปณะทอง (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชาย พบว่า เจตคติในการป้องกันการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้งานวิจัยของเตือนใจ เทียนทอง (2546) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของวัยรุ่น พบว่า เจตคติต่อการส่งเสริมสุขภาพร่วมกับตัวแปรอื่นๆ สามารถทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของวัยรุ่นได้ร้อยละ 33 เช่นเดียวกับงานวิจัยของสุวิมล สุขเกษม (2547) ศึกษาผลการเสริมสร้างเจตคติและฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า ร่วมกับตัวแปรอื่นๆ สามารถทำนายพฤติกรรม

ป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาบ้าได้ร้อยละ 35.2 และงานวิจัยของมัชชูลี เบียมดี (2558) ศึกษาลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุข เป็นตัวทำนายที่สำคัญเป็นอันดับแรก ร่วมกับตัวแปรอื่นๆ สามารถทำนายพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขได้ร้อยละ 49

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ส่วนที่ 4 ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับบุคคลที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการอธิบายสาเหตุในระดับบุคคลของการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยได้มีการกำหนดเป็นปัจจัยต่างๆ ในระดับบุคคล ได้แก่ ปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นทั้งปัจจัยป้องกันและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง ซึ่งส่งผลต่อการคิดพิจารณา อันนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

4.1 ปัจจัยภายในบุคคล

ปัจจัยภายในบุคคล ถือเป็นลักษณะทางจิตใจของบุคคลที่ได้รับติดตัวมาจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จากผลการสังเคราะห์การวิจัยระยะที่ 1 ทำให้ได้ตัวแปรที่สำคัญซึ่งเป็นปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ทักษะชีวิต และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ทักษะชีวิต

ความหมายของทักษะชีวิต

มีผู้ให้ความหมายของทักษะชีวิต ได้แก่ องค์การอนามัยโลก (WHO. 1997: 1) ให้ความหมายของทักษะชีวิต ว่าเป็นความสามารถในการปรับตัวและการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้แต่ละบุคคลสามารถจัดการกับความต้อองการและสิ่งท้าทายต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับ จิตรรา ทองเกิด (2540: 82) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิต ว่าเป็นความสามารถหรือสมรรถภาพที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล จากการฝึกอบรมในเชิงความถนัดและการทำจนเกิดความเคยชินที่จะนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้สามารถเผชิญและแก้ปัญหาได้อย่างฉลาด รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 1) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิต ว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และมีการเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

ทักษะชีวิตมีความแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรมและบริบท อย่างไรก็ตาม ได้มีการวิเคราะห์ ทักษะชีวิต ว่ามีทักษะชีวิตหลัก (Core set of life skills) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการริเริ่มเชิงทักษะในการส่งเสริม สุขภาพและสภาวะของเด็กและวัยรุ่น (WHO. 1997: 1-3) เมืองค์ประกอบของทักษะชีวิต 10 ประการ ได้แก่ 1) การตัดสินใจ (Decision making) เป็นการช่วยให้บุคคลมีการตัดสินใจในการกระทำต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีการประเมินทางเลือกที่แตกต่างกัน และผลที่เกิดจากการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ตนเองมี 2) การแก้ปัญหา (Problem solving) เป็นการช่วยให้บุคคลมีการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งปัญหาเหล่านั้นทำให้เกิด สภาวะตึงเครียดทั้งทางร่างกายและจิตใจได้ 3) การคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นส่วนสนับสนุนการ ตัดสินใจและการแก้ปัญหาโดยช่วยให้บุคคลค้นหาทางเลือกที่มีอยู่ และช่วยให้ตอบสนองกับสถานการณ์ต่างๆ ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม 4) การคิดวิจารณ์ (Critical thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศและประสบการณ์ต่างๆ 5) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effectively communication) เป็น ความสามารถในการแสดงออกทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและสถานการณ์ นั้นๆ 6) ทักษะสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship skill) เป็นการช่วยบุคคลให้มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับบุคคลที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้อย่างเหมาะสม 7) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะ จุดแข็ง จุดด้อย ความต้องการ และความไม่ชอบของบุคคล 8) การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นการช่วยให้บุคคลเข้าใจและยอมรับผู้อื่นที่มีความแตกต่างกับตัวเรา 9) การจัดการทางอารมณ์ (Coping with emotions) เป็นการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ตระหนักรู้ถึงอารมณ์ ว่ามีผลต่อพฤติกรรม และสามารถตอบสนองต่ออารมณ์ได้อย่างเหมาะสม และ 10) การจัดการกับความเครียด (Coping with stress) เป็นการรับรู้ว่ามีสิ่งทำให้เกิดความเครียดในชีวิตประจำวัน รับรู้ว่าการเครียดส่งผลต่อ ตัวเรา และมีการกระทำที่ช่วยควบคุมระดับความเครียดของตัวเอง นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (2554: 1-5) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับ เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นการรู้ความถนัด ความสามารถ รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เข้าใจความ แตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และ มีความรับผิดชอบต่อสังคม 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นการแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ ถูกต้อง รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่าง สร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุ ของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี และ 4) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น เป็นการเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิด และความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยทักษะชีวิต ถือเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้

เกิดสุขภาวะทางจิตใจ (Mental well-being) ที่จะช่วยป้องกันปัญหาทางด้านสุขภาพและพฤติกรรม (WHO. 1997: 4) การฝึกฝนทักษะชีวิตเป็นวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิผลในการป้องกันการสูบบุหรี่ แอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติดอื่นๆ (Botvin; et al. 1992; Botvin; & Kantor. 2000; Griffin; et al. 2003; Seal. 2006) จากการสังเคราะห์การวิจัยระยะที่ 1 ทักษะชีวิตที่สำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ ทักษะการตระหนักรู้ตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการกับสถานการณ์แวดล้อมในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม โดยมีทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะการตระหนักรู้ตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และการสื่อสาร เป็นต้น

การวัดทักษะชีวิต

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดทักษะชีวิต พบว่า ดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิต ได้แก่ แบบวัดความตระหนักรู้ในตนเอง จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรวัดลิเคิร์ต 4 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .60 ส่วนแบบวัดทักษะการตัดสินใจ เป็นข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์จำลองให้ผู้ตอบเลือกพิจารณาตัดสินใจ จำนวน 6 ข้อ แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .70 แบบวัดทักษะการแก้ไขปัญหา เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choices) ให้เลือกตอบตามสถานการณ์ที่กำหนด จำนวน 2 สถานการณ์ ทั้งหมด 6 ข้อ แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .60 และแบบวัดทักษะการปฏิเสธ เป็นข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์จำลองให้ผู้ตอบเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ แต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .60 ซึ่งสอดคล้องกับศุภรัตน์ อิมวัฒน์กุล (2550) ได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิต ได้แก่ แบบวัดความตระหนักรู้ในตนเอง จำนวน 8 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วย” ถึง “ไม่เห็นด้วย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .70 แบบวัดทักษะการตัดสินใจ เป็นข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์จำลองให้ผู้ตอบเลือกพิจารณาตัดสินใจ จำนวน 7 ข้อ แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .90 และแบบวัดทักษะการปฏิเสธ เป็นข้อคำถามที่เป็นสถานการณ์จำลองให้ผู้ตอบเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ แต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .91 และพิพัฒน์พล พินิจดี (2557) ได้สร้างแบบวัดทักษะชีวิต ได้แก่ แบบวัดการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่เห็นด้วย” ถึง “เห็นด้วยมากที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .78 แบบวัดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่เห็นด้วย” ถึง “เห็นด้วยมากที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .77 และแบบวัดความตระหนักในตนเองและความคิดเห็นในใจผู้อื่น จำนวน 12 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่เห็นด้วย” ถึง “เห็นด้วยมากที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .89

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตของดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ศุภรัตน์ อิมวัฒน์กุล (2550) และพิพัฒน์พล พินิจดี (2557) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธระหว่างทักษะชีวิตกับการคิดพิจารณาได้แก่ ทักษะชีวิตกับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น งานวิจัยของเพ็ญพิชชา มั่นคง (2554) ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิจารณ์และผลการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีของสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดต่างๆ เช่น คิดแยกแยะ คิดแบบแก้ปัญหา เป็นต้น หลังจากนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ จะมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนที่นักเรียนจะได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะพร ชูเอียด (2556) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อวิชาวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนด้วยชุดกิจกรรมแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ งานวิจัยของเจโอที (Jeotee. 2012) ศึกษาการให้เหตุผล ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถทางวิชาการ การประยุกต์สำหรับโปรแกรมการศึกษาและการเลือกอาชีพในบริบทอุดมการศึกษาของประเทศไทย พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการให้เหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .52) และความสามารถในการแก้ปัญหาร่วมกับความสามารถทางวิชาการ สามารถร่วมกันทำนายการให้เหตุผลได้ร้อยละ 30

ทักษะชีวิตกับบุคลิกภาพทางจิตสังคม เช่น งานวิจัยของแพคเกอร์ (Packer. 2006) ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิต อัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเองในกลุ่มนักศึกษาสี่ปีแรกที่ประสบความสำเร็จสูง พบว่า นักศึกษาชาวเอเชียที่มีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล/มนุษยสัมพันธ์ และทักษะการแก้ปัญหา/การตัดสินใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองที่รับรู้จากตน (Private self-esteem) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ งานวิจัยของศุภร ชินะเกตุ (2553) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่า ทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของศศิวิมล เกลียวทอง (2557) ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตมโนทัศน์และลักษณะมุ่งอนาคตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทักษะชีวิตกับเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น งานวิจัยของเนติลักษณ์ รุ่งศิริวัฒนกิจ (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ทักษะการจัดการกับปัญหา ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของโมฮัมเหม็ดและคณะ (Mohammed; et al. 2016) ศึกษาอิทธิพลของโปรแกรมในการประเมินผล 6 เดือนของโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในซาอุดีอาระเบีย พบว่า โปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ (มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต ได้แก่ ทักษะการปฏิเสธ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการตัดสินใจ เป็นต้น) ซึ่งกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมดังกล่าว มีเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทักษะชีวิตเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการคิดพิจารณา จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า ทักษะชีวิตมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดพิจารณา และจากกรอบแนวคิดในครั้งนี ผู้วิจัยคาดว่าทักษะชีวิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านการคิดพิจารณา

4.1.2 การรับรู้ความสามารถของตนเอง

ความหมายของการรับรู้ความสามารถของตนเอง

แบนดูรา (Bandura. 1994) ให้นิยามการรับรู้ความสามารถของตนเอง ว่าเป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถซึ่งเป็นตัวกำหนดระดับของพฤติกรรมและดำเนินการกระทำพฤติกรรมที่ส่งผลกับการใช้ชีวิตของบุคคลนั้น ความเชื่อในความสามารถของตนเองเป็นตัวกำหนดสิ่งที่คุณคนรู้สึก คิด และจงใจพวกเขาเหล่านั้น รวมทั้งพฤติกรรมด้วยเช่นกัน การเชื่อในความสามารถของตนเองยังส่งผลต่อการเลือกใช้ชีวิต ระดับของแรงจูงใจ คุณภาพของการทำหน้าที่ต่างๆ ความหยุนตัวต่ออุปสรรค และความอ่อนแอต่อความเครียดและภาวะซึมเศร้า และบุคคลจำเป็นต้องมีความรู้สึกว่าคุณคนมีความสามารถเพื่อให้ตนเองมีความพยายามที่จะไปสู่ความสำเร็จ ความสำเร็จในแต่ละช่วงชีวิตจะทำให้เกิดสมรรถนะในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองสำหรับความสำเร็จในแต่ละช่วงชีวิต ดังนั้น การรับรู้ความสามารถของตนเองจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงชีวิต

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของการรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองในการจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง

การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวกำหนดว่าคุณคนจะมีพฤติกรรมอย่างไร มีแบบแผนในการคิดอย่างไร และมีการตอบสนองทางด้านอารมณ์อย่างไรเมื่ออยู่ในสภาพการณ์ที่ต้องใช้ความพยายามสูง การรับรู้ความสามารถของตนเองจึงเป็นตัวกำหนดสิ่งต่างๆ (ริสลาลักษณ์ ชวัลลี. 2544: 31-32) ดังนี้ 1) กระบวนการรับรู้คิด (Cognitive process) การรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลกระทบต่อแบบแผนการคิดที่สามารถส่งเสริม

หรือบั่นทอนผลการปฏิบัติงานได้ บุคคลจะตีความสถานการณ์และคาดการณ์ในอนาคตอย่างไรขึ้นอยู่กับว่าเรามีความเชื่อในความสามารถของตนเองอย่างไร คนที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถสูงจะมองสถานการณ์ที่เขาพบว่าเป็นโอกาส เขาจะมองภาพความสำเร็จและให้เป็นสิ่งที่นำทางการกระทำของเขา ส่วนคนที่ตัดสินว่าตนเองด้อยความสามารถจะตีความสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนว่าเป็นความเสี่ยง และมีแนวโน้มที่จะมองเห็นภาพความล้มเหลวในอนาคต การคิดในทางลบของผู้ที่รู้สึกว่าจะตนด้อยความสามารถจะทำลายแรงจูงใจในตนเองและทำลายผลการปฏิบัติงานด้วย เพราะเป็นการยากที่บุคคลจะประสบความสำเร็จถ้ายังมีความสงสัยในความสามารถของตนเองอยู่ 2) กระบวนการจูงใจ (Motivation process) ความสามารถที่จะจูงใจตนเองและกระทำตามที่ตั้งเป้าหมายจะมีพื้นฐานมาจากกระบวนการคิด ขณะที่คิดการณ์ในอนาคตจะทำให้เกิดแรงจูงใจและการควบคุมการกระทำของตนเองได้ กล่าวคือสิ่งที่คิดเอาไว้ล่วงหน้าจะถูกเปลี่ยนให้เป็นสิ่งจูงใจและการกระทำซึ่งจะถูกควบคุมด้วยกระบวนการกำกับตนเอง แรงจูงใจส่วนใหญ่ของมนุษย์เกิดมาจากการคิด และความเชื่อในความสามารถของตนก็จะมีบทบาทสำคัญในการคิดที่เป็นพื้นฐานของแรงจูงใจ บุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองและตั้งเป้าหมายไว้สูง จะมีแรงจูงใจในการกระทำและจะปฏิบัติงานได้ดีกว่าคนที่สงสัยในความสามารถของตนเอง 3) กระบวนการด้านความรู้สึก (Affective process) การรับรู้ความสามารถของตนเองสามารถมีผลกระทบต่อประสบการณ์ทางอารมณ์โดยผ่านการควบคุมตนเองทางด้านการคิด การกระทำ และความรู้สึก ในด้านการคิด ความเชื่อในความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อความสนใจและการตีความเหตุการณ์ในชีวิตที่อาจให้ความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบได้ และมีผลต่อการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถที่จะควบคุมความคิดทางลบที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ด้วย ด้านการกระทำ การรับรู้ความสามารถของตนจะจัดการกับสภาวะทางอารมณ์โดยส่งเสริมการกระทำที่มีประสิทธิผลเพื่อเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้ ส่วนด้านความรู้สึกจะเกี่ยวข้องกับการรับรู้ว่าคุณสามารถทำให้สภาวะทางอารมณ์ของตนที่ไม่ดีให้ดีขึ้นได้ และ 4) กระบวนการเลือก (Selection process) บุคคลมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมและสถานการณ์ที่เขาเชื่อว่ายากเกินความสามารถของเขา และบุคคลจะกระทำกิจกรรมและเลือกสิ่งแวดล้อมที่เขาแน่ใจว่ามีความสามารถที่จะจัดการได้ ผู้ที่ยังมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะเลือกกิจกรรมที่ยังมีความท้าทาย ซึ่งโดยกระบวนการทั้งสิ้นที่กล่าวมาข้างต้น มักจะทำงานร่วมกันมากกว่าแยกออกจากกันในการดำเนินการกำกับพฤติกรรมมนุษย์

โดยปกติแล้วการรับรู้ความสามารถของตนเองแรกเริ่มเป็นแนวคิดความเชื่อตามสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง ประสบการณ์ความสำเร็จของบุคคลจะส่งเสริมให้เกิดการคาดหวังในความสามารถในการกระทำต่างๆ มากกว่าพฤติกรรมเป้าหมาย บุคคลที่มีประสบการณ์ความสำเร็จในด้านต่างๆ อาจคาดว่าจะมีการคาดหวังความสามารถในทางบวกในสถานการณ์ที่หลากหลายมากกว่าบุคคลที่มีประสบการณ์ในความสำเร็จหรือล้มเหลวที่จำกัด (Bandura; Adams; & Beyer. 1977) ซึ่งแบนดูรา (Bandura. 1977) กล่าวว่าประสบการณ์ความสำเร็จเกิดขึ้นในบริบทหนึ่งๆ รวมทั้งคุณลักษณะของความสำเร็จที่เป็นโอกาสหรือทักษะ จะเป็นตัวกำหนดขอบเขตของประสบการณ์ความสำเร็จซึ่งมีอิทธิพลต่อระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง จากมุมมองดังกล่าว จึงทำนายได้ว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลในความคาดหวังความสามารถของตนโดยทั่วไปจะเกิดขึ้น และความแตกต่างเหล่านั้นก็มีความสัมพันธ์ในเชิงพฤติกรรม ประสบการณ์ความสำเร็จและความล้มเหลวในอดีตที่ผ่านมาของบุคคล

ในสถานการณ์ต่างๆ เป็นผลให้เกิดชุดของความคาดหวังที่บุคคลนำไปสู่สถานการณ์ใหม่ๆ ความคาดหวังนี้จะมีผลไปสู่ความคาดหวังของความสำเร็จของบุคคลในสถานการณ์ใหม่ๆ ดังนั้น ความคาดหวังทั่วไปที่ได้รับมาจากประสบการณ์ในอดีตมีแนวโน้มที่จะปรากฏออกมาให้เห็นในแบบแผนพฤติกรรมโดยทั่วไปและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่บุคคลมีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้นเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีข้อมูลนั้นเลย (Sherer; et al. 1982)

จากแนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเองดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวกำหนดแบบแผนการคิด แรงจูงใจ อารมณ์ความรู้สึก และการเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมหนึ่งๆ โดยมองว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยภายในบุคคล อันเนื่องมาจากประสบการณ์ความสำเร็จในอดีต นำไปสู่ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ

การวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง พบว่า เซอร์เรอร์และคณะ (Sherer; et al. 1982) ได้สร้างแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองโดยทั่วไป (General self-efficacy) มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองที่ไม่ได้อ้างถึงพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง จำนวน 17 ข้อ เป็นมาตรวัดลิเคิร์ต 4 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .86 นอกจากนี้ แบบวัดนี้ได้มีการประเมินความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยได้ศึกษาความสัมพันธ์กับแบบวัดที่เกี่ยวข้องกับลักษณะบุคลิกภาพอื่นๆ ซึ่งแบบวัดบุคลิกภาพเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ความสามารถของบุคคล (Personal efficacy) แต่ไม่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบใดที่มีลักษณะที่เหมือนกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง เนื่องจากมีขนาดความสัมพันธ์ในระดับปานกลางในทิศทางที่เหมาะสม ด้วยขนาดความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงไม่เพียงพอที่แบบวัดบุคลิกภาพเหล่านี้จะมีลักษณะเดียวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง และได้มีการนำแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองโดยทั่วไปนี้ไปใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศต่างๆ ได้แก่ อิสราเอล เยอรมัน โปแลนด์ เกาหลีใต้ คอสตาริกา จีน รวมทั้งประเทศไทย เป็นต้น (Schwarzer; et al. 1997; Luszczynska; Scholz; & Schwarzer. 2005; Weber; et al. 2013; เวทีนี้ สุขมาก; อัจรี ศิริสุนทร; และประภาพร มีนา. 2545)

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองโดยทั่วไปของ เซอร์เรอร์และคณะ (Sherer; et al. 1982) มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองกับการคิดพิจารณา ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองกับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น งานวิจัยของเยิร์ตและซันบูล (Yurt; & Sunbul. 2014) ศึกษาแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในวิชาคณิตศาสตร์มีอิทธิพลทางตรงต่อการให้เหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .63) โดยการรับรู้

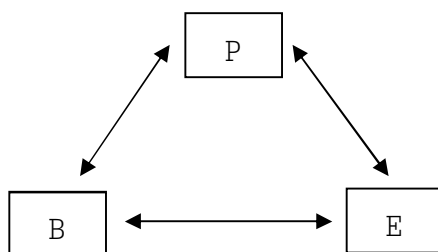
ความสามารถของตนเองในวิชาคณิตศาสตร์ ร่วมกับตัวแปรอื่นๆ สามารถอธิบายความแปรปรวนของการให้เหตุผลได้ร้อยละ 40 นอกจากนี้ งานวิจัยของดีซิลวาและอมีนาฮาวิ (D'Silva; & Aminabhavi. 2013) ศึกษาการปรับตัว การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความสามารถทางจิตสังคมของวัยรุ่นที่ติดยาเสพติด พบว่า วัยรุ่นที่ติดยาเสพติดมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำ และมีการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับวัยรุ่นที่ไม่ได้ติดยาเสพติด

การรับรู้ความสามารถของตนเองกับวุฒิภาวะทางจิตสังคม เช่น งานวิจัยของแพคเกอร์ (Packer. 2006) ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิต อัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเองในนักศึกษาสี่ปีที่ประสบความสำเร็จสูง พบว่า นักศึกษาเอเชียมีการรับรู้ความสามารถของตนเองโดยทั่วไปมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของกรภัทร วรเชษฐ์ (2548) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการควบคุมตนเองและลักษณะมุ่งอนาคตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .54 และ .13 ตามลำดับ)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคม จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคม และจากกรอบแนวคิดในครั้งนี้นักวิจัยคาดว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคม

4.2 ปัจจัยระหว่างบุคคล

ปัจจัยระหว่างบุคคล ถือเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่ใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุดที่เข้ามามีผลต่อพฤติกรรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคม (Social cognitive theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1986) ซึ่งแนวคิดพื้นฐานของแนวคิดนี้เชื่อว่าพฤติกรรม (B = Behavior) ของบุคคลเกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยภายในตัวบุคคล (P = Person) รวมทั้งปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (E = Environment) นั่นคือ ปัจจัยทั้งสามร่วมกันกำหนดซึ่งกันและกัน (Reciprocal determinism) ไม่สามารถแบ่งแยกจากกันได้ และปัจจัยทั้งสามนี้ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่นๆ การกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม กับปัจจัยภายในตัวบุคคล แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่ใกล้ชิดกับบุคคล เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน เป็นตัวกำหนดความคิดความรู้สึก การกระทำ ความคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้ตนเองของเรา และจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมเช่นใด และมีทิศทางเป็นอย่างไร ได้แก่ ครอบครัวมีการทำหน้าที่ที่สมบูรณ์ ให้ความรักความอบอุ่น ดูแลควบคุมไม่ให้เด็กเรียนสูบบุหรี่ ทำให้เด็กเรียนมีแนวโน้มที่จะมีความคิดความเชื่อที่จะไม่สูบบุหรี่ จึงทำให้เกิดพฤติกรรมเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นต้น ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 การกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมของบุคคล

ที่มา: Bandura, A. (1978). The Self System in Reciprocal Determinism. *American Psychologist*. 33(4): 345

ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ศึกษาปัจจัยระหว่างบุคคลที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคม จึงศึกษาใน 3 ตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

ความหมายของการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

เบนดูรา (Bandura. 1971) ได้นำเสนอเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) ว่าตัวแบบมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ผ่านข้อมูลต่างๆ ซึ่งผู้สังเกตได้รับตัวแทนทางสัญลักษณ์ของกิจกรรมที่ตัวแบบนั้นๆ แสดง โดยปรากฏการณ์จากตัวแบบนี้ เกิดขึ้นได้จากกระบวนการที่สำคัญที่เชื่อมโยงกัน 4 กระบวนการ ดังนี้ 1) กระบวนการใส่ใจ (Attentional processes) บุคคลไม่สามารถเรียนรู้ได้มากจากการสังเกต หากผู้เห็นไม่ได้ใส่ใจ หรือรับรู้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของพฤติกรรมตัวแบบ บุคคลจะเลือกใส่ใจในลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบให้ได้มากที่สุด หรือรับรู้สิ่งที่ตัวแบบได้แสดงให้เห็น แต่ความใส่ใจนั้นจะเกิดขึ้นได้ ตัวแบบนั้นจะต้องมีอิทธิพลกับบุคคลนั้นด้วย 2) กระบวนการเก็บจำ (Retention processes) บุคคลไม่สามารถได้รับอิทธิพลโดยการสังเกตได้มาก หากบุคคลนั้นไม่ได้มีความทรงจำเกี่ยวกับสิ่งที่สังเกต สิ่งสำคัญในกระบวนการนี้คือ การเก็บจำกิจกรรมที่เป็นแบบอย่าง โดยแบบแผนของการตอบสนอง จะอยู่ในรูปตัวแทนของสัญลักษณ์ในความจำ ซึ่งระบบสัญลักษณ์อยู่ในรูปของจินตภาพและภาษา เมื่อตัวแบบได้แสดงพฤติกรรมหนึ่งๆ จะถูกแปลงให้เป็นจินตภาพและภาษา ซึ่งเป็นรหัสความจำเพื่อให้จำได้ง่ายขึ้น 3) กระบวนการกระทำ (Motoric reproduction processes) เป็นกระบวนการที่นำรูปแบบสัญลักษณ์มาแสดงออกเป็นการกระทำ ซึ่งการกระทำจะดีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับสิ่งที่บุคคลนั้นสังเกต และ 4) กระบวนการเสริมแรงและจูงใจ (Reinforcement and motivational processes) การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมของตัวแบบหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ แต่การเรียนรู้อาจไม่กระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรมออกมาได้ หากได้รับสิ่งที่ไม่พึงพอใจ เมื่อได้รับสิ่งจูงใจทางบวก การเรียนรู้จาก

การสังเกตที่ผ่านมา จะเปลี่ยนไปสู่การกระทำ การเสริมแรงมีอิทธิพลต่อการควบคุมกำกับกับการแสดงพฤติกรรม และยังสามารถมีผลต่อระดับการเรียนรู้จากการสังเกตโดยควบคุมสิ่งที่บุคคลนั้นใส่ใจ การแปลรหัสและการฝึกซ้อมสิ่งที่เห็นด้วย ซึ่งนักเรียนจะเป็นผู้สังเกตตัวแบบรอบๆ ตัว ในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนจะสังเกตแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ โดยทฤษฎีการถ่ายทอดทางสังคมด้านปฐมภูมิ (Primary socialization) กล่าวว่า การใช้สารเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่เรียนรู้มาจากแหล่งสำคัญ 3 แหล่งหลัก ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน และได้พิจารณาถึงแหล่งการถ่ายทอดทางสังคมด้านทุติยภูมิ (Secondary socialization) เช่น ครอบครัวขยาย กลุ่มสมาชิกชมรม ศาสนา สภาพแวดล้อมของกลุ่มเพื่อน และอิทธิพลของสื่อ มีอิทธิพลต่อกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมด้านปฐมภูมิ ซึ่งมีผลต่อการใช้อารมณ์และพฤติกรรมเบี่ยงเบนเช่นกัน (Oetting; Donnermeyer; & Deffenbacher. 1998) และจากงานวิจัยของวิลลันติ บูเลย์ และจูอน (Villanti; Boulay; & Juon. 2011) พบว่า กลุ่มเพื่อน ผู้ปกครอง และสื่อ มีอิทธิพลทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ดังนั้น วัยรุ่นจะสังเกตเห็นแบบอย่างในการป้องกันการสูบบุหรี่จากกลุ่มเพื่อน ผู้ปกครอง และสื่อ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนต่อการเห็นตัวแบบจากเพื่อน ผู้ปกครอง และสื่อในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่

การวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ พบว่า เตือนใจ เทียนทอง (2546) ได้สร้างแบบวัดตัวแบบด้านสุขภาพจากพ่อแม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับปริมาณการรับรู้การเป็นตัวแทนด้านสุขภาพจากพ่อแม่ จำนวน 15 ข้อ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .82 นอกจากนี้ นิภาวรรณ หมี่ทอง (2551) ได้สร้างแบบวัดการเป็นตัวแทนด้านการสูบบุหรี่ของบิดามารดาและเพื่อน มีเนื้อหาเกี่ยวกับปริมาณการรับรู้การเป็นตัวแทนด้านการสูบบุหรี่จากบิดามารดาและเพื่อน จำนวน 12 ข้อ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ “บ่อยครั้ง” ถึง “ไม่เคยเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .88 และธีรรัตน์ เซมณะสิริ (2554) ได้สร้างแบบวัดการเห็นตัวแบบบิดามารดา ตัวแบบเพื่อน และตัวแบบจากสื่อด้านพฤติกรรมการใช้สารเสพติด มีเนื้อหาเกี่ยวกับปริมาณการรับรู้การเป็นตัวแทนด้านพฤติกรรมการใช้สารเสพติดจากบิดามารดา เพื่อน และสื่อ จำนวนแบบวัดละ 10 ข้อ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ “จริง” ถึง “ไม่จริง” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .89, .95 และ .93 ตามลำดับ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ของ เตือนใจ เทียนทอง (2546) นิภาวรรณ หมี่ทอง (2551) และธีรรัตน์ เซมณะสิริ (2554) มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่กับการคิดพิจารณา ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่กับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น งานวิจัยของผจงจิต อินทสุวรรณและคณะ (2550) ศึกษาการวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคด้วยปัญญาของนักเรียน พบว่า การรับรู้ข่าวสารจากสื่อเกี่ยวกับการบริโภคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเหตุผลในการคิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของนัทรชัย เสนสาย (2554) ศึกษาอิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า กัลยาณมิตร (เป็นการรับรู้คุณสมบัติของผู้ปกครอง ครู และเพื่อน ตามคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ได้แก่ นำรูกนำเคารพ ไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย เป็นต้น) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผ่านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่กับบุคลิกภาพทางจิตสังคม เช่น งานวิจัยของนัทรชัย เสนสาย (2554) ศึกษาอิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า กัลยาณมิตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ งานวิจัยของรวิรัตน์ เชนนะสิริ (2554) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในเยาวชนชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย พบว่า การเห็นตัวแบบบิดามารดา ตัวแบบเพื่อน และตัวแบบจากสื่อด้านการใช้สารเสพติด มีความสัมพันธ์ทางลบกับลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของมัญชลี เปี่ยมดี (2558) ศึกษาลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อิทธิพลของสื่อ (เป็นลักษณะของการได้รับสื่อที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข จนทำให้เกิดการยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข) มีความสัมพันธ์ทางลบกับลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่กับเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น งานวิจัยของผจงจิต อินทสุวรรณและคณะ (2550) ศึกษาการวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคด้วยปัญญาของนักเรียน พบว่า การรับรู้ข่าวสารจากสื่อเกี่ยวกับการบริโภคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคด้วยปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับงานวิจัยของมัญชลี เปี่ยมดี (2558) ศึกษาลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า อิทธิพลของสื่อมีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของวันวิสา สรีระศาสตร์ (2554) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และการมีภูมิคุ้มกันทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีเพื่อนเป็นแบบอย่างที่ดีที่ในการใช้อินเทอร์เน็ตมาก มีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยมากกว่านักเรียนที่มีเพื่อนเป็นแบบอย่างที่ดีที่ในการใช้อินเทอร์เน็ตน้อย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่เป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการคิดพิจารณา จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดพิจารณา และจากกรอบแนวคิดในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านการคิดพิจารณา

4.2.2 การทำหน้าที่ของครอบครัว

ความหมายของการทำหน้าที่ของครอบครัว

บิดามารดาถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของลูก ความสัมพันธ์อันอบอุ่นจากบิดามารดาที่ลูกจะได้รับนั้น ถือเป็นรากฐานที่สำคัญของการปรับตัว และเกิดพฤติกรรมที่ดีงาม สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นเรื่องที่สำคัญมาก การที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีอนาคต ปรับตัวได้ดีจะต้องได้รับสิ่งสำคัญที่เป็นรากฐานที่เพียงพอ นั่นคือ ความรัก ความอบอุ่นและการเลี้ยงดู สอดคล้องกับการศึกษาของวิลเลียมส์ ทองคำบรรจง (2553) พบว่า สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวจะช่วยให้เด็กปรับตัวในสังคมและมีสุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งปราศจากความวิตกกังวลในด้านต่างๆ และรู้จักที่จะเผชิญปัญหาอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับ กิติพัฒน์ นนทบุรีตระกูลย์ (2530) กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีอย่างใกล้ชิด ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย 6 ลักษณะ ดังนี้ 1) การชื่นชมคุณค่าของบุคคลในครอบครัว ความพึงพอใจ ชื่นชมและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ซึ่งครอบครัวจะแสดงความรู้สึกพึงพอใจบุคคลภายในครอบครัว และตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกัน 2) การมีเวลาอยู่ร่วมกัน การที่ทุกคนในครอบครัวได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพึงพอใจจะกระทำร่วมกัน สิ่งนี้จะช่วยพัฒนาสัมพันธภาพภายในครอบครัวให้มีความอบอุ่นมากขึ้น 3) การมีข้อผูกพันต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวรู้สึกว่ามีข้อผูกพันในการส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวให้ได้รับความสุขและสวัสดิภาพที่ดีเช่นกัน ถือเป็นห่วงใยกันอย่างแท้จริง 4) การติดต่อสื่อสารกันเป็นอย่างดี มีการพูดคุยเรื่องราวโดยตรงไม่ปกปิดเป็นความลับ 5) การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างมาก บุคคลในครอบครัวมีกิจกรรมทางศาสนาช่วยกันทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัย ระวังความโกรธได้อย่างรวดเร็ว และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม และ 6) การมีความสามารถในการจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัว คนในครอบครัวจะต้องมีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียว สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวที่สมบูรณ์

มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว (Family functioning) ใ่ว่างมากมาย ได้แก่ บีเวอร์สและแฮมป์สัน (Beavers; & Hampson. 2000: 128-129) ได้ให้นิยามของการทำหน้าที่ของครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ ว่าหมายถึง ครอบครัวที่มีความสามารถ และมีรูปแบบของครอบครัวที่เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นระบบและมีความยืดหยุ่น สามารถเจรจาซึ่งกันและกัน ทำตามบทบาทหน้าที่ และจัดการกับสภาวะตึงเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับสกินเนอร์ สไตน์ฮาวเออร์และชิตาเรเนียส (Skinner; Steinhauer; & Sitarenios. 2000: 191) กล่าวว่า ครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์หรือประสบความสำเร็จนั้น จะต้องบรรลุผล

สำเร็จในการทำหน้าที่พื้นฐานของครอบครัวที่หลากหลาย ต้องสามารถพัฒนาครอบครัวและบรรลุนานในสภาวะวิกฤตได้ รวมถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้แก่สมาชิกในด้านความเป็นอยู่ ความมั่นคงปลอดภัย ความร่วมมือกันในการคงความเป็นครอบครัวไว้ และบทบาทหน้าที่ในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และอุมาพร ตรังคสมบัติ (2544: 63) กล่าวว่า ครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้เหมาะสม เป็นครอบครัวที่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างเพียงพอ ทั้งทางวัตถุ จิตใจ และจิตวิญญาณ สมาชิกแต่ละคนและครอบครัวโดยรวมสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเติบโตโดยมีความสมดุลระหว่างความเป็นตัวของตัวเองและความเป็นครอบครัวเดียวกัน ลักษณะความเหมาะสมนี้ไม่ได้คงที่แต่จะเปลี่ยนแปลงไปเสมอ ขึ้นอยู่กับเวลา สภาพสังคมและปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกที่กระทบครอบครัว และจากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 ทำให้ได้ตัวแปรการทำหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) สัมพันธภาพภายในครอบครัว เป็นการส่งเสริมการเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดี มีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัว เป็นต้น และ 2) การสร้างเครือข่ายครอบครัว เป็นการเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้ปกครอง และการสร้างเครือข่ายครอบครัวที่เข้มแข็ง เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของการทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่มีการกระทำต่อกันเพื่อประโยชน์การดำรงอยู่ของครอบครัว โดยเน้นสัมพันธภาพในครอบครัว เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดี ให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ดูแล ส่งเสริมให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน เป็นต้น และเน้นการสร้างเครือข่ายครอบครัว ได้แก่ การเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้ปกครอง และการสร้างเครือข่ายครอบครัวที่เข้มแข็ง เป็นต้น

การวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว พบว่า ฉัตรารณ กงสิน (2553) ได้สร้างแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว โดยแบ่งเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การแก้ปัญหา การสื่อสาร บทบาท การตอบสนองทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ และการควบคุมพฤติกรรม จำนวน 33 ข้อ ความสัมพันธ์ระหว่างบิตามารดากับบุตร จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “จริงมากที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .91 นอกจากนี้ ผกามาต นันทจิรววัฒน์ (2554) ได้สร้างแบบวัดการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จ โดยแบ่งเป็น 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การแสดงออกถึงความรักความผูกพัน การทำหน้าที่ตามบทบาท การสื่อสาร การแก้ปัญหา การปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว การใช้เวลาร่วมกัน การดำรงชีวิตทางด้านจิตวิญญาณ และความสุขของครอบครัว จำนวน 54 ข้อ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “เป็นจริงมาก” ถึง “ไม่เป็นจริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค อยู่ระหว่าง .92-.95 และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วย และอมราพร สุรการ (2555) ได้สร้างแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว โดยแบ่งเป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การแก้ปัญหา การสื่อสาร บทบาท การตอบสนองทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรม และการทำหน้าที่ทั่วไป จำนวน 31 ข้อ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .93 และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัวของฉัตรภรณ์ กงสิน (2553) ผกามาศ นันทวีรวัดณ์ (2554) และอมราพร สุรการ (2555) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีรับรู้ว่าการทำหน้าที่ของครอบครัว สูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของครอบครัว

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของครอบครัวกับการคิดพิจารณา ได้แก่ การทำหน้าที่ของครอบครัวกับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น งานวิจัยของมาลัย งามระยับ (2548) ศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวส่งผลต่อความมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของเอกภดินทร์ กิตติจรียา (2556) ศึกษาการวิเคราะห์พระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางจริยธรรมของนักเรียน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวส่งผลต่อความฉลาดทางจริยธรรม ซึ่งความฉลาดทางจริยธรรมนำมาเทียบเคียงการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ และงานวิจัยของเนวิลล์และคณะ (Neville; et al. 2013) ศึกษาโปรแกรมการฝึกฝนโดยใช้ครอบครัวเป็นฐานเพื่อพัฒนาการทำหน้าที่ของสมอง การรู้คิด และพฤติกรรมในเด็กก่อนเข้าวัยเรียนที่มีฐานะทางสังคมเศรษฐกิจต่ำ พบว่า ผู้ปกครองที่ได้รับการฝึกฝนสร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ความรับผิดชอบของผู้ปกครอง และภาษาที่ใช้ ทำให้เด็กมีพัฒนาการความคิดที่ดีขึ้น

การทำหน้าที่ของครอบครัวกับวุฒิภาวะทางจิตสังคม เช่น งานวิจัยของสุภากร ชินะเกตุ (2553) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ งานวิจัยของศศิวิมล เกลียวทอง (2557) ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตมโนทัศน์และลักษณะมุ่งอนาคตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของเอเวอร์รี มานซินี และฟรักเจอร์รี (Everri; Mancini; & Fruggeri. 2015) ศึกษาการทำหน้าที่ของครอบครัว การกำกับควบคุมของผู้ปกครอง และความรับผิดชอบต่อครอบครัวของวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย พบว่า ความสามัคคีและความยืดหยุ่นในครอบครัวและการกำกับควบคุมของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบต่อครอบครัวของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การทำหน้าที่ของครอบครัวกับเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น งานวิจัยของจุไรรัตน์ กำแพงพันธ์ (2551) ศึกษาการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และทัศนคติต่อการกระทำผิดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี พบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสื่อสาร ด้านความผูกพันทางอารมณ์ และด้านการควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางลบกับทัศนคติต่อการกระทำผิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหา ด้านบทบาท และด้านการตอบสนองทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับทัศนคติต่อการกระทำผิดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของศิริรัตน์ พรขำ (2551) ศึกษาการทำหน้าที่ของครอบครัว อัตมโนทัศน์ และทัศนคติต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของนักเรียนวิทยาลัยเทคนิคแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า การทำหน้าที่ของ

ครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับทัศนคติต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของลอชบูเออร์เลอร์และคณะ (Lochbuehler; et al. 2016) ศึกษาการสูบบุหรี่ของผู้ปกครองและการรู้คิดที่เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ พบว่า มีงานวิจัยที่บ่งบอกว่าการสูบบุหรี่ของผู้ปกครองมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น ผ่านเจตคติทางบวกต่อการสูบบุหรี่

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการคิดพิจารณา จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดพิจารณา และจากกรอบแนวคิดในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าการทำงานหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ผ่านการคิดพิจารณา

4.2.3 การสนับสนุนทางสังคม

ความหมายของอิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคม

มีผู้ให้นิยามของการสนับสนุนทางสังคมไว้อย่างมากมาย ได้แก่ คอบบ์ (Cobb. 1976) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม ว่าเป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าตนเองได้รับความรัก การมองเห็นคุณค่า และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายของข้อผูกพันร่วมกัน นอกจากนี้ชูเมคเกอร์และบราวเนลล์ (Shumaker; & Brownell. 1984) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม ว่าเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองคน มีลักษณะเป็นผู้ให้หรือผู้รับ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีของผู้รับ เช่นเดียวกับเพียร์ซและคณะ (Pierce; et al. 1996a) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะของการแลกเปลี่ยนสนับสนุนซึ่งกันและกันในปฏิสัมพันธ์แต่ละครั้ง บุคคลสามารถเป็นได้ทั้งผู้รับและผู้ให้การสนับสนุนทางสังคม โดยการสนับสนุนทางสังคมที่บุคคลนั้นได้รับมาจากอดีตหรือประสบการณ์ส่วนมามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในปัจจุบันและอนาคต และพันธุมนานวิน (Bhanthumnavin. 2000) ได้รวบรวมและทำการสรุปนิยามปฏิบัติการของการสนับสนุนทางสังคม ว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคนในสถานการณ์หนึ่งๆ โดยผู้ที่ให้การสนับสนุนทางสังคมมักจะให้การสนับสนุนใน 3 ด้านที่สำคัญ คือ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional support) เช่น การปลอบโยน ความเป็นห่วงเป็นใย ความรัก ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ หรือการยอมรับ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational support) เช่น การให้ข้อมูลการทำงาน ข้อมูลย้อนกลับ การให้รางวัล-ลงโทษ การกล่าวติชม และ 3) การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากร งบประมาณ และแรงงาน (Material support) โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ครบทั้ง 3 ด้าน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนว่าตนได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในการป้องกันการสูบบุหรี่ได้ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ ได้แก่ ความเป็นห่วงเป็นใย การให้กำลังใจ หรือการยอมรับ 2) ด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของบุหรี่ และ 3) ด้านวัสดุสิ่งของ และงบประมาณ เป็นต้น

การวัดการสนับสนุนทางสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดการสนับสนุนทางสังคม พบว่า สุขจิตร์ ตั้งเจริญ (2554) ได้สร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว อาจารย์และเพื่อน จำนวน 29 ข้อ เป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .89 เช่นเดียวกับสาลินี จงใจสุธรรม (2559) ได้สร้างแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมของนักเรียน ด้านพ่อแม่ ครู และเพื่อนร่วมชั้น จำนวน 9 ข้อ เป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .78 และมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างเหลือข้อคำถาม จำนวน 5 ข้อ นอกจากนี้ อรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ธนะชานนท์ และทัศนาทองภักดี (2554) ได้สร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ว่าสมาชิกภายในครอบครัวได้แสดงออกซึ่งความห่วงใย เอาใจใส่ดูแล เห็นใจ เข้าใจ ยอมรับและให้กำลังใจ พร้อมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาและความช่วยเหลือ จำนวน 8 ข้อ เป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ จาก “จริง” ถึง “ไม่จริง” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .87 และรชานนท์ ง่วนใจรัก (2552) ได้สร้างแบบวัดการได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ จำนวน 9 ข้อ เป็นมาตรวัดประมาณค่า 3 ระดับ จาก “ได้รับเป็นประจำ” ถึง “ไม่ได้รับเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .71

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของรชานนท์ ง่วนใจรัก (2552) มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมกับการคิดพิจารณา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมกับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น งานวิจัยของปราณี จ้อยรอด (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการคิดอย่างมีเหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของจิวพัฒน์ ศิริรักษ์ (2555) ศึกษาลักษณะสถานการณ์ในโรงเรียน ครอบครัว และจิตพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีเหตุผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การสนับสนุนทางสังคมกับวุฒิภาวะทางจิตสังคม เช่น งานวิจัยของปราณี จ้อยรอด (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 งานวิจัยของวันวิสา ศรีระศาสตร์ (2554) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และการมีภูมิคุ้มกันทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษา พบว่า การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบ

รักสนับสนุนและใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีภูมิคุ้มกันทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของอรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ณะชานันท์ และทัศนาก ทอภักดี (2554) ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว (โดยมีองค์ประกอบการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพเยาวชนและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านภูมิคุ้มกันทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การสนับสนุนทางสังคมกับเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น งานวิจัยของวันวิสา สรีระศาสตร์ (2554) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และการมีภูมิคุ้มกันทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษา พบว่า การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ งานวิจัยของอรพินทร์ ชูชม, สุภาพร ณะชานันท์ และทัศนาก ทอภักดี (2554) ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของจรัสพันธ์ ศิริรักษ์ (2555) ศึกษาลักษณะสถานการณ์ในโรงเรียน ครอบครัว และจิตพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อพฤติกรรมรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการคิดพิจารณา จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดพิจารณา และจากกรอบแนวคิดในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านการคิดพิจารณา

4.3 ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ขยายออกไป ไม่ใช่ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับตัวบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อตัวเราเป็นอย่างมาก เช่น สื่อ บรรทัดฐาน กฎหมาย ศาสนา เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ศึกษาปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.3.1 บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

ความหมายของบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

ในปัจจุบัน คนเราสามารถป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ได้ ไม่เฉพาะแต่ปัจจัยภายในบุคคลและปัจจัยระหว่างบุคคลเพียงเท่านั้น ยังมีมิติสังคมวัฒนธรรม เป็นระบบความเชื่อ แบบแผน กฎเกณฑ์ทางสังคม อุดมคติ ระบบโครงสร้างทางสังคม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่กำกับการมองโลก การกระทำ และพฤติกรรม

แสดงออกของปัจเจกบุคคลและกลุ่มทางสังคมต่างๆ โดยมีคตินิยมวัฒนธรรมเป็นตัวกำกับพฤติกรรมทางสังคมของผู้คนและกลุ่มทางสังคมมีความแตกต่างกันหลากหลาย มีพลวัตไม่หยุดนิ่ง ขึ้นอยู่กับบริบทสังคมและสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งวัฒนธรรมยังถูกสร้างใหม่และให้ความหมายใหม่ตลอดเวลา ดังนั้น การกำหนดนโยบาย มาตรการทางสังคม ตลอดจนปฏิบัติการทางสังคมด้านต่างๆ เพื่อควบคุมป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพจำเป็นต้องเข้าใจมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง (สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ. 2559: 6) ซึ่งมิติทางสังคมวัฒนธรรมหนึ่งที่มีความสำคัญคือ “บรรทัดฐานทางสังคม” (Social norm) โดยได้มีผู้ให้ความหมายของบรรทัดฐาน ได้แก่ ไอเซนและฟิชไบน์ (Ajzen; & Fishbein. 1980: 57) ได้ให้ความหมายของการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคม ว่าเป็นการที่บุคคลหนึ่งรับรู้ว่ามีค่าสำคัญกับเขา คิดว่าเขาควรจะทำหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมใดๆ หากบุคคลรับรู้ว่ามีค่าสำคัญคิดว่าเขาควรทำมากเพียงใด ก็จะเกิดแรงจูงใจที่เขาจะกระทำพฤติกรรมนั้น และหากบุคคลรับรู้ว่ามีค่าสำคัญคิดว่าเขาไม่ควรกระทำพฤติกรรมใด ก็จะกดดันให้เขาไม่กระทำพฤติกรรมนั้น เช่นเดียวกับราชบัณฑิตยสถาน (2532: 353) ได้อธิบายความหมายของบรรทัดฐานทางสังคมไว้ในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ว่าเป็นแนวทางหรือวิถีทางของการกระทำหรือความประพฤติเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทางสังคมตามความคาดหมายของกลุ่ม หรือตามค่านิยมของสังคม และอาภรทิพย์สมบัติบริบูรณ์ (2554: 37) ได้ให้ความหมายของการรับรู้บรรทัดฐานของสังคม ว่าเป็นการรับรู้ถึงระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ และแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ทางสังคมที่ช่วยกำหนดพฤติกรรมของบุคคล การรับรู้นี้สามารถมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดทางด้านจิตใจ และยังหมายถึงการคล้อยตามหรือกระทำตามคนใกล้ชิดหรือคนที่คิดว่ามีความสำคัญต่อตนเอง ก่อให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือร่วมใจกัน

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาบรรทัดฐานเกี่ยวกับการไม่สูบบุหรี่ของบริบทวัยรุ่น และได้ให้ความหมายของบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ ว่าเป็นการรับรู้ของวัยรุ่นว่ามีคตินิยมวัฒนธรรมหนึ่งที่คาดหวังว่าวัยรุ่นควรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม นั่นคือการไม่สูบบุหรี่

คตินิยมวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงการไม่สูบบุหรี่ เริ่มมีการศึกษาวิจัยมากขึ้นในประเทศไทย เช่น การวิจัยเกี่ยวกับสื่อรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (ธาดา เศรษฐบุตตร. 2551; ชัชฎาภรณ์ ปรีทยาพงศ์. 2552; ชีโนรส ถินวิไลสกุล. 2556) และการวิจัยเกี่ยวกับชุมชนในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (วรรณชนก จันทชุม. 2549ก; ยุพา จิวพัฒนกุล; และคณะ. 2558) โดยจากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สื่อและชุมชนกำลังก่อร่างสร้างบรรทัดฐานให้กับสังคมไทยด้วยวิธีการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ดังนั้น สื่อและชุมชนจึงพยายามสร้างบรรทัดฐานใหม่ให้กับสังคมไทย นั่นคือ การไม่สูบบุหรี่ และจากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 ทำให้ได้ตัวแปรบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) สื่อสร้างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ เป็นการใช้อำนาจสื่อ การใช้อำนาจสร้างบรรทัดฐานทางสังคมในการต่อต้านบุหรี่ การสร้างความข้อความต่อต้านบุหรี่ การสร้างข้อความเพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบ การทำรูปกราฟฟิคเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นต้น และ 2) ชุมชนสร้างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ เป็นการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนสูบบุหรี่ ความต้องการอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย การส่งเสริมให้ชุมชนได้พึงธรรมชาติเพื่อหล่อหลอมให้เยาวชนหลีกเลี่ยงบุหรี่ และการสร้างความเข้มแข็งเพื่อต่อต้านการสูบบุหรี่ของเพื่อนภายในชุมชน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนว่าสื่อและชุมชนมีความคาดหวังว่านักเรียนควรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม นั่นคือ การไม่สูบบุหรี่

การวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ พบว่า วรรณชนก จันทชุม (2547) ได้สร้างมาตรวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินความเชื่อที่มีต่อบุคคลส่วนมากที่มีความสำคัญต่อเขาว่าได้ปฏิบัติ (Descriptive norms) หรือต้องการให้เขาปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่หรือไม่ (Injunctive norms) ได้แก่ 1) กลุ่มบุคคลสำคัญโดยทั่วไป จำนวน 2 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 7 ระดับ ตั้งแต่ “ฉันไม่ควรมาก” ถึง “ฉันควรมาก” และตั้งแต่ “ไม่ปฏิบัติมาก” ถึง “ได้ปฏิบัติมาก” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .70 และ 2) ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญที่นักเรียนระบุถึงมากที่สุด จำนวน 8 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 7 ระดับ ตั้งแต่ “ไม่เป็นจริงมาก” ถึง “เป็นจริงมาก” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .83 เช่นเดียวกับอมรรตน์ สุจิตชวาลากุล (2554) ได้พัฒนาแบบวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการสูบบุหรี่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณค่าที่มีความสำคัญต่อเขาได้กระทำพฤติกรรมสูบบุหรี่ ก็จะมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามและทำตามด้วย จำนวน 14 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .79 ในขณะที่ จันท์สุภาหะ ไวยฤทธิ์ (2555) ได้พัฒนาแบบวัดการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมจากคนรอบข้าง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณค่ารอบข้างมีความตระหนักเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไร และคิดว่าตนเองควรมีพฤติกรรมรับผิดชอบหรือไม่ จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .86 เช่นเดียวกับธนพัทธ์ จันท์พิพัฒนพงศ์ (2559) ได้สร้างแบบวัดการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคม มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณค่าที่ตนเองอยู่ ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว กลุ่มเพื่อน อาจารย์ และบุคคลที่ตนเองยอมรับนับถือเห็นดีเห็นชอบ และคาดหวังให้ใช้เฟชบุ๊ก ด้วยการคำนึงถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่แท้จริงของเฟชบุ๊ก จำนวน 9 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .81 และนัฐกรณ วรเชษฐบัญชา (2559) ได้สร้างแบบวัดการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคม มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ว่าคุณค่ารอบข้าง เพื่อนร่วมงาน และครอบครัว ที่ตนให้ความสำคัญคิดว่าตนควรกระทำหรือไม่ ควรกระทำพฤติกรรมการทำงานตามมาตรฐานจริยธรรม จำนวน 12 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .70

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ตามนิยามปฏิบัติการ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้รับรู้บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่กับการคิดพิจารณา ได้แก่ บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่กับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น งานวิจัยของธนพัทธ์ จันท์พิพัฒน์พงศ์ (2559) ศึกษาปัจจัยภายในบุคคลและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ไฟแช็กด้วยปัญญาของนักเรียนปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของอังคินันท์ อินทรกำแหง และฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล (2560) ศึกษาอิทธิพลของจิตวิทยาเชิงบวก และบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่ดีและสภาวะครอบครัวโดยส่งผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพของครอบครัวในชุมชนกึ่งเมือง: การวิจัยผลานวิธี พบว่า บรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ .49) และบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ .35)

บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่กับบุคลิกภาพทางจิตสังคม เช่น งานวิจัยของจันท์สุภาวีย์ ไวยฤทธิ์ (2555) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมจากคนรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของพนักงานขับรถเช่า ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมจากคนรอบข้างมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการความเครียดจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของอังคินันท์ อินทรกำแหง และฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล (2560) ศึกษาอิทธิพลของจิตวิทยาเชิงบวก และบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่ดีและสภาวะครอบครัวโดยส่งผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพของครอบครัวในชุมชนกึ่งเมือง: การวิจัยผลานวิธี พบว่า บรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อจิตวิทยาเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ .64)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่เป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและบุคลิกภาพทางจิตสังคม จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดพิจารณา และจากกรอบแนวคิดในครั้งนี ผู้วิจัยคาดว่าบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านการคิดพิจารณา

ส่วนที่ 5 ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการอธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับของการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยมองว่าครุมีส่วนช่วยให้ นักเรียนเกิดการคิดพิจารณา รวมทั้งมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ปัจจัยระดับครูเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูซึ่งมีผลต่อนักเรียนซึ่งเป็นระดับบุคคล เนื่องจากธรรมชาติของข้อมูลมีลักษณะเป็นระดับชั้นลดหลั่น ข้อมูลหน่วยล่างคือ ตัวนักเรียนจะอยู่ซ้อนกันภายใต้โครงสร้างข้อมูลที่ใหญ่กว่า โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับบริบทที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน (Classroom context) ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทเป็นอย่างมาก ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู โดยทั้งตัวแปรดังกล่าว ได้มาจากข้อค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

ความหมายของการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

การกำหนดนโยบายการควบคุมการบริโภคยาสูบ มีเพียงประชากร 40% จากทั่วโลกที่ได้รับการกำกับควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งช่วยลดอัตราการชุกของการสูบบุหรี่ แต่ในประเทศที่มีรายได้ต่ำและรายได้ปานกลางมีอัตราการสูบบุหรี่ที่ลดลงเป็นไปค่อนข้างช้า เมื่อเทียบกับประเทศที่มีรายได้สูง (WHO, 2017: 52-59) ในประเทศไทย แม้จะมีมาตรการควบคุมยาสูบ แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ในปี พ.ศ. 2553 มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2553 ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่ กำหนดให้ “โรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา” เป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมด หมายความว่า บริเวณภายในรั้วโรงเรียนไม่สามารถสูบบุหรี่ได้ แต่กลับพบว่าอัตราการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นไม่ได้ลดลงเท่าที่ควร ในปี พ.ศ. 2557 มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องแนวทางการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2557 ในสถานศึกษา กำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับและหน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการนำไปปฏิบัติ ดังนี้ 1) ห้ามมิให้หน่วยงานสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม หรือรับการสนับสนุนใดๆ จากผู้ประกอบการกัญชาสูบ ซึ่งรวมถึงรูปแบบการดำเนินกิจกรรมของผู้ประกอบการกัญชาสูบภายใต้นโยบาย “ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท” 2) ให้สถานศึกษาต้องบรรจุเรื่องโรคเกี่ยวกับบุหรี่ไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน 3) ให้สถานศึกษาทุกแห่งติดป้ายห้ามสูบบุหรี่ในสถานศึกษา และห้ามมิให้มีการสูบบุหรี่ในสถานศึกษา ตลอดจนกำชับให้นักเรียนห้ามสูบบุหรี่ขณะอยู่ในเครื่องแบบนักเรียน 4) ให้ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษา ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีโดยการเลิกสูบบุหรี่ และ 5) ให้การสนับสนุนงบประมาณในการผลิตสื่อนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อการเรียนรู้ด้านพิษภัยจากบุหรี่ และการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ

นอกจากนี้ เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ และมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ (2558: 11-31) ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ โดยแนวทางเหล่านี้ได้มาจากประสบการณ์การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี ของกลุ่มครูที่พยายามคิดค้น พัฒนา และปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ มีการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ปลอดบุหรี่ ไม่มีการสูบบุหรี่ภายในโรงเรียน รวมถึงการให้ความรู้กับนักเรียนเพื่อให้รู้เท่าทันในแง่มุมต่างๆ และการปลูกฝังความคิด ความเชื่อและค่านิยมให้นักเรียนมองเห็นว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องผิดปกติ จนทำให้ได้แนวทางการดำเนินงานเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ 7 ข้อ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ การขับเคลื่อนงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ให้มีประสิทธิภาพจะต้องได้รับ

ความร่วมมือจากบุคลากรของโรงเรียนทุกคน ดังนั้น การบริหารจัดการจึงเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้บุคลากรทุกคนเข้าใจแนวทางการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการช่วยคิดวางแผนและดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้ 2) การมีนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ “นโยบาย” เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียน และเป็น การกระตุ้นให้เกิดพลัง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้ปกครองนักเรียน ดังนั้น การขับเคลื่อนงานเพื่อ โรงเรียนปลอดบุหรี่อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ละโรงเรียนจึงควรกำหนดนโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่เป็นของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียน 3) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ สภาพแวดล้อมที่ปลอดบุหรี่มีอิทธิพลต่อค่านิยมไม่สูบบุหรี่ของนักเรียน นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน จะ ค่อยๆ ซึมซับบรรยากาศของการที่สังคมไม่ยอมรับการสูบบุหรี่ การที่นักเรียนเติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อ ต่อการสูบบุหรี่ จะทำให้เห็นว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องผิดปกติ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดบุหรี่ยังทำให้ผู้สูบบุหรี่ต้องละอายใจทุกครั้งหากจะหยิบบุหรี่ขึ้นมาสูบในบริเวณโรงเรียน 4) การสอดแทรกเรื่องบุหรี่ในการเรียน การสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร การป้องกันไม่ให้เกิดนักสูบหน้าใหม่ขึ้น จำเป็นที่ต้องสร้างภูมิคุ้มกันเรื่องบุหรี่ ให้กับนักเรียน เพื่อทำให้นักเรียนยืนยันว่าจะไม่สูบบุหรี่ไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์แบบใด 5) การมีส่วนร่วมของ นักเรียนในการขับเคลื่อนโรงเรียนปลอดบุหรี่ การมีส่วนร่วมของนักเรียนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการมีนักเรียนเป็น ผู้เข้าร่วมกิจกรรม แต่หมายถึงการเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานในการขับเคลื่อนโรงเรียนปลอด บุหรี่ 6) การดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้สูบบุหรี่ เมื่อสร้างบรรยากาศให้โรงเรียนปลอดบุหรี่ และทำให้นักเรียนมอง ว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องที่สังคมไม่ยอมรับแล้ว หากพบว่ายังมีนักเรียนที่ยังเลิกสูบบุหรี่ไม่ได้ จะต้องเปิดโอกาสให้ นักเรียนเหล่านั้นกล้าแสดงตัวโดยไม่มีความผิด เพราะถือว่าพวกเขาแค่ตัดสินใจผิดพลาดเท่านั้น และโรงเรียนควรมี มาตรการรองรับในการช่วยให้นักเรียนกลุ่มนี้เลิกสูบบุหรี่ได้ ส่วนใหญ่นักเรียนคนใดที่กล้ายอมรับกับครูว่ายังสูบบูหรี่ มักจะมีความต้องการเลิกสูบบุหรี่อยู่แล้ว เพียงแต่ที่ผ่านมายังไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จนมีความรู้สึกที่ว่าตนเองเป็น ส่วนเกินของโรงเรียน ต้องหลบๆ ซ่อนๆ เพื่อไม่ให้ถูกจับได้ว่าสูบบุหรี่ และ 7) การมีกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียน กับชุมชน โรงเรียนควรดำเนินงานโรงเรียนปลอดบุหรี่ โดยจัดกิจกรรมทั้งภายในโรงเรียนและในชุมชน เพื่อสร้าง ชุมชนปลอดบุหรี่ควบคู่กันไป เพราะชุมชนมีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อและการดำรงชีวิตของนักเรียน ดังนั้น การดำเนินงานนโยบายปลอดบุหรี่ในโรงเรียนดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของ วัยรุ่น และจากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 ทำให้ได้ตัวแปรการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ใน โรงเรียน ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ 2) แนวทางการนำนโยบายป้องกันการ สูบบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ 3) การปฏิบัติตามนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ 4) การประเมินผลนโยบายป้องกันการสูบบูหรี่ และ 5) เครือข่ายป้องกันการสูบบุหรี่ เนื่องจากตัวแปรการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน เป็นตัวแปรพหุระดับ ดังนั้น ครูจะเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่กับนักเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ใน โรงเรียน หมายถึง การแสดงออกของครูที่ได้ปฏิบัติตามนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน ได้แก่ การประกาศ หน้าชั้นเรียน การประเมินผล การเฝ้าระวังจุดสำคัญ การติดป้ายปลอดบุหรี่ การชี้แจงบทลงโทษ และความร่วมมือ กับหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น

การวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน พบว่า เวคฟิลด์และคณะ (Wakefield; et al. 2000) ได้สร้างแบบวัดการจำกัดการสูบบุหรี่ในโรงเรียนเป็นการประเมินการห้ามสูบบุหรี่ในโรงเรียน และจำนวนนักเรียนที่ปฏิบัติตามกฎ นักเรียนส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตามกฎ แสดงว่า การห้ามสูบบุหรี่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่ถ้าไม่มีนักเรียนทำตามกฎ แสดงว่า การห้ามสูบบุหรี่ไม่มีประสิทธิภาพ หรืออาจไม่มีการห้ามสูบบุหรี่ที่สามารถเห็นได้ชัดเจน ต่อมา มัวร์, โรเบิร์ตและทูดอร์-สมิธ (Moore; Roberts; & Tudor-Smith. 2001) ได้สร้างแบบวัดการบังคับใช้สำหรับนักเรียน และการจำกัดของครูเป็นการประเมินการจำกัดการสูบบุหรี่โดยมีการบังคับใช้ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน (เช่น ห้องน้ำ สนามเด็กเล่น ห้องทำงาน เป็นต้น) เป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “เป็นประจำ” ถึง “ไม่เคยเลย” ส่วนแบบวัดการบังคับใช้นโยบายการต่อต้านบุหรี่ (Lipperman-Kreda; Paschall; & Grube. 2009; Evans-Whipp. 2010) มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินระดับของการบังคับใช้นโยบายต่อต้านบุหรี่ เป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “เข้มงวดมาก” ถึง “ไม่เข้มงวดเลย” นอกจากนี้ ยังมีแบบวัดการรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อนโยบายการสูบบุหรี่ในโรงเรียน (Lovato; et al. 2007; Watts; et al. 2010) โดยประเมินการรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อนโยบายการสูบบุหรี่ในโรงเรียน เช่น “นักเรียนส่วนใหญ่ที่สูบบุหรี่ปฏิบัติตามกฎการสูบบุหรี่ในโรงเรียนหรือไม่” “โรงเรียนมีกฎชัดเจนเกี่ยวกับการสูบบุหรี่เพื่อให้ให้นักเรียนปฏิบัติตาม” โดยตอบผิด ให้ 0 คะแนน และตอบถูก ให้ 1 คะแนน และสุภาพร ชนะชานันท์ (2548) ได้สร้างแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดติดของโรงเรียน จำนวน 15 ข้อ เป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “ไม่เคยเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .92

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนตามนิยามปฏิบัติการ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ครูที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้รับรู้ว่ามี การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนสูงกว่าครูที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนกับการคิดพิจารณา ได้แก่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนกับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เนื่องจากมีข้อจำกัดงานวิจัยมีจำนวนน้อย จึงได้ทบทวนพฤติกรรมสุขภาพแทน เช่น งานวิจัยของคลาสและคณะ (Klas; et al. 2015) ศึกษาโปรแกรมป้องกันโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของการจดจำระยะสั้นและระยะยาวของความรู้ด้านความปลอดภัย พบว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมป้องกันโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะมีความจดจำความรู้เรื่องความปลอดภัยเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรม

การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนกับวุฒิภาวะทางจิตสังคม เนื่องจากมีข้อจำกัดงานวิจัยมีจำนวนน้อย จึงได้ทบทวนพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกันแทน เช่น งานวิจัยของสุพิชชา วงศ์จันทร์ (2557) ศึกษาอิทธิพลทางจิตสังคมและการกำกับตนเองที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้รับบริการที่มีภาวะอ้วนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการกำกับตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคม จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงข้ามระดับต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคม และจากกรอบแนวคิดในครั้งนี้นี้ ผู้วิจัยคาดว่า การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมข้ามระดับต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคม

5.2 บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

ความหมายของบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

ครูเป็นบุคลากรวิชาชีพที่มีหน้าที่หลักในการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนด้วยความหนักแน่นทั้งด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ โดยแสดงพฤติกรรมของตนเองตามที่ได้อำนาจไว้กับตำแหน่งของครูแต่ละคน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เป็นโครงสร้างของสังคมในขณะนั้น (สันติ บุญภิรมย์. 2557: 14) ครูเป็นวิชาชีพที่มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ในอดีตบทบาทของครูคือเป็นผู้สั่งสอนทางวิชาการ อบรมจริยธรรม หลักปฏิบัติต่างๆ ยุคสมัยผ่านไป ครูมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นในแง่ของการสร้างเยาวชน มีการพัฒนาถ่ายทอดวิชาความรู้ คุณธรรม จริยธรรม พร้อมทั้งมีการชี้แนะให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปลูกฝังวัฒนธรรมให้กับเยาวชน และการช่วยเหลือสังคม (ธีรศักดิ์ อัครบวร. 2545: 18-26) โดยครูเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้วิชาการต่างๆ ให้เต็มศักยภาพ ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนค้นพบตัวเองและมีความสุขกับการเรียน ครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนดูแลความประพฤติให้อยู่ในระเบียบวินัยหรือกรอบของศีลธรรมอันดีงาม และครูเป็นที่ปรึกษาหรือ ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ให้นักเรียนทุกคนอย่างยุติธรรมและมีความเท่าเทียมกัน (พศิน แดงจวง. 2554: 94) นอกจากนี้ บทบาทในการอบรมสั่งสอนของครูอาจเป็นไปได้ที่ให้นักเรียนอาจจะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่หรือไม่สูบบุหรี่ก็ได้ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนของครูเพื่อป้องกันยาเสพติด (สุภาพร ณะชนานนท์. 2548: 62; อ้างอิงจากศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด. 2546: 9-10) คือ

- 1) ปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างทักษะชีวิต และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน
- 2) จัดระบบดูแล ฝึกระวัง ป้องกันกลุ่มเป้าหมายนักเรียนที่ยังไม่เคยใช้สารเสพติดไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และ
- 3) สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นภายในโรงเรียน โดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและให้คำปรึกษาเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด

และจากข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 ทำให้ได้ตัวแปรบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) บทบาทของครูในห้องเรียน ได้แก่ การสอนสุขศึกษาเกี่ยวกับบุหรี่ให้แก่เยาวชน การสอนบทเรียนให้ตระหนักเกี่ยวกับบุหรี่ สอนทักษะต่างๆ และการให้นักเรียนตระหนักในอันตรายจากบุหรี่และอุตสาหกรรมยาสูบ เป็นต้น และ 2) บทบาทของครูนอกห้องเรียน ได้แก่ การรณรงค์มุมมองทางบวกเพื่อการไม่สูบบุหรี่ การจัด

กิจกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนที่หลากหลาย และการนำหน่วยงานสาธารณสุขเข้ามามีส่วนร่วมกับการป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นต้น ตัวแปรบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู เป็นตัวแปรพหุระดับ หรือตัวแปรระดับห้องเรียน โดยครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นจะเป็นแสดงบทบาทในการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้สามารถป้องกันการสูบบุหรี่ทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปค่าจำกัดความของบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู หมายถึง การแสดงออกของครูในการป้องกันการสูบบุหรี่ให้กับนักเรียน ทั้งบทบาทภายในและภายนอกห้องเรียน ได้แก่ การให้การศึกษและการจัดกิจกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

การวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู พบว่า สายพิน บุญเรือน (2549) ได้สร้างแบบวัดบทบาทของโรงเรียน ในประเด็นบทบาทครู/อาจารย์ในการป้องกันและส่งเสริมพฤติกรรม จำนวน 10 ข้อ และบทบาทครู/อาจารย์ในการแก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรม จำนวน 9 ข้อ เป็นมาตรฐานค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “ประจำ” ถึง “ไม่เลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค อยู่ระหว่าง .84-.86 นอกจากนี้ สุจิตรา รอดศิริ (2556) ได้สร้างแบบวัดบทบาทของครูในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน จำนวน 36 ข้อ เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมระดับมากที่สุด” ถึง “มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมระดับน้อยที่สุด” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .96 และสุภาพร ณะชานันท์ (2548) ได้สร้างแบบวัดการอบรมสั่งสอนของครู จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรฐานค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .84

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูตามนิยามปฏิบัติการ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ครูที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่รับบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่าครูที่ได้คะแนนต่ำกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูกับวุฒิภาวะทางจิตสังคม เช่น งานวิจัยของนันทนา จันทร์ผืน (2545) ศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความคาดหวังในอนาคตของนักเรียนด้วยการวิเคราะห์พหุระดับ พบว่า ปัจจัยระดับห้องเรียนด้านสภาพแวดล้อมในห้องเรียนส่งผลต่อความคาดหวังในอนาคต นอกจากนี้ งานวิจัยของสุภาพร ณะชานันท์ (2548) ศึกษาอิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และครอบครัว กับความผูกพันทางสังคมที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การอบรมสั่งสอนของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภาคภูมิใจในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของพูนสุข สมดี (2555) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประชาธิปไตยของนักเรียน: การวิเคราะห์พหุระดับ พบว่า ปัจจัยระดับห้องเรียนด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นหลักประชาธิปไตยมีอิทธิพลทางตรงต่อวัฒนธรรมประชาธิปไตย (องค์ประกอบด้านสามัคคีธรรม เป็นความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับวุฒิภาวะทางจิตสังคม จึงทำให้มีหลักฐานที่เพียงพอว่า บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูมีอิทธิพลทางตรงข้ามระดับต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม และจากกรอบแนวคิดในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูมีอิทธิพลทางอ้อมข้ามระดับต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคม

ส่วนที่ 6 แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่: ตัวแปรแบ่งกลุ่ม

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับตัวแปรแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ (Smoking susceptibility) ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตัวแปรแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่เป็นตัวแปรแบ่งกลุ่ม โดยแบ่งได้เป็นกลุ่มที่ไม่เคยสูบบุหรี่ 2 กลุ่ม นั่นคือ 1) กลุ่มที่ไม่เคยสูบบุหรี่ และมีความแน่วแน่ว่าจะไม่สูบบุหรี่ในอนาคต และ 2) กลุ่มที่ไม่เคยสูบบุหรี่ แต่มีความลังเลว่าจะสูบบุหรี่ในอนาคต ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

ความหมายของแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ เรียกว่า “Susceptibility to Smoking” หรือ “Smoking Susceptibility” เป็นความคิดที่เกิดขึ้นในช่วงเริ่มต้นถึงโอกาสความเป็นไปได้ที่บุคคลอาจจะลองสูบบุหรี่ในอนาคต นั่นคือ เป็นขั้นตอนแรกที่น่าไปสู่การทดลองสูบบุหรี่ เป็นผลมาจากการตระหนักในบุหรี่ และมีเจตนาที่จะลองสูบบุหรี่ (Huang; Unger; & Rohrbach. 2000) โดยปกติแล้วเจตนาในการสูบบุหรี่ (Intention to smoke) มักถูกใช้ในการทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในอนาคต (Chassin; et al. 1986) ในการวัดเจตนาในการสูบบุหรี่ บ่งบอกว่าวัยรุ่นมีการตัดสินใจที่มีสติรู้ตัวว่าตนเองจะกลายเป็นผู้สูบบุหรี่ แต่เพียร์ชและคณะให้ข้อสังเกตว่า การสูบบุหรี่ของวัยรุ่นไม่ได้เป็นการตัดสินใจที่มีเหตุผลเท่าใดนัก วัยรุ่นบางคนอาจไม่ได้มีความสามารถที่จะตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะไม่สูบบุหรี่ เมื่อมีโอกาสที่วัยรุ่นจะได้ลองสูบบุหรี่ วัยรุ่นมักจะให้คำตอบในทำนองที่ว่า “ทำไมจะไม่ลองละ” (Why not) และลองสูบบุหรี่โดยไม่ได้มีการตั้งใจ วางแผน หรือตัดสินใจที่จะสูบบุหรี่มาก่อน ดังนั้น ตัวแปรแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ (Susceptibility to smoking) จึงเป็นตัวแปรที่สำคัญในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ หากนักเรียนมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ก็ย่อมมีความเสี่ยงที่จะเป็นผู้สูบบุหรี่ในอนาคตได้ โดยเพียร์ชและคณะ (Pierce; et al. 1996b) ให้ความหมายของแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ (Susceptibility to smoking) ว่าเป็นการขาดความคิดตัดสินใจอย่างแน่วแน่ที่จะไม่สูบบุหรี่ และงานวิจัยโดยส่วนใหญ่ใช้นิยามแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของเพียร์ชและคณะ

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปคำจำกัดความของแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ หมายถึง ระดับความคิดตัดสินใจอย่างแน่วแน่ที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต

การวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ พบว่า เพียร์ชและคณะ (Pierce; et al. 1996b) เป็นผู้ริเริ่มทำการวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ใช้คำถาม 3 ข้อ คือ (1) ท่านคิดว่าท่านจะลองสูบบุหรี่ในระยะอันใกล้หรือไม่ (2) ถ้าเพื่อนสนิทของท่านยื่นบุหรี่ให้ท่าน ท่านจะสูบบุหรี่หรือไม่ และ (3) ท่านคิดว่าท่านจะสูบบุหรี่ในอีก 1 ปีข้างหน้าหรือไม่ โดยคำถามทั้งสามข้อ จะมีการจัดกลุ่ม 2 กลุ่ม นั่นคือ กลุ่มที่ไม่มีการ

รับรู้โอกาสเสี่ยงของการสูบบุหรี่ โดยผู้ตอบต้องตอบว่า “ไม่” ในคำถามข้อแรก และตอบ “ไม่จริงเลย” ในคำถามที่เหลือ จากนั้นมีผู้วิจัยหลายท่านได้พยายามปรับเปลี่ยนการวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ เช่น แบบวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของโอโกลีและคณะ (Okoli; et al. 2009) วัดโดยใช้ข้อคำถามข้อเดียว ประเมินการรับรู้แนวโน้มของการสูบบุหรี่ในอนาคตของวัยรุ่น โดยถามว่า “มีโอกาสมากแค่ไหนที่ท่านจะสูบบุหรี่ในอนาคต” เป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” และมีการจัดกลุ่มของคำตอบ นั่นคือ กลุ่มที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ผู้ตอบจะต้องตอบเฉพาะ “น้อยที่สุด” และถ้าตอบนอกเหนือจัดกลุ่มให้เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ส่วนแบบวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของอันเกอร์และคณะ (Unger; et al. 1997) ใช้จำแนกนักเรียนที่มีความสามารถคิดตัดสินใจอย่างแน่แน่ว่าจะไม่ลองสูบบุหรี่ออกจากนักเรียนที่มีความตั้งใจจะสูบบุหรี่ อีกนัยหนึ่งคือนักเรียนที่ไม่แน่ใจเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในอนาคต ใช้คำถาม 3 ข้อ คือ (1) ด้วยความสัตย์จริง ท่านคิดว่าท่านจะลองสูบบุหรี่หรือไม่ (2) ท่านคิดว่าท่านจะสูบบุหรี่ทุกวันหรือไม่ และ (3) ท่านคิดว่าท่านจะสูบบุหรี่ทุกเดือนหรือไม่ คำถามข้อแรก ให้คำตอบว่า “ใช่” “อาจจะใช่” “อาจจะไม่” และ “ไม่” ส่วนคำถามอีกสองข้อ ให้คำตอบว่า “ไม่” “อาจจะ” และ “ใช่” ซึ่งผู้ที่ตอบว่า “ไม่” ทั้งสามข้อ จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ส่วนผู้ที่ตอบ “ใช่” “อาจจะใช่” และ “อาจจะไหม” ข้อใดข้อหนึ่ง จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ส่วนลีเทอร์เดลและคณะ (Leatherdale; et al. 2006) ได้ปรับปรุงแบบวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของเพียร์ซและคณะ ใช้คำถาม 3 ข้อ คือ (1) ท่านคิดว่าในอนาคตข้างหน้าท่านจะลองสูบบุหรี่หรือไม่ (2) ถ้าเพื่อนสนิทของท่านยื่นบุหรี่ให้ท่าน ท่านจะสูบบุหรี่หรือไม่ และ (3) ช่วงเวลาในปีหน้า ท่านคิดว่าท่านจะสูบบุหรี่หรือไม่ โดยทั้งสามข้อ เป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” โดยผู้ที่ตอบ “ไม่จริงเลย” ทั้งสามข้อ จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ส่วนผู้ที่ตอบไปในทางบวก อย่างน้อย 1 ข้อ จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ในขณะที่แบบวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของชัคและคณะ (Schuck; et al. 2012) ให้เด็กนักเรียนเลือกข้อความที่ตรงกับตนเองที่สุด มี 8 ข้อความ คือ (1) ฉันรู้แน่ๆ ว่าฉันไม่มีทางที่จะเริ่มสูบบุหรี่ (2) ฉันคิดว่าฉันไม่มีทางที่จะเริ่มสูบบุหรี่ (3) ฉันคิดว่าฉันจะลองสูบบุหรี่ในอนาคต (4) ฉันคิดว่าฉันจะลองสูบบุหรี่ในอีก 5 ปีข้างหน้า (5) ฉันคิดว่าฉันจะลองสูบบุหรี่ภายใน 1 ปี (6) ฉันคิดว่าฉันจะลองสูบบุหรี่ภายใน 6 เดือน (7) ฉันคิดว่าฉันจะไม่สูบบุหรี่ภายใน 1 เดือน และ (8) ฉันได้ลองสูบบุหรี่แล้ว โดยข้อความข้างต้น หากผู้ตอบเลือกข้อความที่ 1 จัดกลุ่มให้เป็นกลุ่มที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และผู้ตอบที่เลือกข้อความอื่นๆ จัดกลุ่มให้เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ นอกจากนี้แบบวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของฮวงอันเกอร์และโรห์บาด (Huang; Unger; & Rohrbach. 2000) ปรับปรุงข้อคำถามจากเพียร์ซและคณะ เหลือข้อคำถาม 2 ข้อ คือ (1) ท่านคิดว่าท่านจะสูบบุหรี่ในปีถัดไป และ (2) ถ้าเพื่อนสนิทของท่านยื่นบุหรี่ให้ท่าน ท่านจะสูบบุหรี่ โดยทั้งสองข้อ เป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” โดยผู้ที่ตอบ “ไม่จริงเลย” ทั้งสองข้อ จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ส่วนผู้ที่ตอบที่เป็นไปได้ในอนาคต จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ โดยสรุปการวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จะมีการถามคำถามคล้ายๆ กัน แต่มีวิธีการให้คะแนนและจัดกลุ่มที่เหมือนกัน นั่นคือ ถ้าตอบว่า “ไม่จริงเลย” ในทุกข้อ จัดกลุ่มให้เป็นกลุ่มที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ส่วนถ้าตอบนอกเหนืออย่างน้อย 1 ข้อ จัดกลุ่มให้เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของฮวง, อันเกอร์ และโรห์บาค (Huang; Unger; & Rohrbach. 2000) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” โดยผู้ที่ตอบ “ไม่จริงเลย” ทั้งสองข้อ จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ส่วนผู้ที่ตอบนอกเหนือ จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังไม่พบว่าแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ แต่มีนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ซึ่งเป็นพฤติกรรมตรงกันข้าม พบว่า แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่เป็นตัวทำนายการทดลองสูบบุหรี่ (Unger; et al. 1997; Distefan; et al. 1998) และทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (Pierce; et al. 1996b; Gritz; et al. 2003) เช่นเดียวกับงานวิจัยของฮวงและคณะ (Huang; et al. 2005) ศึกษาแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ทำนายการริเริ่มสูบบุหรี่ พบว่า แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่เพิ่มความเล็งของการสูบบุหรี่เป็น 2-3 เท่าของผู้ที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ สอดคล้องกับงานวิจัยของแฮดด็อกและคณะ (Haddock; et al. 2005) ศึกษาการทำนายการริเริ่มสูบบุหรี่จากแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ พบว่า เมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ กลุ่มผู้ไม่สูบบุหรี่ที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จะริเริ่มสูบบุหรี่ถึง 2.8 เท่า และกลับมาสูบบุหรี่อีกถึง 2.7 เท่า นั่นคือ บุคคลที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จะมีความคิดที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต เป็นไปตามข้อสังเกตของเพียร์ซและคณะ ว่า การสูบบุหรี่ของวัยรุ่นไม่ได้เป็นการตัดสินใจที่มีเหตุผลเท่าใดนัก วัยรุ่นบางคนอาจไม่ได้มีความสามารถที่จะตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะตนเองจะไม่สูบบุหรี่ เมื่อมีโอกาสที่วัยรุ่นจะได้ลองสูบบุหรี่ทันที อาจเป็นเพราะบุคคลมีปัจจัยเชิงสาเหตุ การคิดพิจารณา และพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกับวัยรุ่นที่มีการตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะไม่สูบบุหรี่

ดังนั้น การที่นักเรียนมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ต่างกัน จึงคาดว่าจะทำให้ปัจจัยเชิงสาเหตุระดับบุคคล การคิดพิจารณา และพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความแตกต่างกัน คือแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน และค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 7 การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

ความหมายของการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ หมายถึง เป็นวิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดความคลาดเคลื่อนอย่างเป็นระบบและจำกัดความคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม (Random errors) โดยการระบุ (Identify) การประเมินคุณค่า (Critically appraisal) และการสังเคราะห์ (Synthesize) การวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อตอบคำถามการวิจัยนั้นๆ หรือตอบคำถามเฉพาะเรื่อง (Petticrew; & Roberts. 2006; Cook; Mulrow; & Haynes. 1997) เช่นเดียวกับสถาบันโจแอนนา บริกส์ (JBI. 2017b)

กล่าวว่า การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic reviews) มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดยปราศจากอคติ ด้วยวิธีการเข้มงวดและโปร่งใส ทั้งนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์และสรุปรวมองค์ความรู้ โดยพยายามค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ใช้วิธีการวัดที่มีความชัดเจนและเข้มงวดในการระบุ (Identify) ประเมิน (Critical appraisal) และสังเคราะห์ (Synthesize) งานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบไม่ได้ค้นหาความจริงที่เป็นส่วนๆ เพียงเท่านั้น หากแต่ค้นหาความจริงทั้งหมด นั่นคือต้องค้นหาและตรวจสอบหลักฐานต่างๆ ที่มีคุณภาพสูงเท่าที่มีอยู่ เพื่อตอบปัญหาทางคลินิกที่ได้ตั้งไว้ โดยใช้การวิเคราะห์เมตา เป็นวิธีการทางสถิติในการสรุปผลงานวิจัยต่างๆ (Mulrow; Cook; & Davidoff. 1997)

จากความหมายของการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เป็นวิธีการตรวจสอบข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่มีขั้นตอน เป็นระบบ สามารถจำกัดอคติต่างๆ ที่เกิดจากการรวบรวมและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจะต้องเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีคุณภาพสูงเท่าที่มี เพื่อตอบคำถามการวิจัยหนึ่งๆ ที่เราสนใจ

เหตุผลในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

มัลโลว์ (Mulrow. 1994) ได้มีการรวบรวมเหตุผลในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ดังนี้ 1) ใช้จัดการปริมาณข้อมูลที่มีจำนวนมาก โดยการค้นหา การประเมิน และการสังเคราะห์เพื่อแยกข้อมูลที่ไม่สำคัญหรือด้อยคุณภาพออกไป 2) ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ โดยนักวิเคราะห์ทางด้านการตัดสินใจและทางด้านเศรษฐศาสตร์ เพื่อประเมินตัวแปร และผลลัพธ์ในการประเมิน และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้แบบทดสอบวินิจฉัยและวิธีการบำบัดต่างๆ 3) เป็นเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการทำวิจัยใหม่ การปรับปรุงการทบทวนอย่างต่อเนื่องใช้เวลาสั้นลงระหว่างการค้นพบงานวิจัยใหม่ๆ และการปฏิบัติทางคลินิกในการวินิจฉัยหรือวิธีการบำบัดต่างๆ 4) สามารถสรุปอ้างอิงข้อค้นพบทางวิทยาศาสตร์ได้ แม้งานวิจัยแต่ละเรื่องมีความหลากหลาย ในแง่ของความแตกต่างของเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง นิยาม วิธีการวัด การบำบัด และการออกแบบการศึกษา 5) ใช้ประเมินความคงเส้นคงวาของความสัมพันธ์ของการศึกษา แม้จะมีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการจัดการกระทำแตกต่างกัน ซึ่งจะบอกถึงความสม่ำเสมอของผลการศึกษา ว่าเป็นไปในทางเดียวกันหรือไม่ 6) ใช้อธิบายข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกันและขัดแย้งกัน เช่น การจัดการกระทำที่มีประสิทธิภาพในบริบทหนึ่ง แต่ในอีกบริบทหนึ่งกลับใช้ไม่ได้ การศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ทั้งกลุ่มประชากร คุณภาพ และการวัดผลลัพธ์ ต้องมีการค้นหาคำอธิบาย 7) เพิ่มอำนาจการทดสอบ (Power) ทำให้เห็นทิศทางที่ชัดเจน การศึกษาเดี่ยวๆ หรือไม่ก็การศึกษาอาจไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อนำการศึกษาหลายๆการศึกษามารวมกัน ทำให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น ส่งผลให้มีอำนาจการทดสอบมากขึ้นด้วยประโยชน์ของการเพิ่มของอำนาจการทดสอบ คือ สามารถประเมินอิทธิพลที่มีค่าต่ำได้ 8) เพิ่มความแม่นยำในการประมาณค่าความเสี่ยงหรือขนาดอิทธิพลได้ เมื่อมีความแม่นยำมากขึ้น ก็จะทำให้ช่วงความเชื่อมั่นแคบลง และ 9) เพิ่มความถูกต้องหรืออย่างน้อยที่สุดสะท้อนความเป็นจริงมากขึ้น การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์เมตาใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน ลดอคติการสุ่มและอคติที่เป็นระบบ

อัจฉรา คำมะทิตย์และมัลลิกา มาร์กัธน์ (2559) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ว่าเป็นงานวิจัยที่มีส่วนสำคัญในการสรุปองค์ความรู้ที่ได้มาจากผลการวิจัยที่มีความหลากหลายในประเด็นต่างๆ กล่าวคือ การศึกษาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจมีผู้ศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกัน แต่แตกต่างกันที่กลุ่มเป้าหมาย สถานที่ดำเนินงานวิจัย ระยะเวลาศึกษาวิจัย เครื่องมือวัดผล ทำให้มีการสรุปผลงานวิจัยที่อาจเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน จึงต้องมีการศึกษาวิจัยแบบทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมา เพื่อตอบคำถามในสิ่งที่ต้องการจะรู้ และทบทวนองค์ความรู้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีความน่าเชื่อถือ และยังให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจัยทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ จะต้องทำการค้นคว้าผลงานวิจัยที่ผ่านมาอย่างเป็นขั้นตอน มีการกำหนดโครงสร้างการศึกษาค้นคว้าและการตรวจสอบคุณภาพ ทั้งนี้ผลงานวิจัยไม่ควรเกิน 5-10 ปี เพื่อความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน การรวบรวมผลงานวิจัยจะใช้ระบบการสืบค้นที่มีมาตรฐานและเป็นระบบ เพื่อให้ได้การศึกษาวิจัยที่ครอบคลุมในระดับชาติและนานาชาติ และจะคัดเลือกเฉพาะผลงานที่มีคุณภาพ มีกระบวนการวิจัยที่ถูกต้องมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลผลงานวิจัย และนำผลงานมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดงานวิจัยที่สืบค้นไม่เกิน 10 ปีย้อนหลัง เพื่อความทันสมัยและความเป็นปัจจุบัน และผลงานวิจัยจะต้องมาจากฐานข้อมูลที่หลากหลายครอบคลุมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อคัดเลือกผลงานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

ขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

สมเกียรติ โภทิสัตย์ (2547) กล่าวว่า ก่อนที่จะเริ่มต้นทำการทบทวน ควรจัดวางรูปแบบ และวิธีการทบทวน โดยต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจนที่จะต้องตอบปัญหานั้นๆ ก่อน การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่มีความชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือ โดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบมีหลากหลายฐานแนวคิดซึ่งมาจากสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันคอคเรน (Cochrane Collaboration) และสถาบันโจแอนนาบริกส์ (The Joanna Briggs Institute) เป็นต้น ซึ่งจากการกำหนดคำถามการวิจัยที่ค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนนั้น จึงทำให้สนใจผลงานวิจัยที่ครอบคลุมหลากหลายประเภท ไม่ได้สนใจเพียงแค่ผลงานวิจัยเชิงทดลองเท่านั้น ดังนั้น การใช้ฐานแนวคิดการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของสถาบันโจแอนนาบริกส์ ที่มีการศึกษาผลงานวิจัยหลากหลายประเภท จึงมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีขั้นตอนในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (JBI. 2011; อัจฉรา คำมะทิตย์; และมัลลิกา มาร์กัธน์. 2559) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การสรรหาคณะทำงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) สรรหาทีมวิจัยที่มีความสนใจในการศึกษาเรื่องเดียวกัน และ 2) ในทีมวิจัยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ควรประกอบด้วยผู้มีประสบการณ์ในการศึกษาการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา มีประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญในการศึกษาวิจัยในรูปแบบที่หลากหลาย มีทักษะในการค้นคว้า สืบค้นจากฐานข้อมูลต่างๆ และมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนที่ 2: การเขียนโครงร่างการศึกษาตามประเด็นต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 หลักการและเหตุผลในการทบทวนวรรณกรรม (Background) โดยเริ่มจากปัญหาที่พบ ความรุนแรงของปัญหา (สถิติ) งานวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการทบทวนวรรณกรรมพบว่า เป็นอย่างไร ผลการวิจัยมีผลที่ตรงกัน/ขัดแย้งกัน/หาข้อสรุปไม่ได้ หรือไม่อย่างไร เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในเรื่องนี้ และการทบทวนวรรณกรรมนี้จะเป็นประโยชน์อย่างไร

2.2 ประเภทของการทบทวนวรรณกรรม (Type of review) ให้ระบุประเภทของการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งต้องสอดคล้องกับ PICO ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการค้นคว้า ได้แก่ การวิจัยประเภทเชิงทดลอง (เช่น การทบทวนประสิทธิภาพของโปรแกรมต่างๆ) และการวิจัยประเภทเชิงพรรณนา (เช่น การทบทวนสถานการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆ)

2.3 วัตถุประสงค์การทบทวนวรรณกรรม (Objective of Review) การระบุวัตถุประสงค์ให้เขียนเป็นรายชื่อ ว่าการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบครั้งนี้เพื่อศึกษาเรื่องใด

2.4 คำถามการทบทวนวรรณกรรม (Review Question) เป็นการเขียนคำถามการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งคล้ายกับการเขียนคำถามวิจัย โดยเขียนเป็นคำถามกว้างๆ เช่น โปรแกรมป้องกันยาเสพติดในชุมชนที่มีประสิทธิภาพสำหรับวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงเป็นอย่างไร

2.5 กรอบ PICO และ PICO (PICO and PICO framework) การกำหนดกรอบ PICO หรือ PICO ต้องพิจารณาจากประเภทของการทำการทบทวนวรรณกรรม (JBI, 2017b)

ถ้าเป็นการทบทวนงานวิจัยเชิงปริมาณที่เป็นแบบทดลอง ต้องใช้กรอบ PICO เนื่องจากเป็นการค้นหาวิธีการ/โปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ เช่น งานวิจัยเชิงทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุม (RCT) และงานวิจัยกึ่งทดลอง นอกจากนี้งานวิจัยแบบตัดขวางก็สามารถใช้กรอบ PICO เช่นกัน โดยกรอบ PICO มีรายละเอียดดังนี้

P หมายถึง Participant ให้เขียนกลุ่มตัวอย่างที่เราต้องการค้นคว้า

I หมายถึง Intervention ให้เขียนโปรแกรมที่ต้องการศึกษาค้นคว้า

C หมายถึง Comparison ให้เขียนกลุ่มเปรียบเทียบที่เราต้องการเปรียบเทียบประสิทธิผลกับโปรแกรมที่เรากำลังค้นคว้า

O หมายถึง Outcome ให้เขียนการวัดผลที่เราต้องการทราบ เพื่อเอาผลลัพธ์มาเปรียบเทียบกัน ซึ่งผลลัพธ์ที่กำหนดในกรอบนี้ ต้องเป็นผลลัพธ์ที่วัดผลของโปรแกรมที่เราต้องการค้นคว้า

ถ้าเป็นการทบทวนงานวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้กรอบ PICO โดยกรอบ PICO มีรายละเอียดดังนี้

P หมายถึง Participant ให้เขียนกลุ่มตัวอย่างที่เราต้องการค้นคว้า

I หมายถึง Interest of phenomina ให้เขียนปรากฏการณ์ที่เราต้องการค้นคว้า เช่น การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ภาวะโรคร่วมของผู้ป่วยจิตเวช เป็นต้น

Co หมายถึง Context ให้เขียนบริบทที่เราต้องการศึกษา เช่น บริบทชุมชน เป็นต้น

หมายเหตุ: การเขียนกรอบ PICO หรือ PICO ถือเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดทิศทางการค้นคว้าได้ตรงประเด็น และต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับคำถามการทบทวนวรรณกรรมด้วย

2.6 กระบวนการทบทวนวรรณกรรม (Review process) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 การกำหนดประเด็นการสืบค้น แบ่งเป็นประเด็นการสืบค้น เป็นมโนทัศน์ (Concept) หลักๆ เช่น ผู้ป่วยติดยาเสพติด, Substance Misuse, Mental Illness, Adolescent เป็นต้น

2.6.2 การกำหนดคำค้น ให้เริ่มจากการคิดที่ละมโนทัศน์ และแยกเป็นคำค้นหาต่างๆ ที่อาจพบในฐานข้อมูล โดยมีวิธีการคิดคำสืบค้น ดังนี้

- Synonyms เช่น ผู้สูงอายุ, วัยชรา, Elderly, Aging, Old people
- Truncation Symbol ให้ใส่ * หรือ ? แล้วแต่ฐานข้อมูลนั้นๆ ส่วนมากใช้เครื่องหมาย *

เช่น Adolescen*

- Boolean operators สืบค้นโดยเชื่อมคำสำคัญด้วย “AND” “OR” “NOT” เช่น Substance AND Youth

- Link เชื่อมคำที่จะใช้สืบค้นไว้

2.6.3 การกำหนดเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion) เป็นการกำหนดขอบเขตการสืบค้นให้ชัดเจน โดยต้องสอดคล้องกับ PICO ที่กำหนด

2.6.4 การกำหนดเกณฑ์คัดออก (Exclusion) เป็นการกำหนดขอบเขตการสืบค้นให้ชัดเจน โดยต้องสอดคล้องกับ PICO ที่กำหนด เพื่อบ่งชี้ว่างานวิจัยที่อยู่ในขอบเขตของเกณฑ์คัดออกจะไม่นำมารวบรวมในการทบทวนวรรณกรรม

2.6.5 การกำหนดฐานข้อมูล (Database) ในการสืบค้น เขียนระบบฐานข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้น เช่น Medline, PUBMED, CINAHL, Scopus, ProQuest, ScienceDirect, ThaiLis เป็นต้น

2.7 การตรวจสอบคุณภาพงานวิจัย (Critical appraisal process) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.7.1 วิธีในการตรวจสอบ เขียนกระบวนการในการตรวจสอบคุณภาพงานวิจัย ที่จะรวบรวมในการทบทวนวรรณกรรม เช่น มีทีมวิจัยในการทบทวนวรรณกรรมกี่คน ในกรณีที่ผู้วิจัยอ่านผลงานวิจัยแล้ว พบว่ามีการประเมินค่างานวิจัยไม่ตรงกัน จะใช้วิธีการใดในการหาทางสรุปเพื่อให้เป็นทิศทางเดียวกัน

2.7.2 เครื่องมือประเมินคุณภาพงานวิจัย (Critical appraisal tools) ระบุเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพงานวิจัย การใช้เครื่องมือวิเคราะห์เพื่อประเมินจะต้องใช้ให้ตรงกับประเภทของงานวิจัย ดังนั้นนักวิจัยจึงควรพิจารณาและจัดประเภทของงานวิจัยและเลือกใช้เครื่องมือประเมินคุณภาพงานวิจัยให้สอดคล้องกับประเภทของงานวิจัยนั้นด้วย

2.8 ตารางสกัดข้อมูล (Data extraction sheet) ระบุตารางสกัดข้อมูลที่ใช้ในการสรุปรายงานวิจัยเป็นตาราง เพื่อสามารถรวบรวมการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นระบบและเข้าใจได้ง่าย ผู้วิจัยสามารถกำหนดประเด็นต่างๆ ได้เอง เช่น ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ โปรแกรมที่ใช้ กลุ่มตัวอย่าง สถานที่เก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้วัดผลการศึกษา ผลการศึกษาที่พบ แล้วทำเป็นตารางตามหัวข้อต่างๆ หลังจากอ่านงานวิจัยที่ถูกคัดเลือกมาทบทวนวรรณกรรมเสร็จ ผู้วิจัยสกัดข้อมูลและเขียนข้อมูลที่ต้องการลงในตาราง

2.9 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) ระบุวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้สามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่เรากำลังศึกษามีผลการศึกษาน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 3: การดำเนินงาน ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบตามโครงสร้างที่กำหนด โดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการขอจริยธรรมวิจัย เนื่องจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary study) ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การคัดกรองผลงาน (Screening) ภายหลังจากการค้นคว้าและได้ข้อมูลสำหรับการทบทวนวรรณกรรม ทีมวิจัยจะร่วมกันคัดกรองผลงานวิจัยตามเกณฑ์คัดเข้าและคัดออก จนได้ผลงานวิจัยที่ต้องการ และนำมาหาข้อสรุปว่า จะนำผลงานวิจัยเรื่องใดนำเข้าไปตรวจสอบประเมินคุณภาพงานวิจัย โดยเริ่มต้นจากการอ่านรายละเอียดของหัวข้อเรื่อง และบทคัดย่อในกรณีที่เรื่องไม่เกี่ยวข้องกันให้คัดออก แต่อาจใช้เนื้อหาบางส่วนสำหรับการเขียนเพื่อประกอบการอภิปรายผลในส่วนต่างๆ

3.2 สรุปตารางการสืบค้น มีการจัดทำตารางการสืบค้น โดยเขียนระบุคำค้น ฐานข้อมูลที่สืบค้น และจำนวนผลงานที่ค้นพบ เพื่อสรุปจำนวนผลการสืบค้น

3.3 การพิจารณาคุณภาพงานตามเกณฑ์เครื่องมือประเมินคุณภาพงานวิจัย ภายหลังจากคัดเลือกผลงานที่ทีมวิจัยแต่ละคนอ่านวิจัยทุกเรื่องที่ผ่านมาเกณฑ์คัดเข้าโดยละเอียด และทำการวิเคราะห์คุณภาพผลงานวิจัย โดยใช้เครื่องมือประเมินคุณภาพงานวิจัยของสถาบันโจแอนนาบริกส์ ผู้วิจัยแต่ละคนประเมินงานวิจัยตามแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือและคุณภาพของงานวิจัย เพื่อนำเข้าสู่การวิเคราะห์โดยการพิจารณาตามเกณฑ์ งานวิจัยที่ถูกคัดเลือกให้เป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพต้องผ่านเกณฑ์การพิจารณาอย่างน้อย 60% ถ้าในกรณีที่ทีมวิจัยอ่านผลงานวิจัยแล้วพบว่าการประเมินคุณภาพงานวิจัยไม่ตรงกัน จะใช้วิธีการประชุมเพื่อหาข้อสรุปเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการประเมินผลงานวิจัย

3.4 การวิเคราะห์และสรุปผลองค์ความรู้ นำผลการศึกษามาสรุปในตาราง และสรุปผลการค้นคว้าเป็นหมวดหมู่ เปรียบเทียบผลการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อสรุปขององค์ความรู้ที่มีคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 4: การเขียนสรุปผลการศึกษา โดยเขียนถึงกระบวนการศึกษาทั้งหมด และผลการศึกษา การเขียนจะคล้ายกับการเขียนผลงานวิจัยเพื่อให้เห็นกระบวนการค้นคว้าที่มีคุณภาพ และผลการศึกษาน่าเชื่อถือที่สามารถนำไปใช้ได้ต่อไป

จากขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่เป็นระบบ เริ่มจาก 1) การสรรหาคณะทำงาน 2) การเขียนโครงการศึกษาตามประเด็นต่างๆ ได้แก่ หลักการและเหตุผลในการทบทวนวรรณกรรม ประเภทของการทบทวนวรรณกรรม วัตถุประสงค์การทบทวนวรรณกรรม คำถามการทบทวนวรรณกรรม กรอบ PICO และ PICO กระบวนการทบทวนวรรณกรรม การตรวจสอบคุณภาพงานวิจัย ตารางสกัดข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล 3) การดำเนินงาน และ 4) การเขียนสรุปผลการศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณานำขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบมาใช้ศึกษา

ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติในการวางแผนและการป้องกันนักสูบหน้าใหม่ ดังนั้น จึงได้ศึกษาในกลุ่มเยาวชนที่ยังไม่เคยสูบบุหรี่ เพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุว่าเหตุใดกลุ่มเยาวชนจึงไม่สูบบุหรี่ มีการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่เป็นอย่างไร โดยจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา พบว่ามีการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เริ่มมีมากขึ้นพอสมควร ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญในการทำการศึกษาดังกล่าวด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Reviews) เพื่อค้นหาคำตอบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มีปัจจัยใดบ้าง ซึ่งการใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพสูง ช่วยในการทำความเข้าใจและอธิบายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ซึ่งมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบันมากขึ้น เนื่องจากได้กำหนดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่เกิน 10 ปีย้อนหลัง เมื่อค้นพบปัจจัยที่สำคัญดังกล่าวข้างต้นจากการวิจัยระยะที่ 1 จึงนำผลที่ได้ขยายผลนำไปสู่การวิจัยต่อไปในระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน และการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล

ส่วนที่ 8 การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ทุกระดับ

หลักการพื้นฐานของมุมมองระดับต่างๆ เป็นการยอมรับปรากฏการณ์ในระดับจุลภาค (Micro) ถูกซ่อนอยู่ภายใต้บริบทที่ใหญ่กว่าในระดับมหภาค (Macro) และระดับมหภาคเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์และกลไกในระดับที่ต่ำกว่า โดยมุมมองระดับมหภาค (Macro-level) มีฐานจากสังคมวิทยา มองว่าเมื่อบุคคลเรียนรู้ระบบกฎเกณฑ์ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมคล้ายกัน จึงมุ่งเน้นการรวมกันของบุคคลและปฏิสัมพันธ์ความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วนมุมมองระดับจุลภาค (Micro-level) มีฐานจากจิตวิทยา มองว่าบุคคลมีความแตกต่างกันในการแสดงพฤติกรรมหนึ่งๆ จึงมุ่งเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีผลต่อการกระทำของตนเอง โดยนักวิจัยด้านมหภาคมักใช้ตัวชี้วัดรวม (Global measure) หรือข้อมูลที่ได้จากผลรวม (Aggregation data) เพื่อเป็นตัวแทนในเชิงทฤษฎีของปรากฏการณ์ระดับต่ำกว่า แต่ไม่สามารถนำผลการวิจัยอ้างอิงกลับไปยังระดับต่ำกว่าได้ เป็นปัญหาที่เรียกว่า “Ecological Fallacy” ส่วนนักวิจัยด้านจุลภาค มักใช้เครื่องมือในระดับกลุ่ม ด้วยข้อค้นพบที่วิเคราะห์ในระดับบุคคล เป็นปัญหาที่เรียกว่า “Atomistic Fallacy” ซึ่งการรวมกันของมุมมองมหภาคและจุลภาค เกิดมุมมองใหม่ คือมุมมองระดับกลาง (Meso) ทำให้เกิดแนวคิดที่บูรณาการมากขึ้น เน้นให้เห็นปรากฏการณ์ มีการสร้างกรอบแนวคิด และการประเมินในระดับต่างๆ และการให้ความสำคัญกับกระบวนการจากบนลงล่าง (Top-down process) นั่นคือ ปัจจัยกลุ่มหรือบริบท มีผลต่อการรับรู้ เจตคติ หรือพฤติกรรมของบุคคล และกระบวนการจากล่างขึ้นบน (Bottom-up process) นั่นคือ การรวมกลุ่มกันของบุคคล รับรู้สิ่งต่างๆ ร่วมกันสอดคล้องไปในทางเดียวกัน สามารถเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ในระดับที่ใหญ่กว่า (Kozlowski; & Klein. 2000: 7-11)

หลักการสำหรับการสร้างทฤษฎีพหุระดับ (Kozlowski; & Klein. 2000: 12-26) มีดังนี้ 1) การสร้างทฤษฎีควรเริ่มต้นจากการออกแบบและนิยามปรากฏการณ์ในเชิงทฤษฎีและตัวแปรภายใน (Endogeneous construct) ที่สนใจ 2) ถ้าปรากฏการณ์ที่สนใจไม่มีอิทธิพลสำหรับระดับที่สูงกว่า ไม่ได้สะท้อนถึงการกระทำหรือการรับรู้ของระดับล่าง และมีการทบทวนองค์ความรู้เพียงเล็กน้อย จึงไม่มีความจำเป็นในการออกแบบแบบจำลองพหุระดับ โดยข้อความนี้ให้พิจารณาด้วยความระมัดระวัง 3) ทุกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นถูกซ่อนอยู่ภายใต้บริบทที่สูงกว่า มักมีอิทธิพลทางตรงหรืออิทธิพลปรับต่อกระบวนการหรือผลลัพธ์ในระดับที่ต่ำกว่า โดยลักษณะเด่นของบริบทและอิทธิพลที่มาจากระดับที่สูงกว่า ควรรวมเข้าไปในรูปแบบเชิงทฤษฎี 4) ปรากฏการณ์ในระดับที่สูงกว่า มักเกิดขึ้นจากคุณลักษณะ การรับรู้ พฤติกรรม อารมณ์ และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสร้างกรอบแนวคิดของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับที่สูงกว่า จึงควรระบุในเชิงทฤษฎีของธรรมชาติและรูปแบบของกระบวนการจากล่างขึ้นบนที่เกิดขึ้น (Bottom-up emergence) 5) การระบุหน่วย (ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางการหรือกลุ่มไม่เป็นการ) ควรมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของปรากฏการณ์ที่เราสนใจ 6) การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ข้ามระดับมีแนวโน้มเกิดขึ้นได้มากสำหรับระดับของตัวแปรที่มีความใกล้ชิดกัน มีความครอบคลุม รวมทั้งซ่อนอยู่ภายใต้และ/หรือจับคู่โดยตรง 7) การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ข้ามระดับ มีแนวโน้มเกิดขึ้นได้มากสำหรับตัวแปรที่มีขอบเขตเนื้อหาที่สำคัญที่กล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ 8) ขอบเขตระยะเวลาของเหตุการณ์ทางสังคม มีผลต่อจุดกำเนิดและทิศทางของปรากฏการณ์ต่างๆ ในวิธีการต่างๆ อาจปรากฏในรูปแบบของกระบวนการจากบนลงล่าง (Top-down process) หรือล่างขึ้นบน (Bottom-up process) ทฤษฎีต้องระบุให้ชัดเจนในช่วงกรอบเวลานั้นๆ 9) ควรคำนึงถึงความแตกต่างของมาตรวัดด้านเวลา อิทธิพลของกระบวนการจากบนลงล่าง (Top-down process) จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากกว่าอิทธิพลของกระบวนการจากล่างขึ้นบน (Bottom-up process) โดยการออกแบบการวิจัยต้องคำนึงถึงเวลาเป็นสำคัญ 10) ทฤษฎีที่มีปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงระดับที่ต่างกันที่เกิดขึ้นในจังหวะเวลาเดียวกัน ต้องระบุช่วงเวลาที่เหมาะสม และต้องใช้เวลานั้นประกอบการออกแบบการวิจัยขึ้นมา และ 11) รูปแบบจำลองพหุระดับต้องมีการอธิบายถึงสมมติฐานของแบบจำลอง

ในประเด็นการระบุแบบจำลอง (Model specification) (Kozlowski; & Klein. 2000: 26-27) ปัญหาส่วนใหญ่ในการวิจัยพหุระดับที่เกิดขึ้น เกิดมาจากการระบุแบบจำลองผิดพลาด หรือการสอดคล้องกันผิดพลาด (Misalignment) ในทั้งระดับของตัวแปร ระดับของการวัด และระดับการวิเคราะห์ ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นคือ การรวมกลุ่มกันที่ขาดเหตุผล (Blind aggregation) ของการวัดระดับบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนของตัวแปรในระดับกลุ่ม การวัดของตัวแปรระดับกลุ่มมีการอ้างอิงกลับมายังความสัมพันธ์ในระดับที่ต่ำกว่า (หรือที่รู้จักกันของปัญหาความผิดพลาดในการสรุปผลระหว่างระดับ (Aggregation bias หรือ Ecological fallacy) และการใช้ผู้ให้ข้อมูลที่ขาดความรู้หรือประสบการณ์ในการวัดตัวแปรระดับกลุ่ม การสอดคล้องกันที่ผิดพลาดนี้ ทำให้ลดความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และเกิดปัญหาในระดับของการอ้างอิงกลับไปสู่กลุ่มประชากร (Generalizability) ดังนั้น การสร้างแบบจำลองเชิงทฤษฎีต้องมีความชัดเจน ตัวแปรจำเป็นต้องมีการนิยามและมีวิธีการวัดในระดับต่างๆ ควรมีการออกแบบการวิจัยและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความสอดคล้องกันกับระดับต่างๆ

ตัวแปรและระดับของการวัดตัวแปรในแบบจำลองพหุระดับ นั้นคือ ตัวแปรในระดับที่สูงกว่า คือ ระดับกลุ่ม ซึ่งได้แบ่งตัวแปรและระดับการวัดตัวแปรระดับกลุ่ม เป็น 3 ระดับ (Kozlowski; & Klein. 2000: 29-35) ดังนี้ 1) ตัวแปรระดับกลุ่มเชิงคุณลักษณะ (Global properties) เป็นตัวแปรที่เป็นคุณลักษณะของหน่วยที่มีความเป็นปรนัย สามารถอธิบายและสังเกตได้ โดยมีจุดกำเนิดที่ระดับกลุ่ม ไม่ได้เกิดจากการรวมกันของการรับรู้ ประสบการณ์ เจตคติ พฤติกรรม หรือปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่างๆ แต่เป็นคุณลักษณะของหน่วยที่เป็นภาพรวม (whole) โดยบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเพียงคนเดียว ก็สามารถเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดีที่สุด 2) ตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม (Shared properties) เป็นตัวแปรที่มาจากการรวมกันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีจุดกำเนิดจากการรวมกันของประสบการณ์ เจตคติ การรับรู้ ค่านิยม ความคิด หรือพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เกิดขึ้นจากการเห็นสอดคล้องกัน รวมกันเป็นภาพรวม (whole) ระดับของการวัดคือ การรวมค่าเฉลี่ยของบุคคลในสมาชิกกลุ่ม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ภายในกลุ่ม (r_{wg}) และค่าสัมประสิทธิ์ภายในชั้น (ICC(1) และ ICC(2)) ในการพิจารณาความเป็นกลุ่มของตัวแปรนั้นๆ และ 3) ตัวแปรระดับกลุ่มที่เกิดจากการรวมกันของคุณลักษณะที่ต้องการวัดจากสมาชิกกลุ่มเดียวกัน (Configural properties) คล้ายกับปัจจัยที่เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม (Shared properties) มีจุดกำเนิดที่ระดับบุคคล แต่ไม่ได้รวมกันเพื่อประเมินความสอดคล้อง ความคล้ายกัน หรือการเห็นตรงกันของสมาชิกกลุ่ม ตัวแปร Configural เป็นแบบแผนของการรับรู้ หรือพฤติกรรมของบุคคลภายในกลุ่ม ระดับของการวัดคือ ใช้ค่ามากที่สุดหรือน้อยที่สุด ดัชนีความผันแปร ความคล้ายคลึงของโปรไฟล์ และอื่นๆ เป็นต้น ไม่นิยมใช้ค่าเฉลี่ย เนื่องจากมีความคลุมเครือและอาจเป็นปัญหาของการเป็นตัวแทนของตัวแปรในระดับที่สูงกว่า

แบบจำลองพหุระดับในการศึกษานี้ เป็นแบบจำลองข้ามระดับ (Cross-level model) นั่นคือ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่มีการวิเคราะห์ในระดับที่ต่างกัน โดยเน้นแบบจำลองที่อธิบายกระบวนการจากบนลงล่างของตัวแปรระดับกลุ่มในรูปแบบปัจจัยระดับกลุ่มเชิงคุณลักษณะและปัจจัยระดับกลุ่มที่เกิดจากการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่มส่งผลโดยตรงข้ามระดับ โดยมีปัจจัยคั่นกลาง (Cross-level mediation model) ในการวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับมีหลากหลายเทคนิค เช่น การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) การวิเคราะห์การถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (OLS Regression) การวิเคราะห์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม (WABA) แบบจำลองเชิงเส้นลดหลั่นระดับ (HLM) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับที่เหมาะสมในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ผสมผสานกันทั้งการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ (SEM) และการวิเคราะห์แบบจำลองเชิงเส้นลดหลั่นระดับ นั่นคือ การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พหุระดับ (Multilevel Structural Equation Modeling: MSEM) โดยการวิเคราะห์แบบนี้สามารถจัดข้อจำกัดของการวิเคราะห์แบบจำลองเชิงเส้นลดหลั่นระดับที่เป็นการวิเคราะห์ที่อาศัยหลักการการวิเคราะห์ถดถอยทั่วไป คือ วิเคราะห์ระหว่างชุดตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามเท่านั้น เนื่องจากสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่มีลักษณะการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) ที่เป็นการศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรครั้งเดียวพร้อมๆ กัน ซึ่งการวิเคราะห์นี้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติของข้อมูลที่มีลักษณะลดหลั่น (Hierarchical data) โดยข้อมูลที่อยู่ในระดับล่างซ้อนกันภายใต้ข้อมูลที่อยู่ในระดับบน

มิวเธ็น (Muthén. 1989; 1994) ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) การตรวจสอบแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างว่าเส้นทางอิทธิพลของโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างไว้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด รวมทั้งยังมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใดที่ยังไม่ได้ทำการระบุหรือระบุผิดพลาดหรือไม่ ซึ่งต้องทำการแก้ไขให้ถูกต้อง ในขั้นตอนนี้ใช้เมทริกซ์ความแปรปรวน-แปรปรวนร่วม 2) การประมาณค่าความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยพิจารณาว่าค่าเมทริกซ์ความแปรปรวน-แปรปรวนร่วมระหว่างกลุ่มเป็นศูนย์ แสดงว่าระหว่างกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลระดับเดียวเท่านั้น ในการพิจารณาว่าเป็นศูนย์หรือไม่ สามารถประมาณค่าความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Intraclass correlation: ICC) ถ้าค่า ICC ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าข้อมูลนั้นมีเพียงระดับการวิเคราะห์เดียวเท่านั้น 3) การทดสอบแบบจำลองและประมาณค่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในกลุ่ม ใช้เมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมภายในกลุ่ม (Pooled within-group covariance matrix) ซึ่งเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นที่ระดับหน่วยย่อยหรือระดับบุคคล 4) การทดสอบแบบจำลองและประมาณโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างกลุ่ม ใช้เมทริกซ์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (Between-group covariance matrix) ซึ่งเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นที่ระดับกลุ่ม และ 5) การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างพหุระดับ (MSEM) โดยวิเคราะห์ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่มพร้อมๆ กัน

ในประเด็นของการประมาณค่าพารามิเตอร์ มิวเธ็นได้พัฒนาการประมาณค่าแบบ Muthén maximum likelihood (MUML) ที่ประมาณค่าโดยการวิเคราะห์เมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มได้พร้อมกัน เป็นวิธีการประมาณค่าแบบอาศัยความน่าจะเป็นสูงสุดที่ใช้ข้อมูลจำกัด (Limited maximum likelihood: LIML) มีข้อดีกว่าวิธีการประมาณค่าแบบอาศัยความน่าจะเป็นสูงสุดที่ใช้ข้อมูลเต็มรูปแบบ (Full information maximum likelihood: FIML) ตรงที่ใช้เวลาในการคำนวณน้อยกว่าและสามารถประมาณค่าได้ง่ายกว่า แต่ให้ค่าประมาณค่าที่ใกล้เคียงกัน และมีหน่วยตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่ากัน (Balance groups) แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการประมาณค่าแบบนี้มีข้อจำกัดเหมือนการประมาณค่าแบบ ML ทั่วไป คือ มีการแจกแจงของตัวแปรที่ไม่เป็นแบบโค้งปกติ (Non-normality) และไม่สามารถประมาณค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลหรือค่าสัมประสิทธิ์ความชันแบบสุ่ม (Random slopes) ที่ให้ค่าแตกต่างกันตามแต่ละกลุ่มได้ มิวเธ็นจึงได้พัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์แบบ Maximum likelihood with robust statistics (MLR) เพื่อลดข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่าแบบ MLR มีข้อดีกว่า MUML และ ML ทั่วไป ตรงที่ (1) MLR เป็นการประมาณค่าแบบ FIML ทำให้เกิดความเหมาะสม แม้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละกลุ่มมีหน่วยตัวอย่างไม่เท่ากัน (Unbalance groups) (2) ให้ค่าสถิติทั้งค่าไคสแควร์ และค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard errors) ที่ทนทานต่อการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการแจกแจงแบบโค้งปกติ และ (3) สามารถวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลหรือค่าความชันแบบสุ่มได้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เพื่อทดสอบแบบจำลองตามสมมติฐานการวิจัย ใช้เทคนิควิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ (Multilevel structural equation modeling: MSEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองระดับตามแนวทางการวิเคราะห์ของมิวเธ็น โดยหลังจากแบบจำลองในระดับนักเรียนมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว จึงวิเคราะห์เพื่อทดสอบความกลมกลืนของแบบจำลองพหุระดับเต็มรูปแบบ จึงมีความเหมาะสมในการใช้โปรแกรม Mplus ในการวิเคราะห์ดังกล่าว

ส่วนที่ 9 นิยามปฏิบัติการ

พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ หมายถึง เป็นการที่นักเรียนมีการแสดงออกเพื่อไม่ให้ตนเองเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ช่วยต่อการสูบบุหรี่ หมายถึง การแสดงออกด้วยการเลือกหลีกเลี่ยงหรือห่างออกจากสถานการณ์ช่วยทั้งสถานที่และบุคคล หรือกิจกรรมที่นำไปสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่

2. การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ หมายถึง การแสดงออกถึงการใช้ทักษะที่ตนเองมีในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น การสื่อสารเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ การแก้ไขปัญหา เป็นต้น

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ตามนิยามปฏิบัติการ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกในการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมการสูบบุหรี่ สามารถแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ช่วยต่อการสูบบุหรี่ และด้านการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จาก “ปฏิบัติมากที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่ปฏิบัติเลย” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล หมายถึง ความสามารถทางด้านการรู้จักคิด โดยการใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญาในพิจารณาอย่างเป็นเหตุเป็นผลในการรับรู้และประเมินสถานการณ์ต่างๆ โดยมีทั้งการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำนั้นๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การคิดแบบสาเหตุ-ผล หมายถึง การคิดหาเหตุผลในลักษณะของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่คาดว่าจะเกิดและสิ่งที่คาดว่าจะเกิดเป็นผล มุ่งอธิบายถึงลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เกิดสาเหตุและผลนั้นๆ

2. การคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ หมายถึง การให้ความสำคัญกับขั้นตอนที่เรียกว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยการกำหนดนิยามและปัญหา การสร้างสมมติฐาน การเก็บรวบรวม จัดระบบ และวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลข้อสรุป และตรวจสอบทดสอบผลในสถานการณ์เฉพาะ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดจิตเอกภาคด้านความมีเหตุมีผลของโกศล มีคุณ (2551) มี 2 องค์ประกอบ คือ การคิดแบบสาเหตุ-ผล และการคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

วุฒิภาวะทางจิตสังคม หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม เมื่อต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับทั้งบุคคลและสังคม ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความสามารถในการมองภาพรวม หมายถึง ความสามารถในการพิจารณามุมมองต่างๆ รวมทั้งมุมมองต่างๆ ของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว หรือมุมมองอื่นๆ ที่กว้างขวาง

2. ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถในการรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง และสามารถต่อต้านจากอิทธิพลของผู้อื่นได้

3. ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมแรงกระตุ้นของตนเอง สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคม ตามแนวคิดของคาฟแมนและสไตน์เบิร์ก (Cauuffman; & Steinberg. 2000) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” (6 คะแนน) ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางจิตสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์หรือไม่ดีมากนักน้อยเพียงใด มีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรมดังกล่าว ตลอดจนมีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ตามนิยามปฏิบัติการ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงที่สุด” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้มีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการกับสถานการณ์แวดล้อมในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ ทักษะการตระหนักรู้ตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และการสื่อสาร เป็นต้น

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตของดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) สุภรัตน์ อิมวัฒน์กุล (2550) และพิพัฒน์พล พินิจดี (2557) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” (6 คะแนน) ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้มีทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองในการจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองโดยทั่วไปของเซอร์เรอร์และคณะ (Sherer; et al. 1982) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนต่อการเห็นตัวแบบจากเพื่อน ผู้ปกครอง และสื่อในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ของเด็กลงใจ เทียนทอง (2546) นิภาวรรณ หมีทอง (2551) และธีรรัตน์ เชนนะสิริ (2554) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่มีการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่มีการกระทำต่อกันเพื่อประโยชน์การดำรงอยู่ของครอบครัว โดยเน้นสัมพันธ์ภาพในครอบครัว เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดี ให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ดูแล ส่งเสริมให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน เป็นต้น และเห็นการสร้างเครือข่ายครอบครัว ได้แก่ การเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้ปกครอง และการสร้างเครือข่ายครอบครัวที่เข้มแข็ง เป็นต้น

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัวของฉัตรภาภรณ์ กงสิน (2553) ผกามาศ นันทจิรวัดณ์ (2554) และอมราพร สุรการ (2555) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่รับรู้ว่าการทำหน้าที่ของครอบครัวสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนว่าตนได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในการป้องกันการสูบบุหรี่ได้ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ ได้แก่ ความเป็นห่วงเป็นใย การให้กำลังใจ หรือการยอมรับ 2) ด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของบุหรี่ และ 3) ด้านวัตถุสิ่งของ และงบประมาณ เป็นต้น

สำหรับงานการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของรชานนท์ งามใจรัก (2552) มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนว่าสื่อและชุมชนมีความคาดหวังว่านักเรียนควรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม นั่นคือ การไม่สูบบุหรี่

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ตามนิยามปฏิบัติการ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) นักเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า เป็นผู้ที่รับรู้บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า

แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ หมายถึง ระดับความคิดตัดสินใจอย่างแน่วแน่ที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของฮวง, อันเกอร์ และโรห์บาด (Huang; Unger; & Rohrbach. 2000) มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ที่ตอบ “ไม่จริงเลย” ทั้งสองข้อ เป็นกลุ่มที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ส่วนผู้ที่ตอบนอกเหนือ จัดกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน หมายถึง การแสดงออกของครูที่ได้ปฏิบัติตามนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน ได้แก่ การประกาศหน้าชั้นเรียน การประเมินผล การเฝ้าระวังจุดสำคัญ การติดป้ายปลอดบุหรี่ การชี้แจงบทลงโทษ และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนตามนิยามปฏิบัติการ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) ครูที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้รับรู้ว่าการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนสูงกว่าครูที่ได้คะแนนต่ำกว่า

บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู หมายถึง การแสดงออกของครูในการป้องกันการสูบบุหรี่ให้กับนักเรียน ทั้งบทบาทภายในและภายนอกห้องเรียน ได้แก่ การให้การศึกษและการจัดกิจกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

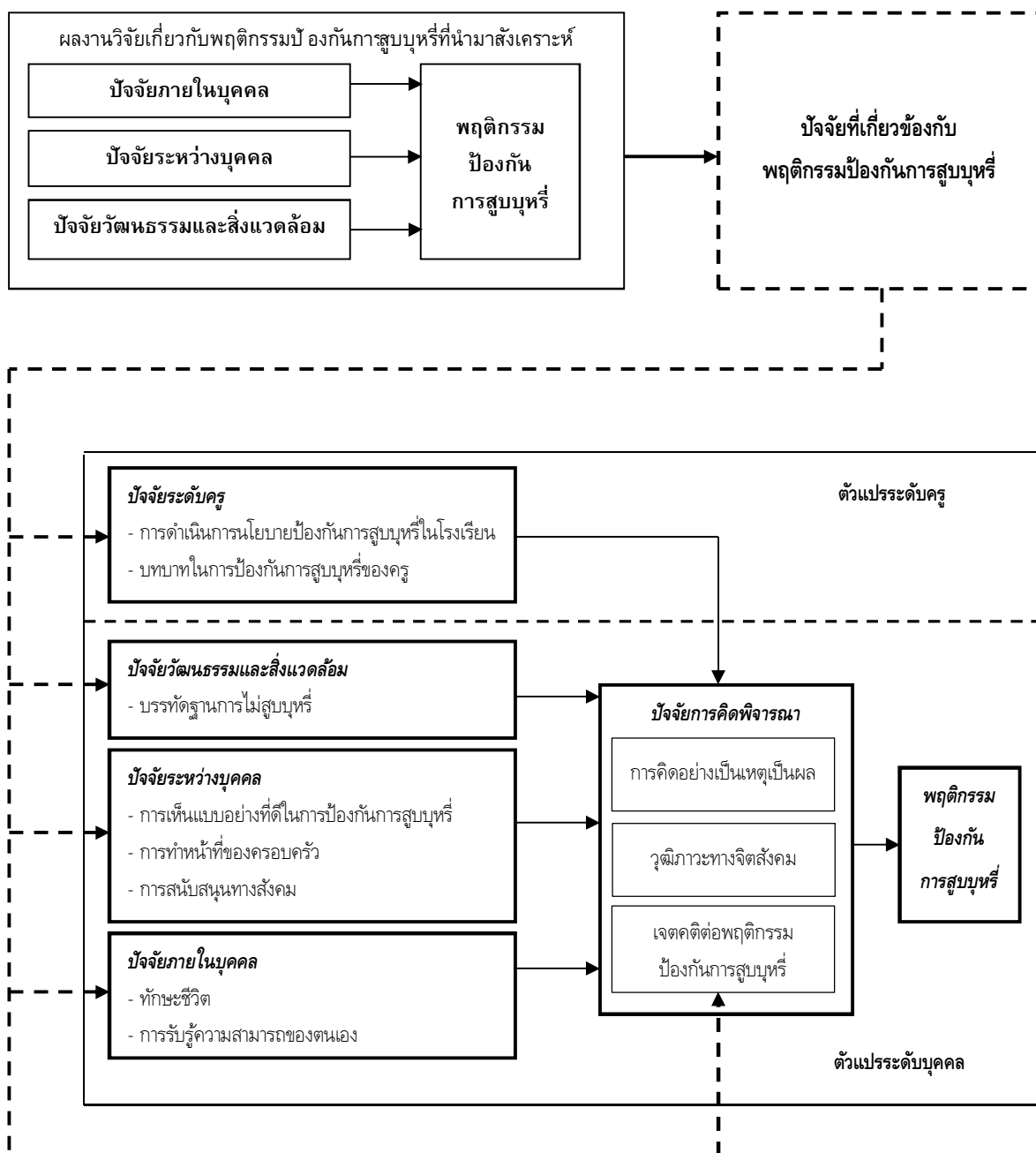
สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูตามนิยามปฏิบัติการ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) ครูที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่าครูที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ส่วนที่ 10 กรอบแนวคิดในการวิจัย

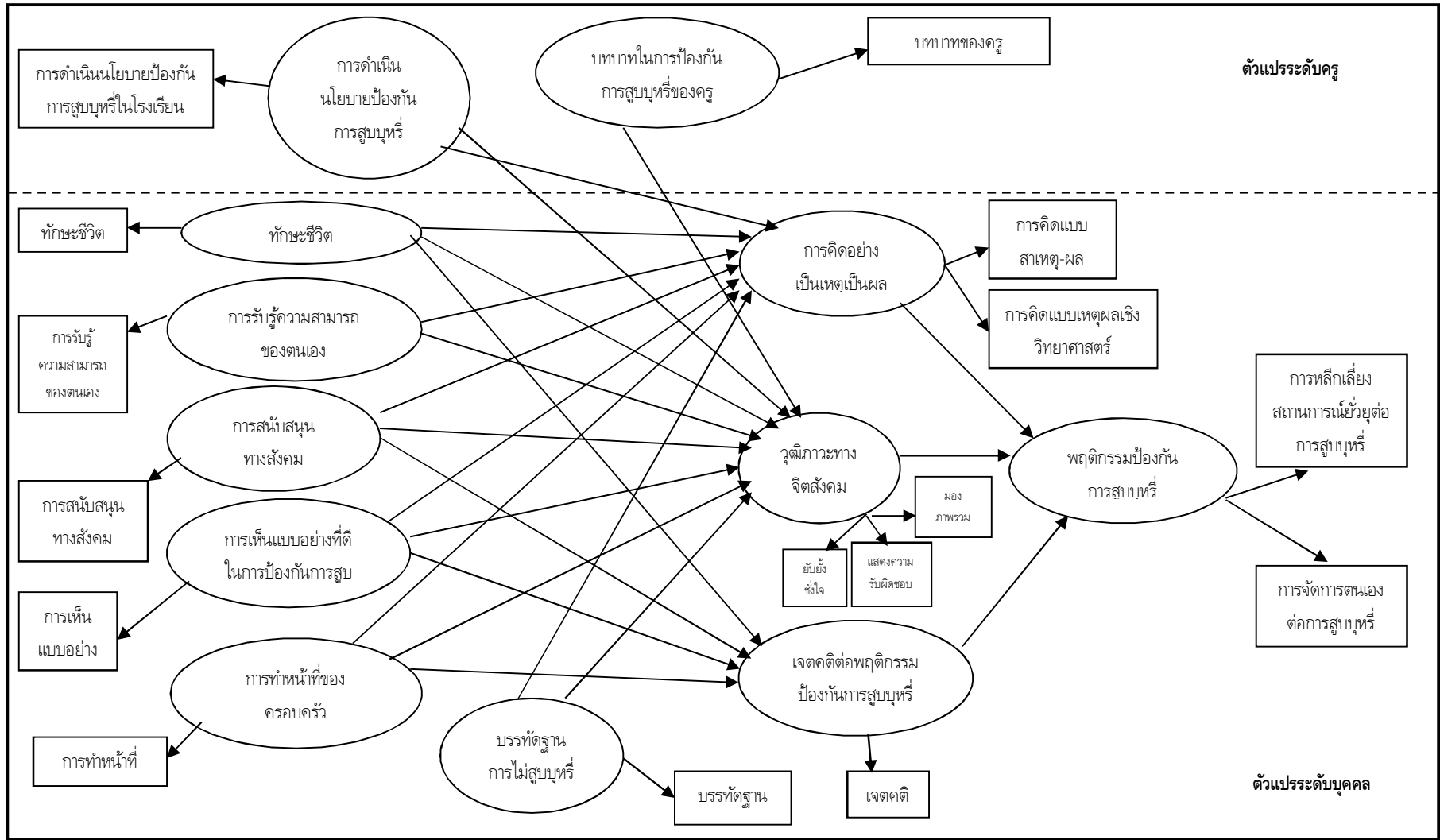
กรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 1: ปัจจัยที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน: การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ กรอบแนวคิดการสังเคราะห์งานวิจัยพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีระบบนิเวศน์ของบรอนเฟรนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) ดังนั้น ตัวแปรอิสระของผลการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ได้แก่ ตัวแปรเชิงความสัมพันธ์ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

กรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 2: อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล หลังจากการสังเคราะห์งานวิจัยในการวิจัยระยะที่ 1 ทำให้ได้ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ นำไปสู่การสร้างแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ทุกระดับ โดยผู้วิจัยได้ใช้กรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น (IMAHRB) ของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser, 2010) ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่วัยรุ่นตัดสินใจเลือกที่จะป้องกันตนเองต่อการสูบบุหรี่ และได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยนำทฤษฎีระบบนิเวศน์ เป็นกรอบในการกำหนดปัจจัยเชิงสาเหตุต่างๆ รวมทั้งทฤษฎีวุฒิภาวะทางการคิดพิจารณา นอกจากนี้มีปัจจัยระดับครูที่ช่วยอธิบายพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ชัดเจนมากขึ้น ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ทักษะชีวิต และการรับรู้ความสามารถของตนเอง 2) ปัจจัยระหว่างบุคคล ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคม 3) ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ 4) ปัจจัยระดับครู ได้แก่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู 5) ปัจจัยการคิดพิจารณา ได้แก่ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า ปัจจัยการคิดพิจารณาจะมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ส่วนปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จะมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมผ่านปัจจัยการคิดพิจารณา ส่วนปัจจัยระดับครูจะมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมข้ามระดับผ่านปัจจัยการคิดพิจารณา โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยทั้ง 2 ระยะ ดังภาพประกอบ 5 และแบบจำลองสมมติฐานการวิจัย ดังภาพประกอบ 6

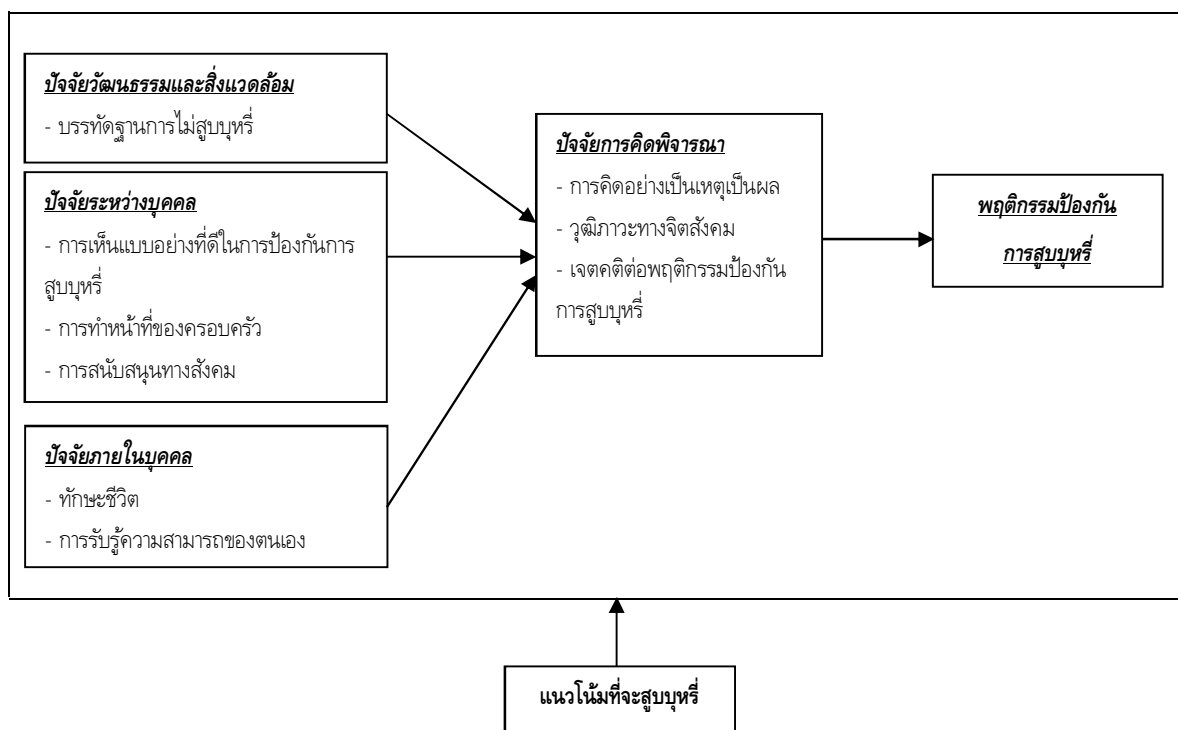

ภาพประกอบ 5 การเชื่อมโยงกรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 1 และ 2

ภาพประกอบ 6 แบบจำลองสมมติฐานการวิจัยในการวิจัยระยะที่ 2

ส่วนตัวแปรแนวโน้มนั้นที่จะสูญบุหรีเป็นตัวแปรแบ่งกลุ่ม โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดสำหรับตัวแปรแบ่งกลุ่ม ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัยระยะที่ 2 สำหรับตัวแปรแบ่งกลุ่ม

ส่วนที่ 11 สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยมีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูญบุหรีในกลุ่มเยาวชนมีค่าแตกต่างจากศูนย์

การวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยมีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

2. แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูญบุหรีระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูญบุหรีและกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูญบุหรีแตกต่างกัน

3. ค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูญบุหรีระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูญบุหรีและกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูญบุหรีแตกต่างกัน

4. แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีสมมติฐานย่อยตามเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ดังนี้

- 4.1 การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- 4.2 วุฒิภาวะทางจิตสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- 4.3 เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- 4.4 ทักษะชีวิตมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- 4.5 การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคม
- 4.6 การเห็นแบบอย่างในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- 4.7 การทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- 4.8 การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล วุฒิภาวะทางจิตสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- 4.9 บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคม
- 4.10 การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงข้ามระดับต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคม และมีอิทธิพลทางอ้อมข้ามระดับต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคม
- 4.11 บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูมีอิทธิพลทางตรงข้ามระดับต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม และมีอิทธิพลทางอ้อมข้ามระดับต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคม

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล: การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พระระดับ ซึ่งได้ดำเนินการออกแบบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณหลายวิธี (Multimethod quantitative study) (Saunders; Lewis; & Thornhill. 2012) โดยเริ่มจากการวิจัยระยะที่ 1 การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ได้นำมาใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการเปรียบเทียบแบบจำลองระหว่างกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน และเป็นการวิเคราะห์พระระดับเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุพระระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1

การวิจัยครั้งนี้ใช้การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Reviews) เป็นแนวทางการศึกษา เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นการสังเคราะห์ผลวิจัย ดังนั้น ประชากรที่ใช้ในการศึกษา หมายถึง รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ที่ไม่ใช่บทคัดย่อ ที่ศึกษาในประเด็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่ได้ทำการศึกษาและวิจัยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2559 (ค.ศ. 2007-2016) เป็นต้นไป โดยเป็นรายงานการวิจัยที่ศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศทุกแบบแผนการวิจัยที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มวัยรุ่น และเป็นงานวิจัยที่มีการวัดในรูปของคะแนนหรือเป็นงานวิจัยในเชิงปริมาณที่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล หรือเป็นงานวิจัยในเชิงคุณภาพที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือปริญญาโทและปริญญาเอก เป็นรายงานการวิจัยที่มีอยู่ในห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาที่มีรายงานการวิจัยอย่างกว้างขวาง และเป็นรายงานการวิจัย จากฐานข้อมูลนานาชาติที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้การรับรอง รวมทั้งเป็นรายงานการวิจัยที่มีอยู่ในเอกสารการประชุมที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ ที่ศึกษาในประเด็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง พัฒนา และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยเบื้องต้นที่สืบค้นได้ โดยทำการบันทึกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่สืบค้นได้ (ภาคผนวก ข)

2. แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยที่เข้าเกณฑ์คัดเข้า-คัดออก โดยทำการบันทึกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้า-คัดออก (ภาคผนวก ข)

3. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ใช้สำหรับการประเมินคุณภาพของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ และเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพงานวิจัย (ภาคผนวก ข)

4. แบบสกัดข้อมูล โดยทำการสกัดข้อมูลที่สำคัญของงานวิจัยใส่ลงในตารางสกัดข้อมูล (ภาคผนวก ข)

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยประเภทต่างๆ จากสถาบันโจแอนนาบริกส์ (JBI. 2017) โดยทำการแปลแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยดังกล่าว แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของการแปล เนื้อหา รวมทั้งความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเชิงทดลอง จำนวน 13 ข้อ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยกึ่งทดลอง จำนวน 9 ข้อ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยภาคตัดขวางเชิงวิเคราะห์ จำนวน 8 ข้อ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 11 ข้อ และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 10 ข้อ ในแต่ละข้อจะประเมินคุณภาพงานวิจัย ตั้งแต่ “ใช่” (1 คะแนน) “ไม่แน่ใจ” (0.5 คะแนน) และ “ไม่ใช่” (0 คะแนน) โดยงานวิจัยที่มีคุณภาพสูงจะต้องมีคะแนนผ่านเกณฑ์ 80% ส่วนงานวิจัยที่มีคะแนนไม่ถึงเกณฑ์ 80% ให้ทำการคัดงานวิจัยฉบับนั้นออก

2. นำแบบสกัดข้อมูล ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความครอบคลุมในเนื้อหาที่ต้องการประเมิน และความชัดเจนของภาษา แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะให้มีความชัดเจนและมีความครอบคลุมถึงประเด็นที่ต้องการศึกษา

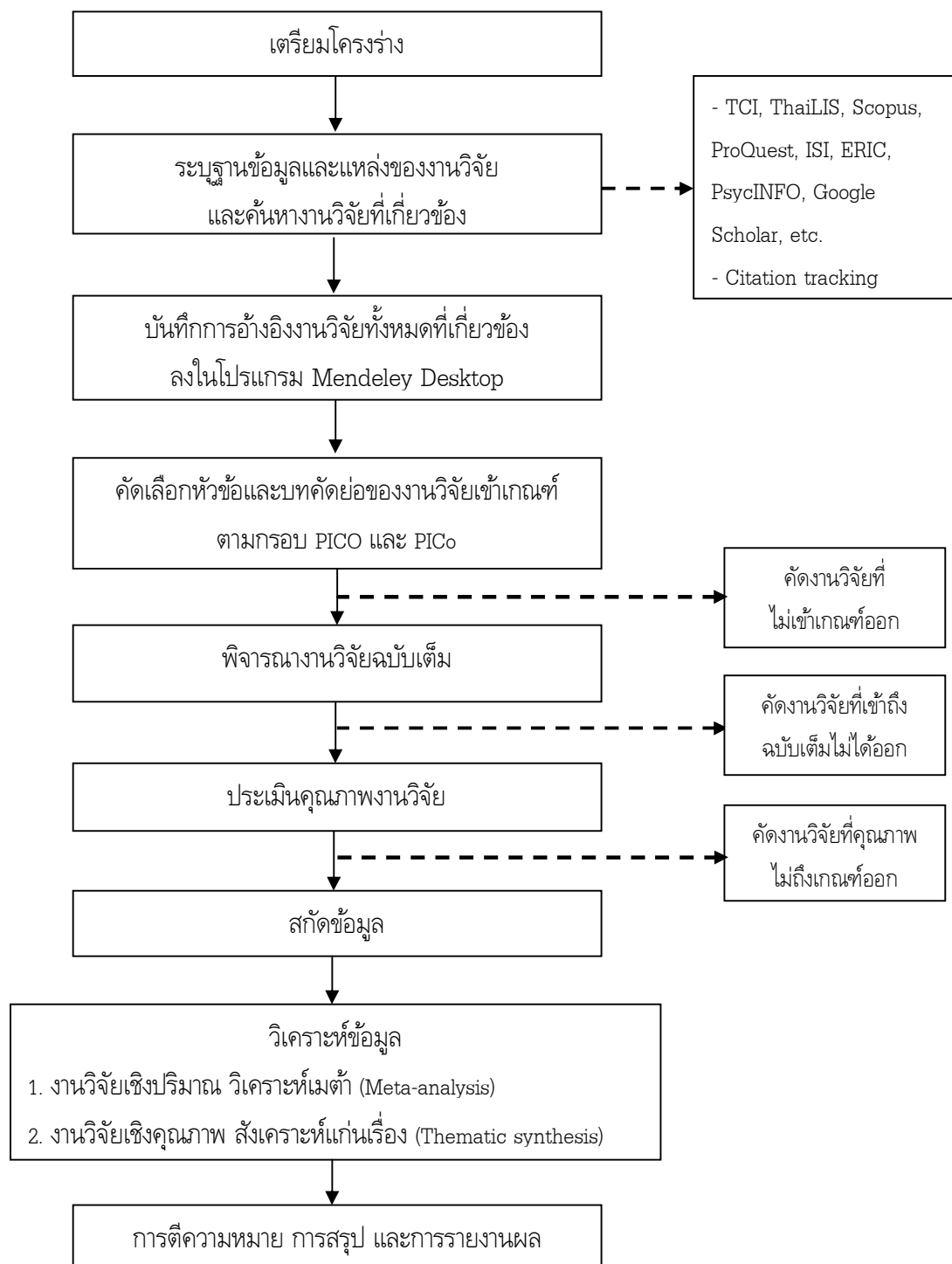
3. นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและแบบสกัดข้อมูล ไปทดลองใช้วิเคราะห์งานวิจัยจำนวน 10 เรื่อง แล้วนำมาปรับปรุงความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการวิเคราะห์ความชัดเจนของภาษา ตลอดจนเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาในการให้คะแนน

4. นำแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยและแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ไปหาค่าความเชื่อมั่น ใช้วิธีการวัดซ้ำ (Test-retest method) ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์งานวิจัย จำนวน 10 เรื่อง โดยทิ้งระยะห่างจากการวิเคราะห์ครั้งแรก 1 สัปดาห์ โดยมีความเชื่อมั่นแบบวัดซ้ำ เท่ากับ .86

ในการตรวจสอบความสอดคล้องตรงกัน (Agreement) ของผู้ประเมินมากกว่า 1 คน จะต้องเห็นสอดคล้องตรงกัน 80% หรือมีค่าความเชื่อมั่นแบบ Inter-rater เท่ากับ .80 จึงจะเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สามารถยอมรับได้ (McHugh. 2012)

ขั้นตอนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ดังภาพประกอบ 8 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ภาพประกอบ 8 แผนภาพสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในการวิจัยระยะที่ 1

1. การสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Searching for relevant studies)

การสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพยายามสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่จากหลายๆ ช่องทาง เพื่อให้ได้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ให้ได้มากที่สุด โดยการสืบค้นรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังต่อไปนี้

1.1 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) เป็นกลุ่มพฤติกรรม ได้แก่

- งานวิจัยภาษาไทย: “ป้องกัน” “หลีกเลี่ยง” “การจัดการ” “สูบบุหรี่” “บุหรี่” “ยาสูบ” “เยาวชน” “วัยรุ่น” เป็นต้น

- งานวิจัยภาษาต่างประเทศ: “Prevent*” “Avoid*” “Management” “Smoke” “Cigarette” “Tobacco” “Youth” “Adolescen*” เป็นต้น

1.2 กำหนดแหล่งสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic database) ทั้งงานวิจัยภาษาไทย ได้แก่ TCI และงานวิจัยต่างประเทศ ได้แก่ Scopus, Web of Science, ERIC, PsycINFO เป็นต้น

1.3 กำหนดแหล่งสืบค้นจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของ Grey Literature เช่น ปรินซ์นิพนธ์ ได้แก่ ThaiLIS และ ProQuest รายงานการวิจัยจากสถาบันต่างๆ ได้แก่ DRIC, TRC และเว็บไซต์ Google Scholar เป็นต้น

1.4 จากงานวิจัยที่สืบค้นได้ นำเอกสารอ้างอิงที่ระบุในบรรณานุกรม มาพิจารณาหัวข้อที่คาดว่าจะมีความเกี่ยวข้อง นำมาสืบค้นข้อมูลงานวิจัยต้นฉบับต่อไป

1.5 เมื่อสืบค้นงานวิจัยจากฐานข้อมูลทั้งหมด จึงใช้โปรแกรม Mendeley Desktop ในการจัดการเกี่ยวกับงานวิจัยทั้งหมดที่สามารถสืบค้นได้

2. การคัดเลือกงานวิจัย (Study Inclusion)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถสืบค้นได้ นำมาคัดเลือกผ่านขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

2.1 นำข้อมูลงานวิจัยมาทำการคัดกรอง โดยใช้ข้อมูลจากโปรแกรม Mendeley Desktop ระบุข้อมูลสั้นๆ ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ปี พ.ศ. (ค.ศ.) และชื่อเรื่อง เพื่อคัดกรองเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและป้องกันการเก็บข้อมูลงานวิจัยที่ซ้ำซ้อน

2.2 ผู้วิจัยคัดกรองจากข้อที่ 2.1 เฉพาะหัวข้อการวิจัยและบทคัดย่อว่าตรงกับคำถามการวิจัยหรือไม่ โดยพิจารณาตามเกณฑ์คัดเข้าและคัดออก โดยการคัดเลือกงานวิจัยตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) ตามกรอบ PICO และ PICo ซึ่งได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือดังกล่าวไว้ในบทที่ 2 ผู้วิจัยได้คัดเลือกงานวิจัยด้วยเครื่องมือตามกรอบ PICO สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ และเครื่องมือตามกรอบ PICo สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ (JBI. 2017b) ดังตาราง 2

ตาราง 2 เกณฑ์คัดเข้าจำแนกตามการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

เกณฑ์คัดเข้าตามการวิจัยเชิงปริมาณ (PICO)	เกณฑ์คัดเข้าตามการวิจัยเชิงคุณภาพ (PICo)
P (Population or problem) - วัยรุ่นอายุ 11-19 ปี ที่ยังไม่เคยมีพฤติกรรมสูบบุหรี่มาก่อน	P (Population or problem) - สาเหตุสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นป้องกันการสูบบุหรี่คืออะไร
I (Intervention, factor or exposure) - ตัวแปรจัดกระทำ ปัจจัยเชิงสาเหตุ	I (Interest of Phenomina) - ประสบการณ์ของการป้องกันการสูบบุหรี่
C (Comparison or control) - กลุ่มเปรียบเทียบ หรือกลุ่มควบคุม	Co (Context) - บริบทของวัยรุ่นที่มีการป้องกันการสูบบุหรี่
O (Outcome) - การจัดการตนเอง, หลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่, ป้องกันการสูบบุหรี่	

ส่วนการคัดเลือกงานวิจัยตามเกณฑ์คัดออก (Exclusion criteria) มีรายละเอียดดังนี้

- ไม่ใช่รายงานการวิจัยฉบับเต็ม หรือบทความเข้าถึงเฉพาะบทคัดย่อ
- งานวิจัยเป็นภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ ต้องไม่ใช่งานวิจัยเชิงสำรวจที่นำเสนอเฉพาะค่าความถี่และร้อยละ

และงานวิจัยที่นำเสนอค่าสถิติที่ไม่เพียงพอสำหรับการคำนวณค่าขนาดอิทธิพล และสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ต้องเป็นงานวิจัยที่นำเสนอแก่นเรื่อง (Theme)

ถ้างานวิจัยใดไม่ชัดเจน จะขอความเห็นจากผู้วิจัยอีกท่านหนึ่ง เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว จึงให้บันทึกงานวิจัยที่ผ่านการคัดกรองในเบื้องต้น

2.3 สืบค้นรายงานการวิจัยฉบับเต็มของวิจัยที่ผ่านการคัดกรอง

2.4 ผู้วิจัยได้อ่านรายงานการวิจัยฉบับเต็ม แล้วทำการบันทึกข้อมูลที่เป็นลงในแบบบันทึกข้อมูล (ภาคผนวก ข) และทำการคัดเลือกงานวิจัยดังกล่าว

2.5 ผู้วิจัยได้มอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษา ได้ทำการคัดเลือกงานวิจัยตามเกณฑ์คัดเข้า-คัดออก โดยทั้งสองคนจะต้องเห็นตรงกันว่างานวิจัยนั้นเห็นสมควรที่จะคัดเข้าหรือคัดออก ถ้าทั้งสองคนเห็นไม่ตรงกัน จะแก้ปัญหาด้วยการสอบถามความคิดเห็นของบุคคลที่สาม (มีค่าความเชื่อมั่นแบบ Inter-rater เท่ากับ .84)

3. การประเมินคุณภาพงานวิจัย (Quality Assessment)

เมื่อทำการคัดเลือกงานวิจัยเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจึงได้ประเมินงานวิจัยด้วยแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ประเภทต่างๆ จากสถาบันโจแอนนาบริกส์ (JBI, 2017a) จากนั้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกงานวิจัยมาแล้ว ถ้าเห็นไม่ตรงกัน จะแก้ปัญหาได้ด้วยการสอบถามความคิดเห็นของบุคคลที่สาม (ค่าความเชื่อมั่นแบบ Inter-rater เท่ากับ .78)

4. การสกัดข้อมูล (Data Extraction)

ในการสกัดข้อมูล จะมีการจัดทำแบบสกัดข้อมูล ซึ่งศึกษาจากงานวิจัยต่างๆ มากมาย (อริยา ทองกร. 2550; วรรณชนก จันทชุม. 2549ช; นงลักษณ์ วิรัชชัย; และสุวิมล ว่องวานิช. 2541) จากนั้นให้ผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นอิสระต่อกันทำการสกัดข้อมูลงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้ามาแล้ว เมื่อเกิดปัญหาที่เห็นไม่ตรงกัน จะแก้ปัญหาด้วยการอภิปรายประเด็นนี้ร่วมกัน ข้อมูลที่สกัดได้ประกอบด้วย

- ข้อมูลพื้นฐานของการวิจัย ได้แก่ ชื่องานวิจัย ชื่อผู้วิจัย ปีที่พิมพ์
- รายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะการวิจัย ได้แก่ ประเภทของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย ปัญหาการวิจัย ประเภทของเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- รายละเอียดเกี่ยวกับผลการวิจัย ได้แก่ ผลการวิจัย ตารางค่าสถิติ

5. การสังเคราะห์และการวิเคราะห์ข้อมูล (Synthesis and Analysis)

5.1 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้การพรรณนา และการรายงานเป็นตัวเลขจำนวนและร้อยละ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย และรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัย เช่น ปีที่พิมพ์เผยแพร่ แบบแผนของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประเภทของเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เมตา (Meta-analysis) ดังนี้

1) ประเมินค่าแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การกระจาย ความโต้ง และความเบ้ ของค่าขนาดอิทธิพล เพื่อให้ทราบถึงการแจกแจงของค่าขนาดอิทธิพล

2) ประเมินค่าขนาดอิทธิพล (d) จากงานวิจัยเชิงทดลองด้วยวิธีการของโคเฮน (Cohen. 1988) ส่วนงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ประเมินค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ด้วยวิธีการของโรเซนธาล (Rosenthal. 1984) จากนั้นจึงแปลงให้เป็นค่าขนาดอิทธิพล (d) (Borenstein; et al. 2009)

3) ตรวจสอบความไม่เป็นเอกพันธ์หรือความแตกต่างของผลการวิจัย (Heterogeneity) ด้วยสถิติ Cochran's Q ถ้ามีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าผลการวิจัยแต่ละเรื่องมีความแตกต่างกัน และ I^2 เป็นร้อยละของความผันแปรระหว่างผลการวิจัยที่เกิดขึ้นมาจากความแตกต่างของผลการวิจัยมากกว่าที่จะเกิดขึ้นโดยบังเอิญ โดย $I^2 = 0$ แปลว่า ไม่มีความแตกต่างของผลการวิจัย หาก I^2 มีค่ามากแสดงว่ามีความแตกต่างของผลการวิจัยมากด้วย (Higgins; et al. 2003)

4) ในกรณีที่พบความแตกต่างของผลการวิจัย ต้องวิเคราะห์ว่าความแตกต่างกันของผลการวิจัยนั้น เป็นผลมาจากตัวแปรคุณลักษณะวิจัยใด โดยศึกษาอิทธิพลของตัวแปรคุณลักษณะวิจัยในการอธิบายความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression) และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าขนาดอิทธิพล โดยจำแนกตามกลุ่มย่อยของตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

5) แม้จะพบว่าผลการวิจัยแต่ละเรื่องมีความแตกต่างกัน ก็สังเคราะห์สรุปผลโดยรวมขนาดอิทธิพลของงานวิจัยเข้าด้วยกันด้วยรูปแบบอิทธิพลเชิงสุ่ม (Random-effect model) (Borenstein; et al. 2009)

6) การตรวจสอบอคติที่เกิดจากการตีพิมพ์ (Publication bias) พิจารณาจากโดยใช้วิธีการทางสถิติของเบกเกอร์ (Begg; & Mazumdar. 1994) หากพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ากราฟรูปกรวย (Funnel plot) มีลักษณะสมมาตร นั่นคือ ไม่พบอคติที่เกิดจากการตีพิมพ์

5.3 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis)

การวิจัยระยะที่ 2

ในการวิจัยในระยะที่ 2 เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน และวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 4,063 คน และครู ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดสตูล จะต้องเป็นครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิด คอยให้คำปรึกษา อบรมสั่งสอน มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนภายในห้องเรียนแต่ละห้องเรียนโดยตรง ซึ่งมีจำนวนครูดังกล่าว จำนวน 180 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ประกอบด้วย

1. ในจังหวัดสตูล ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นตัวแบ่งเป็นตัวแปรชั้นภูมิ จากนั้นผู้วิจัยสุ่มเลือกโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ขนาดละ 3 โรงเรียน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ดังนั้น จะได้จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 9 โรงเรียน
2. ในแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยเลือกครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน โรงเรียนละ 6 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ดังนั้น จะได้จำนวนครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน จำนวน 54 คน ผู้วิจัยจึงเพิ่มครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียนให้ครบ 60 คน จากที่ทำการสุ่ม
3. ในแต่ละห้องเรียน ผู้วิจัยเลือกนักเรียนจากห้องเรียน ห้องเรียนละประมาณ 15 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย จะทำให้ได้นักเรียนทั้งหมด 900 คน
4. โดยสรุปแล้ว จากแผนการเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ประกอบด้วย นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 900 คน และครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน จำนวน 60 คน ซึ่งเมื่อเก็บข้อมูลจริง พบว่า บางโรงเรียนเก็บข้อมูลได้น้อยกว่าจำนวนที่วางแผนไว้ และมีการตรวจสอบพบว่าเคยมีประวัติสูบบุหรี่ภายในโรงเรียน ทำให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวนทั้งสิ้น 516 คน (แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 334 คน กับกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 182 คน) และครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน จำนวนทั้งสิ้น 58 คน

ทั้งนี้ การเลือกตัวอย่างดังกล่าว มีความสอดคล้องกับเกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างพหุระดับ เพื่อให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคล จำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่พอสมควร โดยพิจารณาเกณฑ์ความเหมาะสมของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอในการวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูงด้วยโปรแกรมลิสเรล และเทคนิควิธีการประมาณค่าแบบความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood) เป็นวิธีการประมาณค่าที่มีความคงเส้นคงวา มีประสิทธิภาพและเป็นอิสระจากมาตรวัด ใช้ได้ดีในกรณีที่มีการแจกแจงของตัวแปรเป็นโค้งปกติ (Bollen. 1989) เมื่อข้อตกลงเบื้องต้นการแจกแจงของตัวแปรเป็นโค้งปกติสมเหตุสมผล การประมาณค่าพารามิเตอร์แบบความน่าจะเป็นสูงสุดจะได้ผลดีเมื่อกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่กว่า 500 หน่วย (Tabachnick; & Fidell. 2013: 719; citing Hu; et al. 1992) ดังนั้น จึงเห็นควรที่จะกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้มีปริมาณมากพอสำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างขนาดอย่างน้อย 500 หน่วย เป็นกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ที่อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

2. ระดับครู โดยมิวเธิน (Muthén. 1989; Heck; & Thomas. 2000) กล่าวว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ในระดับกลุ่ม ควรประมาณ 50-100 กลุ่ม ส่วนฮ็อกซ์ (Hox. 1995) ระบุว่า จำนวนกลุ่มอย่างน้อยควรมี 20 กลุ่ม หรือที่ควรจะเป็นคือ 50 กลุ่ม เช่นเดียวกับมาสและฮ็อกซ์ (Maas; & Hox. 2004) พบว่า ควรมีจำนวนกลุ่มมากกว่า 50 กลุ่ม เพื่อให้การประมาณค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระดับกลุ่มจะไม่เกิดความลำเอียง นอกจากนี้เครฟท์ (Hox. 2010: 235; citing Kreft. 1996) ได้แนะนำกฎหัวแม่มือ (rule of thumb) เช่น กฎ 30/30 ต้องมีจำนวนกลุ่มอย่างน้อย 30 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีผู้ให้ข้อมูลอย่างน้อย 30 คน ถ้าเน้นปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ จำนวนกลุ่มควรมีขนาดใหญ่ โดยใช้กฎ 50/20 มีจำนวนกลุ่มอย่างน้อย 50 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีผู้ให้ข้อมูลอย่างน้อย 20 คน และถ้าเน้นการสุ่ม จำนวนกลุ่มที่ควรพิจารณาควรมีอยู่ที่ 100 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีจำนวนอย่างน้อย 10 คน ดังนั้น จึงเห็นควรที่จะกำหนดขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์พหุระดับควรมีอย่างน้อย 50 กลุ่ม

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวัดตัวแปรในงานวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น 11 ตอน ซึ่งใช้วัดตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ 10 ตัวแปร และฉบับสำหรับครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน ซึ่งใช้วัดตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ 2 ตัวแปร ผู้วิจัยได้พัฒนาและปรับปรุงทั้งจากแบบวัดของต่างประเทศและในประเทศ มีรายละเอียดของขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของตัวแปรต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ต้องการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างข้อคำถามในแต่ละตัวแปร ซึ่งมีทั้งแบบวัดที่สร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ และนำแบบวัดของผู้อื่นมาทำการปรับใช้ให้เหมาะสม ในกรณีที่ตัวแปรมีเครื่องมือมาตรฐานที่สร้างไว้แล้วและสอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ ผู้วิจัยนำเครื่องมือนั้นมาใช้ และมีบางส่วนดัดแปลงปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทที่

ศึกษา ในกรณีที่เป็นเครื่องมือจากต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ทำการแปลเป็นภาษาไทย แล้วนำข้อคำถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ความครอบคลุมของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม การสร้างข้อคำถามทุกแบบวัดต้องมีความเหมาะสมกับบริบทที่ศึกษา พัฒนาเป็นเครื่องมือวิจัยฉบับร่าง โดยแบบวัดทั้งหมดมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤกษศาสตร์ ด้านสุขภาพ และด้านการวัดจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ว่ามีความครอบคลุม ความชัดเจนของข้อคำถาม รวมทั้งความถูกต้องของภาษา และทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาตัดทิ้งหรือปรับข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ (IOC: Index of Item-Objective Congruence) ต่ำกว่า 0.50 (Rovinelli; & Hambleton. 1977)

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบวัดที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล จำนวน 100 คน และครูประจำชั้นในจังหวัดสตูล จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ให้การยอมรับโดยทั่วไปควรมีค่าสูงกว่า 0.70 และวิเคราะห์รายข้อ (Item analysis) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์คะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) โดยพิจารณาตัดทิ้งข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ต่ำกว่า 0.30 (Nunnally; & Bernstein. 1994; Aiken. 2003)

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ของเครื่องมือวัดตัวแปรต่างๆ ของตัวแปรทุกตัวแปร โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงการวัดระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกต โดยกำหนดให้ตัวบ่งชี้ในแต่ละด้านของตัวแปรแฝงมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านนั้นๆ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแต่ละโมเดล พิจารณาจากความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเทียบกับเกณฑ์ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (Schumacker; & Lomax. 2004: 82; Hair; et al. 2010) ดังนี้

ตาราง 3 เกณฑ์ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

ค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล	เกณฑ์ระดับความสอดคล้องกลมกลืน
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
χ^2 / df	< 5.00
CFI	> 0.90
GFI	> 0.90
TLI	> 0.90
RMSEA	< 0.08

สำหรับค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีข้อยกเว้นที่อาจมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวน มาก แม้ว่าโมเดลจะมีความสอดคล้องกลมกลืนแล้วก็ตาม (Schumacker; & Lomax. 2004: 100)

หากผลการตรวจสอบ พบว่าโมเดลไม่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะปรับ โมเดล แล้ววิเคราะห์ใหม่ การปรับโมเดลอยู่บนพื้นฐานทางแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงในการวัด (Construct reliability and validity) ตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ว่าตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงมีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงใน การวัดตัวแปรแฝงโดยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct reliability: CR) เกณฑ์การ พิจารณาหากมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่า ตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงมีความเชื่อมั่นในการวัดตัวแปรแฝงหรือตัว แปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด (Hair; et al. 2010: 710) และ คำนวณหาค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ที่ตัวแปรแฝงสามารถอธิบายได้ (Average variance extracted: AVE) เกณฑ์การพิจารณา ควรค่ามากกว่า 0.50 (Fornell; & Larcker. 1981) แต่ถ้าค่า AVE น้อยกว่า 0.50 ควรพิจารณาหลักฐานอื่นประกอบกับค่า AVE คือ 1) พิจารณาค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (ต้องมีค่ามากกว่า 0.70) 2) พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงจำแนก ในกรณีที่เป็นตัวแปรสร้างขึ้นใหม่ (ต้องพบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก) และ 3) พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (ต้องมีนัยสำคัญทางสถิติ) (Ping. 2009) โดยตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝง ต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงที่วัดอย่างมีนัยสำคัญ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ใช้ได้ควรมีค่า 0.45 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ดีควรมีค่า 0.55 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ดีมากควรมีค่า 0.63 และค่าน้ำหนัก องค์ประกอบที่ดีเยี่ยมควรมีค่ามากกว่า 0.71 (Tabachnick; & Fidell. 2013: 654; citing Comrey; & Lee. 1992) และได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) คือ ข้อคำถามในแบบวัดเดียวกัน ไม่ใช้กลายเป็นองค์ประกอบเดียวกัน แต่เป็นการวัดองค์ประกอบที่แตกต่างกันได้ตามโครงสร้างทฤษฎีของตัวแปร โดยใช้วิธีการตรวจสอบด้วยการวิเคราะห์แบบจำลองระหว่างแบบจำลองที่มีองค์ประกอบตามโครงสร้างทฤษฎี เปรียบเทียบกับแบบจำลองที่มีเพียงองค์ประกอบเดียวหรือสององค์ประกอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับนักเรียน มี 11 ตอน จำนวน 10 แบบวัด ซึ่งแต่ละแบบวัดจะมี รายละเอียดของการสร้างแบบวัด และผลการหาคุณภาพของแบบวัดที่เป็นตัวแปรระดับบุคคล ด้วยวิธีการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1: แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นแบบสอบถามที่ถามข้อมูลรายละเอียดพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยนักเรียนจะมีข้อมูลรายละเอียด พื้นฐาน ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ศาสนา พฤติกรรมการ สูบบุหรี่ และแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2: แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

การสร้างแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่นี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วยุต่อการสูบบุหรี่ หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนด้วยการเลือกหลีกเลี่ยง หรือห่างออกจากสถานการณ์ยั่วยุทั้งสถานที่และบุคคล หรือกิจกรรมที่นำไปสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดพฤติกรรมสูบบุหรี่ และ 2) การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนถึงการใช้ทักษะที่ตนเองมีในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น การสื่อสารเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ การแก้ไขปัญหา เป็นต้น มีลักษณะเป็นมาตราวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “ปฏิบัติมากที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่ปฏิบัติเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 28 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 28 ข้อ พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.40 จำนวน 1 ข้อ และมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 27 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ดังนั้น ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่าเกณฑ์ จึงพิจารณาตัดข้อคำถามออก หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.007-0.845 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.959 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.464-0.798 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.945 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ 2 องค์ประกอบ พบว่า แบบจำลองพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ $\chi^2 = 19.33$, $df = 19$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.98$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = 0.008$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วยุต่อการสูบบุหรี่ มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.835$ และ $AVE = 0.630$ และการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.914$ และ $AVE = 0.683$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.71-0.89 และเมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก พบว่า แบบจำลองพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีองค์ประกอบเดียวไม่ดีกว่าแบบจำลองการวัดที่มี 2 องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่า $\Delta\chi^2 = 263.64$, $df = 1$ ดังนั้น แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ยังคงเป็น 2 องค์ประกอบเช่นเดิม และมีจำนวนข้อคำถามพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ปรับใหม่จำนวน 8 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ด้านการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ช่วยต่อการสูบบุหรี่

0 เมื่อเห็นคนใกล้ชดิกภายในบ้านสูบบุหรี่ ฉันเดินเลี่ยงไปที่อื่นทันที

ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ค่อนข้างปฏิบัติ ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ไม่ปฏิบัติบ้าง ไม่ปฏิบัติเลย

.....

ด้านการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่

0 แม้เพื่อนขอร้องให้ฉันสูบบุหรี่เพื่อแสดงถึงความเป็นเพื่อน ฉันก็กล้าที่จะปฏิเสธคำขอร้องนั้น

ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ค่อนข้างปฏิบัติ ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ไม่ปฏิบัติบ้าง ไม่ปฏิบัติเลย

.....

ตอนที่ 3: แบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

การสร้างแบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

แบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดจิตเอกภาคด้านความมีเหตุมีผลของโกศล มีคุณ (2551) แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การคิดแบบสาเหตุ-ผล เป็นการคิดหาเหตุผลในลักษณะของการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่คาดว่าจะเกิดและเป็นเหตุและสิ่งที่คาดว่าจะเกิดเป็นผล มุ่งอธิบายถึงลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เกิดเป็นสาเหตุและผลนั้นๆ และ 2) การคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นการให้ความสำคัญกับขั้นตอนที่เรียกว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย การกำหนดนิยามและปัญหา การสร้างสมมติฐาน การเก็บรวบรวมจัดระบบ และวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลข้อสรุป และตรวจสอบทดสอบผลในสถานการณ์เฉพาะ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 19 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

แบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 19 ข้อ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 19 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง -0.071-0.570 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.854 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.385-0.605 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.870 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล 2 องค์ประกอบ พบว่า แบบจำลองการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ได้แก่ $\chi^2 = 8.36$, $df = 4$, $CFI = 0.99$, $GFI = 0.99$, $TLI = 0.98$, $RMSEA = 0.060$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิง

ประจักษ์ โดยการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ประกอบด้วย การคิดแบบสาเหตุ-ผล มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง CR = 0.789 และ AVE = 0.558 และการคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง CR = 0.738 และ AVE = 0.585 แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.66-0.84 และเมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก พบว่า แบบจำลองการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่มีองค์ประกอบเดียวไม่ดีเท่าแบบจำลองการวัดที่มี 2 องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่า $\Delta\chi^2 = 21.00$, $df = 1$ ดังนั้น แบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลยังคงเป็น 2 องค์ประกอบเช่นเดิม และมีจำนวนข้อคำถามการวัดอย่างเป็นเหตุเป็นผลปรับใหม่จำนวน 5 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ด้านการคิดแบบสาเหตุ-ผล

0 คุณลุงสมบัติ อายุ 59 ปี ชอบรับประทานเครื่องในสัตว์ ต่อมาได้เสียชีวิตลงขณะวิ่งออกกำลังกาย ญาติพี่น้องลงความเห็นว่าคุณลุงชอบรับประทานเครื่องในสัตว์จึงทำให้เสียชีวิต นักเรียนคิดว่าความเห็นดังกล่าวเป็นจริง มากเพียงใด

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

ด้านการคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์

0 การตัดสินใจตัดสินของคนที่พบกันครั้งแรก เป็นการตัดสินใจที่ต้องพอกๆ กับเมื่อคบไปแล้วนานๆ

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

ตอนที่ 4: แบบวัดคุณลักษณะทางจิตสังคม

การสร้างแบบวัดคุณลักษณะทางจิตสังคม

แบบวัดคุณลักษณะทางจิตสังคมนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะทางจิตสังคม ตามแนวคิดของคาฟแมนและสไตน์เบิร์ก (Cauffman; & Steinberg. 2000) แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ความสามารถในการมองภาพรวม หมายถึง ความสามารถในการพิจารณามุมมองต่างๆ รวมทั้งมุมมองต่างๆ ของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว หรือมุมมองอื่นๆ ที่กว้างขวาง 2) ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถในการรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง และสามารถต่อต้านจากอิทธิพลของผู้อื่นได้ และ 3) ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมแรงกระตุ้นของตนเอง มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” (6 คะแนน) ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” (1 คะแนน) มีจำนวน 34 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดคุณลักษณะทางจิตสังคม

แบบวัดคุณลักษณะทางจิตสังคม มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 34 ข้อ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 34 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อ

ตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.016-0.660 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.935 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.328-0.661 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.923 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดคุณภาวะทางจิตสังคม 3 องค์ประกอบ พบว่าแบบจำลองคุณภาวะทางจิตสังคมยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดคุณภาวะทางจิตสังคม ได้แก่ $\chi^2 = 45.01$, $df = 32$, $CFI = 0.99$, $GFI = 0.97$, $TLI = 0.99$, $RMSEA = 0.037$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองคุณภาวะทางจิตสังคมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยคุณภาวะทางจิตสังคมประกอบด้วย ความสามารถในการมองภาพรวม มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.725$ และ $AVE = 0.468$ ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.877$ และ $AVE = 0.643$ และความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.845$ และ $AVE = 0.647$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.66-0.91 และเมื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก พบว่าแบบจำลองคุณภาวะทางจิตสังคมที่มีองค์ประกอบเดียวไม่ดีเท่าแบบจำลองการวัดที่มี 3 องค์ประกอบ พิจารณาได้จากค่า $\Delta\chi^2 = 380.67$, $df = 3$ ดังนั้น แบบวัดคุณภาวะทางจิตสังคมยังคงเป็น 3 องค์ประกอบเช่นเดิม และมีจำนวนข้อคำถามคุณภาวะทางจิตสังคมปรับใหม่จำนวน 10 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดคุณภาวะทางจิตสังคม

ด้านความสามารถในการมองภาพรวม

0 ฉันมักคำนึงถึงความสะดวกสบายก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรสักอย่าง

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
.....

ด้านความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ

0 ฉันไม่เคยรู้ว่าฉันต้องทำอะไรต่อไป

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
.....

ด้านความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ

0 ฉันกระทำการสิ่งต่างๆ โดยไม่ได้คิดพิจารณาอย่างเพียงพอ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
.....

ตอนที่ 5: แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

การสร้างแบบวัดเจตคติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่นี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่นักเรียนมีความรู้เชิงประเมินค่าเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์หรือไม่ดีมากนักน้อยเพียงใด มีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรมดังกล่าว ตลอดจนมีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ดังกล่าวมากน้อยเพียงใด มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 28 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 15 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง -0.309-0.803 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.935 หลังจากนั้นไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.494-0.819 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.926 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พบว่า แบบจำลองเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ $\chi^2 = 3.93$, $df = 2$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.99$, $TLI = 0.99$, $RMSEA = 0.057$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.870$ และ $AVE = 0.629$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.65-0.88 และมีจำนวนข้อคำถามเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ปรับใหม่จำนวน 4 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

0 ฉันทพร้อมจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

ตอนที่ 6: แบบวัดทักษะชีวิต

การสร้างแบบวัดทักษะชีวิต

แบบวัดทักษะชีวิตนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดทักษะชีวิตของดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ศุภรัตน์ อิมวัฒน์กุล (2550) และพิพัฒน์พล พินิจดี (2557) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลในการเผชิญปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดการกับสถานการณ์แวดล้อมในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ ทักษะ การตระหนักรู้ตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และการสื่อสาร เป็นต้น มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” (6 คะแนน) ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” (1 คะแนน) มีจำนวน 23 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดทักษะชีวิต

แบบวัดทักษะชีวิต มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 23 ข้อ พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.60 จำนวน 5 ข้อ และมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 18 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.033-0.679 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.946 หลังจากนั้นไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.494-0.753 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.927 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดทักษะชีวิต พบว่า แบบจำลองทักษะชีวิตยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดทักษะชีวิต ได้แก่ $\chi^2 = 8.18$, $df = 5$, $CFI = 0.99$, $GFI = 0.99$, $TLI = 0.99$, $RMSEA = 0.046$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองทักษะชีวิตมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยทักษะชีวิต มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.809$ และ $AVE = 0.460$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.60-0.75 และมีจำนวนข้อคำถามทักษะชีวิตปรับใหม่จำนวน 5 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดทักษะชีวิต

0 ฉันรู้ว่าการทำสิ่งทำหยาบมีหลายอย่างที่ดีและน่าสนใจกว่าบุหรี

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
.....

ตอนที่ 7: แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง

การสร้างแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง

แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองนี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยทั่วไปของเซอร์เรอร์และคณะ (Sherer; et al. 1982) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองในการจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 17 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง

แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 17 ข้อ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 17 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.063-0.703 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.907 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.533-0.715 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.908 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง พบว่า แบบจำลองการรับรู้ความสามารถของตนเองยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ได้แก่ $\chi^2 = 3.31$, $df = 5$, $CFI = 1.00$, $GFI = 1.00$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = 0.000$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.850$ และ $AVE = 0.534$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในตำแหน่งที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัดสำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.63-0.80 และมีจำนวนข้อคำถามการรับรู้ความสามารถของตนเองปรับเปลี่ยนจำนวน 5 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง

0 ฉันไม่สามารถที่จะรับมือกับปัญหาส่วนใหญ่ที่เข้ามาในชีวิตได้

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

ตอนที่ 8: แบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

การสร้างแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

แบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่นี้ ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ของเด็อนใจ เทียนทอง (2546) นิภาวรรณ หมีทอง (2551) และธีรรัตน์ เชนนะสิริ (2554) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ของนักเรียนต่อการเห็นตัวแบบจากเพื่อน ผู้ปกครอง และสื่อในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 15 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

แบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 15 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.106-0.720 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.931 หลังจากนั้นไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.560-0.737 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.914 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ พบว่า แบบจำลองการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ ได้แก่ $\chi^2 = 3.09$, $df = 5$, $CFI = 1.00$, $GFI = 1.00$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = 0.000$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.872$ และ $AVE = 0.579$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.65-0.86 และมีจำนวนข้อคำถามการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ปรับใหม่จำนวน 5 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

0 เพื่อนบอกฉันเสมอว่าบุหรืเป็นสิ่งที่ไม่ดี มีแต่โทษ

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

ตอนที่ 9: แบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว

การสร้างแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว

แบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัวนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัวของนัตรามรณัง กงสิน (2553) พกามาศ นันทวีรวรรณ (2554) และอมราพร สุการ (2555) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ของนักเรียน ที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่มีการกระทำต่อกันเพื่อประโยชน์การดำรงอยู่ของครอบครัว โดยเน้น สัมพันธภาพในครอบครัว เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดี ให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ดูแล ส่งเสริมให้ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน เป็นต้น และเน้นการสร้างเครือข่ายครอบครัว ได้แก่ การเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้ปกครอง และการสร้างเครือข่ายครอบครัวที่เข้มแข็ง เป็นต้น มีลักษณะเป็นมาตร วัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 16 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว

แบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 16 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.220-0.639 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งหมดเท่ากับ 0.915 หลังจากนั้นไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.372-0.609 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.867 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว พบว่า แบบจำลองการทำหน้าที่ของครอบครัวยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกที่ละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว ได้แก่ $\chi^2 = 1.35$, $df = 2$, CFI = 1.00, GFI = 1.00, TLI = 1.00, RMSEA = 0.000 พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการทำหน้าที่ของครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง CR = 0.849 และ AVE = 0.586 แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.66-0.85 และมีจำนวนข้อคำถามการทำหน้าที่ของครอบครัวปรับเปลี่ยนจำนวน 4 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว

0 ครอบครัวของฉันไม่ค่อยได้รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

ตอนที่ 10: แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

การสร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของรชานนท์ งามใจรัก (2552) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ของนักเรียนว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในการป้องกันการสูบบุหรี่ได้ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ ได้แก่ ความเป็นห่วงเป็นใย การให้กำลังใจ หรือการยอมรับ 2) ด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของบุหรี่ และ 3) ด้านวัตถุสิ่งของ และงบประมาณ เป็นต้น มีลักษณะเป็นมาตราวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 17 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 17 ข้อ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 17 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.253-0.644 สำหรับข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.923 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.437-0.743 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.900 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการสนับสนุนทางสังคม พบว่า แบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ $\chi^2 = 2.66$, $df = 2$, $CFI = 1.00$, $GFI = 1.00$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = 0.033$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการสนับสนุนทางสังคมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการสนับสนุนทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.847$ และ $AVE = 0.582$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.66-0.84 และมีจำนวนข้อคำถามการสนับสนุนทางสังคมปรบปีใหม่จำนวน 4 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

0 ผู้ปกครองพูดให้กำลังใจฉันเมื่อฉันปฏิเสธการชวนสูบบุหรี่จากเพื่อนได้

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

ตอนที่ 11: แบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

การสร้างแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

แบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่นี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ของนักเรียนว่าสื่อและชุมชนมีความคาดหวังว่านักเรียนควรมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม นั่นคือ การไม่สูบบุหรี่ มีลักษณะเป็นมาตราวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 16 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

แบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.60 จำนวน 3 ข้อ และมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 13 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.294-0.580 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.868 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.332-0.674 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.840 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ พบว่า แบบจำลองบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ ได้แก่ $\chi^2 = 2.48$, $df = 2$, $CFI = 1.00$, $GFI = 1.00$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = 0.028$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.849$ และ $AVE = 0.590$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในทันทีที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.58-0.87 และมีจำนวนข้อคำถามบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ปรับใหม่จำนวน 4 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

0 การโพสต์รูปตนเองสูบบุหรี่ ถือเป็นเรื่องปกติ

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับครู มี 3 ตอน จำนวน 2 แบบวัด ซึ่งแต่ละแบบวัดจะมีรายละเอียดของการสร้างแบบวัด และผลการหาคุณภาพของแบบวัดที่เป็นตัวแปรระดับห้องเรียน ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1: แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นแบบสอบถามที่ถามข้อมูลรายละเอียดพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยครูจะมีข้อมูลรายละเอียดพื้นฐาน ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการสอน มีจำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2: แบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

การสร้างแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

แบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกของครูที่ได้ปฏิบัติตามนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน ได้แก่ การประกาศหน้าชั้นเรียน การประเมินผล การเฝ้าระวังจุดสำคัญ การติดป้ายปลอดบุหรี่ การชี้แจงบทลงโทษ และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 9 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

แบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 9 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง -0.195-0.339 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.812 หลังจากนั้นไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.516-0.687 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.765 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน พบว่า แบบจำลองการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน ได้แก่ $\chi^2 = 1.66$, $df = 2$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.99$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = 0.000$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.792$ และ $AVE = 0.498$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.51-0.84 และมีจำนวนข้อคำถามการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนปรับใหม่จำนวน 4 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

0 ท่านไม่เคยประเมินผลความรู้เรื่องบุหรี่ของนักเรียน

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

ตอนที่ 3: แบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

การสร้างแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

แบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกของครูในการป้องกันการสูบบุหรี่ให้กับนักเรียน ทั้งบทบาทภายในและภายนอกห้องเรียน ได้แก่ การให้การศึกษาและการจัดกิจกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” (6 คะแนน) ถึง “ไม่จริงเลย” (1 คะแนน) มีจำนวน 15 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

แบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู มีขั้นตอนการหาคุณภาพแบบวัด ดังนี้ การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จากผลการวิเคราะห์ค่า IOC จากข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.20 จำนวน 1 ข้อ และมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จำนวน 14 ข้อ ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ IOC ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ดังนั้น ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่าเกณฑ์ จึงพิจารณาตัดข้อคำถามออก หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง -0.421-0.678 สำหรับข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า 0.30 ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามออก และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.847 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจริง มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.320-0.637 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.830 และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู พบว่า แบบจำลองบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมถึงข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามอื่นๆ โดยตัดออกทีละข้อคำถาม จนแบบจำลองดังกล่าวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จำค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู ได้แก่ $\chi^2 = 1.10$, $df = 2$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.99$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = 0.000$ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง $CR = 0.793$ และ $AVE = 0.500$ แสดงว่าข้อคำถามหรือตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์เฉพาะกับตัวแปรแฝงในด้านที่ตัวแปรสังเกตนั้นจะวัด สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.46-0.84 และมีจำนวนข้อคำถามบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูปรับใหม่จำนวน 4 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

0 ท่านให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่แก่นักเรียน

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
.....

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และครูที่ปรึกษาประจำชั้นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดสตูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการขอหนังสือรับรองจากคณะกรรมการสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดสตูล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 แห่ง เพื่อรับรองการพิจารณาจริยธรรมจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์

2. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดสตูล ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ติดต่อขอความร่วมมือในการดำเนินการเก็บข้อมูลกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแนบรายละเอียดของโครงการวิจัย และตัวอย่างเครื่องมือ

3. เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลจากโรงเรียนแต่ละแห่ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยได้ทำการติดต่อประสานงานกับโรงเรียน เพื่อแนะนำตัว อธิบายเกี่ยวกับโครงการวิจัย วัตถุประสงค์และลักษณะของการวิจัย รวมทั้งชี้แจงรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดวันเวลาในการรับแบบสอบถามกลับคืนมา

4. ผู้วิจัยเข้าไปรับแบบสอบถามที่เป็นเอกสารด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในเดือนธันวาคม 2560 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมดจำนวน 1,000 ฉบับ ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืน สามารถนำไปวิเคราะห์ได้จำนวน 800 ฉบับ และได้ตรวจสอบแบบสอบถามเฉพาะนักเรียนที่ไม่เคยสูบบุหรี่ พบว่า มีจำนวน 516 ฉบับ

การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลก่อนดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการบรรณาธิการกิจ (Editing) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในเครื่องมือวัดทุกชุด เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ และใช้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มาดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรในแบบจำลอง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีลักษณะการวัดเป็นมาตราประมาณค่ามาทำการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่งของตัวแปรสังเกต ที่ใช้ในการพัฒนาโมเดลเพื่อลักษณะการแจกแจงของตัวแปร และค่าความสัมพันธ์รายตัวแปร จำแนกตามกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์เบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย

3. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและความเที่ยงตรงเชิงจำแนก โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของเครื่องมือวัดทุกตัวแปร

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.1 การวิเคราะห์เพื่อทดสอบแบบจำลองสมมติฐานการวิจัย ในงานวิจัยนี้ใช้แบบจำลองพหุระดับที่มีตัวแปร 2 ระดับอยู่ในแบบจำลอง ซึ่งก็คือปัจจัยระดับบุคคล และปัจจัยระดับครู ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิควิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับ (Multilevel Structural Equation Modeling: MSEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองระดับ ตามแนวทางการวิเคราะห์ของมิวจิน

4.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองระหว่างกลุ่ม เพื่อทดสอบความแตกต่างของการวัดตัวแปรแฝงและค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผล โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดให้แบบจำลองของทั้งสองกลุ่มมีรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรเหมือนกัน โดยไม่มีการกำหนดเงื่อนไขให้แบบจำลองของทั้งสองกลุ่มมีค่าอิทธิพลเท่ากันระหว่างกลุ่ม

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อค้นหาค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกตใดบ้างที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม และการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าสัมประสิทธิ์ในการวัดตัวแปรแฝงทุกตัวที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากันระหว่างกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อค้นหาค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลใดบ้างที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม และการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลทุกตัวที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากันระหว่างกลุ่ม เพื่อนำไปพิจารณาความแตกต่างของค่าน้ำหนักองค์ประกอบและความแตกต่างของค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลระหว่างกลุ่มและการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงระหว่างกลุ่ม ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้รับการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณา โครงการวิจัย ที่ทำในมนุษย์ (SWUEC/E-199/2560) จากสถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อผ่านการอนุมัติแล้วผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบ วัตถุประสงค์และขั้นตอนของการวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนชี้แจงสิทธิ์ที่ กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าร่วมการวิจัยหรือสามารถปฏิเสธที่จะไม่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ได้ โดยไม่มีผลต่อการ บริการใดๆ ที่จะได้รับหรือส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียน ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะไม่มีการเปิดเผยให้เกิดความเสียหายแก่กลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยโดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมและ นำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น

บทที่ 4

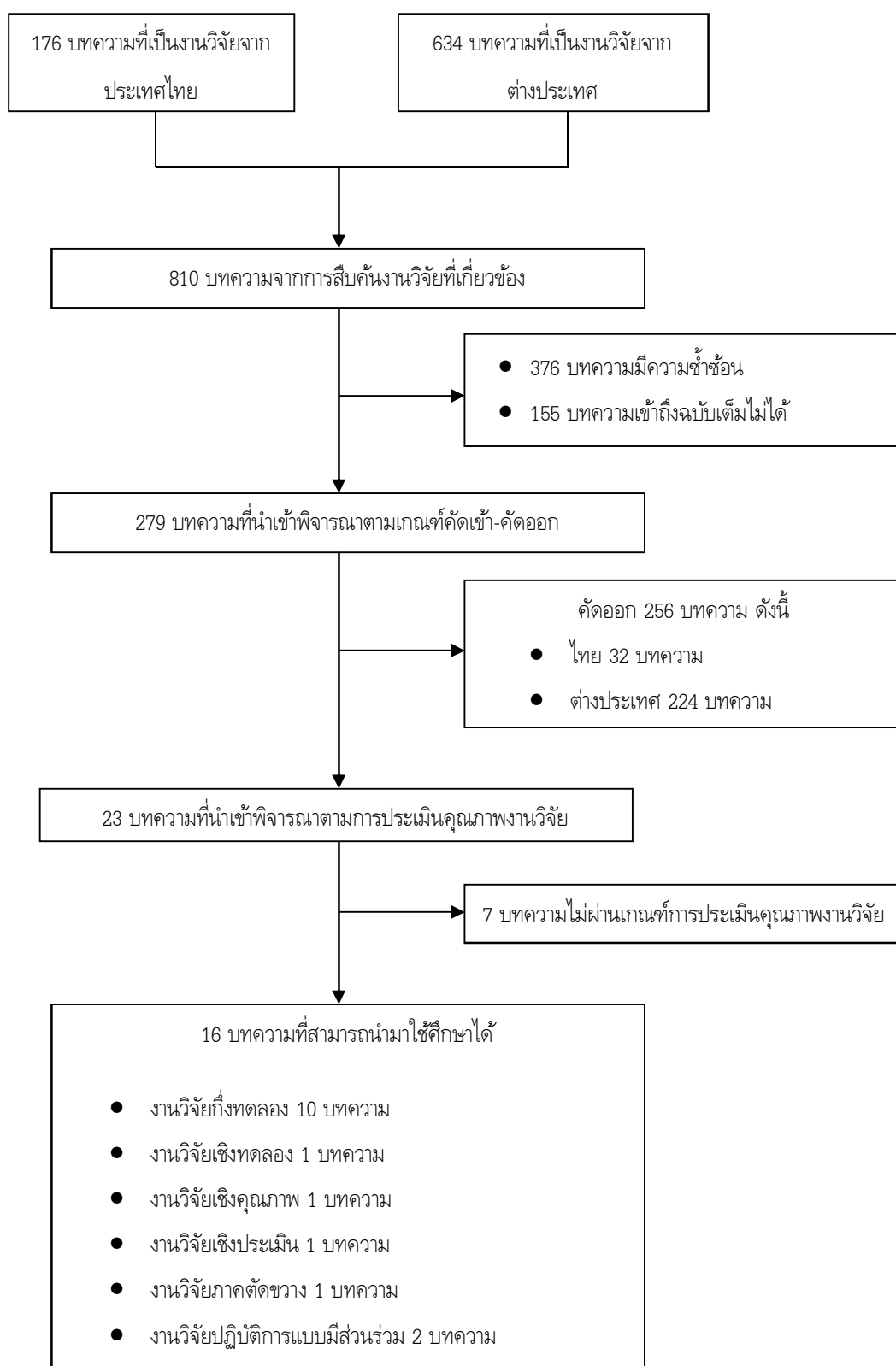
ผลการวิจัยระยะที่ 1

จากการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล: การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับ” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 โดยทำการสังเคราะห์งานวิจัยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน โดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอหัวข้อของผลการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ
2. ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัย
3. ผลการสังเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เมตา
 - 3.2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสังเคราะห์แก่นเรื่อง
 - 3.3 ผลการบูรณาการการสังเคราะห์ข้อมูล
4. ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

จากขั้นตอนการวิจัยในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่การสืบค้นข้อมูลงานวิจัยทั้งงานวิจัยของประเทศไทยและต่างประเทศ ทำให้ได้งานวิจัย จำนวน 810 เรื่อง จากนั้น จึงคัดเลือกงานวิจัยที่เป็นบทความที่เข้าถึงฉบับเต็มผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไม่ได้ และงานวิจัยที่มีความซ้ำซ้อนในหลายฐานข้อมูล จึงทำให้เหลืองานวิจัย จำนวน 279 เรื่อง ต่อมาเข้าสู่กระบวนการคัดเข้า-คัดออก (Inclusion-exclusion) ตามเกณฑ์ PICO และ PICO จนทำให้ได้บทความงานวิจัย จำนวน 23 เรื่อง และได้นำงานวิจัยทั้ง 23 เรื่องเข้าสู่การประเมินคุณภาพงานวิจัย (Quality appraisal) โดยใช้เกณฑ์การตรวจประเมินคุณภาพงานวิจัยของสถาบันโจแอนนาบริกส์ (Joanna Brigg Institute) และผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์งานวิจัยที่มีคุณภาพสูงจะต้องได้คะแนนมากกว่า 80% จึงทำให้ต้องคัดงานวิจัยที่ไม่ผ่านเกณฑ์คะแนน 80% ออกจำนวน 7 เรื่อง โดยเหลืองานวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 16 เรื่อง สามารถแบ่งเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง จำนวน 10 เรื่อง การวิจัยเชิงทดลอง จำนวน 1 เรื่อง การวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 1 เรื่อง การวิจัยเชิงประจักษ์ จำนวน 1 เรื่อง การวิจัยภาคตัดขวาง จำนวน 1 เรื่อง และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 เรื่อง ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนผังการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ดังภาพประกอบ 9 และตารางแสดงสรุปผลการสังเคราะห์รายงานการศึกษา ดังตาราง 4

ภาพประกอบ 9 แผนผังการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

ตาราง 4 สรุปผลการสังเคราะห์รายงานการศึกษา

รายงานการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ผลการวิเคราะห์
1 เนติลักษณ์ ณ รุ่งศิริวัฒนกิจ (2550) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ หลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จังหวัดเพชรบุรี	- นักเรียน (ม. 4-6) 380 คน	- แบบสอบถามทักษะทางสังคม - แบบสอบถามทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ - แบบสอบถามพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการ สูบบุหรี่	พฤติกรรมหลักอื่นๆ มีความสัมพันธ์กับ - ทักษะการจัดการกับปัญหา ($r = .251$) - ทักษะการแก้ปัญหา ($r = .224$) - ทักษะการสื่อสาร ($r = .247$) - ทักษะการสอนตนเอง ($r = .366$) - ทักษะการได้มาซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคม ($r = .265$) - ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ($r = .422$)
2 Medina (2013) Something real: a social marketing approach to smoking prevention among Montevideo youth	- นักเรียน (ม. 1-3) 69 คน - ครู 6 คน - ผู้ปกครอง 22 คน	- แบบสัมภาษณ์ - แบบสังเกต - แบบบันทึกภาคสนาม	- ปัจจัยที่ช่วยยับยั้งการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น คือ ปัจจัยภายในบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อมทาง สังคม - มีการประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดทางสังคมเพื่อการ ป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น โดยนำมาใช้กับกลุ่ม สื่อมวลชน กลุ่มโรงเรียน และกลุ่มครอบครัว โดยถือเป็น กลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้เกิดการอ้างและการเปลี่ยนแปลง ในสภาพแวดล้อมที่มีการกำกับควบคุมอยู่แล้ว

ตาราง 4 (ต่อ)

รายงานการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ผลการวิเคราะห์
3 Taylor et al. (2016) A qualitative evaluation of a novel intervention using insight into tobacco industry tactics to prevent the uptake of smoking in school-aged children	- นักเรียน (ม.ต้น) 79 คน - ครู 20 คน	- โปรแกรม Operation Smoke Storm - แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับโปรแกรม พบผลดังนี้ 1. การเตรียมตัวและการให้ Operation Smoke Storm ของครู 2. การเพิ่มความตระหนักรู้ 3. การมีส่วนร่วมของนักเรียนใน Operation Smoke Storm 4. การมีทางเลือกอื่นๆ สำหรับการพัฒนา Operation Smoke Storm
4 ยูพา จิวพัฒนากุล และสุรัสวดี ไหวว่อง (2558) การป้องกันการสูบบุหรี่ในเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน	- นักเรียน (อายุ 13-19 ปี) 24 คน - ผู้ปกครอง 48 คน - เพื่อนบ้าน 21 คน - สมาชิกในหมู่บ้าน 54 คน	- แบบสัมภาษณ์ - แบบบันทึกภาคสนาม	จากการสนทนากลุ่ม ได้สรุปเป็นกลยุทธ์การป้องกันการสูบบุหรี่ในเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ดังนี้ 1. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัว 2. การสร้างเครือข่ายครอบครัวป้องกันการสูบบุหรี่ที่เข้มแข็ง 3. การสอนสุขศึกษาเกี่ยวกับบุหรี่ 4. การส่งเสริมให้เยาวชนออกกำลังกาย

ตาราง 4 (ต่อ)

รายงานการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ผลการวิเคราะห์
5 ประดิษฐ์ พันธุ์ประดับ (2552) ศักยภาพชุมชนในการป้องกันการสูบบุหรี่ ของวัยรุ่น	- กลุ่มแกนนำตำบล บุหรี (ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และ สมาชิกอื่นๆ ใน ชุมชน) 15 คน - กลุ่มวัยรุ่น (อายุ 11-19 ปี) 15 คน	- แบบบันทึกภาคสนาม - แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก - แนวคำถามการสนทนากลุ่ม - แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม - แนวทางการจัดเวทีชุมชน	จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ดังนี้ - ค้นพบศักยภาพของชุมชนในการต่อต้านบุหรี มี ศักยภาพของครอบครัว และศักยภาพของชุมชน - ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อต่อต้าน การสูบบุหรี่ของวัยรุ่น
6 Mohammed et al. (2016) Effects of a randomized controlled trial to assess the six-months effects of a school based smoking prevention program in Saudi Arabia	นักเรียน 1381 คน - กลุ่มทดลอง 698 คน - กลุ่มควบคุม 683 คน	- โปรแกรม School-based smoking prevention - แบบวัดเกี่ยวกับปัจจัยการรู้คิดทาง สังคม (เจตคติ การรับรู้ความสามารถของ ตน และอิทธิพลทางสังคม) - แบบวัดพฤติกรรมการสูบบุหรี่	- มีความแตกต่างของเจตคติ, บรรทัดฐานทางสังคม การ รับรู้ความสามารถของตน การวางแผนการปฏิบัติ และ ความตั้งใจ ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ($P < .05$) - กลุ่มทดลอง สามารถทำนายการริเริ่มสูบบุหรี่ได้ (OR = 5.60, 95% CI 1.37-22.8, $p = .019$)

ตาราง 4 (ต่อ)

รายงานการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ผลการวิเคราะห์
7 Palacheewa (2013) Development of an Internet-Based Smoking Prevention Program for Thai Male Adolescents	วัยรุ่นชายไทยตอนต้น 30 คน	- โปรแกรมการป้องกันการสูบบุหรี่ทางอินเทอร์เน็ต - แบบวัดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ เจตคติต่อการสูบบุหรี่ การตัดสินใจที่จะปฏิเสธการสูบบุหรี่ ทักษะการปฏิเสธการสูบบุหรี่ และการรับรู้ความสามารถของตนในการปฏิเสธการสูบบุหรี่	- มีความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ เจตคติต่อการสูบบุหรี่ และการรับรู้ความสามารถของตนในการปฏิเสธการสูบบุหรี่ในช่วงก่อนการทดลอง ช่วงหลังการทดลอง และช่วงติดตามผล (P<.05) - มีความแตกต่างของการตัดสินใจที่จะปฏิเสธการสูบบุหรี่ในช่วงก่อนการทดลอง และช่วงหลังการทดลอง (P<.05)
8 ดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในเด็กวัยรุ่นตอนต้น กรุงเทพมหานคร	วัยรุ่นตอนต้น 60 คน - กลุ่มทดลอง 30 คน - กลุ่มควบคุม 30 คน	- โปรแกรมการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ - แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	- กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในช่วงก่อนการทดลอง ช่วงหลังการทดลอง และช่วงติดตามผล มีความแตกต่างกัน (P<.01) - กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มควบคุม ในช่วงหลังการทดลอง และช่วงติดตามผล (P<.01)

ตาราง 4 (ต่อ)

รายงานการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ผลการวิเคราะห์
9 พัทธพันธ์ พิณจิต (2557) โปรแกรมการประยุกต์การสร้างเสริมทักษะ ชีวิตร่วมกับการชี้แนะนโยบายเพื่อป้องกัน การสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี	นักเรียน ม.ต้น 98 คน - กลุ่มทดลอง 49 คน - กลุ่มควบคุม 49 คน	- โปรแกรมการประยุกต์สร้างเสริมทักษะ ชีวิตในการป้องกันการสูบบุหรี่ - แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ - แบบวัดการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และความคิด วิจารณ์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความตระหนักในตนเองและความเห็นอก เห็นใจผู้อื่น การจัดการทางอารมณ์และ ความเครียด ความภาคภูมิใจในตัวเองและ ความรับผิดชอบทางสังคม	- กลุ่มทดลองมีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิจารณ์ การ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและทักษะการสร้าง สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ความตระหนักใน ตนเองและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การจัดการ อารมณ์และความเครียด และความภาคภูมิใจใน ตัวเองและความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่ากลุ่ม ควบคุม ในหลังการทดลอง ($P < .01$) - เกิดกระบวนการชี้แนะนโยบายในโรงเรียน
10 ศิริธิดา ศรีพิทักษ์ และคณะ (2555) ประสิทธิผลของโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัด สุพรรณบุรี	นักเรียน (ม.1) 76 คน - กลุ่มทดลอง 36 คน - กลุ่มควบคุม 40 คน	- โปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ - แบบวัดความเชื่อด้านสุขภาพ - แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่	- กลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ($P < .01$) หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง - หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการ ป้องกันการสูบบุหรี่ ($P < .01$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม

ตาราง 4 (ต่อ)

รายงานการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ผลการวิเคราะห์
11 คิริพร ชวนชาติ (2551) ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองและสมรรถนะแห่งตนต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นตอนต้น	นักเรียน (ม.1) 60 คน - กลุ่มทดลอง 30 คน - กลุ่มควบคุม 30 คน	- โปรแกรมการส่งเสริมการเห็นคุณค่าและสมรรถนะแห่งตนต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ - แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	- กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลมีความแตกต่างกัน (P<.05) - กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มควบคุม ในหลังการทดลอง (P<.05) และติดตามผล (P<.01)
12 สุภรัตน์ อิมวัฒน์กุล (2552) ผลของการประยุกต์ใช้โปรแกรมทักษะชีวิต ร่วมกับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง (5 A's) เพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชุมชนแออัด	วัยรุ่นในชุมชนแออัด 120 คน - กลุ่มทดลอง 60 คน - กลุ่มควบคุม 60 คน	- โปรแกรมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง - แบบวัดทัศนคติต่อบุหรี่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจไม่สูบบุหรี่ ทักษะการปฏิเสธการสูบบุหรี่ ทักษะการจัดการกับความเครียด และพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	- หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มควบคุม (P<.05) - กลุ่มทดลองมีการจัดการกับความเครียดและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง (P<.05) - กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง (P<.05) - กลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อบุหรี่ ทักษะตัดสินใจไม่สูบบุหรี่ หลังการทดลองสูงกว่าติดตามผล (P<.05)

ตาราง 4 (ต่อ)

	รายงานการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ผลการวิเคราะห์
13	ธนาร์ตัน จันดามี (2551) ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษา โดยการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมกำกับการสูบบุหรี่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย	นักเรียน (ม. 3) 70 คน - กลุ่มทดลอง 35 คน - กลุ่มควบคุม 35 คน	- โปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมกำกับการสูบบุหรี่ - แบบประเมินความรู้เรื่องบุหรี่ - แบบวัดเกี่ยวกับการรับรู้ - แบบวัดความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ - แบบวัดการปฏิบัติตัวในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่	- กลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่ สูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม ($P < .05$)
14	เบญจวรรณ กิจควรรดี (2552) ประสิทธิผลของการประยุกต์การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี	นักเรียน (ม.ต้น) 72 คน - กลุ่มทดลอง 36 คน - กลุ่มควบคุม 36 คน	- โปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์สร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมกำกับการสูบบุหรี่ - แบบประเมินความรู้เรื่องบุหรี่ - แบบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ - แบบวัดความตั้งใจที่จะไม่สูบบุหรี่	- กลุ่มทดลอง มีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ ทักษะชีวิต และความตั้งใจปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ($P < .05$) - หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง มีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ ทักษะชีวิต (ยกเว้นความตระหนักรู้ในตนเองและความเห็นใจผู้อื่น) และความตั้งใจปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($P < .05$)

ตาราง 4 (ต่อ)

รายงานการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ผลการวิเคราะห์
<p>15 รชานนท์ ่วนใจรัก (2552)</p> <p>ผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น</p>	<p>นักเรียน (ม. 2) 94 คน</p> <p>- กลุ่มทดลอง 47 คน</p> <p>- กลุ่มควบคุม 47 คน</p>	<p>- โปรแกรมสุขศึกษาที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมในการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อป้องกันตนเองการสูบบุหรี่</p> <p>- แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ การรับรู้การประเมินอันตราย การรับรู้การประเมินการเผชิญปัญหา ความตั้งใจในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ การปฏิบัติตัวในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม</p>	<p>- กลุ่มทดลอง มีความตั้งใจในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ การปฏิบัติตัวในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ($P < .05$)</p> <p>- หลังการทดลอง การปฏิบัติตัวในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ มีความสัมพันธ์กับการได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง จากครู และจากเพื่อน ($r = .60, .58$ และ $.58$ ตามลำดับ)</p>
<p>16 วันดี ทับทิมทอง (2554)</p> <p>ผลการเสริมสร้างสมรรถนะแห่งตนต่อการรับรู้ความสามารถ ความคาดหวังในผล และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชายตอนต้น</p>	<p>นักเรียน (ม. 1-2) 60 คน</p> <p>- กลุ่มทดลอง 30 คน</p> <p>- กลุ่มควบคุม 30 คน</p>	<p>- โปรแกรมการสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตน</p> <p>- แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ความคาดหวังในผลของการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่</p>	<p>- กลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($P < .01$)</p>

2. ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัย

ส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอลักษณะข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย และรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัย ประกอบด้วย ปีที่พิมพ์เผยแพร่ แบบแผนของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประเภทของเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ลักษณะข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอลักษณะข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นภาพรวมของลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ประกอบด้วย ปีที่พิมพ์เผยแพร่ และแบบแผนของการวิจัย

2.1.1 ปีที่พิมพ์เผยแพร่

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามปีที่พิมพ์เผยแพร่งานวิจัย จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 16 เรื่อง พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือ ปี พ.ศ. 2550, 2551, 2556 และ 2559 มีสัดส่วนเท่ากัน จำนวนละ 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.50 และปี พ.ศ. 2554, 2555, 2557 และ 2558 มีสัดส่วนเท่ากัน จำนวนละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.25

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามปีที่พิมพ์เผยแพร่

ปีที่พิมพ์เผยแพร่	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
พ.ศ. 2550	2	12.50
พ.ศ. 2551	2	12.50
พ.ศ. 2552	4	25.00
พ.ศ. 2554	1	6.25
พ.ศ. 2555	1	6.25
พ.ศ. 2556	2	12.50
พ.ศ. 2557	1	6.25
พ.ศ. 2558	1	6.25
พ.ศ. 2559	2	12.50
รวม	16	100.00

2.1.2 แบบแผนของการวิจัย

ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามแบบแผนของการวิจัยจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 16 เรื่อง พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงทดลอง/กึ่งทดลองมากที่สุด จำนวน 11 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 68.75 รองลงมาคือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.50 และการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงประเมิน มีสัดส่วนเท่ากัน จำนวนละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.25

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามแบบแผนของการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์	1	6.25
การวิจัยเชิงทดลอง/กึ่งทดลอง	11	68.75
การวิจัยเชิงประเมิน	1	6.25
การวิจัยเชิงคุณภาพ	1	6.25
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	2	12.50
รวม	16	100.00

2.2 รายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัย

ในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอลักษณะข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประเภทของเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตาราง 7 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 16 เรื่อง พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบ จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมาคือ เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.50 และเพื่อสำรวจ/บรรยาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ เพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือ และเพื่อประเมินผล มีสัดส่วนเท่ากัน จำนวนละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.25

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
เพื่อสำรวจ/บรรยาย	1	6.25
เพื่อเปรียบเทียบ	10	62.50
เพื่อศึกษาความสัมพันธ์	1	6.25
เพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	1	6.25
เพื่อประเมินผล	1	6.25
เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน	2	12.50
รวม	16	100.00

2.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 16 เรื่อง พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31.25 รองลงมาคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.00 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.75

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
นักเรียนชั้น ม.1	4	25.00
นักเรียนชั้น ม.2	3	18.75
นักเรียนชั้น ม.3	1	6.25
นักเรียนชั้น ม.1-3	5	31.25
นักเรียนชั้น ม.4-6	1	6.25
นักเรียนชั้น ม.1-6	2	12.50
รวม	16	100.00

2.2.3 ประเภทของเครื่องมือ

ตาราง 9 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามประเภทของเครื่องมือจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 16 เรื่อง พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม และใช้ทั้งแบบสอบถามและแบบทดสอบ มีสัดส่วนเท่ากัน จำนวนละ 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือ ใช้แนวคำถามสัมภาษณ์ จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.75 และใช้ทั้งแบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบบันทึก ใช้ทั้งแบบสอบถามและแบบบันทึก ใช้ทั้งแบบสอบถาม แนวคำถามสัมภาษณ์และแบบบันทึก และใช้แบบสังเกต แนวคำถามสัมภาษณ์และแบบบันทึก ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน จำนวนละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.25

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามประเภทของเครื่องมือ

ประเภทของเครื่องมือ					จำนวน	ร้อยละ
แบบสอบถาม	แบบสังเกต	แนวคำถาม	แบบทดสอบ	แบบบันทึก	(เรื่อง)	
/	-	-	/	/	1	6.25
/	-	-	-	-	4	25.00
/	-	-	/	-	4	25.00
/	-	-	-	/	1	6.25
/	-	/	-	/	1	6.25
/	-	/	/	-	1	6.25
-	-	/	-	-	3	18.75
-	/	/	-	/	1	6.25
รวม					16	100.00

2.2.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ตาราง 10 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากงานวิจัยเชิงปริมาณที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 12 เรื่อง พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ใช้การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 75.00 และใช้ความเชื่อมั่น ใช้ทั้งความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นและอำนาจจำแนก และใช้ทั้งความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น อำนาจจำแนกและความยากง่าย มีสัดส่วนเท่ากัน จำนวนละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.33

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ความเที่ยงตรง	การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ			จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
	ความเชื่อมั่น	ค่าอำนาจจำแนก	ความยากง่าย		
/	/	-	-	9	75.00
/	/	/	/	1	8.33
-	/	-	-	1	8.33
/	/	/	-	1	8.33
รวม				12	100.00

2.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 11 แสดงจำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามการวิเคราะห์ข้อมูลของเครื่องมือจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมด 16 เรื่อง พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ Independent t-test และ Paired t-test จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.57 รองลงมาคือ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.75 และสถิติ Repeated ANOVA และ Independent t-test จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.50

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของงานวิจัยที่สังเคราะห์ จำแนกตามการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล									จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
Repeated ANOVA	Independent t-test	Paired t-test	One-way ANOVA	ANCOVA	Pearson	Logistic regression	วิเคราะห์เชิงเนื้อหา	การเล่าเรื่อง		
/	/	-	-	-	-	-	-	-	2	12.50
-	/	/	-	-	-	-	-	-	5	31.25
-	/	/	-	-	/	-	-	-	1	6.25
-	/	-	/	-	/	-	-	-	1	6.25
-	/	-	-	/	-	/	-	-	1	6.25
/	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6.25
-	-	-	-	-	-	-	/	-	3	18.75
-	-	-	-	-	-	-	-	/	1	6.25
รวม									16	100.00

3. ผลการสังเคราะห์ข้อมูล

3.1 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เมตา

ผลการศึกษาในส่วนนี้ เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่มุ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน โดยวิธีการวิเคราะห์เมตาตามแนวคิดของโคเฮน กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นบทความวิจัย ซึ่งเป็นผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ.2550-2559 ทั้งในประเทศและต่างประเทศจากฐานข้อมูลหลายแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือ

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ด้วยการวิเคราะห์เมตา ซึ่งการสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เมตา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ในการหาค่าขนาดอิทธิพล (d) หรืออาจเรียกว่าค่าดัชนีมาตรฐาน จะพิจารณาประเด็นวิจัยที่ศึกษาในบทความวิจัยแต่ละเรื่อง บทความวิจัยบางเรื่องมีการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรหลายตัว ค่าขนาดอิทธิพลในบทความวิจัยแต่ละเรื่องจึงมีได้ตั้งแต่ 1 ค่าขึ้นไป ดังนั้น หน่วยในการวิเคราะห์ซึ่งเป็นค่าขนาดอิทธิพล จึงมีจำนวนไม่เท่ากับจำนวนบทความวิจัย ในการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ มีบทความวิจัยที่นำมาสังเคราะห์จำนวน 12 เรื่อง แบ่งออกเป็นงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ 1 เรื่อง และงานวิจัยเชิงทดลอง/กึ่งทดลอง 11 เรื่อง มีค่าขนาดอิทธิพลทั้งหมด 22 ค่า

เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เป็นหลัก และได้พิจารณาพฤติกรรมป้องกันในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ 1) พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และ 2) พฤติกรรมการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ โดยผู้วิจัยนำเสนอค่าขนาดอิทธิพล (d) แบ่งเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของค่าขนาดอิทธิพล จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 กลุ่ม ได้แก่ การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และการสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่

ตาราง 12 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของค่าขนาดอิทธิพล จำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่

ค่าสถิติ	พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่	พฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่
Mean	0.934	0.672	0.353
SD	0.505	0.199	0.269
95% CI	0.546-1.322	0.406-0.723	0.019-0.686
Kurtosis	-2.491	-1.469	-1.057
Skewness	0.247	0.602	0.149
จำนวนค่าขนาดอิทธิพล	9	8	5

จากตาราง 12 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงสุดเท่ากับ 0.934 รองลงมาคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.672 และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.353 และเมื่อพิจารณาการกระจายของค่าขนาดอิทธิพลในแต่ละกลุ่ม พบว่า ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 0.199-0.505

ตาราง 13 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ตัวแปรตาม	ตัวแปร/โปรแกรม	d
พฤติกรรม ป้องกัน การสูบบุหรี่	1. โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการเรียนรู้	1.505
	2. โปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่	0.600
	3. โปรแกรมการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองและสมรรถนะแห่งตน	0.531
	4. โปรแกรมทักษะชีวิตร่วมกับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง	0.542
	5. โปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม	0.426
	6. โปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม	0.455
	7. การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง	1.500
	8. การได้รับแรงสนับสนุนจากครู	1.424
	9. การได้รับแรงสนับสนุนจากเพื่อน	1.424

จากตาราง 13 แสดงค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พบว่า มีค่าขนาดอิทธิพล จำนวน 9 ค่า โดยโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ มีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุดเท่ากับ 1.505 รองลงมาคือ การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.500 ส่วนโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม มีค่าขนาดอิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.426

ตาราง 14 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลักเสี่ยงการสูบบุหรี่

ตัวแปรตาม	ตัวแปร/โปรแกรม	d
พฤติกรรม หลักเสี่ยง การสูบบุหรี่	1. ทักษะการจัดการกับปัญหา	0.519
	2. ทักษะการแก้ปัญหา	0.460
	3. ทักษะการสื่อสาร	0.510
	4. ทักษะการสอนตนเอง	0.786
	5. ทักษะการได้มาซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคม	0.550
	6. ทักษะทางสังคม	0.657
	7. เจตคติต่อการสูบบุหรี่	0.931
	8. โปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตน	0.966

จากตาราง 14 แสดงค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลักเสี่ยงการสูบบุหรี่ พบว่า มีค่าขนาดอิทธิพล จำนวน 8 ค่า โดยโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตน มีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุดเท่ากับ 0.966 รองลงมาคือ เจตคติต่อการสูบบุหรี่ มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.931 ส่วนทักษะแก้ปัญหา มีค่าขนาดอิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.460

ตาราง 15 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่

ตัวแปรตาม	ตัวแปร/โปรแกรม	d
พฤติกรรมการ จัดการตนเองต่อ การสูบบุหรี่	1. โปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	0.169
	2. โปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นฐาน	0.675
	3. โปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับการ ชี้แนะนโยบายเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่	0.501
	4. โปรแกรมทักษะชีวิตร่วมกับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง	0.129
	5. โปรแกรมสุขศึกษาการเสริมสร้างทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม	0.708

จากตาราง 15 แสดงค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ พบว่า มีค่าขนาดอิทธิพล จำนวน 5 ค่า โดยโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุดเท่ากับ 0.708 รองลงมาคือ โปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นฐาน มีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.675 ส่วนโปรแกรมทักษะชีวิตร่วมกับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง มีค่าขนาดอิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.129

ความไม่เป็นเอกพันธ์หรือความแตกต่างของผลการวิจัย (Heterogeneity) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบว่าสามารถใช้การวิเคราะห์เมตาในการรวมแต่ละงานวิจัยได้หรือไม่ โดยการตรวจสอบความไม่เป็นเอกพันธ์ของผลการวิจัยแต่ละเรื่อง ด้วยสถิติ Cochran's Q ถ้ามีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าผลการวิจัยแต่ละเรื่องมีความแตกต่างกัน และ I^2 เป็นร้อยละของความผันแปรระหว่างผลการวิจัยที่เกิดขึ้นมาจากความแตกต่างของผลการวิจัยมากกว่าที่จะเกิดขึ้นโดยบังเอิญ โดย $I^2 = 0$ แปลว่า ไม่มีความแตกต่างของผลการวิจัย หาก I^2 มีค่ามากแสดงว่ามีความแตกต่างของผลการวิจัยมากด้วย โดยศึกษาในแต่ละประเด็น ได้แก่ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และ 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ ดังนี้

1) การทดสอบความไม่เป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ด้วยสถิติ Q พบว่า ค่า Cochran Q = 68.397 ที่ $df = 8$ เมื่อเทียบกับตารางวิกฤตไค-สแควร์ ที่ $df = 8$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า มีค่าเท่ากับ 15.51 ซึ่งค่า Cochran Q มีค่ามากกว่า และมีค่า $I^2 = 88.3\%$ แสดงว่า ค่าขนาดอิทธิพลไม่มีความเป็นเอกพันธ์

2) การทดสอบความไม่เป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ด้วยสถิติ Q พบว่า ค่า Cochran Q = 45.807 ที่ $df = 7$ เมื่อเทียบกับตารางวิกฤตไค-สแควร์ ที่ $df = 7$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า มีค่าเท่ากับ 14.07 ซึ่งค่า Cochran Q มีค่ามากกว่า และมีค่า $I^2 = 84.7\%$ แสดงว่า ค่าขนาดอิทธิพลไม่มีความเป็นเอกพันธ์

3) การทดสอบความไม่เป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ ด้วยสถิติ Q พบว่า ค่า Cochran Q = 16.387 ที่ $df = 4$ เมื่อเทียบกับตารางวิกฤตไค-สแควร์ ที่ $df = 4$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า มีค่าเท่ากับ 9.49 ซึ่งค่า Cochran Q มีค่ามากกว่า และมีค่า $I^2 = 75.6\%$ แสดงว่า ค่าขนาดอิทธิพลไม่มีความเป็นเอกพันธ์

ดังนั้น จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว แสดงว่า งานวิจัยแต่ละเรื่องที่น่ามาทบทวนนั้นมีลักษณะแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ต่อไปว่าความแปรปรวนที่แตกต่างกันนั้นเป็นผลมาจากตัวแปรคุณลักษณะใด ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression) แต่ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ มีจำนวนอยู่ระหว่าง 5-9 ค่า ซึ่งจะเห็นได้ว่า ค่าขนาดอิทธิพลดังกล่าวมาจากจำนวนงานวิจัยที่มีปริมาณไม่เพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุได้ โดยในการวิเคราะห์เมตา จำเป็นต้องมีสัดส่วนงานวิจัยที่มีจำนวนมาก ดังนั้น การวิเคราะห์ถดถอยพหุจึงไม่แนะนำเมื่อมีจำนวนงานวิจัยเพียงเล็กน้อย การวิเคราะห์ถดถอยพหุได้จึงควรมีงานวิจัยอย่างน้อย 10 เรื่อง จึงจะเพียงพอต่อการวิเคราะห์ถดถอยพหุได้ (Borenstein; et al. 2009: 188)

ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ จำนวนค่าขนาดอิทธิพลแต่ละพฤติกรรมอยู่ระหว่าง 5-9 ค่า สามารถนำมาทำการวิเคราะห์เพื่อรวมผลของการวิจัยได้โดยใช้รูปแบบอิทธิพลเชิงสุ่ม (Random-effect model)

รูปแบบอิทธิพลเชิงสุ่ม (Random-effect model) พบว่า 1) ค่าขนาดอิทธิพลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เท่ากับ 0.912 (95% CI: 0.614-1.230) 2) ค่าขนาดอิทธิพลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ เท่ากับ 0.652 (95% CI: 0.568-0.735) 3) ค่าขนาดอิทธิพลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ เท่ากับ 0.451 (95% CI: 0.266-0.637) ซึ่งค่าขนาดอิทธิพลรวมทั้งสาม พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อคติจากการตีพิมพ์ (Publication bias) โดยพิจารณาจากกราฟรูปกรวย (Funnel plot) เป็นการตรวจสอบว่า มีอคติเกิดขึ้นจากงานวิจัยที่ตีพิมพ์หรือไม่ ดูจากการสมมาตรของกราฟ โดยใช้วิธีการของเบกก์ (Begg; & Mazumdar. 1994) พบว่า ค่า Kendall's Tau เท่ากับ 0.000-0.500 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ากราฟรูปกรวย (Funnel plot) มีลักษณะที่มีความสมมาตร (Symmetry) นั่นคือ ไม่พบอคติที่เกิดขึ้นจากการตีพิมพ์ จึงทำให้ผลการวิเคราะห์เมตาในครั้งนี้นี้มีความเหมาะสม

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน โดยวิธีการวิเคราะห์เมตาตามแนวคิดของโคเฮน ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การแปลผลค่าขนาดอิทธิพลอย่างกว้างๆ ของโคเฮน (Cohen. 1988) นั่นคือ ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .2 แสดงว่ามีค่าขนาดอิทธิพลต่ำ ส่วนค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .5 แสดงว่ามีค่าขนาดอิทธิพลปานกลาง และค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .8 แสดงว่ามีค่าขนาดอิทธิพลสูง ซึ่งวิธีของโคเฮนนั้น ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .2 แม้จะมีค่าขนาดอิทธิพลเล็กน้อย แต่ก็ไม่เล็กน้อยถึงขั้นว่าไม่สำคัญ ส่วนค่าขนาดอิทธิพลปานกลางเท่ากับ .5 เป็นสิ่งที่ผู้สังเกตสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า และค่าขนาดอิทธิพลขนาดใหญ่เท่ากับ .8 มีช่วงระยะห่างที่มากกว่าค่าขนาดอิทธิพลปานกลาง (Sullivan; & Feinn. 2012; cited in Coe. 2002) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาค่าขนาดอิทธิพลตั้งแต่ .8 ขึ้นไป เนื่องจากเป็นค่าขนาดอิทธิพลขนาดใหญ่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก นั่นคือ ตัวแปรเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของกลุ่มเยาวชนสูง ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง การได้รับแรงสนับสนุนจากเพื่อน โปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตน และทัศนคติต่อการสูบบุหรี่

เนื่องจากการวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สกัดตัวแปรจากโปรแกรมดังกล่าว พบว่า โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ใช้แนวคิดทักษะชีวิตและแนวคิดกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบไปพร้อมๆ กันในทุกกิจกรรม จึงทำให้สามารถสกัดได้ตัวแปรทักษะชีวิตและการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ ส่วนโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนใช้แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นหลัก จึงทำให้สามารถสกัดได้ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เมตา ทำให้ได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ทักษะชีวิต 2) การรับรู้ความสามารถของตนเอง 3) การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ 4) การสนับสนุนทางสังคม และ 5) เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

3.2 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสังเคราะห์แก่นเรื่อง

ผลการศึกษาในส่วนนี้ เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน โดยวิธีการสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis) จากการรวบรวมงานวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้งานวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 16 เรื่อง ในจำนวนนี้มีการใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพียง 5 เรื่อง ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม เป็นต้น

การสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis) จำเป็นต้องอาศัยแก่นเรื่อง (Theme) ที่ปรากฏขึ้นของแต่ละงานวิจัย โดยมีขั้นตอนในการสังเคราะห์แก่นเรื่องอยู่ 3 ขั้นตอน (Thomas; & Harden. 2008) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การให้รหัสหัวข้อ (Coding text) จากข้อค้นพบของการศึกษา พบว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เท่านั้น ไม่พบงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลักเกี่ยวกับการสูบบุหรี่และพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ ดังตาราง 16

ตาราง 16 สรุปประเด็นแก่นเรื่องทั้งหมด

แก่นเรื่อง (Themes)	
- การกำหนดนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน	- การเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานสาธารณสุข
- กิจกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน	- การประเมินผลการขึ้นนโยบายเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่
- การประกาศใช้นโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน	- การปฏิบัติตามนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่อย่างต่อเนื่อง
- การชักจูงโดยกลุ่มนักเรียน	- การสร้างเครือข่ายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัว	- การสอนสุขศึกษาเกี่ยวกับบุหรี่ให้แก่เยาวชน
- การสร้างเครือข่ายครอบครัวป้องกันการสูบบุหรี่ที่เข้มแข็ง	- การส่งเสริมให้เยาวชนออกกำลังกาย
- การมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนสูบบุหรี่	- การใช้สื่อต้านบุหรี่
- การเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดี	- การส่งเสริมให้ชุมชนได้พึงธรรมชาติเพื่อหล่อหลอมให้เยาวชนหลีกเลี่ยงบุหรี่
- การสร้างความเข้มแข็งเพื่อต่อต้านการสูบบุหรี่ของเพื่อนภายในชุมชน	- การสานต่อนโยบายเพื่อรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่
- ความต้องการอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดควันบุหรี่	- การให้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย
- ความมั่นใจในความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาในโปรแกรม	- การสร้างข้อความต่อต้านบุหรี่
- การตระหนักถึงอันตรายจากบุหรี่และอุตสาหกรรมยาสูบ	- การสอนบทเรียนให้ตระหนักเกี่ยวกับบุหรี่ สอนทักษะต่างๆ
- การสร้างข้อความเพื่อความคุ้มครองบริโภคยาสูบ	- การบังคับใช้นโยบายปลอดบุหรี่
- การรณรงค์มุมมองทางบวกเพื่อการไม่สูบบุหรี่	- การเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้ปกครอง
- การทำรูปภาพปิดเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่	- การใช้สื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคมในการต่อต้านบุหรี่

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแก่นเรื่องเชิงบรรยาย (Developing descriptive themes) เริ่มจากนำแก่นเรื่องต่างๆ มาทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแก่นเรื่อง โดยจัดกลุ่มให้อยู่ด้วยกันในโครงสร้างลำดับชั้น จึงทำให้ได้แก่นเรื่องเชิงบรรยาย (Descriptive themes) ที่อธิบายถึงสิ่งที่ทำให้เกิดการป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแก่นเรื่องเชิงวิเคราะห์ (Analytical themes) จากนั้นจึงนำแก่นเรื่องเชิงบรรยาย (Descriptive themes) มารวมเข้าด้วยกันเป็นเรื่องเดียวกับคำถามการวิจัย โดยพิจารณาสิ่งที่ต้องการค้นหา นั่นคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน แล้วสร้างขึ้นมาเป็นแก่นเรื่องเชิงวิเคราะห์ (Analytical themes) ดังตาราง 17

ตาราง 17 การพัฒนาแก่นเรื่องเชิงบรรยายและแก่นเรื่องเชิงวิเคราะห์

แก่นเรื่องเชิงวิเคราะห์ (Analytical Themes)	แก่นเรื่องเชิงบรรยาย (Descriptive Themes)	แก่นเรื่อง (Themes)
1. การดำเนินกร นโยบายป้องกันการ สูบบุหรี่ในโรงเรียน	1) การกำหนดนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ 2) แนวทางการนำนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ไปสู่การปฏิบัติ 3) การปฏิบัติตามนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ 4) การประเมินผลนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ 5) เครือข่ายป้องกันการสูบบุหรี่	- การกำหนดนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน - การประกาศใช้นโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน - การบังคับใช้นโยบายปลอดบุหรี่ - การปฏิบัติตามนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่อย่างต่อเนื่อง - การสานต่อนโยบายเพื่อรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ - การประเมินผลการชี้แนะนโยบายเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ - การสร้างเครือข่ายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน - การชักจูงโดยกลุ่มนักเรียน
2. บทบาทในการ ป้องกันการสูบบุหรี่ ของครู	1) บทบาทของครูในห้องเรียน 2) บทบาทของครูนอกห้องเรียน	- การสอนสุขศึกษาเกี่ยวกับบุหรี่ให้แก่เยาวชน - ความมั่นใจในความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาในโปรแกรม - การสอนบทเรียนให้ตระหนักเกี่ยวกับบุหรี่ สอนทักษะต่างๆ - การตระหนักถึงอันตรายจากบุหรี่และอุตสาหกรรมยาสูบ - การรณรงค์มุมมองทางบวกเพื่อการไม่สูบบุหรี่ - กิจกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน - การให้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย - การมีส่วนร่วมของหน่วยงานสาธารณสุข

ตาราง 17 (ต่อ)

แก่นเรื่องเชิงวิเคราะห์ (Analytical Themes)	แก่นเรื่องเชิงบรรยาย (Descriptive Themes)	แก่นเรื่อง (Themes)
3. บรรทัดฐาน การไม่สูบบุหรี่	1) สื่อสร้างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่	- การใช้สื่อต้านบุหรี่ - การใช้สื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคมในการต่อต้านบุหรี่ - การสร้างข้อความต่อต้านบุหรี่ - การสร้างข้อความเพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบ - การทำรูปภาพพิศเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่
	2) ชุมชนสร้างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่	- การมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนสูบบุหรี่ - ความต้องการอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดควันบุหรี่ - การส่งเสริมให้ชุมชนได้พึงธรรมชาติเพื่อหล่อหลอมให้เยาวชนหลีกเลี่ยงบุหรี่ - การสร้างความเข้มแข็งเพื่อต่อต้านการสูบบุหรี่ของเพื่อนภายในชุมชน
4. การทำหน้าที่ ของครอบครัว	1) สัมพันธภาพภายในครอบครัว	- การเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดี - การมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัว - การเสริมสร้างเยาวชนให้ออกกำลังกาย
	2) การสร้างเครือข่ายครอบครัว	- การเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้ปกครอง - การสร้างเครือข่ายครอบครัวป้องกันการสูบบุหรี่ที่เข้มแข็ง

จากตาราง 17 ทำให้ได้แก่นเรื่องที่สร้างขึ้นใหม่ จำนวน 4 แก่นเรื่อง นั่นคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ได้แก่ 1) การดำเนินนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน 2) บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู 3) บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ และ 4) การทำหน้าที่ของครอบครัว

3.3 ผลการบูรณาการการสังเคราะห์ข้อมูล

ฮาร์เดน (Harden. 2010) กล่าวถึงแนวคิดการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการผสมวิธี (Mixed-methods systematic review) โดยนำข้อค้นพบที่ได้จากทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เมตา (Meta-analysis) ซึ่งได้พิจารณาเฉพาะที่มีค่าขนาดอิทธิพลระดับสูงมากกว่า .8 (Cohen. 1988) และการสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis) เพื่อตอบคำถามเดียวกันคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน จากการบูรณาการการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ส่วน จะทำให้ได้ปัจจัยที่สำคัญที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 สรุปผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน

จากภาพประกอบ 10 เมื่อคัดเลือกเฉพาะที่มีค่าขนาดอิทธิพลระดับสูงรวมกับผลการสังเคราะห์แก่นเรื่อง ทำให้เหลือเฉพาะพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน พบว่า มี 9 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะชีวิต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การสนับสนุนทางสังคม เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัว บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

4. ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1

ในการสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ข้อค้นพบที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ จะนำไปสู่การวิจัยระยะที่ 2 เป็นเรื่อง “อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล” ซึ่งยังขาดปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในกลุ่มวัยรุ่น (Integrative Model of Adolescent Health Risk Behavior: IMAHRB) ของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุในกรอบแนวคิดนี้ได้นำเอาทฤษฎีระบบนิเวศน์มาเป็นตัวกำหนดกรอบปัจจัยเชิงสาเหตุต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล และปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 ทำให้สามารถแบ่งกรอบปัจจัยเชิงสาเหตุ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ปัจจัยภายในบุคคล

1) **ทักษะชีวิต** จากโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ เป็นการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างให้เกิดทักษะชีวิต ที่มีกระบวนการจัดกิจกรรมให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถของบุคคลในการใช้ทักษะชีวิตที่จำเป็นในการเผชิญสถานการณ์ที่นำไปสู่การสูบบุหรี่ รวมทั้งจากงานวิจัย พบว่า ทักษะต่างๆ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการปฏิเสธ มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้วัยรุ่นมีความสามารถในการตัดสินใจ สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ รอบตัวที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดการสูบบุหรี่ นำไปสู่การป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ สามารถป้องกันการสูบบุหรี่ได้ด้วย

2) **การรับรู้ความสามารถของตนเอง** จากโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตน ได้ใช้หลักการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (Bandura. 1997) จากแหล่ง จำนวน 4 แหล่ง ได้แก่ การใช้คำพูดชักจูง การได้เห็นตัวแบบ ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ และสภาวะด้านร่างกายและอารมณ์ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่ปรากฏภายในโปรแกรม ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด กิจกรรมต่างๆ มีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง เมื่อนักเรียนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความมั่นใจว่าตนเองมีความสามารถในการแสดงพฤติกรรมป้องกันตนเองหรือหลีกเลี่ยงจากการสูบบุหรี่ได้

4.2 ปัจจัยระหว่างบุคคล

1) **การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่** การพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมส่วนใหญ่ใช้แนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura. 1986) โดยเป็นการนำตัวแบบที่ดีต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต (Observation learning) ตามกระบวนการต่างๆ ทั้ง 4 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำ และกระบวนการจูงใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนจะสังเกตตัวแบบได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การที่นักเรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดีของการป้องกันการสูบบุหรี่ น่าจะส่งผลให้นักเรียนมีตัวแบบที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่จะปฏิบัติตาม จนนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมป้องกันตนเองหรือหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ได้

2) **การทำหน้าที่ของครอบครัว** จากการสังเคราะห์แก่นเรื่อง พบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัว จะเน้นเรื่องสัมพันธภาพในครอบครัว ได้แก่ การส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดี มีการให้ความรักความอบอุ่น มีการดูแลเอาใจใส่ สมาชิกในครอบครัวร่วมกันสร้างกฎระเบียบภายในครอบครัว รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว และครอบครัวส่งเสริมให้เกิดการออกกำลังกาย และยังเน้นเรื่องการสร้างเครือข่ายครอบครัว ได้แก่ มีการเสริมสร้างความร่วมมือกับกลุ่มผู้ปกครอง และการสร้างเครือข่ายครอบครัวป้องกันการสูบบุหรี่ที่เข้มแข็ง จึงถือว่าการทำหน้าที่ของครอบครัวที่มีความสมบูรณ์ทั้งโดยทั่วไปและการป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งครอบครัวที่ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน จะทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมในการป้องกันตนเองหรือหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ได้

3) การสนับสนุนทางสังคม จากการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์เมต้า พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีค่าขนาดอิทธิพลที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของเยาวชนระดับสูง ได้แก่ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากผู้ปกครอง ครู และเพื่อน แสดงให้เห็นว่า การที่นักเรียนรับรู้ได้ถึงความช่วยเหลือ การสนับสนุนหรือการส่งเสริมทั้งทางด้านอารมณ์ ข้อมูลข่าวสาร และวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณที่เกิดขึ้นจากบุคคลรอบข้าง ได้แก่ ครู เพื่อน และผู้ปกครองที่นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย จะช่วยให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีและมีความเหมาะสม รวมทั้งทำให้นักเรียนเกิดการแสดงพฤติกรรมป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้ด้วย

4) บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู จากการสังเคราะห์แก่นเรื่อง พบว่า บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู เกี่ยวกับบทบาทของครูภายในห้องเรียน เน้นการให้ความรู้ การสอนบทเรียนต่างๆ เกี่ยวกับการตระหนักเกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ และอุตสาหกรรมบุหรี่ สอนให้เกิดทักษะต่างๆ รวมทั้งบทบาทของครูภายนอกห้องเรียน ได้แก่ ครูมีการจัดกิจกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน ครูรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียน รวมทั้ง สนับสนุนให้นักเรียนออกกำลังกาย เพื่อให้นักเรียนห่างไกลจากบุหรี่หรือยาเสพติด อันนำไปสู่การป้องกันตนเองหรือหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ได้

4.3 ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

1) บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ จากการสังเคราะห์แก่นเรื่อง พบว่า บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ จะเน้นบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่จากตัวแทนที่สำคัญคือ สื่อและชุมชน โดยทั้งสองจะสร้างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ขึ้นมา โดยสื่อในการถ่ายทอดข้อความ รูปภาพที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านบุหรี่ หรือการป้องกันการสูบบุหรี่ และสื่อจะเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลสามารถเกิดการไม่สูบบุหรี่ และชุมชน จะเน้นการมีส่วนร่วม การสร้างความเข้มแข็ง การได้ฟังหลักคำสอนของศาสนา และสภาพแวดล้อมที่สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดการป้องกันการสูบบุหรี่ของเยาวชน นั่นคือ แบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่สังคมกำหนดไว้เป็นแนวทางที่สมาชิกในสังคมร่วมกันยึดถือและปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ นั่นคือ หากสื่อและชุมชนนำเสนอบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ ย่อมเป็นตัวกำหนดให้นักเรียนยึดถือตามบรรทัดฐานของการไม่สูบบุหรี่เกิดขึ้น อันนำไปสู่การป้องกันตนเองหรือหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ได้

2) การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน จากโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับการชี้แนะนโยบายเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ โปรแกรมนี้ได้นำการชี้แนะนโยบายเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ จากการสังเคราะห์แก่นเรื่อง พบว่า การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน จะเน้นบริบทในโรงเรียน ให้โรงเรียนได้มีการกำหนดนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน เป็นโรงเรียนปลอดบุหรี่ รวมทั้ง การนำนโยบายไปใช้ ประกาศใช้หรือบังคับใช้นโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน มีการดำเนินการประเมินผลจากการนำนโยบายไปใช้ และการสร้างเครือข่ายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน ผู้วิจัยคาดว่า การดำเนินนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนนั้น อาจจะช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมป้องกันตนเองหรือหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ได้

นอกจากนี้ ยังค้นพบตัวแปรเจตคติ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับปัจจัยการคิดพิจารณาตามกรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในกลุ่มวัยรุ่นของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์เมตา พบว่าเจตคติมีค่าขนาดอิทธิพลที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของเยาวชน ดังนั้น เจตคติจึงมีความสำคัญเช่นกัน ทั้งการประเมินการรู้คิดว่าการป้องกันการสูบบุหรี่มีประโยชน์เพียงใด มีความชอบหรือพึงพอใจในการป้องกันการสูบบุหรี่ และมีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ดังนั้น หากนักเรียนมีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ อาจจะช่วยให้นักเรียนมีการป้องกันตนเองหรือหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ได้

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ จึงทำให้ได้ตัวแปรเชิงสาเหตุ ทั้งปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล และปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยการคิดพิจารณา ที่มีความสำคัญในการศึกษาต่อในการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล

บทที่ 5

ผลการวิจัยระยะที่ 2

จากการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล: การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์ทุกระดับ” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบแบบจำลองความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ต่างกัน และเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 สถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนที่ใช้ในการศึกษา

ตอนที่ 3 สถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับครูที่ใช้ในการศึกษา

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระดับนักเรียน

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุ

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุระดับ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดชื่อตัวแปรและอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรระดับนักเรียนและตัวแปรระดับครู ดังนี้

ตัวแปรระดับนักเรียน ได้แก่

ชื่อตัวแปรแฝง	อักษรย่อที่ใช้	ชื่อตัวแปรสังเกต	อักษรย่อที่ใช้
พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	BH	การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยุ่งต่อการสูบบุหรี่	AVD
		การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่	MNG
การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล	RS	การคิดแบบสาเหตุ-ผล	CAS
		การคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์	SCI
วุฒิภาวะทางจิตสังคม	PS	ความสามารถในการมองภาพรวม	PER
		ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ	RES
		ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ	TEM
เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	AT	เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	ATT
ทักษะชีวิต	LS	ทักษะชีวิต	LSK

ชื่อตัวแปรแฝง	อักษรย่อที่ใช้	ชื่อตัวแปรสังเกต	อักษรย่อที่ใช้
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	EF	การรับรู้ความสามารถของตนเอง	EFF
การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกัน	MD	การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกัน	MDL
การสูบบุหรี่		การสูบบุหรี่	
การทำหน้าที่ของครอบครัว	FF	การทำหน้าที่ของครอบครัว	FMF
การสนับสนุนทางสังคม	SS	การสนับสนุนทางสังคม	SSP
บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่	NS	สื่อสร้างบรรทัดฐาน	MCN
		ชุมชนสร้างบรรทัดฐาน	CCN

ตัวแปรระดับครู ได้แก่

ชื่อตัวแปรแฝง	อักษรย่อที่ใช้	ชื่อตัวแปรสังเกต	อักษรย่อที่ใช้
การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน	TP	การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน	TPS
บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู	TR	บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู	TRS

ตอนที่ 1: ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 516 คน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 332 คน และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 184 คน และครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน จำนวน 58 คน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2560 ในจังหวัดสตูล โดยมีข้อมูลเบื้องต้น ดังตาราง 18 และตาราง 19

ตาราง 18 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน

ตัวแปร	ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ (n=332)		มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ (n=184)		รวม (n=516)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ						
ชาย	103	31.0	107	58.2	210	40.7
หญิง	229	69.0	77	41.8	306	59.3
รวม	332	100.0	184	100.0	516	100.0

ตาราง 18 (ต่อ)

ตัวแปร	ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ (n=332)		มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ (n=184)		รวม (n=516)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2. ระดับชั้นเรียน						
ม.4	114	34.3	75	40.8	189	36.6
ม.5	105	31.6	74	40.2	179	34.7
ม.6	113	34.0	35	19.0	148	28.7
รวม	332	100.0	184	100.0	516	100.0
3. เกรดเฉลี่ยสะสม						
0.00-1.00	1	0.3	6	3.3	7	1.4
1.01-2.00	18	5.4	18	9.8	36	7.0
2.01-3.00	142	42.8	108	58.7	250	48.4
3.01-4.00	171	51.5	52	28.3	223	43.2
รวม	332	100.0	184	100.0	516	100.0
4. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง						
ต่ำกว่าปริญญาตรี	267	80.4	150	81.5	417	80.8
ปริญญาตรี	56	16.9	26	14.1	82	15.9
สูงกว่าปริญญาตรี	9	2.7	8	4.3	17	3.3
รวม	332	100.0	184	100.0	516	100.0
5. ศาสนา						
พุทธ	167	50.3	79	42.9	246	47.7
อิสลาม	163	49.1	102	55.4	265	51.4
คริสต์	1	0.3	3	1.6	4	0.8
อื่นๆ	1	0.3	0	0.0	1	0.2
รวม	332	100.0	184	100.0	516	100.0

จากตาราง 18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.3) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 40.7) แบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 69.0) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 31.0) และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 58.2) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 41.8) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 36.6) รองลงมา กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ร้อยละ 34.7) แบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 34.3) รองลงมา กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 34.0) และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ

40.8) รองลงมา กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ร้อยละ 40.2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.01-3.00 (ร้อยละ 48.4) รองลงมา มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 3.01-4.00 (ร้อยละ 43.2) แบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 3.01-4.00 (ร้อยละ 51.5) รองลงมา มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.01-3.00 (ร้อยละ 42.8) และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 2.01-3.00 (ร้อยละ 58.7) รองลงมา มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 3.01-4.00 (ร้อยละ 28.3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนส่วนใหญ่มีผู้ปกครองสำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 80.8) รองลงมา มีผู้ปกครองสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 15.9) แบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่มีผู้ปกครองสำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 80.4) รองลงมา มีผู้ปกครองสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 16.9) และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่มีผู้ปกครองสำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 81.5) รองลงมา มีผู้ปกครองสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 14.1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 51.4) รองลงมา นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 47.7) แบ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 50.3) รองลงมา นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 49.1) และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ที่นับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 55.4) รองลงมา นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 42.9)

ตาราง 19 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียน

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	20	34.5
หญิง	38	65.5
รวม	58	100.0
2. ประสบการณ์ในการสอน		
น้อยกว่า 1 ปี	3	5.2
1-3 ปี	6	10.3
4-6 ปี	5	8.6
มากกว่า 6 ปี	44	75.9
รวม	58	100.0

จากตาราง 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 65.5) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 34.5) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 6 ปี (ร้อยละ 75.9) รองลงมา มีประสบการณ์ในการสอนอยู่ระหว่าง 1-3 ปี (ร้อยละ 10.3)

ตอนที่ 2: สถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนที่ใช้ในการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียน ทั้งกลุ่มรวม และกลุ่มย่อยอีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ดังตาราง 20-22

ตาราง 20 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนของกลุ่มรวม

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ทักษะชีวิต	1.00	6.00	4.543	1.168
2. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	1.00	6.00	3.698	1.151
3. การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่	1.00	6.00	4.379	1.140
4. การทำหน้าที่ของครอบครัว	1.00	6.00	3.624	1.247
5. การสนับสนุนทางสังคม	1.00	6.00	4.265	1.114
6. บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่	1.00	6.00	3.627	1.303
7. การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล				
7.1 การคิดแบบสาเหตุ-ผล	1.00	6.00	3.425	1.290
7.2 การคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์	1.00	6.00	3.412	1.301
8. วุฒิภาวะทางจิตสังคม				
8.1 ความสามารถในการมองภาพรวม	1.00	6.00	3.821	1.118
8.2 ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ	1.00	6.00	3.680	1.238
8.3 ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ	1.00	6.00	3.494	1.271
9. เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	1.00	6.00	4.683	1.276
10. พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่				
10.1 การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วต่อการสูบบุหรี่	1.00	6.00	3.777	1.503
10.2 การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่	1.00	6.00	4.619	1.544

จากตาราง 20 พบว่า ตัวแปรสังเกตระดับนักเรียน ในกลุ่มนักเรียนโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.412-4.683 โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์

ตาราง 21 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนของกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ทักษะชีวิต	1.00	6.00	4.784	0.941
2. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	1.00	6.00	3.766	1.106
3. การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่	1.00	6.00	4.590	1.014
4. การทำหน้าที่ของครอบครัว	1.25	6.00	3.678	1.224
5. การสนับสนุนทางสังคม	1.00	6.00	4.407	1.024
6. บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่	1.00	6.00	3.662	1.274
7. การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล				
7.1 การคิดแบบสาเหตุ-ผล	1.00	6.00	3.488	1.274
7.2 การคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์	1.00	6.00	3.491	1.248
8. วุฒิภาวะทางจิตสังคม				
8.1 ความสามารถในการมองภาพรวม	1.00	6.00	3.893	1.048
8.2 ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ	1.00	6.00	3.720	1.197
8.3 ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ	1.00	6.00	3.512	1.242
9. เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	1.25	6.00	4.983	1.053
10. พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่				
10.1 การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วยุต่อการสูบบุหรี่	1.00	6.00	4.213	1.382
10.2 การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่	1.00	6.00	5.229	1.090

จากตาราง 21 พบว่า ตัวแปรสังเกตระดับนักเรียน ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.488-5.229 โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การคิดแบบสาเหตุ-ผล

ตาราง 22 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับนักเรียนของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ทักษะชีวิต	1.00	6.00	4.109	1.313
2. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	1.00	6.00	3.574	1.257
3. การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่	1.00	6.00	3.999	1.221
4. การทำหน้าที่ของครอบครัว	1.00	6.00	3.526	1.300
5. การสนับสนุนทางสังคม	1.00	6.00	4.010	1.229
6. บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่	1.00	6.00	3.564	1.355
7. การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล				
7.1 การคิดแบบสาเหตุ-ผล	1.00	6.00	3.312	1.314
7.2 การคิดแบบเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์	1.00	6.00	3.269	1.383
8. วุฒิภาวะทางจิตสังคม				
8.1 ความสามารถในการมองภาพรวม	1.00	6.00	3.692	1.226
8.2 ความสามารถในการแสดงความรับผิดชอบ	1.00	6.00	3.609	1.310
8.3 ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ	1.00	6.00	3.462	1.325
9. เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	1.00	6.00	4.141	1.456
10. พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่				
10.1 การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วต่อการสูบบุหรี่	1.00	6.00	2.991	1.392
10.2 การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่	1.00	6.00	3.518	1.632

จากตาราง 22 พบว่า ตัวแปรสังเกตระดับนักเรียน ในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.991-4.141 โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การหลีกเลี่ยงสถานการณ์ยั่วต่อการสูบบุหรี่

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ในกลุ่มรวม กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ดังตาราง 23-25 ดังนี้

ตาราง 23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในกลุ่มรวม

	AVD	MNG	CAS	SCI	PER	RES	TEM	ATT	LSK	EFF	MDL	FMF	SSP	NNS
AVD	1.00													
MNG	.577**	1.00												
CAS	.248**	.220**	1.00											
SCI	.252**	.265**	.592**	1.00										
PER	.254**	.297**	.492**	.573**	1.00									
RES	.259**	.285**	.457**	.447**	.520**	1.00								
TEM	.162**	.203**	.354**	.424**	.510**	.487**	1.00							
ATT	.410**	.600**	.155**	.205**	.267**	.362**	.202**	1.00						
LSK	.370**	.546**	.130**	.133**	.269**	.297**	.260**	.691**	1.00					
EFF	.213**	.269**	.471**	.405**	.441**	.478**	.450**	.313**	.333**	1.00				
MDL	.365**	.517**	.172**	.255**	.315**	.312**	.243**	.670**	.636**	.359**	1.00			
FMF	.163**	.205**	.428**	.414**	.424**	.365**	.414**	.166**	.170**	.619**	.281**	1.00		
SSP	.288**	.443**	.306**	.304**	.369**	.293**	.289**	.509**	.492**	.406**	.658**	.378**	1.00	
NNS	.171**	.180**	.411**	.411**	.380**	.337**	.412**	.143**	.156**	.547**	.144**	.553**	.355**	1.00

*P < .05, **P < .01

ตาราง 24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

	AVD	MNG	CAS	SCI	PER	RES	TEM	ATT	LSK	EFF	MDL	FMF	SSP	NNS
AVD	1.00													
MNG	.499**	1.00												
CAS	.190**	.076	1.00											
SCI	.193**	.135*	.569**	1.00										
PER	.146**	.211**	.494**	.569**	1.00									
RES	.201**	.209**	.454**	.413**	.480**	1.00								
TEM	.070	.131*	.307**	.415**	.433**	.434**	1.00							
ATT	.332**	.550**	-.038	-.027	.073	.196**	.056	1.00						
LSK	.332**	.475**	.017	-.007	.123*	.133**	.116*	.651**	1.00					
EFF	.178**	.201**	.454**	.408**	.450**	.450**	.474**	.135*	.197**	1.00				
MDL	.323**	.530**	.092	.161**	.287**	.226**	.174**	.591**	.589**	.223**	1.00			
FMF	.104	.130*	.380**	.440**	.469**	.396**	.462**	.044	.116*	.605**	.197**	1.00		
SSP	.203**	.360**	.235**	.238**	.319**	.192**	.220**	.372**	.375**	.273**	.576**	.293**	1.00	
NNS	.121*	.102	.376**	.421**	.381**	.335**	.423**	.037	.076	.547**	.023	.544**	.253**	1.00

*P < .05, **P < .01

ตาราง 25 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตในกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูญบุหรี

	AVD	MNG	CAS	SCI	PER	RES	TEM	ATT	LSK	EFF	MDL	FMF	SSP	NNS
AVD	1.00													
MNG	.526**	1.00												
CAS	.332**	.394**	1.00											
SCI	.316**	.407**	.624**	1.00										
PER	.387**	.391**	.485**	.572**	1.00									
RES	.367**	.454**	.459**	.493**	.574**	1.00								
TEM	.332**	.345**	.431**	.438**	.625**	.569**	1.00							
ATT	.332**	.527**	.374**	.447**	.458**	.579**	.395**	1.00						
LSK	.264**	.501**	.240**	.252**	.400**	.488**	.443**	.673**	1.00					
EFF	.230**	.347**	.492**	.391**	.419**	.516**	.413**	.509**	.472**	1.00				
MDL	.271**	.415**	.260**	.353**	.326**	.425**	.348**	.701**	.634**	.523**	1.00			
FMF	.236**	.300**	.502**	.368**	.351**	.311**	.336**	.299**	.216**	.636**	.387**	1.00		
SSP	.308**	.489**	.397**	.375**	.415**	.427**	.390**	.615**	.573**	.575**	.731**	.494**	1.00	
NNS	.253**	.297**	.466**	.392**	.377**	.337**	.393**	.265**	.244**	.547**	.300**	.565**	.501**	1.00

*P < .05, **P < .01

จากตาราง 23 พบว่า ในกลุ่มรวม ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตอยู่ระหว่าง 0.130 ถึง 0.691 โดยตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดและเป็นไปในทางบวก คือ ทักษะชีวิต (LSK) กับการคิดแบบสาเหตุ-ผล (CAS) มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.691 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมา คือ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ (MDL) กับเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (ATT) มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.670 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 24 พบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตอยู่ระหว่าง 0.116 ถึง 0.651 โดยตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดและเป็นไปในทางบวก คือ ทักษะชีวิต (LSK) กับเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (ATT) มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.651 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมา คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (EFF) กับการทำหน้าที่ของครอบครัว (FMF) มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.605 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 25 พบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตอยู่ระหว่าง 0.216 ถึง 0.731 โดยตัวแปรสังเกตที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดและเป็นไปในทางบวก คือ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ (MDL) กับการสนับสนุนทางสังคม (SSP) มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.731 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมา คือ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ (MDL) กับเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (ATT) มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.701 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตอนที่ 3: สถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับครูที่ใช้ในการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับครู ดังตาราง 26

ตาราง 26 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรระดับครู

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน	1.00	6.00	4.167	1.060
2. บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู	1.00	6.00	4.431	0.763

จากตาราง 26 พบว่า ตัวแปรสังเกตระดับครู มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.167-4.431 โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

ตาราง 27 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตในกลุ่มครู

ตัวแปรสังเกต	SPS	SPR
SPS	1.00	
SPR	.624**	1.00

*P < .05, **P < .01

จากตาราง 27 พบว่า ในกลุ่มครู ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตเท่ากับ 0.624 นั่นคือ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน (SPS) กับบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู (SPR) มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.624 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรระดับนักเรียน

ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองและแบบจำลองพหุระดับครั้งนี้ จำเป็นต้องทดสอบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรระดับนักเรียน และปรับแบบจำลองให้มีความสอดคล้องกลมกลืนก่อน โดยแบบจำลองที่ปรับแล้วนี้เป็นเพียงแบบจำลองที่ใช้ตั้งต้นในการทดสอบการเปรียบเทียบแบบจำลองและแบบจำลองพหุระดับต่อไป ดังนั้น จึงยังไม่แปลผลความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของตัวแปรในแบบจำลองตั้งต้นนี้ เนื่องจากขั้นตอนของการทดสอบทั้งการเปรียบเทียบแบบจำลอง จะทำการแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม และแบบจำลองพหุระดับจะมีการนำตัวแปรระดับครูเข้ามาวิเคราะห์พร้อมกันในแบบจำลอง อาจมีผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่ประมาณได้นั้นเปลี่ยนแปลงไป

ก่อนเข้าสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์และการวิเคราะห์แบบจำลองอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จำเป็นต้องทดสอบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับนักเรียน ปรากฏว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนแล้ว ดังตาราง 28

ตาราง 28 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในระดับนักเรียน

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ
χ^2	P > 0.05	$\chi^2 = 170.241, df = 50, p = 0.0000$
CFI	มากกว่า 0.90	0.972
TLI	มากกว่า 0.90	0.948
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.068

จากตาราง 28 เมื่อพิจารณาดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองสมมติฐานข้างต้น ปรากฏว่า แบบจำลองสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนใหญ่มีความกลมกลืนกับข้อมูล แต่เส้นอิทธิพลตามสมมติฐานที่ไว้มีอิทธิพลทางลบ รวมทั้งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่ โดยรูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรับใหม่ จะต้องมีความเป็นไปได้ในทางทฤษฎีและสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างสมเหตุสมผล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาปรับแบบจำลองจากค่าดัชนีการปรับ (Modification index) การไม่มีนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล และความเป็นไปได้ในทางทฤษฎีนำมาเป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการปรับรูปแบบความสัมพันธ์ของแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผู้วิจัยได้ยอมให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดมีความสัมพันธ์กันได้ โดยได้ดำเนินการปรับแบบจำลอง ตามลำดับดังนี้

1) ผู้วิจัยตัดเส้นอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและอิทธิพลทางลบออก 8 เส้น ได้แก่ เส้นอิทธิพลการทำหน้าที่ของครอบครัวต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เส้นอิทธิพลการสนับสนุนทางสังคมต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เส้นอิทธิพลการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เส้นอิทธิพลบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เส้นอิทธิพลการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม เส้นอิทธิพลการสนับสนุนทางสังคมต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม เส้นอิทธิพลการทำหน้าที่ของครอบครัวต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และเส้นอิทธิพลการสนับสนุนทางสังคมต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

2) ผู้วิจัยเพิ่มเส้นอิทธิพลการทำหน้าที่ของครอบครัวต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง เส้นอิทธิพลการสนับสนุนทางสังคมต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง เส้นอิทธิพลการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ต่อทักษะชีวิต และเส้นอิทธิพลบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ต่อทักษะชีวิต การลากเส้นอิทธิพลดังกล่าวเป็นไปตามรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น (Keeler; & Kaiser. 2010) ที่กล่าวถึงปัจจัยระหว่างบุคคล เป็นปัจจัยที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน การเห็นตัวแบบที่ดี รวมทั้งปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยรอบนอกที่ส่งผลต่อตัวบุคคล โดยปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและปัจจัยระหว่างบุคคลกับปัจจัยภายในบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันอยู่ตลอด ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผลที่ปัจจัยระหว่างบุคคลและปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อปัจจัยภายในบุคคล

3) ผู้วิจัยเพิ่มเส้นอิทธิพลวุฒิภาวะทางจิตสังคมต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล การลากเส้นอิทธิพลดังกล่าวเป็นไปตามกรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น (Keeler; & Kaiser. 2010) ที่กล่าวถึงกระบวนการคิดพิจารณา ว่าการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคมมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Cauffman; & Steinberg. 2000) โดยผู้วิจัยมองว่าบุคคลจะมีวุฒิภาวะทางจิตสังคมมากหรือน้อย ย่อมทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงได้ แต่ความสามารถในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล จะช่วยชั่งน้ำหนักความเสี่ยงและประโยชน์จากการกระทำตามบทบาทและหน้าที่ที่เหมาะสมนั้น อันนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผลที่วุฒิภาวะทางจิตสังคมส่งผลต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

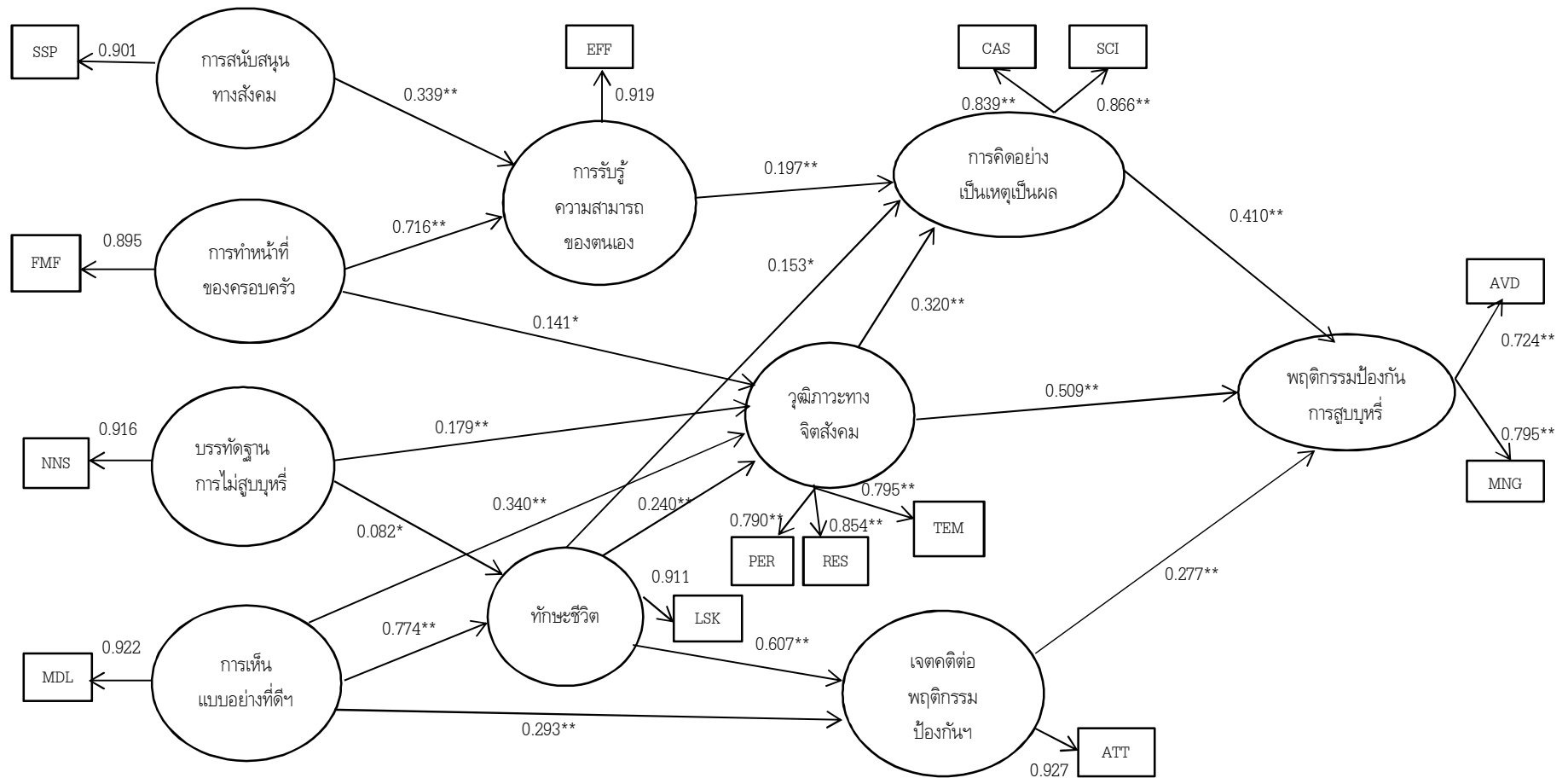
4) ผู้วิจัยเพิ่มเส้นความสัมพันธ์ระหว่างคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกต 2 เส้น คือ การสับสนุนทางสังคมและการทำหน้าที่ของครอบครัว และการทำหน้าที่ของครอบครัวและการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ เนื่องจากตัวแปรสังเกตดังกล่าวเป็นตัวแปรที่มาจากกลุ่มปัจจัยระหว่างบุคคลเช่นกัน ทั้ง 3 ตัวแปร มีการวัดเกี่ยวกับครอบครัวเหมือนกันแต่คนละนิยามกัน จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเกิดขึ้น

5) ผลการทดสอบจากค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในระดับนักเรียนหลังจากปรับแบบจำลองแล้วนั้น พบว่า แบบจำลองระดับนักเรียนสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลประจักษ์ ดังตาราง 29

ตาราง 29 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในระดับนักเรียนหลังปรับแบบจำลอง

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ
χ^2	$P > 0.05$	$\chi^2 = 144.621, df = 60, p = 0.0000$
CFI	มากกว่า 0.90	0.980
TLI	มากกว่า 0.90	0.970
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.052

จากตาราง 29 เมื่อพิจารณาดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองสมมติฐานข้างต้น ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ค่าดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ยกเว้นค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืนอื่นๆ ประกอบเพิ่มเติม ดังภาพประกอบ 11 และตาราง 30 จากนั้น จึงได้ทำการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ภาพประกอบ 11 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ในระดับนักเรียน

ตาราง 30 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรระดับนักเรียน

Group	ตัวแปรผล	ตัวแปรสาเหตุ	Estimate	SE	Z	P-value	R ²
Within group	EF	SS	0.339	0.042	8.063**	0.000	-
		FF	0.716	0.028	25.163**	0.000	-
	Residual variance		0.218	0.034	6.439**	0.000	0.782
Within group	LS	MD	0.774	0.028	27.546**	0.000	-
		NS	0.082	0.040	2.026*	0.043	
	Residual variance		0.360	0.038	9.466**	0.000	0.640
Within group	AT	MD	0.293	0.068	4.307**	0.000	-
		LS	0.607	0.067	9.115**	0.000	-
	Residual variance		0.263	0.031	8.354**	0.000	0.737
Within group	PS	NS	0.179	0.068	2.646**	0.008	-
		MD	0.340	0.078	4.375**	0.000	-
		FF	0.141	0.067	2.086*	0.037	
		LS	0.240	0.081	2.954**	0.003	-
	Residual variance		0.500	0.039	12.875**	0.000	0.500
Within group	RS	EF	0.197	0.056	3.554**	0.000	-
		LS	0.153	0.062	2.470*	0.014	-
		PS	0.320	0.064	4.968**	0.000	-
	Residual variance		0.683	0.041	16.766**	0.000	0.317
Within group	BH	RS	0.410	0.042	9.839**	0.000	-
		PS	0.509	0.045	11.313**	0.000	-
		AT	0.277	0.044	6.245**	0.000	-
	Residual variance		0.038	0.037	1.030	0.303	0.962

*p < .05, **p < .01

จากตาราง 30 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรระดับนักเรียนหลังปรับแบบจำลอง พบว่า บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .082 บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .179 การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .339 การทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .141 การทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .716 การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ วุฒิภาวะทางจิตสังคมและทักษะชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .293, .340 และ .774 ตามลำดับ การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .197 ทักษะชีวิตมีอิทธิพลต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .153 ทักษะชีวิตมีอิทธิพลต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคมและเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .240 และ .607 ตามลำดับ วุฒิภาวะทางจิตสังคมมีอิทธิพลต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .320 และตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .277, .410 และ .509 ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ทำการวัดตัวแปรสังเกตโดยใช้วิธีการ Loading Identification กำหนดให้ตัวแปรแฝงมีหน่วยการวัดเดียวกับตัวแปรสังเกตตัวแรก ดังนั้น ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่ใช้กำหนดหน่วยการวัดตัวแปรแฝงจึงไม่มีการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ในกรณีตัวแปรแฝงที่วัดจากตัวแปรสังเกตเพียงตัวเดียวกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดโดยใช้วิธีการประมาณค่าจากสูตร $(1 - \text{Reliability}) * \text{Variance}$ ซึ่งได้แก่ ทักษะชีวิต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุ

ขั้นการวิเคราะห์ การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่ใช้วัดตัวแปรแฝงและเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นการกำหนดให้แบบจำลองของทั้งสองกลุ่มมีรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรเหมือนกัน โดยไม่มีการกำหนดเงื่อนไขให้แบบจำลองของทั้งสองกลุ่มมีค่าอิทธิพลเท่ากันระหว่างกลุ่ม ซึ่งหากแบบจำลองในขั้นนี้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลองทั้งสองกลุ่มเหมือนกัน แต่อาจแตกต่างกันที่ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งจะได้้นำแบบจำลองในขั้นนี้เป็นฐานในการทดสอบในขั้นที่ 2

ขั้นที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาว่ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกตใดบ้างที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม โดยมีขั้นตอนย่อยดังนี้

2.1 ขั้นการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตทุกตัวเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองในขั้นนี้กับขั้นที่ 1 ที่ระดับองศาอิสระเท่ากับผลต่างขององศาอิสระของแบบจำลองทั้งสอง หากมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตอย่างน้อย 1 ตัวที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะต้องทดสอบค้นหาว่ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบใดบ้างที่มีค่าแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

2.2 ขั้นการทดสอบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าแตกต่างกันระหว่างกลุ่มหรือไม่ โดยการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบนั้นมีค่าเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้ กับขั้นที่ 1 ที่ระดับองศาอิสระเท่ากับ ผลต่างขององศาอิสระของแบบจำลองทั้งสอง หากมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตนี้มีค่าแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม โดยต้องทดสอบทุกค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีการทดสอบนัยสำคัญ

2.3 ขั้นสรุป โดยการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีค่าเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 นี้ กับขั้นที่ 1 ที่ระดับองศาอิสระเท่ากับผลต่างขององศาอิสระของแบบจำลองทั้งสอง ถ้าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าแบบจำลองทั้งสองมีความกลมกลืน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งจะได้้นำแบบจำลองสรุปในขั้นที่ 2 นี้เป็นฐานในการทดสอบความแตกต่างของค่าอิทธิพลในการวิเคราะห์ในขั้นที่ 3 ต่อไป

การวิเคราะห์เพื่อหาว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตใดบ้างที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ถ้าพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวแปรสังเกตมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ก็ไม่ควรที่จะทำการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝง เพราะอย่างน้อยที่สุดที่จะทำให้แปลความหมายของความแตกต่างค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงได้ ตัวแปรแฝงจะต้องมีความเท่าเทียมกันในการวัดบางส่วน (Partial measurement invariance) ที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในการวัดตัวแปรแฝงอย่างน้อย 1 ค่า ควรจะต้องเท่ากันระหว่างกลุ่ม (Byrne; Shavelson; & Muthén. 1989)

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์เพื่อค้นหาว่ามีค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลใดบ้างที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม โดยมีขั้นตอนย่อยดังนี้

3.1 ขั้นการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลทุกตัวเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองในขั้นตอนนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 ที่ระดับองศาอิสระเท่ากับผลต่างขององศาอิสระของแบบจำลองทั้งสอง หากพบว่า ผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองในขั้นนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า มีค่าอิทธิพลอย่างน้อย 1 ตัวที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะต้องทดสอบค้นหาว่ามีค่าอิทธิพลใดบ้างที่มีค่าแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

3.2 ขั้นการทดสอบว่าค่าอิทธิพลมีค่าแตกต่างกันระหว่างกลุ่มหรือไม่ โดยการกำหนดเงื่อนไขให้มีค่าอิทธิพลนั้นมีค่าเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 ที่ระดับองศาอิสระเท่ากับผลต่างขององศาอิสระของแบบจำลองทั้งสอง หากมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ค่าอิทธิพลนี้มีค่าแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม โดยทดสอบความแตกต่างทุกค่าอิทธิพล

3.3 ขั้นสรุป โดยการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีค่าเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองสรุปขั้นที่ 3 นี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 ที่ระดับองศาอิสระเท่ากับผลต่างขององศาอิสระของแบบจำลองทั้งสอง ถ้าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าแบบจำลองทั้งสองมีความกลมกลืนไม่แตกต่างกัน ซึ่งจะได้นำแบบจำลองสรุปขั้นที่ 3 นี้เป็นแบบจำลองสรุป เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าอิทธิพลที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

ก่อนเข้าสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำเป็นต้องทดสอบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับนักเรียน และปรับแบบจำลองให้มีความสอดคล้องกลมกลืนก่อน โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแล้วในตอนที่ 4 ตารางที่ 29

ผลการวิเคราะห์ในแต่ละขั้นตอนและรายละเอียดต่างๆ มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เป็นการกำหนดให้แบบจำลองของทั้งสองกลุ่มมีรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรเหมือนกัน โดยไม่มีกำหนดเงื่อนไขให้แบบจำลองของทั้งสองกลุ่มมีค่าอิทธิพลเท่ากันระหว่างกลุ่ม ซึ่งในการตรวจสอบพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืน

ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลองทั้งสองกลุ่มเหมือนกัน แต่อาจแตกต่างกันที่ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 226.76, df = 124, p = 0.000, RMSEA = 0.057, χ^2/df = 1.829 ซึ่งจะได้นำแบบจำลองในขั้นนี้เป็นฐานในการทดสอบในขั้นที่ 2

ขั้นที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาว่ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตใดบ้างที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม โดยมีขั้นย่อยดังนี้

2.1 ขั้นการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตในการวัดตัวแปรแฝงทุกตัวเท่ากันระหว่างกลุ่ม

ผลการทดสอบพบว่า ค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองในขั้นที่ 2.1 กับขั้นที่ 1 ที่ระดับองศาอิสระเท่ากับผลต่างขององศาอิสระของแบบจำลองทั้งสองมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 18.62$, $df_{diff} = 4$, $p = 0.001$) แสดงว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

2.2 ขั้นการทดสอบความแตกต่างกันของค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกค่าที่มีการทดสอบนัยสำคัญ

ผลการทดสอบพบว่า ค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองในการทดสอบความแตกต่างกันของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 4 ตัวแปรสังเกต กับขั้นที่ 1 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ตัวแปรสังเกต แสดงว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม จำนวน 1 ตัวแปรสังเกต โดยมีผลการวิเคราะห์ดังตาราง 31

ตาราง 31 สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตเฉพาะที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

เงื่อนไข	χ^2	df	p	RMSEA	χ^2/df	เงื่อนไขความไม่แปรเปลี่ยน		
						χ^2 (ผลต่าง)	df (ผลต่าง)	p
1. ค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกต การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่วัดตัวแปรแฝงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (MNG → BH)	241.18	125	0.000	0.060	1.929	14.42	1	0.000

จากตาราง 31 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตเฉพาะที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม พบว่า ขั้นการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกตการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่วัดตัวแปรแฝงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในแบบจำลองเท่ากับระหว่างกลุ่ม พบว่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้ กับขั้นที่ 1 มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 14.42$, $df_{diff} = 1$, $p = 0.000$) แสดงว่า น้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกตการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่วัดตัวแปรแฝงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

2.3 สรุปขั้นที่ 2 เป็นการวิเคราะห์โดยการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่ใช้วัดตัวแปรแฝงทุกตัวที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับระหว่างกลุ่ม ผลการวิเคราะห์พบว่าค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 230.72, $df = 127$, $p = 0.000$, $RMSEA = 0.056$, $\chi^2/df = 1.817$

ผลการทดสอบพบว่า ผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองทั้งสองไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 3.96$, $df_{diff} = 3$, $p = 0.266$) แสดงว่า แบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 มีความกลมกลืนไม่แตกต่างกับแบบจำลองขั้นที่ 1 ซึ่งจะได้ นำแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 นี้ ไปเป็นแบบจำลองฐานในการทดสอบความแตกต่างกันของค่าอิทธิพล

ขั้นที่ 3 เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาว่ามีค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลใดบ้างที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรสังเกตที่มีต่อตัวแปรผลทุกตัวเท่ากันระหว่างกลุ่ม

ผลการทดสอบพบว่า ค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองในขั้นที่ 3.1 กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 ที่ระดับองศาอิสระเท่ากับผลต่างขององศาอิสระของแบบจำลองทั้งสองมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 79.12$, $df_{diff} = 16$, $p = 0.000$) แสดงว่า มีค่าอิทธิพลอย่างน้อย 1 ตัวที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

3.2 ขั้นการทดสอบความแตกต่างกันของค่าอิทธิพล

ผลการทดสอบพบว่า ค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองในการทดสอบความแตกต่างกันของค่าอิทธิพล 16 ค่าอิทธิพล กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 7 ค่าอิทธิพล แสดงว่า มีค่าอิทธิพลที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม จำนวน 7 ค่าอิทธิพล โดยมีผลการวิเคราะห์ดังตาราง 32

ตาราง 32 สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าอิทธิพลเฉพาะที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

เงื่อนไข	χ^2	df	p	RMSEA	χ^2/df	เงื่อนไขความไม่แปรเปลี่ยน		
						χ^2 (ผลต่าง)	df (ผลต่าง)	p
1. ค่าอิทธิพลตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (AT → BH)	245.85	128	0.000	0.060	1.921	15.13	1	0.000
2. ค่าอิทธิพลตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (LS → AT)	238.21	128	0.000	0.058	1.861	7.49	1	0.006
3. ค่าอิทธิพลตัวแปรการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (MD → AT)	241.45	128	0.000	0.059	1.886	10.73	1	0.001
4. ค่าอิทธิพลตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (LS → RS)	235.82	128	0.000	0.057	1.842	5.10	1	0.024

ตาราง 32 (ต่อ)

เงื่อนไข	χ^2	df	p	RMSEA	χ^2/df	เงื่อนไขความไม่แปรเปลี่ยน		
						χ^2 (ผลต่าง)	df (ผลต่าง)	p
5. ค่าอิทธิพลตัวแปรการรับรู้ความสามารถ ของตนเองที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็น เหตุเป็นผล (EF → RS)	236.93	128	0.000	0.058	1.851	6.21	1	0.013
6. ค่าอิทธิพลตัวแปรการสนับสนุนทาง สังคมที่มีต่อตัวแปรการรับรู้ความสามารถ ของตนเอง (SS → EF)	234.87	128	0.000	0.057	1.835	4.15	1	0.042
7. ค่าอิทธิพลตัวแปรวุฒิภาวะทางจิตสังคม ที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (PS → RS)	262.46	128	0.000	0.064	2.050	31.74	1	0.000

จากตาราง 32 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลเฉพาะที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม พบว่า

1. ขั้นตอนการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 15.13$, $df_{diff} = 1$, $p = 0.000$) แสดงว่า ค่าอิทธิพลของตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

2. ขั้นตอนการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 7.49$, $df_{diff} = 1$, $p = 0.006$) แสดงว่า ค่าอิทธิพลของตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

3. ขั้นตอนการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 10.73$, $df_{diff} = 1$, $p = 0.001$) แสดงว่า ค่าอิทธิพลของตัวแปรการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

4. ขั้นตอนการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 5.10, df_{diff} = 1, p = 0.024$) แสดงว่า ค่าอิทธิพลของตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

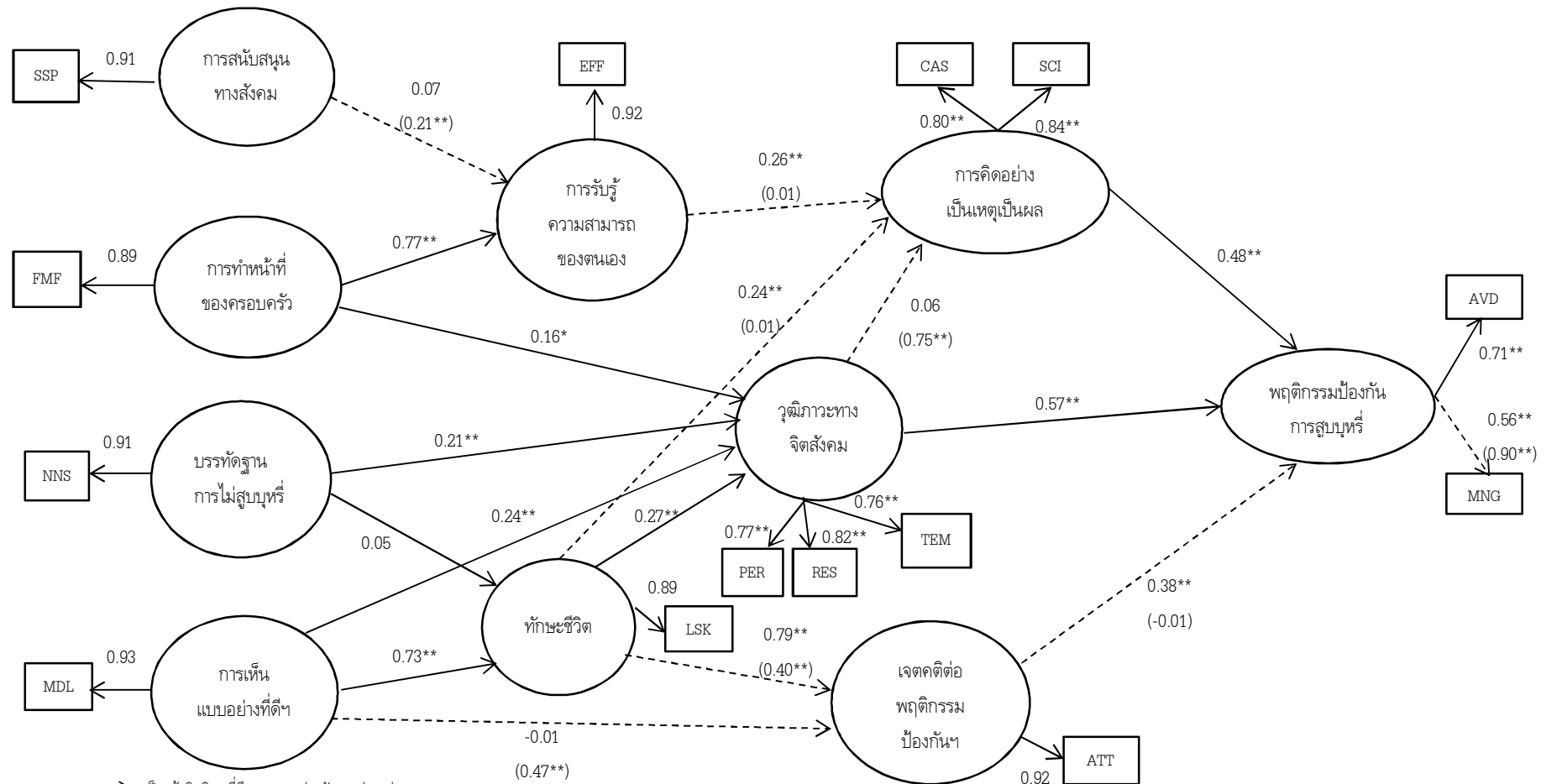
5. ขั้นตอนการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 6.21, df_{diff} = 1, p = 0.013$) แสดงว่า ค่าอิทธิพลของตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

6. ขั้นตอนการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 4.15, df_{diff} = 1, p = 0.042$) แสดงว่า ค่าอิทธิพลของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

7. ขั้นตอนการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรวุฒิภาวะทางจิตสังคมที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการทดสอบพิจารณาจากค่าผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองนี้กับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 31.74, df_{diff} = 1, p = 0.000$) แสดงว่า ค่าอิทธิพลของตัวแปรวุฒิภาวะทางจิตสังคมที่มีต่อตัวแปรการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

3.3 สรุปขั้นที่ 3 เป็นการวิเคราะห์โดยการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลทุกตัวที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเท่ากันระหว่างกลุ่ม

ผลการทดสอบพบว่า ผลต่างไค-สแควร์ระหว่างแบบจำลองทั้งสองไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2_{diff} = 7.86, df_{diff} = 9, p = 0.548$) แสดงว่า แบบจำลองสรุปขั้นที่ 3 มีความกลมกลืนไม่แตกต่างกับแบบจำลองสรุปขั้นที่ 2 จึงได้นำแบบจำลองสรุปขั้นที่ 3 เป็นแบบจำลองที่ใช้สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม แสดงค่าสัมประสิทธิ์คะแนนมาตรฐานตามภาพประกอบ 12

หมายเหตุ 1) ---> เป็นเส้นอิทธิพลที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม
 2) ค่าที่อยู่นอกวงเล็บ เป็นค่าสัมประสิทธิ์ของกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่; และค่าที่อยู่ในวงเล็บ เป็นค่าสัมประสิทธิ์ของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

ภาพประกอบ 12 ผลการประเมินค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่โดยแสดงเส้นที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

จากแบบจำลองตามภาพประกอบ 12 เป็นผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ โดยการกำหนดเงื่อนไขให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตและค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรผลทุกค่าที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญมีค่าเท่ากันระหว่างกลุ่ม ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองมีความกลมกลืนไม่แตกต่างกับแบบจำลองที่ไม่มีการกำหนดเงื่อนไขให้สัมประสิทธิ์ใดๆ เท่ากันระหว่างกลุ่ม จึงได้นำแบบจำลองนี้เป็นแบบจำลองที่ใช้สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่วัดตัวแปรแฝงและค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม

แบบจำลองได้กำหนดให้ทุกตัวแปรแฝงมีหน่วยการวัดเดียวกับตัวแปรสังเกตแรกของตัวแปรแฝงนั้น ดังนั้นตัวแปรสังเกตแรกจึงไม่มีการทดสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ดังนั้น ในการเปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตจึงเป็นการเปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตอื่นที่ไม่ได้ใช้หน่วยการวัดของตัวแปรแฝง จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม พบค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม จำนวน 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ดังนี้

1. ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่ใช้วัดตัวแปรแฝงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่พบว่าในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.56 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90 แสดงว่า กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่วัดตัวแปรแฝงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุ ยังพบว่า ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลโดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ทั้งนี้มีค่าอิทธิพลที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม 7 ค่าอิทธิพล ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นกลุ่มที่มีค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผล ซึ่งในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีจำนวน 4 ค่าอิทธิพลประกอบด้วย

1. ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรผลพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.38 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ -0.01 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มีค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรผลพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

3. ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุภูมิภาวะทางจิตสังคมที่มีต่อตัวแปรผลการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.06 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.75 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มีค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุภูมิภาวะทางจิตสังคมที่มีต่อตัวแปรผลการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ต่ำกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

สรุปผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2

จากสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ที่กำหนดว่า “แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน”

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่ใช้วัดตัวแปรแฝงและมีค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลแตกต่างกัน โดยเป็นลักษณะที่มีความแตกต่างกันบางส่วน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 เป็นบางส่วน

ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ นอกจากเปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่ใช้วัดตัวแปรแฝงและค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลลัพธ์แล้ว การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงของแบบจำลองถือเป็นขั้นตอนสำคัญ เพราะผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝง ทำให้ทราบว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงที่ศึกษาในการวิจัยแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อทำความเข้าใจบริบทของนักเรียนทั้งสองกลุ่มได้ชัดเจนขึ้น ดังตาราง 33

ตาราง 33 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

ตัวแปร	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝง		
	ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่	ไม่แตกต่างกัน	มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่
1. พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	-0.56**	-	-
2. การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล	-	-0.09	-
3. วุฒิภาวะทางจิตสังคม	-0.29**	-	-
4. เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่	-	-0.18	-
5. ทักษะชีวิต	-	-0.18	-
6. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	-	0.02	-
7. การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่	-0.68**	-	-
8. การทำหน้าที่ของครอบครัว	-0.23*	-	-
9. การสนับสนุนทางสังคม	-0.44**	-	-
10. บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่	-	-0.14	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากตาราง 33 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ซึ่งในการวิเคราะห์ได้กำหนดให้กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่เป็นกลุ่มฐาน และให้กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ ดังนั้น หากพบผลว่าตัวแปรแฝงมีค่าดัชนีเป็นลบ แสดงว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ แต่ถ้าหากพบผลว่าตัวแปรแฝงมีค่าดัชนีเป็นบวก แสดงว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงต่ำกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ตัวแปรแฝง ได้แก่ การทำหน้าที่ของครอบครัว และมีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ตัวแปรแฝง ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ วุฒิภาวะทางจิตสังคม การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ และการสนับสนุนทางสังคม

โดยทั้ง 5 ตัวแปรแฝง เป็นตัวแปรแฝงมีค่าดัชนีเป็นลบ แสดงว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ 5 ตัวแปรแฝง ประกอบด้วย ตัวแปรผล ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ตัวแปรปัจจัยการคิดพิจารณา ได้แก่ วุฒิภาวะทางจิตสังคม และตัวแปรปัจจัยระหว่างบุคคล ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัวและการสนับสนุนทางสังคม

สรุปผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 3

จากสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 ที่กำหนดว่า “ค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน”

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ พบว่า แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงแตกต่างกัน โดยเป็นลักษณะที่แตกต่างกันเพียงบางส่วน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 เป็นบางส่วน

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุระดับ

ในขั้นนี้ เป็นการนำแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ในระดับนักเรียนที่ผ่านการปรับแบบจำลองให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มาทำการสร้างแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับนักเรียนและระดับครู และทำการทดสอบตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ผลการวิเคราะห์จึงนำเสนอตาราง 34

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ยกระดับตัวแปรแฝง 3 ตัวแปร ได้แก่ วุฒิภาวะทางจิตสังคม (TPS) การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (TRS) และพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (TBH) ขึ้นมาจากคะแนนตัวแปรระดับบุคคล โดยตัวแปรแฝงเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบความสอดคล้องร่วมกันของคะแนนตัวแปรภายในกลุ่มก่อนที่จะนำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นคะแนนตัวแปรระดับครู เพราะตัวแปรแฝงเหล่านี้ยังคงเป็นตัวแปรระดับบุคคลมาโดยตลอด และในการตั้งสมมติฐานของการวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์ในการวิจัยครั้งนี้ยังคงให้ตัวแปรแฝงเหล่านี้เป็นตัวแปรระดับบุคคลอยู่เช่นเดิม ทั้งนี้ธรรมชาติของตัวแปรแฝงเหล่านี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของเฉิน แมททิว และบลิส (Chen; Mathieu; & Bliese. 2004) ที่ได้จำแนกประเภทตัวแปรระดับกลุ่มประเภทที่ว่าแบบ Summary Index Model หรือ Additive Aggregate Indices ซึ่งเป็นการวัดตัวแปรระดับกลุ่มที่ได้มาจากค่าเฉลี่ยของผลรวมคะแนนตัวแปรในระดับบุคคล การให้คำนิยามวิธีการวัดตัวแปรจึงเป็นการอธิบายถึงคุณลักษณะของกลุ่มด้วยการนิยามจากการรับรู้ในระดับบุคคล และไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นจากการรับรู้ประสบการณ์ต่างๆ ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มแต่อย่างใด ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการตรวจสอบความสอดคล้องร่วมกันของคะแนน

ตัวแปรภายในกลุ่มที่ได้กล่าวข้างต้น แต่สำหรับการวิเคราะห์แบบจำลองพหุระดับในทางปฏิบัตินั้น การวิเคราะห์เส้นอิทธิพลข้ามระดับจากตัวแปรระดับกลุ่มลงมายังตัวแปรระดับบุคคลตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ไม่สามารถทำได้โดยตรง แต่จะวิเคราะห์โดยพิจารณาจากอิทธิพลของตัวแปรระดับกลุ่มที่มีต่อความแปรปรวนที่เกิดขึ้นในระดับกลุ่มของตัวแปรระดับบุคคลนั้นๆ เป็นเพียงการกระทำเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ข้ามระดับของตัวแปรเท่านั้น ดังนั้น สัญลักณ์ "C" จึงเป็นการแสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรข้ามระดับ (Cross-level effects) ที่ประกอบได้ด้วยเส้นอิทธิพลระหว่างตัวแปรการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนและบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูกับตัวแปรแฝงระดับบุคคลที่ยกระดับไปเป็นตัวแปรระดับกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ที่มีการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรระดับครูที่ข้ามระดับมายังตัวแปรระดับนักเรียน

ตาราง 34 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพหุระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระดับนักเรียนและระดับครู

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ
χ^2	$P > 0.05$	$\chi^2 = 270.843, df = 98, p = 0.0000$
CFI	มากกว่า 0.90	0.893
TLI	มากกว่า 0.90	0.849
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.058

จากตาราง 34 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองสมมติฐาน ปรากฏว่าค่าดัชนีความกลมกลืน ได้แก่ ค่า CFI และ TLI ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยมองว่าแบบจำลองดังกล่าวยังไม่ได้ระบุความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นในระดับครูด้วย นั่นแสดงให้เห็นว่าหากในปรากฏการณ์จริงมีความสัมพันธ์ในระดับครูเกิดขึ้นก็จะทำให้แบบจำลองนั้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง จึงเป็นเหตุผลที่สนับสนุนความสำคัญของการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์พหุระดับ ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทดสอบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ทั้งในระดับนักเรียนและระดับครูไปพร้อมกัน โดยเริ่มจากการปรับรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่ พิจารณาจากดัชนีการปรับแบบจำลองควบคู่กับความเป็นไปได้ในทางทฤษฎีและสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างสมเหตุสมผล โดยผู้วิจัยได้ทำการตัดเส้นอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญ นั่นคือ ตัวแปรแฝงการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน (TP) ที่มีต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และตัวแปรแฝงบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู (TR) ที่มีผลต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (TRS) และวุฒิภาวะทางจิตสังคม (TPS) ทั้งนี้ เนื่องจากตัวแปรระดับครู การปฏิบัติของครูยังเป็นลักษณะที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูไปยังกลุ่มนักเรียน แต่ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ให้นักเรียนมีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและมีวุฒิภาวะทางจิตสังคมเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ได้

ผู้วิจัยได้เพิ่มเส้นอิทธิพลการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน (TP) ที่มีต่อบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู (TR) จากงานวิจัยของสุภาพร ธนะชานันท์ (2548) พบว่า มาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมสั่งสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของโวลด์และคณะ (Wold; et al. 2004) พบว่า นโยบายปลอดบุหรี่ในโรงเรียน ช่วยให้ครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีโดยไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียน นั่นคือ มีการจำกัดและบังคับใช้การไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นบทบาทหนึ่งของครูในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวนักเรียน และผู้วิจัยได้เพิ่มเส้นอิทธิพลบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียน จากงานวิจัยของบาจากา (Bagaka. 2011) พบว่า ครูที่มีความสามารถในการสอนคณิตศาสตร์ จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองในวิชาคณิตศาสตร์ นั่นคือ หากครูมีบทบาทในการสอนด้านใดด้านหนึ่ง ก็จะช่วยผลักดันให้นักเรียนเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านดังกล่าว จึงทำให้ต้องยกระดับตัวแปรแฝงการรับรู้ความสามารถของตนเอง (TEF) จากระดับนักเรียนขึ้นไปเป็นระดับครู

ทั้งนี้ ภายหลังจากการปรับแบบจำลองแล้ว พบว่าผลการทดสอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 35

ตาราง 35 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระดับนักเรียนและระดับครูหลังปรับแบบจำลอง

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าสถิติ
χ^2	$P > 0.05$	$\chi^2 = 219.121, df = 94, p = 0.0000$
CFI	มากกว่า 0.90	0.965
TLI	มากกว่า 0.90	0.949
RMSEA	น้อยกว่า 0.08	0.051

จากตาราง 35 ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับนักเรียนและระดับครู ปรากฏว่าส่วนใหญ่ดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ยกเว้นค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืนอื่นๆ ประกอบเพิ่มเติม ดังนั้นแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตาราง 36 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรระดับนักเรียนและระดับครู

Group	ตัวแปรผล	ตัวแปรสาเหตุ	Estimate	SE	Z	P-value	R ²
Within group	EF	SS	0.335	0.052	6.405**	0.000	-
		FF	0.713	0.043	16.768**	0.000	-
	Residual variance		0.217	0.053	4.088**	0.000	0.783
Within group	LS	MD	0.806	0.052	15.560**	0.000	-
	Residual variance		0.350	0.084	4.185**	0.000	0.650
Within group	AT	MD	0.293	0.124	2.359*	0.018	-
		LS	0.596	0.121	4.939**	0.000	-
	Residual variance		0.278	0.058	4.776**	0.000	0.722
Within group	PS	NS	0.285	0.065	4.402**	0.000	-
		MD	0.313	0.107	2.922**	0.003	-
		LS	0.293	0.095	3.093**	0.002	-
	Residual variance		0.498	0.073	6.848**	0.000	0.502
Within group	RS	EF	0.230	0.097	2.370*	0.018	-
		PS	0.411	0.117	3.525**	0.000	-
	Residual variance		0.685	0.085	8.091**	0.000	0.315
Within group	BH	RS	0.402	0.084	4.787**	0.000	-
		PS	0.517	0.102	5.084**	0.000	-
		AT	0.283	0.077	3.670**	0.000	-
	Residual variance		0.039	0.052	0.757	0.449	0.961
Between group	TR	TP	0.834	0.142	5.875**	0.000	-
		Residual variance		0.304	0.237	1.286	0.199
Between group	TEF	TR	0.443	0.120	3.700**	0.000	-
		Residual variance		0.803	0.106	7.555**	0.000
Between group	TPS	TP	-0.052	0.364	-0.144	0.886	-
		TR	-0.094	0.418	-0.224	0.823	-
	Residual variance		0.980	0.055	17.796**	0.000	0.020

ตาราง 36 (ต่อ)

Group	ตัวแปรผล	ตัวแปรสาเหตุ	Estimate	SE	Z	P-value	R ²
Between	TRS	TEF	0.382	0.129	2.974**	0.003	-
group	Residual variance		0.854	0.098	8.686**	0.000	0.146
Between	TBH	TPS	0.591	0.217	2.718**	0.007	-
group		TRS	0.493	0.123	4.016**	0.000	
	Residual variance		0.421	0.154	2.733**	0.006	0.579

*p < .05, **p < .01

จากตาราง 36 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานของตัวแปรระดับนักเรียนและระดับครูของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .834 บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .443 การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .382 การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .493 และ .591 ตามลำดับ นอกจากนี้ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนและบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูไม่มีอิทธิพลต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม โดยการวิเคราะห์แบบจำลองทุกระดับ พบปัญหาในการวิเคราะห์ เนื่องจากแบบจำลองสมมติฐานมีจำนวนค่าสัมประสิทธิ์ที่ต้องประมาณค่ามากกว่าจำนวนกลุ่ม ทำให้ส่งผลต่อการวิเคราะห์ Non-positive definite matrix จึงจำเป็นต้องแก้ปัญหาโดยการปรับแบบจำลองด้วยการลดจำนวนค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณค่า ผู้วิจัยจึงตัดเส้นสัมประสิทธิ์ที่ไม่มีนัยสำคัญในระดับนักเรียนออกไป ซึ่งได้แก่ เส้นอิทธิพลระหว่างทักษะชีวิตและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เส้นอิทธิพลระหว่างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่และทักษะชีวิต และเส้นอิทธิพลระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวและวุฒิภาวะทางจิตสังคม

ตาราง 37 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect: TE) ของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่แสดงด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐาน

อิทธิพล	เส้นทาง	Estimate	S.E.	Z
ปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (ระดับนักเรียน)				
Effect from MD to AT				
DE	MD → AT	0.293	0.124	2.359*
IE	MD → LS → AT	0.481	0.118	4.075**
TE	MD → AT	0.773	0.043	18.085**
ปัจจัยที่ส่งผลต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม (ระดับนักเรียน)				
Effect from NS to PS				
DE	NS → PS	0.285	0.065	4.402**
IE	-	-	-	-
TE	NS → PS	0.285	0.065	4.402**
ปัจจัยที่ส่งผลต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม (ระดับนักเรียน)				
Effect from MD to PS				
DE	MD → PS	0.313	0.107	2.922**
IE	MD → LS → PS	0.236	0.085	2.787**
TE	MD → PS	0.549	0.062	8.846**
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (ระดับนักเรียน)				
Effect from NS to RS				
DE	NS → RS	-	-	-
IE	NS → PS → RS	0.117	0.044	2.675**
TE	NS → RS	0.117	0.044	2.675**
Effect from MD to RS				
DE	MD → RS	-	-	-
IE	MD → PS → RS	0.128	0.055	2.326*
	MD → LS → PS → RS	0.097	0.047	2.069*
TE	MD → RS	0.225	0.070	3.219**

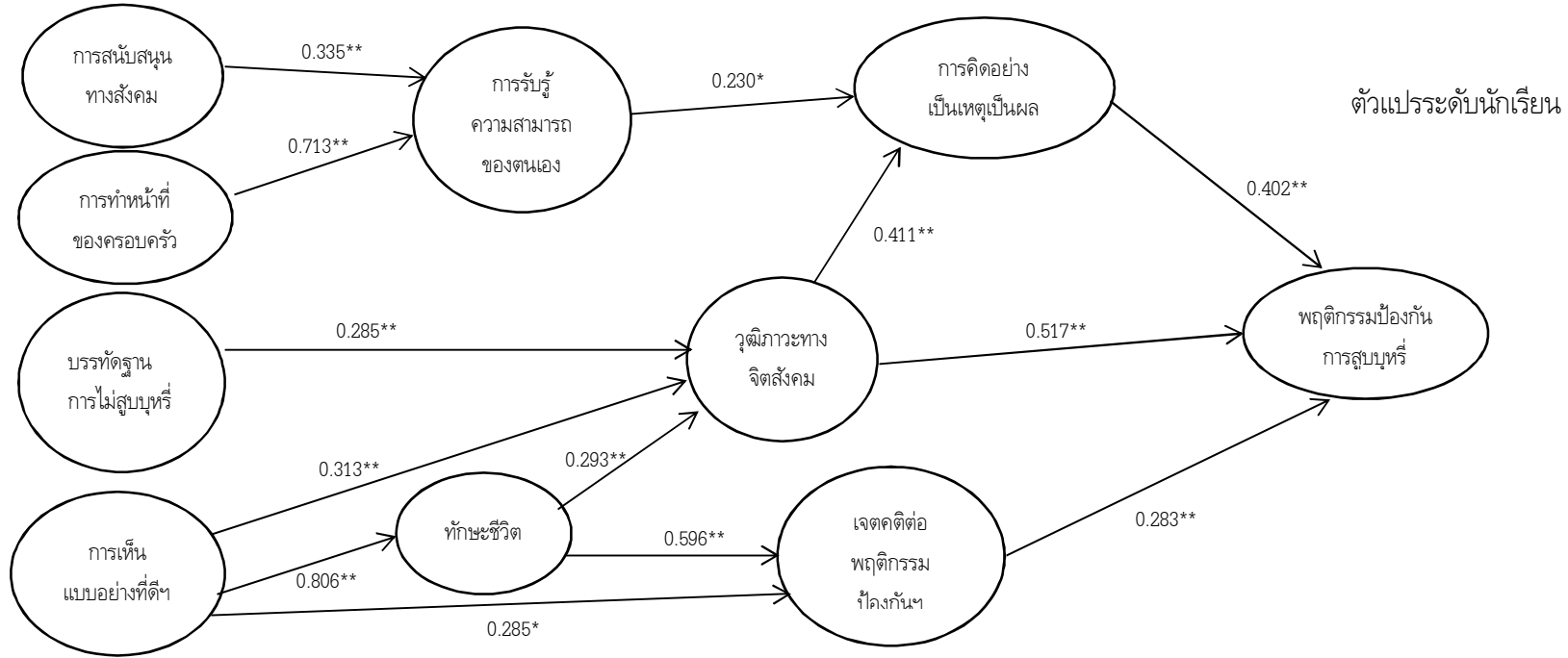
ตาราง 37 (ต่อ)

อิทธิพล	เส้นทาง	Estimate	S.E.	Z
Effect from FF to RS				
DE	FF → RS	-	-	-
IE	FF → EF → RS	0.164	0.071	2.323*
TE	FF → RS	0.164	0.071	2.323*
Effect from SS to RS				
DE	SS → RS	-	-	-
IE	SS → EF → RS	0.077	0.033	2.298*
TE	SS → RS	0.077	0.033	2.298*
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (ระดับนักเรียน)				
Effect from NS to BH				
DE	NS → BH	-	-	-
IE	NS → PS → BH	0.147	0.033	4.490**
	NS → PS → RS → BH	0.047	0.024	1.998*
TE	NS → BH	0.195	0.044	4.435**
Effect from MD to BH				
DE	MD → BH	-	-	-
IE	MD → PS → BH	0.162	0.067	2.407*
	MD → AT → BH	0.083	0.041	2.013*
	MD → PS → RS → BH	0.052	0.024	2.129*
	MD → LS → PS → BH	0.122	0.052	2.349*
	MD → LS → AT → BH	0.136	0.051	2.685**
	MD → LS → PS → RS → BH	0.039	0.021	1.871
TE	MD → BH	0.593	0.056	10.545**
Effect from FF to BH				
DE	FF → BH	-	-	-
IE	FF → EF → RS → BH	0.066	0.024	2.749**
TE	FF → BH	0.066	0.024	2.749**

ตาราง 37 (ต่อ)

อิทธิพล	เส้นทาง	Estimate	S.E.	Z
Effect from SS to BH				
DE	SS → BH	-	-	-
IE	SS → EF → RS → BH	0.031	0.012	2.556*
TE	SS → BH	0.031	0.012	2.556*
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (ระดับครัว)				
Effect from TP to TBH				
DE	TP → TBH	-	-	-
IE	TP → TPS → TBH	-0.031	0.212	-0.146
	TP → TR → TPS → TBH	-0.046	0.218	-0.212
	TP → TR → TEF → TRS → TBH	0.070	0.031	2.254*
TE	TP → TBH	-0.007	0.188	-0.062

*p < .05, **p < .01

*p < .05, **p < .01

ภาพประกอบ 13 สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูญบุหรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับนักเรียนและระดับครู

ในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านทักษะชีวิต และวุฒิภาวะทางจิตสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .122 และการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านทักษะชีวิตและเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .136

10) การทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเองและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .066

11) การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเองและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .031

12) การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมข้ามระดับอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู การรับรู้ความสามารถของตนเองและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ .070

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จึงชี้ให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากมีค่าอิทธิพลโดยรวม (Total effect) มากที่สุด (TE = 0.593) นอกจากนี้รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคมก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากมีค่าอิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) มากที่สุด (IE = 0.162)

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสตูล: การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์พหุระดับ” ซึ่งได้ดำเนินการออกแบบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณหลายวิธี (Multimethod quantitative study) (Saunders; Lewis; & Thornhill. 2012) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และสังเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน
2. เพื่อเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ต่างกัน
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็น เป็นรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือปริญญาโทและปริญญาเอก เป็นรายงานการวิจัยที่มีอยู่ในห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาที่มีรายงานการวิจัยอย่างกว้างขวาง และเป็นรายงานการวิจัย จากฐานข้อมูลนานาชาติที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้การรับรอง รวมทั้งเป็นรายงานการวิจัยที่มีอยู่ในเอกสารการประชุมที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ ที่ศึกษาในประเด็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในวัตถุประสงค์ที่ 2-3 โดยในวัตถุประสงค์ที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบแบบจำลองระหว่างกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2560 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดสตูล และไม่เคยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มาก่อน สามารถแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 334 คน กับกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 182 คน และในวัตถุประสงค์ที่ 3 เป็นการวิเคราะห์พหุระดับ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและไม่เคยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มาก่อน จำนวน 516 คน และครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 58 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยเบื้องต้นที่สืบค้นได้ ใช้บันทึกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่สืบค้นได้ แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยที่เข้าเกณฑ์คัดเข้า-คัดออก ใช้บันทึกงานวิจัยที่ผ่านตามเกณฑ์คัดเข้า-คัดออก แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ใช้ประเมินคุณภาพงานวิจัยประเภทต่างๆ และแบบสกัดข้อมูล ใช้สกัดข้อมูลที่สำคัญของงานวิจัยที่ผ่านการประเมินคุณภาพงานวิจัยแล้ว

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบสอบถามฉบับสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น 11 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2-11 เป็นแบบวัดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ แบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล แบบวัดวุฒิภาวะทางจิตสังคม แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ แบบวัดทักษะชีวิต แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง แบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ แบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม และแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ และ 2) แบบสอบถามฉบับสำหรับครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2-3 เป็นแบบวัดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย แบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู โดยแบบวัดในการวิจัยครั้งนี้มีค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.765 ถึง 0.945

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

การวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ งานวิจัยที่สืบค้นได้และผ่านการประเมินคุณภาพงานวิจัย โดยงานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เมตา (Meta-Analysis) และงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic Synthesis)

การวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) สำหรับการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัดตัวแปรแฝง (Invariance Analysis) และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝง (Latent Mean Difference) ด้วยโปรแกรม LISREL และสำหรับการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 3 ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุระดับ (Multilevel Structural Equation Modeling: MSEM) ตามแนวทางการวิเคราะห์ของมิวเธิน (Muthén. 1994) ด้วยโปรแกรม Mplus

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

ผู้วิจัยขอเสนอการสรุปผลการวิจัยระยะที่ 1 ตามผลการวิจัยที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

1. การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นด้วยการสืบค้นข้อมูลงานวิจัยทั้งงานวิจัยของประเทศไทยและต่างประเทศ ทำให้ได้งานวิจัย จำนวน 810 เรื่อง จากนั้น จึงคัดเลือกงานวิจัยที่เป็นบทความที่เข้าถึงฉบับเต็มผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไม่ได้และงานวิจัยที่มีความซ้ำซ้อนในหลายๆ ฐานข้อมูล จึงทำให้เหลืองานวิจัย จำนวน 279 เรื่อง ต่อมา เข้าสู่เกณฑ์การคัดเข้า-คัดออก (Inclusion-Exclusion Criteria) ตามเกณฑ์ PICO และ PICo ทำให้ได้งานวิจัย จำนวน 23 เรื่อง และได้นำงานวิจัยทั้ง 23 เรื่องเข้าสู่การประเมินคุณภาพงานวิจัย (Quality appraisal) โดยใช้เกณฑ์การตรวจประเมินคุณภาพงานวิจัยของสถาบันโจแอนนาบริกส์ (Joanna Brigg Institute) และผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์งานวิจัยที่มีคุณภาพสูงจะต้องได้คะแนนมากกว่า 80% จึงทำให้ต้องคัดงานวิจัยที่ไม่ผ่านเกณฑ์คะแนน 80% ออก จำนวน 7 เรื่อง โดยเหลืองานวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 16 เรื่อง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง จำนวน 10 เรื่อง การวิจัยเชิงทดลอง จำนวน 1 เรื่อง การวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 1 เรื่อง การวิจัยเชิงประเมิน จำนวน 1 เรื่อง การวิจัยภาคตัดขวาง จำนวน 1 เรื่อง และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 เรื่อง

2. การวิเคราะห์เมตา นำเสนอตามสมมติฐานที่ 1 “ขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน มีค่าแตกต่างจากศูนย์”

เนื่องจากตัวแปรตามที่ศึกษาแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ ผลการวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลของงานวิจัยจำแนกตามกลุ่มพฤติกรรม พบว่า

2.1 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มีค่าขนาดอิทธิพล จำนวน 9 ค่า โดยโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการเรียนรู้มีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุด ($d = 1.505$) รองลงมาคือ การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง ($d = 1.500$) ส่วนโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมมีค่าขนาดอิทธิพลต่ำสุด ($d = 0.426$)

2.2 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ มีค่าขนาดอิทธิพล จำนวน 8 ค่า โดยโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนมีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุด ($d = 0.966$) รองลงมาคือทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ($d = 0.931$) ส่วนทักษะแก้ปัญหา มีค่าขนาดอิทธิพลต่ำสุด ($d = 0.460$)

2.3 ค่าขนาดอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ มีค่าขนาดอิทธิพล จำนวน 5 ค่า โดยโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุด ($d = 0.708$) รองลงมาคือ โปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับการชี้แนะนโยบายเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ ($d = 0.501$) ส่วนโปรแกรมทักษะชีวิตร่วมกับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง มีค่าขนาดอิทธิพลต่ำสุด ($d = 0.129$)

2.4 ค่าขนาดอิทธิพลที่ได้ตั้งกล่าวไม่มีความเป็นเอกพันธ์ (Heterogeneity) นั่นคือ งานวิจัยแต่ละเรื่องที่น่ามาทบทวนมีลักษณะแตกต่างกัน สามารถนำมาทำการวิเคราะห์เพื่อรวมผลของการวิจัยได้ โดยใช้รูปแบบอิทธิพลเชิงสุ่ม (Random-effect model) พบว่า 1) ค่าขนาดอิทธิพลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เท่ากับ 0.912 (95% CI: 0.614-1.230) 2) ค่าขนาดอิทธิพลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ เท่ากับ 0.652 (95% CI: 0.568-0.735) 3) ค่าขนาดอิทธิพลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ เท่ากับ 0.451 (95% CI: 0.266-0.637) ซึ่งค่าขนาดอิทธิพลรวมทั้งสาม พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.5 อคติจากการตีพิมพ์ (Publication bias) โดยพิจารณาจากกราฟฟรุปรวย (Funnel plot) เป็นการตรวจสอบว่า เมื่อเกิดขึ้นจากงานวิจัยที่ตีพิมพ์หรือไม่ ดูจากการสมมาตรของกราฟ โดยใช้วิธีการของเบกก์ (Begg; & Mazumdar. 1994) พบว่า ค่า Kendall's Tau เท่ากับ 0.000-0.500 ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ากราฟฟรุปรวย (Funnel plot) มีลักษณะที่มีความสมมาตร (Symmetry) นั่นคือ ไม่พบอคติที่เกิดขึ้นจากการตีพิมพ์ จึงทำให้ผลการวิเคราะห์เมตาในครั้งนี้มีความเหมาะสม

2.6 จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เมตา ทำให้ได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะชีวิต การรับรู้ความสามารถของตนเอง การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การสนับสนุนทางสังคม และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

3. การสังเคราะห์แก่นเรื่อง โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนในการสังเคราะห์แก่นเรื่องของโธมัสและฮาร์เดน (Thomas; & Harden. 2008) พบว่า แก่นเรื่องที่สร้างขึ้นใหม่ มีจำนวน 4 แก่นเรื่อง ได้แก่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ และการทำหน้าที่ของครอบครัว

4. ผลการบูรณาการการสังเคราะห์ข้อมูล ทำให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนที่นำไปสู่การวิจัยระยะที่ 2 แบ่งเป็น 3 กลุ่มปัจจัยหลัก 1) ปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ทักษะชีวิต การรับรู้ความสามารถของตนเอง 2) ปัจจัยระหว่างบุคคล ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู และ 3) ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน นอกจากนี้ ยังค้นพบปัจจัยการคิดพิจารณาเพิ่มเติม ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2

ผู้วิจัยขอเสนอการสรุปผลการวิจัยระยะที่ 2 ตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2-4 ดังนี้

1. สรุปผลของสมมติฐานการวิจัยที่ 2 “แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน”

จากสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเท่าเทียมกันของแบบจำลองโครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 334 คน และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 182 คน โดยขั้นที่ 1 เป็นการกำหนดให้แบบจำลองของทั้งสองกลุ่มมีรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรเหมือนกัน โดยไม่มีการกำหนดเงื่อนไขให้แบบจำลองของทั้งสองกลุ่มมีความเท่ากัน พบว่า ดัชนีความกลมกลืนเกือบทุกดัชนีบ่งบอกว่า แบบจำลองในขั้นตอนนี้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลองของทั้งสองกลุ่มเหมือนกัน แต่อาจแตกต่างกันที่ขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่ใช้วัดตัวแปรแฝง และเปรียบเทียบค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผล ดังนี้

- ผลการเปรียบเทียบน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตทุกตัวในแบบจำลองระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ยกเว้นค่าน้ำหนักองค์ประกอบของ 1 ตัวแปรสังเกตที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1) น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่วัดตัวแปรแฝง พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พบว่า ในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.56 และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90

- ผลการเปรียบเทียบค่าอิทธิพลทุกตัวในแบบจำลองระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ พบว่า มีค่าอิทธิพลที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม 7 ค่าอิทธิพล ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผล ซึ่งในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 4 ค่าอิทธิพล ประกอบด้วย

1) ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุเจตคติต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรผล พฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.38 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ -0.01

2) ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุทักษะชีวิตที่มีต่อตัวแปรผลการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.24 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.01

3) ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อตัวแปรผลการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.26 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.01

4) ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่กษะชีวิตที่มีต่อตัวแปรผลเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.79 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.40

กลุ่มที่สอง เป็นค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผล ซึ่งในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลต่ำกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จำนวน 3 ค่าอิทธิพล ประกอบด้วย

1) ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อตัวแปรผลเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ -0.01 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.47

2) ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อตัวแปรผลการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.07 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.21

3) ค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุวุฒิภาวะทางจิตสังคมที่มีต่อตัวแปรผลการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งพบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.06 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.75

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ พบว่า มีค่านำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตที่ใช้วัดตัวแปรแฝงและมีค่าอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่มีต่อตัวแปรผลแตกต่างกัน โดยเป็นลักษณะที่มีความแตกต่างกันบางส่วน

2. สรุปผลของสมมติฐานการวิจัยที่ 3 “ค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน”

จากสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ตัวแปรแฝง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ตัวแปรแฝง โดยทั้ง 5 ตัวแปรแฝง เป็นตัวแปรแฝงมีค่าดัชนีเป็นลบ แสดงว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ 5 ตัวแปรแฝง ประกอบด้วย ตัวแปรผล ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ตัวแปรปัจจัยการคิดพิจารณา ได้แก่ วุฒิภาวะทางจิตสังคม และตัวแปรปัจจัยระหว่างบุคคล ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัวและการสนับสนุนทางสังคม

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ พบว่า มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงแตกต่างกัน โดยเป็นลักษณะที่แตกต่างกันเพียงบางส่วน

3. สรุปผลของสมมติฐานการวิจัยที่ 4 “แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์”

จากสมมติฐานการวิจัยที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับนักเรียนและระดับครู ส่วนใหญ่ดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้ทำการปรับเส้นความสัมพันธ์ใหม่ จึงทำให้ได้ผลการวิจัยซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

1) การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านทักษะชีวิต และการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

2) บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม

3) การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม ผ่านทักษะชีวิต และการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อวุฒิภาวะทางจิตสังคม

4) บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคม

5) การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคม และการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ผ่านทักษะชีวิตและวุฒิภาวะทางจิตสังคม

6) การทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเอง

7) การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเอง

8) บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคม และบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคมและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

9) การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคม การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคมและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านทักษะชีวิตและวุฒิภาวะทางจิตสังคม และการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านทักษะชีวิตและเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

10) การทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเองและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

11) การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเองและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

12) การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีอิทธิพลทางอ้อมข้ามระดับต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผ่านบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู การรับรู้ความสามารถของตนเองและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1

ในการอภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1 สามารถแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้มีการสืบค้นจำนวนมากถึง 810 เรื่อง แต่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic review) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการจัดการปริมาณข้อมูลจำนวนมาก ด้วยการค้นหา ประเมิน และสังเคราะห์เพื่อแยกข้อมูลที่ไม่สำคัญหรือด้อยคุณภาพออกไป (Mulrow, 1994) จึงทำให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพสูงและมีความน่าเชื่อถือจำนวนทั้งสิ้น 16 เรื่อง โดยเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ซึ่งการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบดังกล่าว นั้นมีความแตกต่างจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ไม่ใช้การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการสังเคราะห์งานวิจัย โดยปกติแล้วจะนำงานวิจัยที่สืบค้นเกี่ยวกับประเด็นนั้นทั้งหมดมาทำการสังเคราะห์ ตัวอย่างเช่นงานวิจัยที่ทดลองอาจจะมีหรือไม่มีกลุ่มควบคุม สถิติที่ใช้ อาจจะไม่มีความเหมาะสม หรืองานวิจัยเชิงคุณภาพ อาจจะไม่มีความสอดคล้องกันระหว่างระเบียบวิธีวิจัยกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงงานวิจัยที่มีคุณภาพต่ำกว่า หากงานวิจัยที่ด้อยคุณภาพมาทำการสังเคราะห์สรุปรวมงานวิจัย อาจมีการตีความผลการวิจัยที่ผิดพลาดได้ (Garbage in, garbage out) ดังนั้น ในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจึงควรมีการคัดงานวิจัยที่มีคุณภาพด้อยหรือไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานวิจัยออกให้ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิด

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของแกรนท์และบูธ (Grant; & Booth. 2009) ที่กล่าวว่า การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบให้ความสำคัญกับการรวบรวมงานวิจัย การจัดงานวิจัยที่ด้อยคุณภาพ และการสรุปผลที่ดีที่สุดที่มีอยู่

ทั้งนี้ ขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้คำตอบสำหรับการศึกษานี้ ได้ดำเนินการโดยนักวิจัยอย่างน้อย จำนวน 2 คน ทำหน้าที่คัดเลือกงานวิจัยอย่างเป็นอิสระต่อกัน กรณีเกิดความขัดแย้งกันหรือเห็นไม่สอดคล้องกัน ได้มีการปรึกษากับผู้ที่มีความรู้เรื่องวิจัยและมีประสบการณ์ในด้านระเบียบวิธีวิจัยอีกท่านหนึ่ง เพื่อหาข้อสรุปว่างานวิจัยนั้นผ่านเกณฑ์คัดเข้า-คัดออกหรือไม่ และผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยหรือไม่ ซึ่งหลักฐานจากการวิจัยดังกล่าวนี้จึงมีความน่าเชื่อถือ เป็นการขจัดอคติจากการเลือกงานวิจัย (Selection bias) นั่นคือ งานวิจัยที่เลือกเข้ามาหรือประเมินผ่านเกณฑ์ไม่ได้มาจากผู้วิจัยเป็นคนเลือกเพียงคนเดียว แต่ต้องมีการประเมินว่ามีความเห็นร่วมกัน (Consensus) ในการคัดเลือกงานวิจัยนั้นๆ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ พิจารณาได้จากค่าความเชื่อมั่นแบบ Inter-rater เท่ากับ .78 ถึง .84 พบว่ามีความเชื่อมั่นสูง ประเมินก็ครั้งก็ได้คำตอบในลักษณะเดียวกัน นอกจากนี้ ได้นำงานวิจัยทั้งที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว (Published studies) และงานวิจัยที่ไม่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ (Unpublished studies) เนื่องจากโดยปกติแล้ว บรรณาธิการบทความมักจะเลือกตีพิมพ์เผยแพร่งานวิจัยที่พบผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมากกว่างานวิจัยที่ไม่พบความแตกต่าง นั่นคือ เกิดอคติจากการตีพิมพ์ (Publication bias) ซึ่งผู้วิจัยได้ทดสอบอคติจากการตีพิมพ์ด้วยการทดสอบทางสถิติ พบว่าไม่มีอคติที่เกิดขึ้นจากการตีพิมพ์ ดังนั้น งานวิจัยที่คัดเลือกเข้ามา 16 เรื่อง จึงถือว่าเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีคุณภาพสูง และไม่มีอคติจากการเลือกงานวิจัย

งานวิจัยที่เข้าเกณฑ์เป็นงานวิจัยที่มีแบบแผนการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยเน้นแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองเป็นหลัก จากข้อค้นพบดังกล่าวทำให้ทราบถึงแนวโน้มของงานวิจัยว่าส่วนใหญ่เป็นแบบแผนการวิจัยที่มีการค้นหาหรือยืนยันคำตอบที่มีอยู่แล้วเท่านั้น ดังนั้นอาจจะไม่ต้องการความรู้ใหม่เท่าที่ควร และสะท้อนให้เห็นถึงการทำวิจัยซ้ำๆ ขาดการต่อยอดการวิจัย ขาดการขยายผลการวิจัยไปสู่กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของโธมัส แมคเลลแลน และเพอร์เรรา (Thomas; McLellan; & Perera. 2015) และการศึกษาของนิชิโอและคณะ (Nishio; et al. 2018) ที่สังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษาเป็นแบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง แสดงให้เห็นถึงความอึดตัวของงานวิจัยของกลุ่มเยาวชนในด้านนี้ และในการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่เยาวชนควรได้รับการป้องกัน เป็นการยังยั้งอย่างมีสติในการปฏิเสธตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการสูบบุหรี่ ซึ่งการป้องกันการสูบบุหรี่ในที่นี้ เป็นการป้องกันระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) เป็นลักษณะของการป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ เป็นการป้องกันนักสูบหน้าใหม่ เป็นการมุ่งเน้นที่ตัวเยาวชนเอง ว่าเยาวชนจะไม่นำพาตนเองไปยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่ รวมทั้งมีการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาลิงเสฟติด ด้วยรูปแบบจิตวิทยา-สังคม (The psycho-social model) ของนาวลิส (สุภาพร ณะชานันท์. 2548; อ้างอิงจาก Nowlis. 1997) เป็นรูปแบบที่เน้นตัวบุคคล มีการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีส่วน

ช่วยในการส่งเสริมไม่ให้เยาวชนต้องหันไปพึ่งพาสีงเสพติด ดังนั้น การจัดทำโปรแกรมต่างๆ ด้วยการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่จึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะการจัดกระทำด้วยวิธีต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับกลุ่มเยาวชนในการพัฒนาเสริมสร้างเยาวชนให้มีการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันตนเองจากสูบบุหรี่

ในขณะเดียวกัน งานวิจัยที่เข้าเกณฑ์ เริ่มมีการทำวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพขึ้นมาบ้าง สะท้อนให้เห็นว่าความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ซึ่งเป็นแบบแผนการวิจัยที่มีการค้นหาสิ่งใหม่จากบริบทนั้นๆ นั่นคือ เป็นงานวิจัยที่ที่ความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการใช้วิธีค้นหาข้อสรุปข้อความจริงด้วยตรรกะแบบอุปนัย (Induction) คือ เริ่มต้นการสร้างความรู้ด้วยการสังเกต รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ปรากฏการณ์ต่างๆ ตามที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นมาก่อนแล้ว จนเพียงพอ และวิเคราะห์ผลสรุปมาเป็นข้อสรุปทั่วไป/สมมติฐาน หรือทฤษฎีที่นำไปใช้กับเรื่องอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจำนวนมาก อันเป็นแนวทางในการสร้างความรู้ (อมาวสี อัมพันศิริรัตน์. 2557) ซึ่งงานวิจัยที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการค้นหาเงื่อนไขหรือสาเหตุว่าเพราะเหตุใดนักเรียนจึงสามารถป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้ ด้วยการค้นหาความจริงทั้งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ เพื่อสร้างเป็นข้อสรุปขึ้นมาใหม่ ดังนั้น งานวิจัยดังกล่าวจึงทำให้ต้องรู้ความรู้อื่นๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผลการวิจัยครั้งนี้จึงน่าจะมีประโยชน์ต่อการวางแผนสนับสนุนแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป ทำให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนในบริบทในปัจจุบันที่มีความเป็นพลวัตเป็นอย่างมาก

2. การสังเคราะห์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ผู้วิจัยได้หยิบยกประเด็นข้อค้นพบที่สำคัญในแต่ละส่วนมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อสังเกตให้กับผู้ที่สนใจศึกษาและทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์เมต้า จากผลการศึกษาค่าขนาดอิทธิพลตามปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน พบว่า โปรแกรมจัดกระทำที่มีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุด นั่นคือ โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ โดยมีค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ 1.505 สะท้อนให้เห็นว่าตัวแปรจัดกระทำที่นำมาศึกษาในงานวิจัยเชิงทดลองเป็นตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากโปรแกรมทดลองหรือชุดฝึกอบรมต่าง ๆ เป็นตัวแปรอิสระที่มีการจัดกระทำที่มุ่งให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม นำไปสู่การทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จากงานวิจัยของดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura. 1986) นั่นคือ การทำให้เด็กได้เห็นแบบอย่างที่ดีถึงวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นสิ่งที่จะทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดการเรียนรู้และมีการพัฒนาเกี่ยวกับทักษะชีวิตในด้านการตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการปฏิเสธ ซึ่งทักษะชีวิตเปรียบเสมือนตัวเชื่อมโยงความรู้ เจตคติและค่านิยมของบุคคล กับความสามารถทางจิตสังคม แม้ว่าจะมีความรู้เพียงอย่างเดียว บางครั้งก็ยังไม่เพียงพอ ดังนั้น ทักษะชีวิตต้องได้รับมาจากการฝึกฝนความสามารถขั้นพื้นฐานในการเผชิญปัญหาและสิ่งท้าทายต่าง ๆ

สามารถปรับตัวและเลือกทางเดินชีวิตได้อย่างเหมาะสม หากบุคคลมีทักษะชีวิตแล้ว โอกาสในการเกิดความสามารถทางจิตสังคมก็จะเร็วยิ่งขึ้น ทักษะชีวิตจึงเป็นตัวกระตุ้นหรือแรงจูงใจที่จะเผชิญปัญหา ปรับตัว และจัดการสิ่งท้าทายรอบตัว เพื่อให้เกิดพฤติกรรมในเชิงบวก (WHO. 1993: 4) เช่น การพบเจอกับสถานการณ์กลุ่มเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ สามารถเกิด พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา พบว่าการฝึกฝนทักษะชีวิตให้กับเด็กวัยรุ่น จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ (Botvin; Eng; & Williams. 1980; Botvin; & Kantor. 2000) ส่วนตัวแปรที่มีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุด นั่นคือ การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง ครู และเพื่อน สะท้อนให้เห็นว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรทางสังคมที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ บุคคลที่มีนัยสำคัญต่อกลุ่มวัยรุ่น ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู และกลุ่มเพื่อน จะเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเสริมแรงเพื่อให้วัยรุ่นสามารถหลีกเลี่ยงหรือป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้ โดยกลุ่มเหล่านี้ อาจมีการสนับสนุนทั้งทางด้านอารมณ์ความรู้สึก เช่น การให้กำลังใจเมื่อสามารถปฏิเสธการสูบบุหรี่จากผู้อื่นได้ การได้รับคำชมเชยเมื่อบอกหรือสัญญาว่าจะไม่สูบบุหรี่ ด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การยกตัวอย่างโทษของบุหรี่ การได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยทำให้วัยรุ่นลดความเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่ลง รู้สึกอบอุ่น มีกำลังใจ มีความมั่นใจในการป้องกันการสูบบุหรี่ของตนเอง รวมทั้งก่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้มากขึ้นด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรรัตน์ อิมวัฒน์กุล (2552) ที่ศึกษาโปรแกรมทักษะชีวิต โดยนำการสนับสนุนทางสังคมร่วมด้วย ทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้มากขึ้น โดยข้อค้นพบทั้งโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตและการสนับสนุนทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของวรรณชนก จันทชุม (2549ข) ที่สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่และการดื่มสุราโดยการวิเคราะห์เมตา พบว่า วิธีการต่างๆ ที่จัดกระทำให้มีขนาดอิทธิพลต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ ส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ การฝึกทักษะชีวิต ทั้งยังมีการจัดกระทำที่นำปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมด้วย

2.2 ผลการสังเคราะห์แก่นเรื่อง ข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพล้วนศึกษาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ทำให้ได้แก่นเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ และการทำหน้าที่ของครอบครัว จะเห็นได้ว่าแก่นเรื่องดังกล่าวทั้งหมดให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของเด็กวัยรุ่น เนื่องจากแก่นเรื่องดังกล่าว ได้มาจากวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยงานวิจัยเชิงคุณภาพที่สืบค้นได้เป็นงานวิจัยที่เน้นศึกษาทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทสภาพแวดล้อมที่มีต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ของเยาวชน จึงทำให้ได้ปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ โรงเรียน สื่อ ชุมชน และครอบครัว เป็นตัวแทนที่สำคัญในการช่วยให้เด็กเรียนหล່หลอมให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณชนก จันทชุม (2549ก) ศึกษาทฤษฎีที่สำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยนำครอบครัว โรงเรียน รวมทั้งชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน มีโครงการที่มุ่งพัฒนาปัจจัยภายนอกของนักเรียน เป็นการเฝ้าระวังสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่อาจเอื้อหรือสนับสนุนให้นักเรียนสูบบุหรี่ ทั้งสภาพแวดล้อมที่บ้าน โรงเรียน และชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ ซึ่งการดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่ง

ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมหรือบริบทของชุมชน และปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะโครงสร้างของชุมชน ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน ความพร้อมและความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน สัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ตลอดจนความเข้มแข็งของผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น โดยปัจจัยภายนอกเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนเกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

2.3 ผลการบูรณาการการสังเคราะห์ข้อมูล ใช้กรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น ซึ่งมีความเป็นพฤติกรรมศาสตร์ โดยได้อธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล และปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของการเกิดกระบวนการคิดพิจารณาที่เหมาะสม นำไปสู่การแสดงพฤติกรรม ดังนั้น จึงได้อธิบายข้อค้นพบที่อธิบายพฤติกรรมมนุษย์ตามกรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น ที่ได้บูรณาการแนวคิดทฤษฎีระบบนิเวศน์ (Ecological systems theory) ของบรอนเฟนเรนเนอร์ (Bronfenbrenner. 1979; 1994) มีแนวคิดที่ว่า โครงสร้างหรือบริบทของสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบและลักษณะพัฒนาการของมนุษย์ นั่นคือ บุคคลจะเกิดขึ้นได้อันเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือ สิ่งแวดล้อมเป็นบริบททางด้านพัฒนาการของบุคคลพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้น ดังนั้น พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นจากปัจจัยที่สำคัญ 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในตัวบุคคลเป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลที่ทำให้เกิดพฤติกรรม 2) ปัจจัยระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยที่อยู่ใกล้ตัวบุคคลมากที่สุด มีปฏิสัมพันธ์กับตัวบุคคลมากที่สุด และ 3) ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่อยู่ไกลตัวออกไปแต่มีปฏิสัมพันธ์กับตัวบุคคล เข้ามาเป็นตัวกำหนดให้บุคคลในการแสดงพฤติกรรมหนึ่งๆ ดังนั้น พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของกลุ่มเยาวชนจะสามารถเกิดขึ้นให้เป็นที่ประจักษ์ได้ ย่อมเกิดมาจากสาเหตุสำคัญหลัก 3 ปัจจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ปัจจัยภายในบุคคล

1) ทักษะชีวิต จากผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า ทักษะชีวิต เป็นตัวแปรทางจิตที่ส่วนใหญ่มีการจัดกระทำเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งการจัดกระทำทักษะชีวิตดังกล่าว พบว่ามีค่าขนาดอิทธิพลสูงมาก จากผลการวิจัย พบว่าการฝึกฝนทักษะชีวิตเป็นวิธีการหนึ่งที่มีประสิทธิผลในการป้องกันการสูบบุหรี่ แอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติดอื่นๆ (Botvin; et al. 1992; Botvin; & Kantor. 2000; Griffin; et al. 2003; Seal. 2006) กลุ่มวัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระอยากจะทำอะไรด้วยตัวของตัวเองมากขึ้น มีความอยากรู้อยากเห็นอยากรลอง มีความต้องการการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน มีความตื่นตัวต้องการหาประสบการณ์แปลกใหม่ ซึ่งบุหรี่ถือเป็นสิ่งแปลกใหม่ในกลุ่มวัยรุ่น โดยมองว่าคนที่สูบบุหรี่มีความเท่ มีความมั่นใจ และบุหรี่เป็นสิ่งที่ช่วยวนให้อายกรู้อยากรอง อีกทั้งบุหรี่ยังเป็นสิ่งสำคัญในการชวนเข้าร่วมกลุ่มจากเพื่อนรุ่นเดียวกัน แม้กระทั่งจากรุ่นพี่ ซึ่งการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ช่วยให้พฤติกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง (Kelly; & Barker. 2016) เช่นเดียวกับองค์การอนามัยโลก (WHO. 1994) กล่าวว่า ความรู้ เจตคติ ค่านิยม เป็นส่วนสำคัญในการป้องกันการพฤติกรรม แม้สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เราต้องการ แต่ไม่สามารถทำนายได้ว่า จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เสมอไป แม้วัยรุ่นจะมีความรู้เรื่องบุหรี่เป็นอย่างดี แต่ก็ยังคงมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้เช่นกัน ดังนั้น การมีทักษะชีวิตจึงเปรียบเสมือนตัวเชื่อมโยงความรู้ เจตคติ ค่านิยม กับการป้องกันปัญหาทางด้านสุขภาพ

วัยรุ่นจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนความสามารถขั้นพื้นฐานในการเผชิญกับปัญหาและสิ่งท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยงานวิจัยของดวงกมล มงคลศิลป์ (2550) ซึ่งพบว่าการจัดกระทำด้วยทักษะชีวิตมีค่าขนาดอิทธิพลสูงสุด พบว่า ควรพัฒนาทักษะชีวิตด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการตัดสินใจ ด้านการแก้ปัญหา และด้านการปฏิเสธ จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถทำให้วัยรุ่นมีความสามารถในการเผชิญปัญหา ปรับตัว และจัดการสิ่งกระตุ้นยั่วเยาะรอบตัวได้ ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

2) การรับรู้ความสามารถของตนเอง จากผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นตัวแปรทางจิตที่มีการจัดกระทำเพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งการจัดกระทำสร้างเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองดังกล่าว มีค่าขนาดอิทธิพลสูง รองลงมาจากทักษะชีวิต จากผลการวิจัย พบว่าการสร้างเสริมให้เด็กวัยรุ่นมีการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลช่วยทำให้เกิดการป้องกันการสูบบุหรี่ (Vitória; Silva; & De Vries. 2011; de Josselin de Jong; et al. 2014) โดยการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถ ซึ่งเป็นตัวกำหนดระดับของพฤติกรรมและดำเนินการกระทำพฤติกรรมที่ส่งผลกับการใช้ชีวิตของบุคคลนั้น ความเชื่อในความสามารถของตนเองเป็นตัวกำหนดสิ่งที่บุคคลรู้สึก คิด จูงใจ รวมทั้งพฤติกรรมด้วย โดยวัยรุ่นที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง จะมีผลต่อแบบแผนการคิด การจูงใจ ความรู้สึก และการเลือกกระทำพฤติกรรม (วิลาสลัษณ์ ชวัลลี. 2544: 31-32) เด็กจะสามารถตีความและมองสถานการณ์การสูบบุหรี่ ว่าเป็นสิ่งที่เขาไม่ควรทำ มองว่าหากมีการสูบบุหรี่ ในอนาคตเขาจะเป็นโรคทางเดินหายใจ โรคเกี่ยวกับตับ ปอด และความเสียหายทางสมอง ดังนั้น เด็กที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง จะมองเห็นภาพตนเองไม่ตกไปอยู่ในสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ สามารถกำกับและควบคุมตนเองไม่ให้ไปสู่สถานการณ์นั้นๆ ได้ ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงกิจกรรมและสถานการณ์ที่นำไปสู่ความเสี่ยงในการสูบบุหรี่ เลือกกระทำกิจกรรมในสภาพแวดล้อมที่เขาสามารถจัดการได้ ดังนั้น การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง จะช่วยส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เป็นการสร้างเสริมและพัฒนาให้บุคคลเกิดความเชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้

2.3.2 ปัจจัยระหว่างบุคคล

1) การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ จากผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นตัวแปรที่ได้มาจากการจัดกระทำพัฒนาทักษะชีวิต เนื่องจากโปรแกรมดังกล่าวเป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กวัยรุ่นเกิดการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคม โดยมุ่งเน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบประกอบด้วยตัวแบบที่เป็นบุคคล รูปภาพ สัญลักษณ์ สไลด์ สื่อวิดีโอทัศน์ การกำหนดสถานการณ์จำลอง การใช้คำถาม การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ เกมและการสาธิต เป็นต้น ซึ่งทุกกิจกรรมใช้ตัวแบบ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่จะทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura. 1971) ว่าตัวแบบมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ผ่านกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งการได้เห็นตัวแบบในการป้องกันการสูบบุหรี่จากบุคคลที่มีความใกล้ชิดและมีความสำคัญกับเด็กวัยรุ่น จะช่วยให้เด็กวัยรุ่นเลือกใส่ใจตัวแบบนั้น สามารถจดจำสิ่งที่ตัวแบบกระทำได้มาก จน

นำไปสู่การกระทำ และจะแสดงพฤติกรรมในแง่การป้องกันการสูบบุหรี่ได้มากขึ้นอันเนื่องมาจากการกระตุ้นและเสริมแรง จะยิ่งให้เกิดการแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ สอดคล้องกับงานวิจัยของจอร์ยี อูสาหะ และคณะ (2558) ที่ได้สังเคราะห์ทอภิมานงานวิจัยปัจจัยป้องกันพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในเยาวชนไทย พบว่า การได้เห็นตัวแบบหรือประสบการณ์ผู้อื่นจะช่วยป้องกันพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้

2) การทำหน้าที่ของครอบครัว จากผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัว มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งข้อค้นพบนี้ได้มาจากงานวิจัยที่เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis) ดังกล่าว การทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นตัวแปรที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น (Shakib; et al. 2003) โดยผู้วิจัยมองว่าครอบครัวที่มีการทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ได้แก่ มีสัมพันธภาพที่ระหว่างนักเรียนวัยรุ่นกับพ่อแม่ หรือแม่แต่สมาชิกในครอบครัว มีความอบอุ่น ได้รับการยอมรับ และได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ จะช่วยป้องกันไม่ให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ในอนาคต (Hill; et al. 2005) ครอบครัวจึงถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการปรับตัวของวัยรุ่น ความสัมพันธ์ที่ดี มีความรักความอบอุ่น มีการตระหนักในคุณค่าของกันและกัน ได้ใช้เวลาอยู่ร่วมกันในการทำกิจกรรมต่างๆ การได้รับประทานอาหารพร้อมกัน มีการพูดคุยแก้ปัญหาพร้อมกัน จะช่วยให้เด็กวัยรุ่นเติบโตมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการทำหน้าที่จากครอบครัวที่ดี เด็กจะสามารถปรับตัวในสังคม รู้จักเผชิญปัญหาอย่างเหมาะสม จึงไม่ข้องเกี่ยวกับบุหรี่อย่างแน่นอน ส่วนครอบครัวที่มีการทำหน้าที่ของครอบครัวไม่สมบูรณ์ มักจะส่งผลให้เด็กเกิดพฤติกรรมสูบบุหรี่ (Weiss; & Garbanati. 2004) ลักษณะของครอบครัวที่มักมีความขัดแย้งกันภายในครอบครัว มีการเข้าใจผิดกัน สื่อสารความเห็นต่างๆ ไม่ตรงกันระหว่างเด็กวัยรุ่นกับพ่อแม่ และขาดการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ เป็นสาเหตุหลักให้เกิดการสูบบุหรี่ (Redziszewka; et al. 1996) ลักษณะครอบครัวเช่นนี้ พ่อแม่ไม่ได้อบรมสั่งสอนลูกมากเท่าใด จึงทำให้เด็กวัยรุ่นไม่มีที่พึ่ง การพบเจอกับสถานการณ์เสี่ยง จึงอาจทำให้วัยรุ่นถูกชักชวนให้สูบบุหรี่ได้โดยง่าย ดังนั้น การทำหน้าที่ของครอบครัว จึงทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้

3) การสนับสนุนทางสังคม จากผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า การได้รับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยมีขนาดอิทธิพลมากกว่าการได้รับแรงสนับสนุนจากเพื่อนและครู ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการสนับสนุนทางสังคมจากผู้ปกครอง ผู้วิจัยมองว่า เนื่องจากวัยรุ่นยังเป็นวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งต้องอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง และผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดมากที่สุด ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือในหลายๆ ด้านจากผู้ปกครอง ตามนิยามปฏิบัติการของพันธุมานวิน (Bhanthumnavin. 2000) ที่ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ด้าน ทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึก (Emotional support) ผู้ปกครองมีการพูดให้กำลังใจ ให้คำชมเชย เมื่อวัยรุ่นสามารถป้องกันการสูบบุหรี่ได้ หรือหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ยั่วให้เกิดการสูบบุหรี่ รวมทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational support) ผู้ปกครองมีการให้ข้อมูลและความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่แก่วัยรุ่น และด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ (Material support) ผู้ปกครองสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นต้น โดยวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในเรื่องการป้องกันการสูบบุหรี่จากผู้ปกครอง จะเป็นผู้ที่มีความสามารถป้องกันการสูบบุหรี่

บุหรีสูง จากผลการวิจัย พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากผู้ปกครอง เป็นปัจจัยป้องกันสำหรับการป้องกันการริเริ่มพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงสูง นั่นคือ พฤติกรรมการสูบบุหรี (Simantov; Schoen; & Klein. 2000; Mahabee-Gittens; et al. 2013)

4) บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรีของครู จากผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรีของครู มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี ซึ่งข้อค้นพบนี้ได้มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis) ดังกล่าว จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทการอบรมสั่งสอนของครู มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด (สุภาพร ณะชานนท์. 2548; จุรีย์ อุสาหะ; และคณะ. 2558) ครูที่ปรึกษาประจำห้องเรียนมีความใกล้ชิดกับนักเรียนวัยรุ่น มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนด้านการให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการป้องกันการสูบบุหรีให้กับเด็กวัยรุ่น โดยครูต้องปฏิบัติกับนักเรียนวัยรุ่นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ต้องมีการสร้างบทเรียนและหลักสูตร รวมทั้งโปรแกรมที่แสดงให้เห็นถึงโทษและอันตรายของบุหรี และนำเสนอให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมว่า กลวิธีในการป้องกันการสูบบุหรีจะช่วยให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนได้อย่างไร ดังนั้น บทบาทของครูในการอบรมสั่งสอนย่อมมีผลให้นักเรียนวัยรุ่นเกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี

2.3.2 ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

1) การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรีในโรงเรียน พบว่า การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรีในโรงเรียน มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี ซึ่งข้อค้นพบนี้ได้มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis) ดังกล่าว จากผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการมาตรการนโยบายป้องกันการใช้อาหารเสพติดในโรงเรียน มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี (สุภาพร ณะชานนท์. 2548; จุรีย์ อุสาหะ; และคณะ. 2558) นโยบายการดำเนินป้องกันการสูบบุหรีในโรงเรียน ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 19 พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้โรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรีทั้งหมด โดยผู้บริหารและครูในโรงเรียน แม้แต่เจ้าหน้าที่ในโรงเรียน ห้ามมีการสูบบุหรีในโรงเรียน มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อรณรงค์ที่เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี มีการติดป้ายห้ามสูบบุหรี มีการเฝ้าระวังการสูบบุหรีในโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรีอย่างเข้มแข็งและกวดขันอย่างเข้มงวด จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน อันจะส่งผลให้นักเรียนวัยรุ่นเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นั่นคือ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี

2) บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี พบว่า บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี ซึ่งข้อค้นพบนี้ได้มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แก่นเรื่อง (Thematic synthesis) ดังกล่าว จากผลการวิจัย พบว่า ในกลุ่มคนที่ไม่สูบบุหรี สังคมมีความกดดันให้สูบบุหรีในระดับต่ำ แสดงถึง สังคมส่วนใหญ่ไม่ให้การยอมรับเรื่องการสูบบุหรี (Nicholson; et al. 2015) โดยจากการสังเคราะห์แก่นเรื่อง มองว่า สื่อและชุมชนได้สร้างบรรทัดฐานของการไม่สูบบุหรี โดยวัยรุ่นมักใช้สื่อสังคมออนไลน์กันมากขึ้น จึงมองเห็นสื่อที่ต่อต้านการสูบบุหรี รวมทั้งสื่อโทรทัศน์ก็ยังมีบทบาทในแง่ของโฆษณา ซึ่งปัจจุบันข้อความในสื่อมักจะนำเสนอเรื่องการต่อต้านการสูบบุหรีมากขึ้น เช่น การสูบบุหรีเป็นที่น่ารังเกียจของคนรอบข้าง

เป็นต้น อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับชุมชนโดยรอบตัววัยรุ่นเองว่าให้ความสำคัญกับการไม่สูบบุหรี่ในชุมชนมากขึ้น ดังนั้น การสร้างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ผ่านสื่อและชุมชน จึงน่าจะทำให้นักเรียนวัยรุ่นเกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้

นอกจากตัวแปรในกลุ่มปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าว ยังจัดอยู่ในกลุ่มปัจจัยการคิดพิจารณา ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จากผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า เจตคติมีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยมีค่าขนาดอิทธิพลสูง จากผลการวิจัย พบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ (วรรณชนก จันทชุม. 2547) โดยเจตคติแบ่งได้เป็น 3 ด้าน (ดวงเดือน พันธุมนาวิณ. 2538: 38; อ้างอิงจาก McGuire. 1969: 155-156) คือ 1) ความรู้เชิงประเมินค่า เป็นการที่วัยรุ่นรับรู้ว่าการป้องกันการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด การป้องกันการสูบบุหรี่ทำให้สังคมให้การยอมรับ มีสุขภาพที่ดี และมองว่าการสูบบุหรี่นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดีหรือมีโทษอย่างไร นั่นคือ การสูบบุหรี่ทำให้ตัวเหม็น ผู้คนรอบข้างรังเกียจ คนอื่นมองไม่ดี ไม่มีประโยชน์กับร่างกาย 2) ความรู้สึก เป็นความรู้สึกของวัยรุ่นว่าพอใจที่ได้ป้องกันการสูบบุหรี่ โดยต่อเนืองมาจากความรู้เชิงประเมินค่า กล่าวคือ ถ้าวัยรุ่นเชื่อว่าการป้องกันการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ วัยรุ่นก็จะชอบและพอใจต่อการป้องกันการสูบบุหรี่นั้นด้วย และ 3) ความพร้อมกระทำ เป็นความพร้อมของวัยรุ่นที่จะทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กวัยรุ่นนั้นมีความพอใจ และเห็นว่าการป้องกันการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ ดังนั้น การที่วัยรุ่นมีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จะทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ และจัดการตนเองเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ได้

ในการวิจัยระยะที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณจากการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ แล้วต่อยอดด้วยการตรวจสอบและพัฒนาแบบจำลองพหุระดับของปัจจัยเชิงสาเหตุในการวิจัยระยะที่ 2 ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยอภิปรายได้ว่า วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่มีคุณภาพสูงและมีความทันสมัยเนื่องจากศึกษางานวิจัยไม่เกิน 10 ปีย้อนหลัง ดังเช่นงานวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์อภิมานงานวิจัยปัจจัยป้องกันการสูบบุหรี่ในเยาวชนไทย (จรัญ อุสาหะ; และคณะ. 2558) พบว่า ได้ใช้การสังเคราะห์อภิมานซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยงานวิจัยที่รวบรวมผลของส่วนที่ปรากฏในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ปัจจัยป้องกันการสูบบุหรี่ในเยาวชนไทย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้วางแผนป้องกันการสูบบุหรี่ แต่อย่างไรก็ตาม การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในการวิจัยระยะนี้ ได้นำทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์แยกประเภทของงานวิจัย จึงทำให้ข้อค้นพบที่วิเคราะห์ออกมามีความเชื่อถือได้ตามประเภทของงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้ตระหนักว่าผลการวิเคราะห์แยกประเภทงานวิจัย สามารถบูรณาการรวมกันได้ เนื่องจากศึกษาหัวข้อวิจัยเดียวกันจึงทำให้ได้ข้อค้นพบปัจจัยทางจิตและสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่นที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยตัวแปรดังกล่าวเป็นไปตามกรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น ที่ได้บูรณาการแนวคิดทฤษฎีระบบนิเวศน์ (Ecological systems theory) ของบรอนเฟนเรนเนอร์ (Bronfenbrenner. 1979; 1994) พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นจาก 3 ปัจจัยที่สำคัญ 3 ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในบุคคล 2) ปัจจัยระหว่างบุคคล และ 3) ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ได้ตัวแปรที่เป็นข้อค้นพบนำไปสู่การวิจัยระยะที่ 2

ในการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้กรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในกลุ่มวัยรุ่น (IMAHRB) ของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุที่เป็นปัจจัยป้องกันในกรอบแนวคิดนี้ ได้นำเอาทฤษฎีนิเวศวิทยาเป็นตัวกำหนดกรอบปัจจัยเชิงสาเหตุต่างๆ ซึ่งข้อค้นพบในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้ มาพิจารณาใส่ในกรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในกลุ่มวัยรุ่น ดังกล่าว ดังนี้ 1) ปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ทักษะชีวิต และการรับรู้ความสามารถของตนเอง 2) ปัจจัยระหว่างบุคคล ได้แก่ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ การทำหน้าที่ของครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคม และ 3) ปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ ส่วนตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผู้วิจัยมองว่า ตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ วัยรุ่นมีการประเมินประโยชน์ ความพอใจ ความชอบ และเกิดความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เป็นตัวแปรเชิงประเมินค่าทางการรู้คิด เป็นการประเมินก่อนที่จะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมหนึ่งๆ ผู้วิจัยจึงจัดให้เป็นตัวแปรการคิดพิจารณา เช่นเดียวกับการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและวุฒิภาวะทางจิตสังคม และได้ข้อค้นพบในระดับครู ซึ่งคาดว่าส่งผลต่อตัวนักเรียน ได้แก่ การดำเนินนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ทุกระดับ จะให้ผลการวิจัยที่ได้มีความครอบคลุม และสามารถอธิบายทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนได้มากขึ้น

ข้อจำกัดการวิจัยระยะที่ 1

1. การกำหนดแหล่งสืบค้น ผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งสืบค้นข้อมูลเฉพาะตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้การยอมรับ ทำให้ไม่ได้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยที่ได้มีความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้ ดังนั้น ในการกำหนดแหล่งสืบค้น ควรขยายแหล่งสืบค้นอื่นๆ เช่น PubMed, Medline, EMBASE, OVID เป็นต้น

2. เนื่องจากค่าขนาดอิทธิพลที่ได้บางส่วน จะเป็นโปรแกรมที่มีหลากหลายแนวคิดเข้าด้วยกัน เช่น โปรแกรมทักษะชีวิตร่วมกับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง หรือโปรแกรมการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองและสมรรถนะแห่งตน ดังนั้น การสกัดตัวแปรจากโปรแกรมอาจเป็นข้อจำกัดในการวิจัยได้ จึงควรพิจารณาศึกษาโปรแกรมดังกล่าวว่า ใช้ตัวแปรใดเป็นตัวแปรหลักในการศึกษา จึงจะทำให้ได้ตัวแปรที่แท้จริงจากค่าขนาดอิทธิพลดังกล่าว หรือบางโปรแกรม ใช้แนวคิดสองแนวคิดร่วมกันแทบจะเท่าๆ กัน เราอาจพิจารณาสกัดตัวแปรทั้งสองตัวแปรมาใช้ในการศึกษาได้

3. ในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ส่วนการประเมินคุณภาพงานวิจัย ผู้ประเมิน 2 คน ได้เห็นสอดคล้องตรงกันเพียง 78% หรือมีค่าความเชื่อมั่นแบบ Inter-rater เท่ากับ .78 ซึ่งค่าที่ยอมรับได้ คือ .80 (McHugh. 2012) นั่นคือ ยังเห็นสอดคล้องตรงกันไม่เพียงพอ อาจเนื่องจากการนิยามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานวิจัยในแต่ละข้อไม่มีความชัดเจน ดังนั้น ผู้ที่สนใจศึกษาการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ส่วนการประเมินคุณภาพงานวิจัย จึงควรกำหนดนิยามเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานวิจัยให้ชัดเจนในแต่ละข้อ และผู้ประเมินทั้งสองคนควรเข้ามาพูดคุยทำความเข้าใจตรงกันหรือไม่ในแต่ละข้อ อันจะมีส่วนช่วยให้การสังเคราะห์งานวิจัยมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2

ในการอภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2 สามารถแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ต่างกัน

จากสมมติฐานการวิจัยที่ 2 “แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน” และสมมติฐานการวิจัยที่ 3 “ค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน” ผู้วิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยและขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงในแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีความแตกต่างกันใน 9 ประเด็น ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตการจัดการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่ใช้วัดตัวแปรแฝงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่พบว่าในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.56 ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90 แสดงว่า กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตการจัดการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่วัดตัวแปรแฝงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่

กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ เป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ที่มักจะถูกแนวโน้มให้สูบบุหรี่ได้ง่าย เพียงแค่เพื่อนชวนให้ลองสูบบุหรี่นิดหน่อย พวกเขาจะไม่ปฏิเสธที่จะลองสูบบุหรี่ ซึ่งพวกเขาได้ประเมินใหม่อีกครั้งเกี่ยวกับการยอมรับบุหรี่และคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่ (Unger; et al. 2001) นั่นคือ การจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่ไม่ดีเพียงพอ หรือไม่ได้นำทักษะที่ตนเองมีมาใช้ในการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้แก่ ไม่สามารถพูดหรือกล่าวบอกเพื่อน หากเพื่อนชวนให้ลองสูบบุหรี่ แสดงให้เห็นถึงน้ำหนักองค์ประกอบการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ที่มีในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่เป็นอย่างมาก ถึงจะทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้มากขึ้น หากให้ความสำคัญกับการจัดการตนเองต่อการสูบบุหรี่ได้น้อย มีแนวโน้มที่นักเรียนจะมีความหวั่นไหวต่อสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ได้ ไม่กล้าที่จะปฏิเสธคนอื่น หากคนอื่นมาชวนให้สูบบุหรี่ โดยสอดคล้องกับ Nutbeam. (2000) ที่กล่าวว่า กิจกรรมส่งเสริมทางด้านสุขภาพ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ทักษะส่วนบุคคล จะสามารถช่วยป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่นได้

1.2 อิทธิพลระหว่างการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของ

ตนเองในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงการสนับสนุนทางสังคม น้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ เป็นกลุ่มที่เสี่ยงที่มีความต้องการจะสูบบุหรี่ในอนาคต ซึ่งกลุ่มนี้มีค่าอิทธิพลระหว่างการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และมีค่าเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมต่ำกว่ากลุ่มปกติที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีความเป็นไปได้ว่า เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นนี้ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอลเดอร์และคณะ (Elder; et al. 2000) ที่ค้นพบว่าการสนับสนุนทางสังคมในระดับต่ำ มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต ทำให้การสนับสนุนทางสังคมจากผู้ปกครองที่ส่งผลทำให้เกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองจึงต้องการมากกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่ไม่มีความเสี่ยง ดังนั้น การสนับสนุนทางสังคมจากผู้ปกครองจึงเป็นตัวแปรสำคัญ เพราะสภาพแวดล้อมในครอบครัวสามารถส่งผลให้วัยรุ่นเกิดการริเริ่มสูบบุหรี่ได้ ดังเช่นงานวิจัยของฮวงและคณะ (Huang; et al. 2012) ที่ค้นพบว่ามีสภาพแวดล้อมด้านครอบครัวที่ดีนั้นส่งผลต่อการลดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ได้ เนื่องจากนักเรียนวัยรุ่นในกลุ่มนี้ไม่มีความมั่นใจในตนเอง มีความเปราะบาง หากเพื่อนหรือบุคคลที่สำคัญชวนให้สูบบุหรี่ พร้อมทั้งจะสูบบุหรี่ได้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น บิดามารดาที่มีการช่วยเหลือ ส่งเสริมให้นักเรียนวัยรุ่นในด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ ทั้งมีการพูดคุยให้กำลังใจ ให้ข้อมูลหรือให้ความรู้ รวมทั้งสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ ดังนั้น ในกลุ่มเสี่ยง ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันการสูบบุหรี่ จะทำให้นักเรียนวัยรุ่นเกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวแปรที่ช่วยป้องกันมิให้ริเริ่มการสูบบุหรี่ (Chang; et al. 2006) ช่วยให้นักเรียนเกิดการปรับตัวได้เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ช่วยยึดให้นักเรียนวัยรุ่นยังคงสามารถป้องกันการสูบบุหรี่หรือหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ได้

1.3 อิทธิพลระหว่างการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ น้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ เป็นกลุ่มที่เสี่ยงที่มีความต้องการจะสูบบุหรี่ในอนาคต ซึ่งกลุ่มนี้มีค่าอิทธิพลระหว่างการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และมีค่าเฉลี่ยการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ต่ำกว่ากลุ่มปกติที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีความเป็นไปได้ว่า เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นนี้ มีการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ในระดับต่ำ การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่จากกลุ่มบุคคลสำคัญที่ส่งผลทำให้เกิดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่จึงต้องการมากกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่ไม่มีความเสี่ยง แสดงว่านักเรียนที่มีความเสี่ยง อาจมีเพื่อนหรือผู้ปกครองหรืออาจได้รับสื่อ ที่มีการสูบบุหรี่ให้กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มนี้เห็น ดังเช่นงานวิจัยของสเปิลแมนและคณะ

(Spelman; et al. 2009) ที่ค้นพบว่า สมาชิกในครอบครัวที่สูบบุหรี่ และมีเพื่อนที่สูบบุหรี่เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนมีความต้องการจะสูบบุหรี่ในอนาคต แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและครอบครัวมีอิทธิพลกับวัยรุ่น โดยเฉพาะเพื่อนในเรื่องการยอมรับเข้ากลุ่ม หากกลุ่มเพื่อนที่สูบบุหรี่ไม่ยอมรับเข้ากลุ่ม อาจต้องถูกกดดันให้สูบบุหรี่ได้ กลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงนี้ หากมีบุคคลสำคัญ เช่น กลุ่มเพื่อนสนิท แสดงให้เห็นนักเรียนวัยรุ่นเห็นถึงการป้องกันการสูบบุหรี่ นักเรียนกลุ่มนี้จึงจะเห็นความสำคัญ และเชื่อว่าพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่นั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ จึงจะทำให้เกิดเจตคติที่ดีในการกระทำเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ ดังนั้น ในกลุ่มเสี่ยงนักเรียนจะมีลักษณะที่เปราะบาง โดนสังคัมภายนอกกดดันให้สูบบุหรี่ ก็ทำให้นักเรียนวัยรุ่นสูบบุหรี่ได้ ซึ่งการที่นักเรียนที่ได้รับการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ ทำให้ทราบวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่จากประสบการณ์ของผู้อื่น ส่งผลให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการป้องกันดังกล่าว จะทำให้เกิดเจตคติที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

1.4 อิทธิพลระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน

นักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มปกติ ที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จะเป็นกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นของตนเองในการจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมาย ในที่นี้คือพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ส่งผลทำให้มีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น ซึ่งนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มนี้มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองมากกว่านักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยง จากงานวิจัยของโซโลมอนและคณะ (Solomon; et al. 2005) ที่ค้นพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นตัวทำนายสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นมีความตั้งใจที่จะสูบบุหรี่ กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยงจะมีความเปราะบาง หากถูกกดดันจากสังคมให้สูบบุหรี่ ก็จะมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต แสดงให้เห็นถึงกลุ่มนักเรียนปกติที่มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองสูง นำไปสู่การประเมินสถานการณ์ การคิดไตร่ตรอง เชื่อมโยงหาเหตุผลในทางที่ถูกต้องและที่ถูกต้องดีกว่ากลุ่มเสี่ยงที่ไม่มี ความมั่นใจในความสามารถของตนเองว่าจะป้องกันตนเองได้ หากถูกกดดันจากครอบครัว จึงนำไปสู่การประเมินสถานการณ์คิดไตร่ตรองหาเหตุผลได้ยาก และทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมินนิคซ์และคณะ (Minnix; et al. 2011) ที่ค้นพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำ จะเกิดในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะริเริ่มสูบบุหรี่

1.5 อิทธิพลระหว่างทักษะชีวิตที่มีต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการที่ กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ เป็นกลุ่มที่มี ทักษะชีวิตในการใช้ชีวิตประจำวันที่เน้นการปฏิเสธการสูบบุหรี่ แม้จะมีบุคคลรอบข้างสูบบุหรี่ก็ตามแต่เนื่องจาก ทักษะชีวิต ย่อมทำให้มีเกิดทักษะในการตระหนักต่อคุณโทษของบุหรี่ มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาโดยไม่เสีย สัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อน ดังเช่น กฤษณา ตริยมณีรัตน์ (2544) ที่ค้นพบว่า ทักษะชีวิตในการป้องกันการสูบบุหรี่ที่ มีความเหมาะสมกับนักเรียน ประกอบด้วย ทักษะความตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ทักษะการ ตัดสินใจไม่สูบบุหรี่และแก้ไขปัญหา ทักษะการปฏิเสธโดยไม่เสียสัมพันธภาพ และทักษะการจัดการกับความเครียด เป็นต้น ดังนั้นเมื่อสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ดังเช่นความสัมพันธ์กับเพื่อนได้ ย่อมทำให้เจตคติเดิมที่ไม่ ต้องการสูบบุหรี่ยังคงดำรงอยู่ ไม่ปรับเปลี่ยนทำให้กลุ่มเหล่านี้มีเจตคติที่มั่นคงแน่วแน่และเชื่อมั่นต่อผลในเชิงบวก ในการมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ แต่แตกต่างจากกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จะไม่ใช้หรือใช้ทักษะการ ต่อรองหรือการปฏิเสธระดับต่ำ ทำให้เกิดการยอมรับต่อการสูบบุหรี่บ้าง เมื่อนานวันเข้าย่อมมีแนวโน้มในการ ยอมรับการสูบบุหรี่ว่าเป็นเรื่องที่

1.6 อิทธิพลระหว่างทักษะชีวิตที่มีต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มี แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรทักษะชีวิตที่มีต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มี แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอภิปรายได้ว่า ทักษะชีวิตนั้นมีความสำคัญในแง่ของการสร้างให้ เกิดกระบวนการคิดอย่างพิจารณาไตร่ตรอง โดยเน้นสร้างความตระหนัก นั่นคือการคิดไตร่ตรองในเหตุของความ จำเป็นในการสูบบุหรี่ว่าเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น หากมีพฤติกรรมสูบบุหรี่ขึ้นมาย่อมส่งผลลัพท์ในเชิงลบต่างๆ เช่น บุหรี่ สามารถนำไปสู่สิ่งเสพติดชนิดอื่นๆ หรือความรุนแรงแบบต่างๆ ได้ (U.S. Department of Health and Human Services. 1994; Wagner; & Anthony. 2002; Dearden; et al. 2007; Badiani; et al. 2015) เมื่อนักเรียนเกิดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบเช่นนั้นแล้ว ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีให้คุณค่าต่อการสูบบุหรี่ระดับต่ำ ในขณะที่กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่หรือเป็นกลุ่มเสี่ยง พบว่า หากมีทักษะชีวิตต่ำกว่า นั่นคือ มีทักษะใน การปฏิเสธการสูบบุหรี่ที่น้อย มีทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาลำ หรือแม้แต่ทักษะการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อเจอเพื่อนมาชวนหรือกดดันให้ลองสูบบุหรี่ จึงยอมรับต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่ได้ง่ายกว่าคนที่มีการคิดถึงเหตุ และผลในเชิงลบของบุหรี่

1.7 อิทธิพลระหว่างวุฒิภาวะทางจิตสังคมที่มีต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรวุฒิภาวะทางจิตสังคมที่มีต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลในกลุ่ม นักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มนักเรียนที่ มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรวุฒิภาวะทางจิตสังคม น้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบ ุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าตัวแปรวุฒิภาวะทางจิตสังคมนั้น ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มของนักเรียนวัยรุ่นในเรื่องของการใช้เหตุผลในระดับเดียวกับผู้ใหญ่ ช่วยทำให้วัยรุ่นสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่ตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลของกลุ่มนักเรียนทั้งสองกลุ่มส่งผลให้มีความแตกต่างกันในสองกลุ่ม เพราะเมื่อมีวุฒิภาวะทางจิตสังคม ได้แก่ มีความยับยั้งชั่งใจ ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ รับรู้หน้าที่ที่ตนเองต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ เรื่องอนาคต ภาพลักษณ์ต่างๆ โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นที่กำลังก่อร่างเอกลักษณะของตนเองว่าต้องการจะเป็นแบบใด เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในอนาคตที่ตนเองคาดหวัง นั่นคือ การมีพัฒนาการที่ดีและมีสุขภาพที่แข็งแรง (Johnson; Blum; & Cheng. 2014) ดังนั้น การที่วัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะทางจิตสังคมสูง ย่อมรับรู้ต่อหน้าที่ที่พึงกระทำของตนเองเพื่อสู่เป้าหมายที่คาดหวังไว้ ย่อมมีแนวโน้มการปฏิเสธต่อการสูบบุหรี่และมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น การหลีกเลี่ยงไม่ยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่ เป็นผู้รณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ สร้างภาพลักษณ์การเป็นวัยรุ่นที่เหมาะสม เป็นต้น เพื่อให้เกิดการยอมรับในอีกรูปแบบหนึ่งจากกลุ่มคนอีกรูปแบบหนึ่งที่มองว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องไม่เหมาะสม ดังนั้น วัยรุ่นจะมีความสามารถในการตัดสินใจที่ปลอดภัยในการกระทำพฤติกรรมเสี่ยง (Steinberg. 2007) ในอีกนัยหนึ่งคือ วัยรุ่นมีความรู้เกี่ยวกับตัวเลือกที่คิดว่าดีที่สุด และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมในการกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Byrnes. 2002) ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งมีการความต้องการสร้างภาพลักษณ์ให้คนรับทราบและยอมรับต่อการเป็นผู้ใหญ่ด้วยการสูบบุหรี่ ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ย่อมมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือพาตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดเริ่มมีการลองสูบบุหรี่ต่อไป

1.8 อิทธิพลระหว่างเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกัน และในกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าตัวแปรด้านเจตคติถือเป็นตัวแปรสำคัญของพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ ที่คอยกำกับพฤติกรรมให้เกิดความไม่เอียงในการตัดสินใจว่าจะสูบหรือไม่สูบ โดยกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ จะมีการประเมินคุณค่าของสิ่งนั้น ดังเช่น ดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2538: 38; อ้างอิงจาก McGuire. 1969: 155-156) ได้อธิบายว่าเจตคติ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เชิงประเมินค่า โดยนักเรียนกลุ่มนี้มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ เห็นว่าความรู้ตรงนี้มีประโยชน์กับตนเองเพียงใด 2) ความรู้สึก เป็นลักษณะของนักเรียนว่าชอบ พอใจในการป้องกันการสูบบุหรี่ดังกล่าว และ 3) ความพร้อมกระทำหรือเพิกเฉยต่อสิ่งนั้น เมื่อเห็นประโยชน์และมีความชอบต่อการป้องกันการสูบบุหรี่แล้ว จึงทำให้เกิดความพร้อมที่จะกระทำเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ ดังนั้น นักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ หากมีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จะมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้มาก แต่นักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ เป็นกลุ่มที่ประะบางจากการกดดันของคนรอบข้าง แม้จะมีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

มากเพียงใด ก็ไม่สามารถทำให้นักเรียนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ จึงเป็นไปได้ว่าด้วยลักษณะของนักเรียนกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่น้อย ดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาคั้งนี้ที่พบว่า อิทธิพลระหว่างเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่และกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.9 ค่าเฉลี่ยตัวแปรแฝงการทำหน้าที่ของครอบครัวของกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มนักเรียนในการศึกษาคั้งนี้เป็นกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการยอมรับการสูบบุหรี่ เนื่องจากวัยนี้เริ่มถอยออกจากครอบครัวเพื่อค้นหาตัวตนของตนเอง อยากรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ให้คนจดจำ หรือสร้างการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน แม่พ่อแม่ หรือครอบครัวจะมีอิทธิพลน้อยลงแต่เนื่องจากเด็กวัยรุ่นยังไม่สามารถใช้ชีวิตลาขาดจากพ่อแม่ได้อย่างสิ้นเชิง ต้องพึ่งพิงบางส่วน การยอมรับในแง่ของการห้ามปรามการสูบบุหรี่ การยกย่องบุคคลที่ไม่สูบบุหรี่ให้ถูกฟัง ย่อมเป็นการทำหน้าที่ของครอบครัวที่ปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามให้กับลูก ในขณะที่กลุ่มพ่อแม่ที่ไม่ทำหน้าที่หรือปล่อยปละละเลย ย่อมมีการสั่งสอนหรือสื่อสารกับลูกต่ำ ย่อมทำให้กลุ่มเด็กวัยรุ่นเหล่านี้มีแนวโน้มต่อการสอดคล้องกับผลจากงานวิจัยของเอลเดอร์และคณะ (Elder; et al. 2000) ที่ค้นพบว่า การสื่อสารระหว่างเด็กกับพ่อแม่ระดับต่ำเป็นตัวทำให้เกิดแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ในอนาคต เช่นเดียวกับงานวิจัยของไวส์, เมอร์ริล และอคาฮา (Weiss; Merrill; & Akagha. 2011) ที่ค้นพบว่า วัยรุ่นที่มีการทำหน้าที่ของครอบครัวในระดับต่ำ จะเพิ่มความเสี่ยงที่จะใช้สารเสพติด และงานวิจัยของลุกและคณะ (Luk; et al. 2017) ที่ค้นพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีการรับรู้สัมพันธภาพของครอบครัวในทางลบ ทั้งสัมพันธภาพระหว่างครอบครัว ความสามัคคีกันของครอบครัว และความสุขของครอบครัว จะทำให้นักเรียนมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่มากขึ้น ทั้งดังนั้น หากนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีการทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ จะป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้มากกว่า และไม่เกิดความคิดที่จะสูบบุหรี่ในอนาคตด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของเพอร์เรราและคณะ (Perreira; et al. 2018) ที่ค้นพบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ในระดับต่ำ

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สมมติฐานการวิจัยที่ 4 “แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์” พบผลวิจัยยังไม่สนับสนุนสมมติฐานนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับแบบจำลองสมมติฐาน จนได้แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการปรับแบบจำลองสมมติฐานดังกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีระบบนิเวศของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner. 1979; 1994) โดยให้ความสำคัญกับโครงสร้างหรือบริบทของสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของมนุษย์ ผู้วิจัยจึงขออภิปรายตามผลการปรับแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เป็น 4 ประเด็น ได้แก่

2.1 ปัจจัยระหว่างบุคคล ส่งผลทางตรงต่อปัจจัยภายในบุคคล และส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านปัจจัยการคิดพิจารณา พิจารณาตามเส้นความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

2.1.1 การสนับสนุนทางสังคมและการทำหน้าที่ของครอบครัว ส่งผลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า บิดามารดามีบทบาทสำคัญในแง่ของการสนับสนุนช่วยเหลือทั้งทางด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณต่างๆ ให้กับนักเรียนวัยรุ่น รวมทั้งครอบครัว รวมไปถึงสมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆ ต่างมีการทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ มีการให้ความรักความอบอุ่น มีการทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว ส่งผลให้นักเรียนวัยรุ่นมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องอย่างชัดเจนกับการศึกษาที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของวีโนและคณะ (Vieno; et al. 2007) ที่ค้นพบว่าการสนับสนุนทางสังคมจากบิดามารดาส่งผลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง งานวิจัยของเลียนและลิน (Lian; & Lin. 2007) ที่ค้นพบว่าการทำหน้าที่ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ทั้งยังสามารถทำนายการรับรู้ความสามารถของตนเองได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของเมอร์ฟีและแมคเคนซี (Murphy; & McKenzie. 2016) ที่ค้นพบว่าการรับรู้การทำหน้าที่ของครอบครัวทางลบ จะมีผลทำให้เกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำ โดยผู้วิจัยเห็นว่า บิดามารดาที่ให้การสนับสนุน รวมทั้งการทำหน้าที่ของครอบครัวอย่างสมบูรณ์ มีการสื่อสารกันภายในครอบครัว ลดความขัดแย้งภายในครอบครัว และช่วยสั่งสอนนักเรียนถึงวิธีการปรับตัวให้เข้ากับสังคม พุดคุยถึงการกระทำที่เหมาะสม ช่วยให้นักเรียนให้สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดามีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับเด็กนักเรียน มีการให้ความรักความอบอุ่นความผูกพัน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก้ปัญหาคความขัดแย้งกัน ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ กับนักเรียน ซึ่งในช่วงเวลาหนึ่งๆ บิดามารดา รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวต่างก็เรียนรู้จากครอบครัวอื่นๆ ปู่ย่าตายายเครือญาติต่างก็ถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ ทั้งการแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งต่างๆ การสื่อสารกัน เพื่อให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่น ความผูกพัน และความรัก รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือต่างๆ พ่อแม่ได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อและบุคคลรอบข้าง สิ่งที่พ่อแม่เรียนรู้มา กลายมาเป็นบทบาทที่จะถ่ายทอดให้กับนักเรียนได้รับรู้ประสบการณ์และความรับผิดชอบใหม่ๆ เพื่อเตรียมตัวและเตรียมพร้อมที่จะใช้ชีวิตต่อไปในอนาคต ซึ่งเด็กเรียนรู้สิ่งเหล่านี้มาจากครอบครัวด้วยวิธีการสังเกต จึงทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น เกิดความไว้วางใจ และได้เห็นประสบการณ์ความสำเร็จ ที่จะเป็นแนวทางที่สำคัญที่ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจที่จะสามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ที่ต้องเผชิญ จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า การสนับสนุนทางสังคมและการทำหน้าที่ของครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า นักเรียนจะมีการป้องกันตนเองจากสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการสูบบุหรี่ได้ ล้วนเป็นผลมาจากการคิดไตร่ตรองพิจารณาอย่างมีเหตุผล มีการประเมินสถานการณ์ว่าการไม่สูบบุหรี่ ป้องกันตนเองได้ จะเกิดผลที่ดีกับตนเองอย่างไรบ้าง สอดคล้องกับงานวิจัย

ของดาลีและอีแกน (Daly; & Egan. 2017) ที่ค้นพบว่า เมื่อความสามารถทางการรู้คิด (Cognitive ability) เพิ่มขึ้น แนวโน้มที่จะสูบบุหรี่จะลดลง นั่นคือ หากในช่วงวัยเด็กมีความสามารถทางการรู้คิดต่ำ ก่อนที่จะริเริ่มสูบบุหรี่ จะเป็นบุคคลที่มีแนวโน้มสูงที่จะสูบบุหรี่ และมีแนวโน้มที่จะเลิกสูบบุหรี่ได้ยาก ดังนั้น หากนักเรียนมีระบบการคิดที่ดี มีการคิดพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล วิเคราะห์สาเหตุ ประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ จะช่วยให้นักเรียนสามารถระทำการป้องกันการสูบบุหรี่ได้ แต่การวิเคราะห์สาเหตุ และประเมินผลที่เกิดขึ้นตามมาของการกระทำได้นั้น นักเรียนจะต้องมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง จึงจะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดการรับมือกับสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ รวมทั้งสามารถป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของดีซิลวาและอามินาฮาวิ (D'Silva; & Aminabhavi. 2013) ที่ค้นพบว่า วัยรุ่นที่ติดยาเสพติดมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำ และมีการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับวัยรุ่นที่ไม่ได้ติดยาเสพติด จากเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า “การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้

จากผลการวิจัยนี้มีความโดดเด่นในเรื่องของการสนับสนุนทางสังคมและการทำหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงว่าการที่วัยรุ่นจะรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการปฏิเสธการสูบบุหรี่หรือป้องกันตนเองในการสูบบุหรี่ได้นั้นต้องเกิดการสนับสนุนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้แหล่งอบายมุขที่ถือเป็นการลดจุดเสี่ยงหรือสถานการณ์เสี่ยง มีการให้กำลังใจเมื่อลูกสามารถป้องกันตนเองจากบุหรี่ได้ สนับสนุนในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านยาเสพติด ในขณะที่การทำหน้าที่ของครอบครัวที่เป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด หากมีการสื่อสารที่ดี สะท้อนโทษของบุหรี่ ยกย่องการมีพฤติกรรมป้องกันบุหรี่ของลูก ย่อมส่งผลที่ดีในการรับรู้บรรทัดฐานที่สังคมส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยต่อการสูบบุหรี่ นำไปสู่การรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในการปฏิเสธสิ่งที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมและจากคนในครอบครัวได้ อันมีผลทำให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างถูกต้อง คิดพิจารณาไตร่ตรอง จึงทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน

2.1.2 การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ ส่งผลทางตรงต่อทักษะชีวิต และส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านคุณลักษณะทางจิตสังคม นอกจากนี้ยังผ่านเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนเรียนรู้ตัวแบบที่สำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสื่อ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของวิลลานติ, บูลีย์ และจูออน (Villanti; Boulay; & Juon. 2011) พบว่า กลุ่มเพื่อน ผู้ปกครอง และสื่อ มีอิทธิพลทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ นักเรียนวัยรุ่นที่ได้เรียนรู้การป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่จากตัวแบบที่ดีจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสื่อ จะมีทักษะชีวิตมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของระเบียบ เพราะผักแวน (2551) ที่ค้นพบว่า การมีทักษะชีวิตของกลุ่มเพื่อนสนิท และอิทธิพลของสื่อมวลชน ร่วมกันกับตัวแปรอื่นๆ สามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีทักษะชีวิตได้ร้อยละ 67.4 ซึ่งนักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ทักษะชีวิตใหม่ๆ ขึ้นได้ จากการสังเกตตัวแบบ โดยตัวแบบสามารถ

ถ่ายทอดออกมาทั้งความคิด และการกระทำ รวมไปถึงทักษะชีวิตด้วยได้พร้อมๆ กัน นักเรียนวัยรุ่นนั้นมักจะเลียนแบบจากคนใกล้ชิดตัวมากที่สุดก่อน ได้แก่ บิดามารดาและกลุ่มเพื่อน และในสังคมปัจจุบัน สื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ต่างก็เข้ามามีบทบาทในการป้องกันทางด้านสุขภาพมากขึ้น (Laranjo; et al. 2015) เมื่อเด็กนักเรียนได้สังเกตเห็นและได้รับการถ่ายทอดในเรื่องทักษะชีวิตที่ช่วยในการป้องกันการสูบบุหรี่ นักเรียนวัยรุ่นก็จะเกิดกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ และคิดว่าทักษะชีวิตในการป้องกันการสูบบุหรี่เหล่านั้นเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งถ้าหากนักเรียนวัยรุ่นได้รับแบบอย่างจากสภาพแวดล้อมรอบตัวได้มาก ก็จะเกิดกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบได้มาก ส่งผลให้เกิดทักษะชีวิตได้มากขึ้น จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต

ส่วนผลการวิจัยที่ทักษะชีวิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านคุณลักษณะทางจิตสังคม ผู้วิจัยค้นพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่รับรู้ว่ามีทักษะชีวิต จะเป็นคนที่มีความสามารถในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม นั่นคือ มีคุณลักษณะทางจิตสังคม สามารถมองเห็นภาพรวม มีการแสดงความรับผิดชอบ รวมทั้งสามารถยับยั้งชั่งใจได้ จากผลการวิจัยที่ผ่านมาในอดีตแสดงให้เห็นว่า ทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมตนเอง (ศุภร ชินะเกตุ. 2553) อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตมโนทัศน์และลักษณะมุ่งอนาคต (ศศิวิมล เกลียวทอง. 2557) ดังนั้น นักเรียนวัยรุ่นที่มีทักษะชีวิตจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัว สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีภูมิคุ้มกันในชีวิต เสริมสร้างให้เกิดคุณลักษณะที่ดี ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งการทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ภายนอก ก็จะปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นผลทำให้สามารถจัดการตนเองและหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการสูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปีโกและคณะ (Piko; et al. 2005) ที่ค้นพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ระดับต่ำ เช่นเดียวกับงานวิจัยของคาร์เตอร์และไบร์น (Carter; & Byrne. 2013) ที่ค้นพบว่า วัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากกว่าวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และงานวิจัยของชีทามและคณะ (Cheetham; et al. 2015) ที่ค้นพบว่า การควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ในระดับต่ำ สามารถทำนายการเริ่มต้นพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ ซึ่งจากงานวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า หากนักเรียนวัยรุ่นมีคุณลักษณะทางจิตสังคมต่ำ นักเรียนวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ คือไม่สามารถป้องกันตนเองหรือจัดการตนเองได้ จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า ทักษะชีวิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านคุณลักษณะทางจิตสังคม ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้

ส่วนผลการวิจัยที่ทักษะชีวิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ผลการวิจัยนี้ชี้ชัดว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีทักษะชีวิต ไม่ว่าจะเห็นทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา หรือแม้แต่ทักษะการปฏิเสธ จะมีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มากขึ้น ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยมองว่าพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์สำหรับวัยรุ่น มีความรู้สึกชอบและพอใจต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเนติลักษณ์ รุ่งศิริวัฒนกิจ (2550)

ที่ค้นพบว่า ทักษะการจัดการกับปัญหา ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ รวมทั้งงานวิจัยของโมฮัมเหม็ดและคณะ (Mohammed; et al. 2016) ที่ค้นพบว่า โปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ ที่มีการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต ได้แก่ ทักษะการปฏิเสธ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการตัดสินใจ ซึ่งกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมดังกล่าว มีเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มควบคุม นั่นคือ นักเรียนวัยรุ่นที่มีทักษะชีวิต จะมีเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทิชา ภาชา (2550) ที่ค้นพบว่า ทัศนคติในการป้องกันการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ เช่นเดียวกับงานวิจัยของอาทิตยา โปณะทอง (2553) ที่ค้นพบว่า เจตคติในการป้องกันการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ แสดงให้เห็นว่า หากนักเรียนวัยรุ่นมีเจตคติในการป้องกันการสูบบุหรี่ ก็จะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้มากขึ้น จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า ทักษะชีวิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า การที่วัยรุ่นมีการเห็นแบบอย่างที่ดี ไม่เพียงแต่การดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จแม้จะไม่มีการสูบบุหรี่แล้ว วัยรุ่นยังเกิดการเรียนรู้วิธีการปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงจากตัวแบบที่มีพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ยกตัวอย่าง หากบิดามีการเล่าให้ลูกฟังว่าตอนที่เป็นวัยรุ่นเคยใช้วิธีการปฏิเสธเพื่อนอย่างไรไม่ให้เสียน้ำใจ ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวย่อมมีอิทธิพลโดยตรงต่อบุตร ที่จะเรียนรู้วิธีการหรือเพิ่มทักษะชีวิตในการปฏิเสธจากตัวแบบได้ ในขณะที่การสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับของสังคม ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการทำงานในอนาคตมักให้การยอมรับต่อคนไม่สูบบุหรี่ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านเรื่องราวต่างๆ ก่อให้เกิดการมีวุฒิภาวะทางจิตสังคม มีการปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทของตนเองเมื่อเข้าไปอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ที่คิดได้อย่างผู้ใหญ่แม้จะยังไม่เคยมีประสบการณ์ดังกล่าวก็ตาม ดังนั้นการรับรู้ต่างๆ เหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อเจตคติในเชิงลบต่อการสูบบุหรี่และมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ และทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้มากขึ้น

2.2 ปัจจัยระหว่างบุคคลและปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านปัจจัยการคิดพิจารณา พิจารณาตามเส้นความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

2.2.1 บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่และการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคม และยังผ่านทั้งวุฒิภาวะทางจิตสังคมและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนวัยรุ่นที่รับรู้ว่ามีสื่อและชุมชนคาดหวังให้นักเรียนไม่สูบบุหรี่ การทำตามสิ่งที่สังคมคาดหวัง จะช่วยให้นักเรียนมีวุฒิภาวะทางจิตสังคม นั่นคือ มีการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่เหมาะสมของตนเอง มีการมองภาพในระยะยาว มีการแสดงความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถยับยั้งชั่งใจตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น จันท์สุภาวดี ไวยฤทธิ์ (2555) ที่ค้นพบว่า การรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการความเครียดจากการ

ทำงาน รวมทั้งงานวิจัยของอังคินันท์ อินทรกำแหง และฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล (2560) ที่ค้นพบว่า บรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อจิตวิทยาเชิงบวก ซึ่งบรรทัดฐานทางสังคมเป็นแนวทางหรือวิถีทางการกระทำหรือความประพฤติเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทางสังคมตามความคาดหวังของกลุ่ม หรือตามค่านิยมของสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2532: 353) นักเรียนวัยรุ่นจะรับรู้ว่าการไม่สูบบุหรี่จะเป็นที่ยอมรับสังคม จะมีการคล้อยตามที่สื่อและชุมชนเป็นผู้กำหนด นั่นคือ สื่อและชุมชนเป็นผู้กำหนดว่านักเรียนเหล่านั้นไม่ควรประพฤติกรรมการสูบบุหรี่ การไม่สูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ อันเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่ช่วยกำหนดให้นักเรียนมีการปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทอย่างเหมาะสมตามที่สังคมเห็นดีเห็นงาม จึงจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

เมื่อนักเรียนวัยรุ่นได้เห็นตัวแบบที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ ทั้งตัวแบบที่มาจากตัวบุคคลหรือในเชิงสัญลักษณ์ผ่านสื่อ ยิ่งตัวแบบมีประสิทธิภาพมากเท่าใด มีผลให้นักเรียนวัยรุ่นใส่ใจ จดจำ กระทำตามตัวแบบนั้นได้มาก การทำตามตัวแบบที่ดี สามารถหลีกเลี่ยงตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการสูบบุหรี่ ก็ย่อมส่งผลให้นักเรียนกระทำตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม เมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถมองเห็นภาพระยะยาว มีความรับผิดชอบ รวมทั้งสามารถยับยั้งชั่งใจได้ ว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ควบคุมตนเองเมื่อต้องไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่สูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรชัย เสนสาย (2554) ที่ค้นพบว่า กัลยาณมิตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน รวมทั้งงานวิจัยของธีรรัตน์ เชมนะสิริ (2554) ที่ค้นพบว่า การเห็นตัวแบบบิดามารดา ตัวแบบเพื่อน และตัวแบบจากสื่อด้านการใช้สารเสพติด มีความสัมพันธ์ทางลบกับลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับตัวแบบที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดวุฒิภาวะทางจิตสังคมที่เหมาะสม อันทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้

การทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเองได้เหมาะสมเมื่อต้องไปปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะทำให้นักเรียนวัยรุ่นเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถประเมินและตีความสถานการณ์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล สอดคล้องกับงานวิจัยของจุงและคณะ (Jung; et al. 2014) ที่ค้นพบว่า อารมณ์ไม่ว่าจะทางบวกหรือทางลบมีผลทำให้ประสิทธิภาพของการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลลดลง ดังนั้น การกำกับอารมณ์เพื่อให้อารมณ์อยู่สถานะที่สมดุล ถือเป็นความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ จะมีส่วนช่วยให้บุคคลมีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถประเมินสาเหตุและผลของสถานการณ์ได้ตรงตามความเป็นจริง อันนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ นั่นคือ พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่และการเห็นแบบอย่างในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านวุฒิภาวะทางจิตสังคม และยังผ่านทั้งวุฒิภาวะทางจิตสังคมและการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้

จากผลการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่าลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีระดับความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดจนไกลตัวออกไป ตามแนวคิดของบรอนเฟนเบนเนอร์มีความเกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมหรือการแสดงออกของบุคคลไม่มากนักน้อย ซึ่งในผลการศึกษานี้ สามารถยกตัวอย่างในเรื่องการรณรงค์เรื่องการไม่สูบบุหรี่ผ่านสื่อต่างๆ หรือแม้แต่การแสดงออกจากรังคมส่วนใหญ่ในการต่อต้านการสูบบุหรี่ ยกตัวอย่าง มหาวิทยาลัยเริ่มออกกฎระเบียบห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณมหาวิทยาลัย เป็นการสะท้อนเรื่องบรรทัดฐาน

ของนักศึกษา ซึ่งนักเรียนจะได้เห็นว่า การที่นักเรียนจะไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นนั้น การสูบบุหรี่ถือเป็นอุปสรรคหรือสร้างความลำบากในการปฏิบัติตัวในมหาวิทยาลัย จึงทำให้นักเรียนรับรู้ต่อหน้าที่ของตนเองและตระหนักต่อการป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ เพราะเมื่อมีการคิดไตร่ตรองถึงข้อดีและข้อเสียจากการสูบบุหรี่แล้ว ย่อมส่งผลต่อการมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนที่สูงมากขึ้น

2.2.2 การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยผ่านเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนวัยรุ่นเรียนรู้ตัวแบบสำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่ ส่งผลให้นักเรียนมองเห็นประโยชน์ในการกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ นำไปสู่การเกิดความพอใจและความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ และทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มากขึ้น ยกตัวอย่าง ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนรุ่นพี่และรุ่นน้อง เช่น นักเรียนวัยรุ่นที่มีรุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จ และเป็นคนที่ดีต่อด้านเรื่องการสูบบุหรี่ แม้จะไม่ได้มีการสั่งสอนอบรมรุ่นน้องโดยตรง แต่รุ่นน้องสามารถเชื่อมโยงความสำเร็จ กับแนวทางปฏิบัติตัวเข้าด้วยกัน ซึ่งถือได้ว่าการคิดดังกล่าวได้นั้นต้องมีเจตคติที่ดีต่อการไม่สูบบุหรี่ ดังนั้นการได้เห็นแบบอย่างที่ดีจึงปรากฏผลว่าส่งผลทางอ้อมต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ สอดคล้องกับงานวิจัยของผวจจิต อินทสุวรรณและคณะ (2550) ที่ค้นพบว่า การรับรู้ข่าวสารจากสื่อเกี่ยวกับการบริโภคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อพฤติกรรมการบริโภคด้วยปัญญา และวันวิสา สรีระศาสตร์ (2554) ที่ค้นพบว่า นักเรียนที่มีเพื่อนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้อินเทอร์เน็ตมาก มีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยมากกว่านักเรียนที่มีเพื่อนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้อินเทอร์เน็ตน้อย จะเห็นว่า การที่นักเรียนวัยรุ่นเห็นแบบอย่างที่ดีในเชิงบวกจากเพื่อน สื่อของนักเรียนวัยรุ่น จะทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมพึงประสงค์ อันนำไปสู่พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เช่นกัน จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า การเห็นแบบอย่างในการป้องกันการสูบบุหรี่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้

2.3 ปัจจัยการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน ส่งผลทางตรงต่อปัจจัยบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู ส่งผลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า บริบทของโรงเรียนมีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น โรงเรียนถือเป็นบริบทที่มีบทบาทหลักในการลดปัญหาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ทั้งนโยบายปลอดบุหรี่ การให้ความรู้ของครูต่อนักเรียนเกี่ยวกับบุหรี่ ก็เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน (Roohafza; et al. 2014) ถ้าหากนักเรียนเห็นครูสูบบุหรี่ แสดงว่า การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งอาจเพิ่มแนวโน้มการรับรู้ของนักเรียนว่าการสูบบุหรี่เป็นบรรทัดฐาน เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่ได้ถือเป็นเรื่องปกติหรือเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ (Scal; Ireland; & Borowsky. 2003) โดยครูได้ดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน ซึ่งนโยบายดังกล่าวต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องแนวทางปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2557 ในสถานศึกษา เมื่อได้

กำหนดและดำเนินนโยบายดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารของสถานศึกษา รวมทั้งกลุ่มเครือข่ายครูได้รับนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ ซึ่งได้แสดงออกมาเป็นบทบาทสำคัญ ที่ครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดในประเด็นการป้องกันการสูบบุหรี่ให้กับนักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้เด็กได้ซึมซับบรรยากาศของการป้องกันการสูบบุหรี่ ทำให้นักเรียนให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ดังกล่าวในขณะที่อยู่โรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของโวลด์และคณะ (Wold; et al. 2004) ที่ค้นพบว่า การออกกฎหมายระดับชาติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในโรงเรียน เริ่มต้นจากการห้ามสูบบุหรี่ในโรงเรียน ช่วยลดแนวโน้มที่ครูจะสูบบุหรี่ในโรงเรียน ถือเป็นบทบาทสำคัญที่ครูจะต้องเป็นแบบอย่างโดยไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียน ให้เด็กเห็น ผู้วิจัยเห็นว่า การที่นักเรียนสามารถกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ป้องกันการสูบบุหรี่ หรือนโยบายลดบุหรี่ในโรงเรียนเป็นตัวสนับสนุน แต่ถ้าคิดนโยบายขึ้นมาเฉยๆ แต่ไม่ได้แปลงเป็นการกระทำ หรือนำไปปฏิบัติจริงๆ นโยบายที่คิดขึ้นมาก็จะสูญเปล่า ซึ่งคานและคานเดเกอร์ (Khan; & Khandaker. 2016) กล่าวว่า นโยบายเป็นแนวทางที่นำไปสู่การกระทำ เป็นการนำปรัชญา หลักการพื้นฐาน วิสัยทัศน์ และการตัดสินใจต่างๆ มาแปลงให้เป็นโปรแกรม โครงการ และกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ดังนั้น เมื่อได้ดำเนินการนำนโยบายมาใช้กับโรงเรียน จะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ แนวคิดของอ็อตโตสันและกรีน (DeGroff; & Cargo. 2009: 49; citing Ottoson; & Green. 1987: 362) ได้แนะนำว่า การลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการซ้ำที่ซึ่งความคิดต่างๆ ที่แสดงถึงนโยบาย ถูกแปรเปลี่ยนให้เป็นพฤติกรรม ในแง่ของการกระทำกันทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ค้นพบว่า นโยบายของโรงเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยผ่านการกระทำของครู ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสอน (Kyriakides; & Creemers. 2012; Kyriakides; et al. 2015) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า นโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ จะส่งผลทำให้ครูนำนโยบายดังกล่าว มาอบรมสั่งสอนให้กับนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้ต่อไป จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

การถ่ายทอดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ สืบเนื่องมาจากนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายการอบรมสั่งสอนของครูเพื่อป้องกันยาเสพติด (สุภาพร ธนะชานนท์. 2548: 62; อ้างอิงจากศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด. 2546: 9-10) คือ ปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งก่อนจะเกิดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อครูได้ถ่ายทอดบทบาทต่างๆ ให้กับนักเรียน ทั้งสอนบทเรียนต่างๆ ทั้งโทษและอันตรายของบุหรี่ สอนทักษะเพื่อป้องกันเมื่อมีคนชวนให้สูบบุหรี่ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเดินขบวนรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ประกวดคำขวัญยาเสพติด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่น มั่นใจในความสามารถของตนเอง ว่าสามารถที่จะจัดการและดำเนินพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของซิงและไหล (Cheung; & Lai. 2013) ที่ค้นพบว่า การสอนในห้องเรียนส่งผลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียน จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่า บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครูมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และเมื่อนักเรียนวัยรุ่นมีความมั่นใจในตนเอง จึงจะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ประเมินไตร่ตรองด้วยเหตุผล จึงทำให้สามารถรับมือกับสถานการณ์เสี่ยงต่างๆ นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

นอกจากนี้ ยังมีเส้นอิทธิพลบางเส้นที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู ไม่มีอิทธิพลทางตรงข้ามระดับต่อภาวะทางจิตสังคม จากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ตัวแปรภาวะทางจิตสังคมถูกยกระดับขึ้นไปเป็นตัวแปรระดับกลุ่ม ดังนั้น ตัวแปรระดับครู จะไม่ส่งผลให้นักเรียนทุกคนในห้องเรียนนั้นๆ เกิดภาวะทางจิตสังคมได้ เนื่องจากภาวะทางจิตสังคม เป็นตัวแปรที่วัยรุ่นมักใช้เป็นตัวนำทางที่จะนำไปสู่ผู้ใหญ่วัยที่ประสบความสำเร็จ (Greenberger; & Sorensen. 1974) เป็นพัฒนาการของวัยรุ่นแต่ละบุคคล เป็นกระบวนการในการพัฒนาทางด้านภาวะที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลอยู่แล้ว ดังนั้น ตัวแปรระดับครู ได้แก่ การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน และบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู จึงไม่ส่งผลข้ามระดับทำให้นักเรียนทุกคนในห้องเรียนที่ครูมีปฏิสัมพันธ์ด้วยเกิดภาวะทางจิตสังคมได้

ข้อจำกัดการวิจัยระยะที่ 2

1. เนื่องจากแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบวัดตัวแปรต่างๆ หลายตอน และแต่ละตอนมีข้อคำถามที่ต้องตอบจำนวนหลายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องใช้เวลาในการตอบ จึงอาจเกิดความเบื่อหน่ายและเมื่อยล้า และอาจส่งผลให้ผู้ตอบตอบได้ไม่ครบถ้วน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้แก้ไขสถานการณ์เช่นนี้โดยเพิ่มจำนวนตัวอย่างเผื่อไว้ แล้วจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1 และ 2

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการออกแบบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณหลายวิธี (Sequential multimethod design) ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ทั้ง 2 ระยะ โดยเริ่มจากการทำการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic review) จะทำให้ได้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน นำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นต่อการสร้างรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทุกระดับที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของกลุ่มเด็กนักเรียนวัยรุ่นในการวิจัยระยะที่ 2 ด้วยกรอบแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในกลุ่มวัยรุ่น (IMAHRB) ของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) ที่มีจุดเด่นในเรื่องการบูรณาการหลากหลายทฤษฎีเข้าด้วยกัน ผลการวิเคราะห์ของการวิจัยทั้ง 2 ระยะ มีความแตกต่างกัน เนื่องจากการวิจัยระยะที่ 1 เป็นการค้นหาว่าปัจจัยเชิงสาเหตุนั้นมีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ส่วนการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงการวิเคราะห์ให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามแนวคิดทฤษฎีระบบนิเวศน์และทฤษฎีภาวะทางจิตพิภพ จึงทำให้สามารถอธิบายกระบวนการป้องกันการสูบบุหรี่ในเชิงเหตุและผลในลักษณะของความเป็นกลไก (Mechanism) ได้มากขึ้นมากกว่าผลการวิจัยระยะที่ 1 โดยผลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีระบบนิเวศน์ (Bronfenbrenner. 1979) ที่อธิบายว่าพัฒนาการของบุคคลนั้นสามารถอธิบายได้จากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีการอธิบายว่าปัจจัยระหว่างบุคคลและปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อปัจจัยภายในบุคคล และกลไกที่เกิดขึ้นตามทฤษฎีระบบนิเวศน์ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการคิดพิภพที่มีภาวะ เช่น เกิดภาวะทางจิตสังคม

เป็นการทำหน้าที่ในบทบาทหน้าที่ของสังคมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เป็นการคิดพิจารณาไตร่ตรองซึ่งผลดีผลเสียจากการกระทำพฤติกรรมนั้นๆ สอดคล้องกับทฤษฎีวุฒิภาวะทางการคิดพิจารณา (Cauffman; & Steinberg. 2000) ดังนั้น การที่นักเรียนจะเลือกตัดสินใจกระทำพฤติกรรมใดๆ ย่อมเกิดจากกระบวนการคิดพิจารณา ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางที่สำคัญระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุกับพฤติกรรมทางด้านสุขภาพของวัยรุ่น

ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ นอกจากมีความโดดเด่นในเรื่องการคัดเลือกตัวแปรที่มีความสำคัญเข้ามาช่วยวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่มีความรัดกุมสูง ช่วยขจัดอคติต่างๆ ออกไป ยังมีการนำตัวแปรอื่นๆ เข้ามาอธิบายเพิ่มเติมจากกรอบแนวทาง ทฤษฎีที่มีอยู่เดิม มีการจัดเรียงลำดับตัวแปรหรือการค้นหาเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรทั้งในระดับนักเรียนและระดับครู ทำให้การอธิบายหรือการนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันการสูบบุหรี่นั้นมีประสิทธิภาพตรงตามความเป็นจริงในบริบทของประเทศไทยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอแนะจากงานวิจัยนี้เป็น 3 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในทางทฤษฎี และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559-2562 (สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ. 2559) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ป้องกันมิให้เกิดผู้เสพยาสูบรายใหม่ และเฝ้าระวังธุรกิจยาสูบที่มุ่งเป้าไปยังเด็ก เยาวชน และนักสูบหน้าใหม่ ซึ่งได้แบ่งเป็นยุทธวิธีสำคัญ ดังนี้ 1) ยุทธวิธีที่ 1 สร้างความตระหนัก จิตสำนึก ในพิษภัยยาสูบ ค่านิยมการไม่สูบบุหรี่ให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไป และพัฒนาการสื่อสาร ที่เข้าถึงใจผู้บริโภค 2) ยุทธวิธีที่ 2 สร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคมเอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน ส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานเพื่อการสร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสังคม 3) ยุทธวิธีที่ 3 พัฒนาศักยภาพแกนนำและเครือข่ายเพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่ และ 4) ยุทธวิธีที่ 4 เฝ้าระวังควบคุมและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจยาสูบในสถานศึกษา และกลุ่มเยาวชน

จากยุทธวิธีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยมาทำการปรับปรุงยุทธวิธีดังกล่าว รวมทั้งยกระดับยุทธวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น สามารถแบ่งได้เป็นยุทธวิธีที่สำคัญ 5 ยุทธวิธี ได้แก่ 1) ส่งเสริมจิตลักษณะที่สำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่ 2) สร้างครอบครัวที่อบอุ่นที่เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน 3) เฝ้าระวังควบคุมและบังคับใช้นโยบายเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน 4) สร้างบรรทัดฐานเพื่อการไม่สูบบุหรี่ด้วยสื่อและชุมชนที่เข้มแข็ง และ 5) การดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่ด้วยพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งอธิบายรายละเอียดแต่ละยุทธวิธี ดังตาราง 38

ตาราง 38 ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติตามยุทธวิธีในการป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น

ยุทธวิธีในการป้องกันการสูบบุหรี่	ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ
<p>ยุทธวิธีที่ 1</p> <p>ส่งเสริมจิตลักษณะที่สำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่ (ปัจจัยภายในบุคคล)</p>	<p>- กลุ่มนักเรียนวัยรุ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> ● โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ อาจมีการให้เด็กนักเรียนทำแบบคัดกรองด้วยแบบสอบถามเพื่อดูแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ของเด็ก เพื่อเป็นการเฝ้าระวังเด็กกลุ่มนี้ให้มากขึ้น ● ควรส่งเสริมจิตลักษณะที่สำคัญด้วยการจัดฝึกอบรมทักษะชีวิต การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันการสูบบุหรี่ และเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ให้กับนักเรียน เนื่องจากจิตลักษณะดังกล่าว เป็นปัจจัยภายในบุคคลที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กนักเรียนมีความกล้าที่จะตัดสินใจที่จะไม่กระทำพฤติกรรมเสี่ยง และหันมาทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มากขึ้น ● เนื้อหาเสนอแนะถึงทักษะต่างๆ เช่น วิธีการปฏิเสธ วิธีการสื่อสาร วิธีการเจรจาต่อรอง รวมทั้งวิธีการหลีกเลี่ยงสถานการณ์เสี่ยง นอกจากนี้ ยังมีการให้มุ่งเน้นประสบการณ์ที่สำเร็จเพื่อส่งเสริมความมั่นใจในความสามารถของตนเองด้วยการใช้ตัวแบบ รวมทั้งเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ที่ถูกต้อง โดยทำเป็นโปรแกรม หรือแบบฝึกหัดมอบให้กับนักเรียน ● เหตุผล: เนื่องจากการมีทักษะชีวิตที่จำเป็น จะช่วยให้วัยรุ่นในกลุ่มเสี่ยงนี้ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ทางสังคมให้มากขึ้น เช่น ให้ความสำคัญกับอนาคต ซึ่งให้เห็นว่าถ้าหากนักเรียนวัยรุ่นได้สูบบุหรี่ จะทำให้เสียสุขภาพ พร้อมทั้งเสียอนาคตทางการเรียน เพราะบุหรี่เป็นสิ่งเสพติดที่นำไปสู่การกระทำผิดบาปต่างๆ ซึ่งการมีทักษะชีวิตจะช่วยให้สามารถจัดการกับปัญหาหรืออุปสรรคที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้ตนเองรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมนำไปสู่การให้ความสำคัญกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มากขึ้น เห็นประโยชน์มากขึ้น มีความชอบหรือพอใจมากขึ้น และมีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การปรับตัวในการใช้ชีวิตได้อย่างต้องการ นั่นคือ สามารถป้องกันตนเองในการเผชิญกับสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการสูบบุหรี่ได้

ตาราง 38 (ต่อ)

ยุทธวิธีในการ ป้องกันการสูบบุหรี่	ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ
<p>ยุทธวิธีที่ 2 สร้าง ครอบครัวที่อบอุ่น ที่เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน (ปัจจัยระหว่าง บุคคล: เห็น ครอบครัว)</p>	<p>- ครอบครัว</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ที่มา: ครอบครัวส่วนใหญ่ในปัจจุบันมักใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยงดูลูกมากขึ้น ทำให้พ่อแม่เริ่มเห็นห่างจากลูก หรือขาดการปรับตัวระหว่างวัย เช่น ในเรื่องการสื่อสารกับลูกวัยรุ่น ซึ่งพ่อแม่ยังใช้วิธีการสื่อสารแบบเดิมๆ ซึ่งทำให้วัยรุ่นมองว่าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจและยอมรับเพื่อนมากกว่า ● ครอบครัวต้องมีการปรับตัวให้มากขึ้น มีการส่งเสริมช่วยเหลือลูกในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น เพราะจากผลการวิจัย การสนับสนุนทางสังคมจากผู้ปกครองมีผลทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ พ่อแม่ต้องกล้าที่จะส่งเสริมลูกในทุกๆ ด้าน หรือครอบครัวต้องมีการปรับตัวเรื่องการสื่อสาร เช่น การพูดคุยอย่าง พูดให้กำลังใจ ให้เคารพการตัดสินใจของลูกหากลูกสามารถปฏิเสธการสูบบุหรี่ มีการชี้ให้เห็นโทษจากการสูบบุหรี่ที่ไม่คุ้มค่าหากจะลองสูบบุหรี่ เป็นต้น ● เหตุผล: ประสพการณ์ที่ดีจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อทั้งทางด้านจิตใจ นำไปสู่การคิดพิจารณา และมีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีความคิดอยากจะสูบบุหรี่ในอนาคต ควรได้รับประสบการณ์ที่ดีจากครอบครัว โดยการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความผูกพันการดูแลเอาใจใส่ มีความเข้าใจลูก ให้การยอมรับลูก พร้อมรับฟังลูกอย่างตั้งใจ มีการทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว แสดงให้ลูกเห็นแบบอย่างที่ดีที่ถูกที่ควร มีการสื่อสารพูดคุยกันด้วยเหตุผล และให้คำปรึกษาในด้านการใช้ชีวิตและทักษะที่ควรจะมี ส่วนประสบการณ์ของครอบครัวในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ไม่มีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ ควรส่งเสริมความท้าทายเพิ่มมากขึ้นเล็กน้อย อาจมีการแสดงความชื่นชมหรือให้กำลังใจเมื่อลูกทำได้ดี พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ เพื่อปลูกฝังให้เกิดจิตลักษณะที่สำคัญ นำไปสู่การคิดพิจารณาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้มากขึ้น ● ต้องผลักดันให้เกิดนโยบายที่สร้างความเข้มแข็งของครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่น มีการลงพื้นที่เพื่อจัดตั้งและส่งเสริมเครือข่ายครอบครัวในแต่ละชุมชน และรณรงค์บ้านปลอดบุหรี่ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว รวมทั้งระหว่างครอบครัว เพื่อหาหรือถึงวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่ให้กับกลุ่มเยาวชน

ตาราง 38 (ต่อ)

ยุทธวิธีในการ ป้องกันการสูบบุหรี่	ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ
<p>ยุทธวิธีที่ 3 ฝ่า ระวังควบคุมและ บังคับใช้นโยบาย เพื่อป้องกันการสูบ บุหรี่ในโรงเรียน (ปัจจัยระดับครู)</p>	<p>- โรงเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ที่มา: โรงเรียนมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ รวมทั้งการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายนอกและการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม ● โรงเรียนควรมีบรรทัดฐานเรื่องการไม่สูบบุหรี่ที่แข็งแกร่ง เช่น โรงเรียนมีการยกย่องคนที่ประสบความสำเร็จซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการไม่สูบบุหรี่ต่อต้านยาเสพติด ซึ่งสามารถบอกเล่าประสบการณ์การป้องกันการสูบบุหรี่ได้ มาเล่าให้ฟัง ● โรงเรียนควรทำงานร่วมกับชุมชนในการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีที่เอื้อต่อการไม่สูบบุหรี่ ให้ลดความเสี่ยงตามจุดที่นักเรียนจะเดินทางกลับบ้าน ● โรงเรียนขอความร่วมมือจากชุมชน ร้านค้าต่างๆ ให้ช่วยกันสอดส่องดูแลนักเรียน มันคือการเพิ่มความรู้ ลดความเสี่ยง ทำให้นักเรียนยอมรับบรรทัดฐานจากคนรอบข้างที่ไม่ได้สรรเสริญหรือให้ความชื่นชอบบุคคลที่มีการสูบบุหรี่ และทำให้เห็นว่าการยอมรับจากเพื่อนเป็นแค่ส่วนน้อยเท่านั้น ซึ่งไม่คุ้มค่าต่อการเสียสุขภาพ เสียอนาคต ● นโยบายป้องกันการสูบบุหรี่เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรให้ความสำคัญสร้างนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ เริ่มจากการพูดคุยดำเนินการกำหนดนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ และประกาศใช้และบังคับใช้นโยบายดังกล่าวเพื่อเป็นรากฐานสำคัญให้กับโรงเรียนในการสร้างบรรยากาศที่ดีและปลอดบุหรี่ให้กับโรงเรียน มีการสร้างให้นักเรียนเป็นผู้นำในการควบคุมการสูบบุหรี่อย่างจริงจัง ● ครูควรนำนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่มาปฏิบัติใช้อย่างจริงจัง โดยนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน หรือแม้แต่การอบรมสั่งสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนเป็นการเสริมสร้างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ให้กับนักเรียน การอบรมสั่งสอนดังกล่าวมีทั้งการให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษและอันตรายของบุหรี่ รวมทั้งมีการสอนทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการป้องกันการสูบบุหรี่ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากครู นำไปสู่พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่มากขึ้น

ตาราง 38 (ต่อ)

ยุทธวิธีในการ ป้องกันการสูบบุหรี่	ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ
<p>ยุทธวิธีที่ 4 สร้างบรรทัดฐานเพื่อ การไม่สูบบุหรี่ด้วย สื่อและชุมชนที่ เข้มแข็ง (ปัจจัยวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม)</p>	<p>- สื่อและชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ที่มา: สื่อและชุมชนที่สร้างบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่ มีผลทำให้เกิดจิตลักษณะรวมทั้งการคิดพิจารณา ที่ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งจริงๆ แล้วเราพบว่า ตัวแบบของการไม่สูบบุหรี่ในสื่อ หรือแม้แต่ในชุมชนมีอิทธิพลมาก การถ่ายทอดผ่านสื่อและชุมชนอาจจะไม่ใช่เพียงแค่แสดงให้เห็นโทษของการสูบบุหรี่ หรือไม่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่เพียงเท่านั้น ● สื่อ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ควรสร้างเพจในเฟซบุ๊กหรือยูทูปที่แสดงให้เห็นถึงวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การบอกปฏิเสธอย่างไรไม่ให้เสียสัมพันธภาพที่มีกับเพื่อน การชักจูงเพื่อนที่สูบบุหรี่ให้เลิกสูบบุหรี่ ไม่ใช่แค่ให้ความรู้เฉยๆ เพราะพบว่าทักษะชีวิตมันมีส่วนเป็นอย่างมากต่อการคิดของเด็ก และการหลีกเลี่ยง ซึ่งกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ไม่สูบบุหรี่ จะมีทักษะการปฏิเสธทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลที่ดี ดังนั้น หากมีทักษะชีวิตเพิ่มมากขึ้น นักเรียนวัยรุ่นก็อาจจะมีความมั่นใจที่จะปฏิเสธเป็น นอกจากนี้ ควรมีการสร้างชุมชนสื่อสังคมออนไลน์ปลอดบุหรี่ มีการแชร์เรื่องราวที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันการสูบบุหรี่เป็นระยะๆ ทั้งจากเพชรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ และเพจเกี่ยวกับสุขภาพทั้งหลาย เพื่อให้คนเกิดการตื่นตัวมากขึ้นในการสร้างสังคมปลอดบุหรี่ ● ชุมชน ควรมีเครือข่ายการป้องกันการสูบบุหรี่ที่เข้มแข็ง ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้นำที่ให้การสนับสนุนให้เยาวชนในชุมชนสามารถป้องกันการสูบบุหรี่ได้ ต้องมีแบบอย่างที่ดีไม่สูบบุหรี่ จัดรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในชุมชนอย่างจริงจัง ควรมีการนำบุคคลทางด้านวิชาชีพสุขภาพมาให้ความรู้การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันการสูบบุหรี่ มาให้ความรู้สมาชิกในชุมชน ● เหตุผล: ถ้าหากมีสื่อและชุมชนที่คอยบอกคอยสอนถึงวิธีการปฏิบัติ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อให้นักเรียนวัยรุ่นมีทักษะชีวิต ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ตาราง 38 (ต่อ)

ยุทธวิธีในการ ป้องกันการสูบบุหรี่	ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ
ยุทธวิธีที่ 5 การ ดำเนินการป้องกัน การสูบบุหรี่ด้วย พฤติกรรมศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> ● ด้วยผลการวิจัยที่สนับสนุนความเป็นพฤติกรรมศาสตร์ดังกล่าว ควรมีนโยบายเชิงปฏิบัติด้วยการบูรณาการระหว่างองค์กรเอกชนกับหน่วยงานการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน และสถาบันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น ให้ดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นเครือข่าย จากบ้านปลอดบุหรี่ มาเป็นโรงเรียนปลอดบุหรี่ จนกลายเป็นชุมชนปลอดบุหรี่ และขยายมาถึงชุมชนสังคมออนไลน์ปลอดบุหรี่ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการดำเนินการเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่อย่างเป็นระบบ มาสู่ประโยชน์แก่ตัวนักเรียน ● จากผลการวิจัยที่เกิดขึ้น นักเรียนจะเกิดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ จำเป็นต้องพิจารณาทั้งปัจจัยจิตลักษณะและปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยมีแหล่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดจิตลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สื่อ และชุมชน ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีที่เอื้อต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ เพราะสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดจิตลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเอง แต่มีสิ่งหนึ่งที่ควรพิจารณาร่วมกันด้วยคือ บริบทของโรงเรียน นอกจากครอบครัวแล้วก็ต้องมีครูด้วย เพราะบทบาทในการอบรมสั่งสอนของครูมีผลให้นักเรียนเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองด้วย แต่จากการวิเคราะห์พหุระดับ การสอนของครูไม่ได้ส่งผลแก่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง แต่ส่งผลต่อนักเรียนทั้งห้องเรียน ดังนั้น การสอนของครูจึงเป็นสภาพแวดล้อมหนึ่ง ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนหลายคนเกิดจิตลักษณะที่สำคัญ นั่นคือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ดังนั้น การดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่ด้วยพฤติกรรมศาสตร์ จึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดและภายนอกที่เอื้อต่อการป้องกันการสูบบุหรี่ เช่น ครอบครัว และโรงเรียน เป็นต้น เพื่อให้เกิดจิตลักษณะที่สำคัญ อันนำไปสู่กระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองที่ถูกต้อง และนำไปสู่พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในทางทฤษฎี

1) ผลการวิจัยยืนยันแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีวุฒิภาวะของการคิดพิจารณา (Steinberg; & Cauffman. 1996; Cauffman; & Steinberg. 2000) ว่าได้อธิบายปัจจัยการคิดพิจารณาไว้ 2 ตัวแปร คือ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และวุฒิภาวะทางจิตสังคม และผู้วิจัยได้เพิ่มเติมตัวแปรเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เข้ามา ซึ่งจากรูปแบบบูรณาการพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่นของคีเลอร์และไคเซอร์ (Keeler; & Kaiser. 2010) กล่าวว่า การคิดพิจารณาเป็นตัวคั่นกลาง (Mediator) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยป้องกันและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยว่าทั้ง 3 ตัวแปรดังกล่าวทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุกับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้เป็นอย่างดี นั่นคือ ปัจจัยการคิดพิจารณาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการรู้คิดและจิตสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมหนึ่งๆ ดังนั้น แนวโน้มการพัฒนาทฤษฎีจึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยการคิดพิจารณา ซึ่งถือเป็นกลไกที่สำคัญที่ช่วยขยายองค์ความรู้ในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพของวัยรุ่นในรูปแบบอื่น อันเป็นการสนับสนุนให้ทฤษฎีถูกนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

2) ตามทฤษฎีที่ได้อธิบายปัจจัยการคิดพิจารณาที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งยังไม่ได้นำเสนออย่างชัดเจนว่ามีปัจจัยเชิงสาเหตุใดบ้าง ที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยการคิดพิจารณา ซึ่งตามผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยการคิดพิจารณา ทั้ง 3 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยภายในบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล และปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยที่พบจึงมีส่วนในการสนับสนุนทฤษฎีระบบนิเวศน์ของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner. 1979; 1994) ว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุสะท้อนถึงอิทธิพลของปัจจัยระหว่างบุคคลและปัจจัยวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยผ่านปัจจัยภายในบุคคลและปัจจัยการคิดพิจารณา

3) จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ทั้งปัจจัยระดับนักเรียนและระดับครูที่เป็นปัจจัยระหว่างบุคคล (ปัจจัยสภาพแวดล้อม) ต่างส่งผลไปยังการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับนักเรียน ดังนั้น จึงเห็นว่าตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่นำไปสู่ปัจจัยการคิดพิจารณาและพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ โดยการรับรู้ความสามารถของตนเองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการรับรู้ความสามารถของตนเองโดยทั่วไป ไม่ได้อ้างอิงกับสถานการณ์ใดๆ ซึ่งการศึกษาหรือขยายขอบเขตการศึกษาต่อไป จึงควรเน้นศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองในแง่ของตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ น่าจะส่งผลให้เป็นตัวแปรคั่นกลางที่สำคัญมากขึ้น ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมและปัจจัยการคิดพิจารณา อันนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) จากกรอบรูปแบบบูรณาการของพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพในวัยรุ่น ได้นำเสนอผลลัพธ์ทางสุขภาพ ผลที่เกิดขึ้นตามหลังมาจากได้ตัดสินใจที่จะป้องกันการสูบบุหรี่ ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อค้นหารายละเอียดด้วยการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย หรือวัยรุ่นผู้ใหญ่ตอนต้น เพื่อค้นหาผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ ว่าตัวแปรผลคือตัวแปรอะไร จึงนำไปศึกษายืนยันด้วยการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป เพื่อเป็นการขยายมุมมองทางการศึกษาเกี่ยวกับกรอบบูรณาการดังกล่าวเพิ่มขึ้น

2) จากการวิจัยระยะที่ 1 ด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ พบว่า มี 2 โปรแกรม ได้แก่ โปรแกรมการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเอง ที่มีค่าขนาดอิทธิพลสูง การวิจัยครั้งต่อไป ควรนำโปรแกรมทั้งสองมาบูรณาการสร้างเป็นโปรแกรมบูรณาการสำหรับนักเรียนวัยรุ่น ด้วยวิธีการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ให้มากขึ้น

3) ในงานวิจัยครั้งนี้ พบปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน แต่เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรออกแบบเป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยการพัฒนาโปรแกรมเพื่อทดสอบว่าโปรแกรมมีประสิทธิผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด หรือทำการวิจัยระยะยาว เพื่อให้ทราบและมองเห็นพัฒนาการหรือสภาพลักษณะการเปลี่ยนแปลง ว่าปัจจัยเชิงสาเหตุ หรือโปรแกรมดังกล่าว เป็นสาเหตุทำให้พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนเพิ่มขึ้น

4) เนื่องจากพบผลการศึกษาในทั้งในระดับบุคคลและสาเหตุเชิงพระระดับว่าส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น จึงควรมีการนำบริบทของโรงเรียน มาทำการศึกษาต่อยอดด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ทั้งดึงทั้งผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ครู ชุมชน และครอบครัวของนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมปัจจัยเชิงสาเหตุและพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนวัยรุ่นให้มากขึ้น

5) เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ยังจำกัดในพื้นที่เฉพาะจังหวัดสตูล ซึ่งเป็นบริบทพื้นที่ที่มีความเฉพาะและมีความห่างไกลจากตัวเมือง จึงมีข้อจำกัดในการขยายผลการอ้างอิงไปสู่บริบทพื้นที่อื่นๆ งานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาพื้นที่บริบทจังหวัดอื่นๆ ที่เป็นบริบทพื้นที่ที่มีความเป็นเมือง เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ขอนแก่น ภูเก็ต เป็นต้น ซึ่งอาจจะมีการบูรณาการป้องกันการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันได้

6) ในการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของแบบจำลอง เฉพาะกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ที่มุ่งเน้นเฉพาะตัวนักเรียนเอง โดยไม่ครอบคลุมถึงบุคคลรอบข้าง นั่นคือ บุคคลรอบข้างไม่สามารถยืนยันจริงๆ ว่านักเรียนไม่เคยสูบบุหรี่ นักเรียนอาจตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง ทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่ตรงตามความเป็นจริงไปด้วย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจพิจารณาสิ่งที่ตัวแปรกลุ่มอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น เพศ ศาสนา ระดับชั้นเรียน เป็นต้น

7) ในการวิเคราะห์พระระดับ ตัวแปรแฝงระดับบุคคลที่ยกระดับขึ้นไปเป็นตัวแปรระดับกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ข้ามระดับของตัวแปร (Cross-level analysis) ควรพิจารณาตัวแปรแฝงระดับบุคคลที่ยกระดับจากความเป็นไปได้ทางทฤษฎีที่ตั้งไว้ ซึ่งการยกระดับตัวแปรแฝงดังกล่าวเป็นไปตามแบบจำลองการวัดรวมคะแนนในกลุ่ม (Summary index model) จึงไม่จำเป็นต้องตรวจสอบความสอดคล้องของคะแนนภายในกลุ่ม แต่ถ้าหากรวมคะแนนแล้วพบว่า มีความแปรปรวน (Variance) เกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม สามารถตรวจสอบได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนของตัวแปรแต่ละกลุ่มจะต้องแตกต่างกัน จึงจะพิจารณานำตัวแปรแฝงระดับบุคคลยกระดับไปเป็นตัวแปรแฝงระดับกลุ่มได้

8) ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบนิเวศน์ของบรอนเฟนเบรนเนอร์ ในงานวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเพียงแค่ระบบจุลภาค (Micro system) ได้แก่ การทำหน้าที่ของครอบครัว และระบบมหภาค (Macro system) ได้แก่ บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่จากสื่อ โดยงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบความล้มพันธ์ (Meso system) ยังมีจำนวนน้อย ตัวแปรการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่ มีการวัดการเห็นแบบอย่างจากพ่อแม่ และการเห็นแบบอย่างจากเพื่อน ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่า เพื่อนอาจสูบบุหรี่ แล้วพ่อแม่ไม่สูบบุหรี่ หรือเพื่อนไม่สูบบุหรี่ แล้วพ่อแม่สูบบุหรี่ ซึ่งการเห็นแบบอย่างมันขัดกัน ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งต่อไป จึงควรพิจารณาระบบความล้มพันธ์ (Meso system) ให้มากขึ้น โดยอาจจะศึกษาเป็นตัวแปรปรับ (Moderator) หรือศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีการเชื่อมโยงระหว่างกันของบริบทมากกว่า 2 แหล่ง เช่น ครอบครัวกับเพื่อน ครอบครัวกับโรงเรียน เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรภัทร วรเชษฐ์. (2548). การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555, 29 มิถุนายน). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องแนวทางการปฏิบัติตามแผน
ยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2557 ในสถานศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2540). ปลอดภัยไว้ก่อน คู่มือการปฏิบัติงานการใช้กระบวนการแนะแนว
เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- กระทรวงสาธารณสุข กองสุขศึกษา. (2542). แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้ในการดำเนินงานสุขศึกษาและ
พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ. นนทบุรี: กองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวง
สาธารณสุข.
- ภิญญา ตรียมณีรัตน์. (2544). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้การเสริมสร้างทักษะชีวิตด้วย
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.
(สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2530). “ครอบครัวมีคุณภาพ.” ครอบครัวผูกพันฉันใด. รายงานประจำปี 2530
ของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- โกศล มีคุณ. (2551). การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดจิตลักษณะด้านความมีเหตุผลแบบพหุมิติ. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่; และมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. (2558). คู่มือดำเนินงานโรงเรียน
ปลอดบุหรี่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่.
- งามตา วนินทานนท์. (2535). เอกสารประกอบการสอน “จิตวิทยาสังคม”. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์.
- จันทร์สุภาวดี ไวยฤทธิ. (2555). ปัจจัยทางจิตสังคมและการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมจากคนรอบข้างที่เกี่ยวข้อง
กับพฤติกรรมรับผิดชอบของพนักงานขับรถเช่า ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม.
(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- จิตรา ทองเกิด. (2540). ทักษะชีวิตในโรงเรียน. ใน เอกสารการประชุมวิชาการสุขศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 8.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน.

- จีรพัฒน์ ศิริรักษ์. (2555). ลักษณะสถานการณ์ในโรงเรียน ครอบครัว และจิตพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม รับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จุไรรัตน์ กำแพงพันธ์. (2551). การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และทัศนคติต่อการกระทำผิด ของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรชัย เสนสาย. (2554). อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบท 10 และปัจจัย ทางจิตที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรภาภรณ์ กงสิน. (2553). อิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว และการมองโลกในแง่ดี ที่มีต่อความโกรธ ของวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ชัชฎาภรณ์ ปรีทยาพงศ์. (2552). ผลของการรณรงค์ทางโทรทัศน์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ต่อการตัดสินใจของ ผู้สูบบุหรี่. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (สื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย รามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- ชินอรส ถิ่นวิไลสกุล. (2556). การศึกษาการพัฒนาแนวคิดในการโฆษณาเพื่อรณรงค์ให้เยาวชนไม่ยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชูชัย สุภวงศ์; และคณะ. (2542). วิวัฒนาการของการควบคุมการบริโภคยาสูบในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: ไชเบอร์เพรส.
- ดร.นวรรณ สมใจ. (2557). พฤติกรรมป้องกันการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ดวงกมล มงคลศิลป์. (2550). ผลของการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการ สูบบุหรี่ในเด็กวัยรุ่นตอนต้น กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ พย.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนานิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ: สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงฤทัย สุคนธปฏิภาค. (2548). การรับรู้การสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน และครู พฤติกรรมป้องกันการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียน มัธยมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปรินญาณิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลครอบครัวและชุมชน). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.

- เตือนใจ เทียนทอง. (2546). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 1*. ปรินทิพนิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชนพัทธ์ จันทร์พัฒนาพงศ์. (2559). *ปัจจัยภายในบุคคลและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้เฟชบุ๊กด้วยปัญญาของนักเรียนปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินทิพนิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชนารัตน์ จันดามี. (2551). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษา โดยการประยุกต์แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*. ปรินทิพนิพนธ์ ส.ม. (สุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรรัตน์ เชมณะสิริ. (2554). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในเยาวชนชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย*. ปรินทิพนิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธาดา เศรษฐบุตร. (2551). *การรับรู้ข่าวสารของวัยรุ่นต่อการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่*. ปรินทิพนิพนธ์ น.ม. (นิเทศศาสตร์ธุรกิจ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2545). *ความเป็นครูไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ก. พลพิมพ์ (1996).
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสม์: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย; และสุวิมล ว่องวาณิช. (2541). *การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์อภิमान และการวิเคราะห์เนื้อหา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. นิตยสาร.
- นวรรตน์ เพ็ชรเจริญ; และคณะ. (2554). *รายงานการสำรวจการบริโภคยาสูบในเยาวชนไทย พ.ศ. 2552: ภายใต้อำนาจ Global Youth Tobacco Survey, 2009*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ.
- นัฐภรณ์ วรเชษฐปัญญา. (2559). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานตามมาตรฐานจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ในจังหวัดมุกดาหาร*. ปรินทิพนิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทนา จันทร์ผืน. (2545). *การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความคาดหวังในอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงรายด้วยการวิเคราะห์พีระดัมภ์*. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นันทิชา ภาขา. (2550). พฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นิภาวรรณ หมี่ทอง. (2551). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาอาชีวศึกษาหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เนติลักษณ์ รุ่งศิริวัฒนกุล. (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จังหวัดเพชรบุรี. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุปผา ศิริรัศมี; และคณะ. (2557). การสำรวจระดับประเทศเรื่องผลกระทบจากนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทย กลุ่มวัยรุ่น รอบที่ 6 (พ.ศ. 2555). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เบญจวรรณ กิจควรดี. (2552). ประสิทธิภาพของการประยุกต์การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี. ปรินญาณิพนธ์ ส.ม. (สุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2553. (2553, 30 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 127 ตอนพิเศษ 40ง. หน้า 49-53.
- ประกิต วาทีสาทกิจ. (2537). 108 คำถามเกี่ยวกับบุหรี่และสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมอชาวบ้าน.
- (2550). ข้อเท็จจริง: เยาวชนไทยกับการสูบบุหรี่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่.
- (2552). ข้อมูลบุหรี่และสุขภาพ. กรุงเทพฯ: รัศมีพิมพ์.
- ประดิษฐ์ พันธุ์ประดับ. (2552). ศักยภาพชุมชนในการป้องกันการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น. สารนิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลชุมชน). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี จ้อยรอด. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2554). วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 และความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย. ทัศนะพวงค์ ทองภักดี; และสมพร ศิลป์สุวรรณ (บรรณาธิการ). หน้า 67-102. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ปิยะพร ชูเอียด. (2556). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อวิชาวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- พกามาศ นันทจิรวรรณ. (2554). การศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวอย่างประสบความสำเร็จด้วยการให้คำปรึกษาครอบครัวโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผจงจิต อินทสุวรรณ; และคณะ. (2547). รายงานการวิจัยฉบับที่ 99 การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคด้วยปัญญาของเยาวชน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2550). รายงานการวิจัยฉบับที่ 110 การวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคด้วยปัญญาของนักเรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรนภา ทอมสินธุ์. (2558). แนวคิดและทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: การป้องกันการสูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่น. ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์.
- พศิน แดงจวง. (2554). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ดวงกลมพับลิชชิง.
- พัชรี มีชำนาญ. (2547). ประสิทธิภาพโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสีกัน กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พิพัฒน์พล พินิจดี. (2557). โปรแกรมการประยุกต์การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับการชี้แนะนโยบายเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี. ปรินญาณิพนธ์ ส.ม. (สุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- พูนสุข สมดี. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 26: การวิเคราะห์พระดัต. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญพิชชา มั่นคง. (2554). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลการเรียนรู้เรื่องพลเมืองดีของสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ. ปรินญาณิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- มัชชลิ เปี่ยมดี. (2558). ลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลีกเลี่ยงอบายมุขของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- มัลย์ งามระยับ. (2548). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดลพบุรี โดยการวิเคราะห์พหุระดับ. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มูลนิธิธรรมาภรณ์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. (2545). บุหรี่กับเยาวชน. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2557, จาก
<http://www.ashthailand.or.th/th/informationcenter.php/act=detail&id=27>
- (2551). สถิติสำคัญเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของคนไทย วิเคราะห์และข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข
ปัญหา. ใน ข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรไทย พ.ศ. 2549. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิธรรมาภรณ์เพื่อการไม่สูบบุหรี่.
- ยุพา จิวพัฒนกุล; และคณะ. (2558). โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางในการป้องกันและลดการ
สูบบุหรี่ในเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้
เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- ยุพา จิวพัฒนกุล; และสุรัสวดี ไหวว่อง. (2558). การป้องกันการสูบบุหรี่ในเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของ
ครอบครัวและชุมชน. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ. 38(3): 24-31.
- รชานนท์ งามใจรัก. (2552). ผลของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุน
ทางสังคมในการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น. ปรินทิพนิพนธ์ ส.ม. (สุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ระเบียบ เพราะพักแวน. (2551). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ในจังหวัดนครราชสีมา: การวิเคราะห์กลุ่มพหุ. ปรินทิพนิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- รัศมี สังข์ทอง; และนรินทร์ อินทร์ตัน. (2556). สถานการณ์การบริโภคยาสูบ. ใน *Fact and Figures 2013*:
ข้อเท็จจริงและสถิติภาวะคุกคามสุขภาพภาคใต้ 2556. สถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้.
หน้า 35-41. สงขลา: หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วรรณชนก จันทชุม. (2547). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันการ
สูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดขอนแก่น. ปรินทิพนิพนธ์ วท.ด.
(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- (2549ก). การพัฒนากลวิธีในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม:
กรณีศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสในจังหวัดกาฬสินธุ์. ปรินทิพนิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วรรณชนก จันทชุม. (2549ข). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่และการดื่มสุราโดยการวิเคราะห์
เมตต้า. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วันดี ทับทิมทอง. (2554). ผลการสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อการรับรู้ความสามารถ ความคาดหวังในผล และ
พฤติกรรมหลักเลี่ยงการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชายตอนต้น. ปรินญาณิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลเวชปฏิบัติ
ชุมชน). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- วันวิสา สรีระศาสตร์. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านสถานการณ์ทางสังคม และการมีภูมิคุ้มกันทางจิตที่เกี่ยวข้อง
กับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาใน
โรงเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย.
ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย เสวกงาม. (2557). ความสามารถในการให้เหตุผล ความสามารถที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.
วารสารครุศาสตร์. 42(2): 207-223.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2544). รายงานการวิจัยฉบับที่ 81 ผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถ
ของคนที่ม่ต่อแรงจูงใจภายในของนักเรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิไลลักษณ์ ทองคำบรรจง. (2553). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมติดอินเทอร์เน็ตของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์; รัศมี สังข์ทอง; และจิตตเวช เกตุชู. (2552). องค์ความรู้ชุดสถานการณ์การควบคุม
การบริโภคยาสูบ 26: ปัจจัยต่อการบริโภคบุหรี่ผิดกฎหมายในจังหวัดติดชายแดนภาคใต้ของไทย.
กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.
- เวทีนี สุขมาก; อัจฉรี ศิริสุนทร; และประภาพร มีนา. (2545). ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามการรับรู้ใน
ความสามารถตนเอง. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 47(1): 31-37.
- ศรีธัญญา เบญจกุล; และคณะ. (2553). สถานการณ์และแนวโน้มการบริโภคยาสูบของประชากรไทย พ.ศ.
2534-2552. นนทบุรี: ไนซ์ เอิร์ท ดีไซน์.
- ศศิวิมล เกลียวทอง. (2557). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและ
สถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). การวิเคราะห์พระดัต. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

- ศิริธิดา ศรีพิทักษ์; และคณะ. (2555). ประสิทธิผลของโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนต้น จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. 23(1): 38-52.
- ศิริพร ชวนชาติ. (2551). ผลของการใช้โปรแกรมการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองและสมรรถนะแห่งตนต่อ
พฤติกรรมกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นตอนต้น. ปรินญาณิพนธ์ พย.ม. (พยาบาลศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริรัตน์ พรขำ. (2551). การทำหน้าที่ครอบครัว อัตมโนทัศน์และทัศนคติต่อพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของ
นักเรียนวิทยาลัยเทคนิคแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาชุมชน).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์; และคณะ. (2551). สถานการณ์การควบคุมบริโภคยาสูบประเทศไทย พ.ศ. 2555.
กรุงเทพฯ: เจริญดีมีนังการพิมพ์.
- ศุภร ชินะเกตุ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี. ปรินญาณิพนธ์ ศษ.ม. (พัฒนศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภรัตน์ อิมวัฒน์กุล. (2552). ผลของการประยุกต์ใช้โปรแกรมทักษะชีวิตร่วมกับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง
(5 A's) เพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชุมชนแออัด. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การพยาบาลสาธารณสุข).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภญวิชัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ. (2555). สรุปสถานการณ์การควบคุมการบริโภคยาสูบของ
ประเทศไทย พ.ศ. 2555. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เจริญดีมีนังการพิมพ์.
- สมเกียรติ โพธิ์สัตย์. (2547). กระบวนการในการทบทวนอย่างเป็นระบบ. ใน คู่มือการทบทวนอย่างเป็นระบบ
(Systematic Reviews). สมเกียรติ โพธิ์สัตย์; รัตนา พันธุ์พานิช; และโยธี ทองเป็นใหญ่.
หน้า 9-73. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สำนักพัฒนาวิชาการแพทย์ กรมการแพทย์.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2553). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหมาย แดงสกุล; เขาวลิต ภูมิภาค; และวิชุดา คงสุทธิ. (2551). คู่มือการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา ม.4-6:
เพื่อครูผู้สอนใช้จัดการเรียนรู้คู่กับหนังสือเรียนฉบับ อญ. และแบบฝึกทักษะ. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สถาบันควบคุมการบริโภคยาสูบ. (2545). "มลพิษจากควันบุหรี่". จุลสารบุหรี่หรือสุขภาพ. 11(3): 1-20.
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2555). ชุดกิจกรรมพัฒนาการคิดเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของผู้เรียน ยกระดับสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล (World Class Standard School)
สุขศึกษาและพลศึกษา: กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). ความเป็นครู Self-Actualization for Teacher. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.

- สายพิน บุญเรือน. (2549). บทบาทของโรงเรียนและครอบครัวต่อการเล่นเกมออนไลน์: กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนามนุษย์และสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สาลีณี จงใจสุรธรรม. (2559). การวิจัยผลงานวิจัยปัจจัยเชิงเหตุผลระดับของการกำกับตนเองในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์ ปร.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. (2552). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสูบบุหรี่/ดื่มสุราในวัยรุ่น และการศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างอายุ. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ด. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- (2556). ผลการใช้โปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุขจิตร ตั้งเจริญ. (2554). ปัจจัยทางจิตสังคมและความสามารถในการบริหารเวลาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของนักศึกษาปริญญาตรี ภาคสมทบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา รอดศิริ. (2556). บทบาทของครูในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเขาคิชฌกูฏ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทร์อม. (2539). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์; และคณะ. (2553). รายงานวิจัยสถาบันเรื่องพฤติกรรมการดื่มสุราของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2551. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สุพิชชา วงศ์จันทร์. (2557). อิทธิพลทางจิตสังคมและการกำกับตนเองที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้รับบริการที่มีภาวะอ้วนในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพร ธนะชานนท์. (2548). อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และครอบครัวกับความผูกพันทางสังคมที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณณี จรุงจิตอรารี; วัฒนารี อัมมวรรณ; และจตุพร วิชิตสรน้อย. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของผู้หญิงในชุมชนเมือง. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 43(3): 281-295.

- สุวิมล สุขเกษม. (2547). ผลการเสริมสร้างเจตคติและฝึกทักษะเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อการป้องกันความเสี่ยงต่อการเสพยาสูบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ. (2559). แผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติ ฉบับที่สอง พ.ศ. 2559-2562. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน. (2554). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ; กระทรวงสาธารณสุข; และมหาวิทยาลัยมหิดล. (2554). แผนยุทธศาสตร์สุขภาพวิถีชีวิตไทย พ.ศ. 2554-2563. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2549). คู่มือแนวทางชีวิต: รักพอ เพื่อพ่อขอดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). สรุปผลที่สำคัญการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ. (2559). วัฒนธรรมกับความเสี่ยงสุขภาพ. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- อมรรัตน์ สัจจิตชวาลากุล. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะสูบบุหรี่ของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินญาณิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน. ถ่ายเอกสาร.
- อมราพร สุรการ. (2555). การศึกษาองค์ประกอบและตัวแปรเชิงสาเหตุของการปรับตัวของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อมาวสี อัมพันศิริรัตน์. (2557). มโนทัศน์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 1(2): 68-74.
- อรพินทร์ ชูชม; สุภาพร ณะชานันท์; และทัศนาก ทองภักดี. (2554). รายงานการวิจัยฉบับที่ 137 ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรรวรรณ หุ่นดี. (2537). สารพันอันตรายจากบุหรี่และวิถีเลิก. กรุงเทพฯ: อักษรวิวัฒน์.

- อริยา ทองกร. (2550). *การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพจากการสังเคราะห์งานวิจัยโดยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2558). *รายงานการวิจัยฉบับที่ 162 การเตรียมพร้อมสู่การทำงานอาสาและพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการสภาวะตนเองที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอาสาของบุคลากร มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง; และฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล. (2560). *รายงานการวิจัยฉบับที่ 178 อิทธิพลของจิตวิทยาเชิงบวก และบรรทัดฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพที่ดีและสภาวะครอบครัวโดยส่งผ่านความรอบรู้ด้านสุขภาพของครอบครัวในชุมชนกึ่งเมือง: การวิจัยผสมวิธี*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัจฉรา คำมะতিชัย; และมัลลิกา มากรัตน์. (2559). *การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ: วิธีการปฏิบัติที่ละขั้นตอน*. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 3(3): 246-259.
- อาภากรทิพย์ สมบัติบริบูรณ์. (2554). *การศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่ส่งผลต่อจิตบุญกุศลของนิสิตสาขาวิชาชีวิตและความตาย หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. ปรินญาณิพนธ์ พท.ม. (ชีวิตและความตาย). อยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อาภาพร เผ่าวัฒนา; และสุรินทร กล่อมพากร. (2555). *การสร้างเสริมสุขภาพเฉพาะพฤติกรรม*. ใน *การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในชุมชน: การประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. อาภาพร เผ่าวัฒนา; และคณะ (บรรณาธิการ). หน้า 95-142. กรุงเทพฯ: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อารี จำปากลาย; และคณะ. (2556). *ผลกระทบจากนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทย*. *กลุ่มผู้สูบบุหรี่ รอบที่ 5 (พ.ศ. 2554)*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). *จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.
- เอกบดินทร์ กิตติจิรยา. (2556). *การวิเคราะห์พหุระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเชียงราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36*. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. (การวิจัยและประเมินผลการศึกษา). เชียงราย: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. ถ่ายเอกสาร.
- Aiken, L. R. (2003). *Psychological Testing and Assessment*. 11th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Ajzen, I.; & Fishbein, M. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Badiani, A.; et al. (2015). Tobacco Smoking and Cannabis Use in a Longitudinal Birth Cohort: Evidence of Reciprocal Causal Relationships. *Drug and Alcohol Dependence*. 150: 69-76.
- Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- (1978). The Self System in Reciprocal Determinism. *American Psychologist*. 33(4): 344-358.
- (1986). *Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- (1994). Self-Efficacy. In *Encyclopedia of Human Behavior* (Vol. 4). Edited by V. S. Ramachandran (Ed.), pp. 71-81. New York: Academic Press.
- (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: Freeman
- Bandura, A.; Adams, N. E.; & Beyer, J. (1977). Cognitive Processes Mediating Behavioral Change. *Journal of Personality and Social Psychology*. 35: 125-139.
- Begg, C. B.; & Mazumdar, M. (1994). Operating Characteristics of a Rank Correlation Test for Publication Bias. *Biometrics*. 50(4): 1088-1101.
- Benjakul, S.; et al. (2013). Current Manufactured Cigarette Smoking and Roll-Your-Own Cigarette Smoking in Thailand: Findings from the 2009 Global Adult Tobacco Survey. *BMC Public Health*. 13(1): 277.
- Beavers, R.; & Hampson, R. B. (2000). The Beavers Systems Model of Family Functioning. *Journal of Family Therapy*. 22(2): 128-143.
- Bhanthumnavin, D. (2000). Importance of Supervisory Social Support and Its Implication for HRD in Thailand. *Psychology and Developing Societies*. 12: 155-166.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural Equations with Latent Variables*. New York: John Wileys & Sons.
- Borenstein, M.; et al. (2009). *Introduction to Meta-Analysis*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Botvin, G. J.; & Kantor, L. W. (2000). Preventing Alcohol and Tobacco Use Through Life Skills Training. *Alcohol, Research & Health*. 24(4): 250-257.
- Botvin, G. J.; Eng, A.; & William, C. L. (1980). Preventing the Onset of Cigarette Smoking Through Life Skills Training. *Preventive Medicine*. 9(1): 135-143.
- Botvin, G. J.; et al. (1992). Smoking Prevention Among Urban Minority Youth: Assessing Effects on Outcome and Mediating Variables. *Health Psychology*. 11: 290-299.

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological Models of Human Development. In *the International Encyclopedia of Education, (Vol. 3)*. Edited by T. Husen; & T. N. Postlethwaite (Eds.). 2nd ed. pp. 1643-1647. Oxford: Pergamon.
- Busen, N. H.; Modeland, V.; & Kouzekanani, K. (2001). Adolescent Cigarette Smoking and Health Risk Behavior. *Journal of Pediatric Nursing*. 16(3): 187-193.
- Byrne, B. M.; Shavelson, R. J.; & Muthén, B. (1989). Testing for the Equivalence of Factor Covariance and Mean Structures: The Issues of Partial Measurement Invariance. *Psychological Bulletin*. 105(3): 456-466.
- Byrnes, J. P. (2002). The Development of Decision-Making. *Journal of Adolescent Health*. 31: 208-215.
- Carter, M. A.; & Byrne, D. G. (2013). The Role of Stress and Area-Specific Self-Esteem in Adolescent Smoking. *Australian Journal of Psychology*. 65(3): 180-187.
- Carvajal, S. C.; et al. (1998). Relating Optimism, Hope, and Self-Esteem to Social Influences in Detering Substance Use in Adolescents. *Journal of Social and Clinical Psychology*. 17(4): 443-465.
- Cauffman, E.; & Steinberg, L. (2000). (Im)maturity of Judgment in Adolescence: Why Adolescents May Be Less Culpable Than Adults. *Behavioral Sciences and the Law*. 18: 741-760.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2007). *Best Practices for Comprehensive Tobacco Control Programs-2007*. Atlanta: U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health.
- Chang, F. C.; et al. (2006). Social Influences and Self-Efficacy as Predictors of Youth Smoking Initiation and Cessation: A 3-Year Longitudinal Study of Vocational High School Students in Taiwan. *Addiction*. 101: 1645-1655.
- Chassin, L.; et al. (1986). Changes in Peer and Parent Influence during Adolescence: Longitudinal Versus Cross-Sectional Perspectives on Smoking Initiation. *Developmental Psychology*. 22(3): 327-334.
- Cheetham, A.; et al. (2015). Affective Behavior and Temperament Predict the Onset of Smoking in Adolescence. *Psychology of Addictive Behaviors*. 29(2): 347-354.

- Chen, G.; Mathieu, J. E.; & Bliese, P. D. (2004). A Framework for Conducting Multi-Level Construct Validation. *Multi-Level Issues in Organizational Behavior and Processes Research in Multi-Level*. 3: 273-303.
- Cheung, D.; & Lai, E. (2013). The Effects of Classroom Teaching on Students' Self-Efficacy for Personal Development. *British Journal of Guidance & Counselling*. 41(2): 164-177.
- Chiao, C.; Yi, C.; & Ksobiech, K. (2012). Exploring the Relationship between Premarital Sex and Cigarette/Alcohol Use Among College Students in Taiwan: A Cohort Study. *BMC Public Health*. 12: 527.
- Cobb, S. (1976). Social Support as a Moderator of Life Stress. *Psychosomatic Medicine*. 38: 300-314.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. 2nd ed. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cook, D. J.; Mulrow, C. D.; & Haynes, R. B. (1997). Systematic Reviews: Synthesis of Best Evidence for Clinical Decisions. *Annals of Internal Medicine*. 126(5): 376-380.
- D'Silva, J.; & Aminabhavi, V. A. (2013). Adjustment, Self-Efficacy and Psychosocial Competencys of Drug Addicted Adolescents. *Journal of Psychology*. 4(1): 13-18.
- Dali, M.; & Egan, M. (2017). childhood Cognitive Ability and Smoking Initiation, Relapse and Cessation Throughout Adulthood: Evidence from Two British Cohort Studies. *Addiction*. 112(4): 651-659.
- de Josselin de Jong, S.; et al. (2014). Efficacy of a Web-Based Computer-Tailored Smoking Prevention Intervention for Dutch Adolescents: Randomized Controlled Trial. *Journal of Medical Internet Research*. 16(3): e82.
- Dearden, K. A.; et al. (2007). Teens in Trouble: Cigarette Use and Risky Behaviors Among Private, High School Students in La Paz, Bolivia. *Revista Panamericana de Salud Publica*. 22(3): 160-168.
- DeBlois, M. E.; & Kubzansky, L. D. (2015). Childhood Self-Regulatory Skills Predict Adolescent Smoking Behavior. *Psychology, Health & Medicine*. 21(2): 138-151.
- Deesawat, C.; et al. (2012). A Multilevel Study of Smoking among Youths in School at Buriram Province. *Journal of The Medical Association of Thailand*. 95(Suppl. 6): S78-S86.

- DeGross, A.; & Cargo, M. (2009). Policy Implementation: Implications for Evaluation. In *Knowledge Utilization, Diffusion, Implementation, Transfer, and Translation: Implications for Evaluation (New Directions for Evaluation, No.124)*. Edited by J. M. Ottoson; & P. Hawe (Eds.), pp.47-60. San Francisco: Jossey-Bass.
- Dinh, K. T.; et al. (2002). The Relationship between Acculturation and Problem Behavior Proneness in a Hispanic Youth Sample: A Longitudinal Mediation Model. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 30(3): 295-309.
- Distefano, J. M.; et al. (1998). Parental Influences Predict Adolescent Smoking in the United States, 1989-1993. *Journal of Adolescent Health*. 22: 466-474.
- Donovan, J. E. (1996). Problem-Behavior Theory and the Explanation of Adolescent Marijuana Use. *Journal of Drug Issues*. 26(2): 379-404.
- Donovan, J. E.; Jessor, R.; & Costa, F. M. (1991). Adolescent Health Behavior and Conventionality: An Extension of Problem-Behavior Theory. *Health Psychology*. 10(1): 52-61.
- Elder, J. P.; et al. (2000). Predictors of Cigarette and Alcohol Susceptibility and Use Among Hispanic Migrant Adolescents. *Preventive Medicine*. 31(2): 115-123.
- Evans-Whipp, T. J.; et al. (2010). The Impact of School Tobacco Policies on Student Smoking in Washington State, United States and Victoria, Australia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 7: 698-710.
- Everi, M.; Mancini, T.; & Fruggeri, L. (2015). Family Functioning, Parental Monitoring and Adolescent Familiar Responsibility in Middle and Late Adolescence. *Journal of Child and Family Studies*. 24(10): 3058-3066.
- Fidler, J. A.; et al. (2006). Vulnerability to Smoking after Trying a Single Cigarette Can Lie Dormant for Three Years or More. *Tobacco Control*. 15: 205-209.
- Flay, B. R. (1993). Youth Tobacco Use: Risk Patterns, and Control. In *Nicotine Addiction: Principles and Management*. Edited by J. Slade; & C. T. Orleans (Eds.). pp. 365-384. New York: Oxford University Press.
- Fornell, C.; & Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*. 18(1): 39-50.
- Grady, P. A.; & Gough, L. L. (2014). Self-Management: A Comprehensive Approach to Management of Chronic Conditions. *American Journal of Public Health*. 104(8): e25-e31.

- Grant, M. J.; & Booth, A. (2009). A Typology of Reviews: An Analysis of 14 Review Types and Associated Methodologies. *Health Information and Libraries Journal*. 26: 91-108.
- Greenberger, E.; & Sorensen, A. B. (1974). Toward a Concept of Psychosocial Maturity. *Journal of Youth and Adolescence*. 3(4): 329-358.
- Greenberger, E.; et al. (1971). *Toward the Measurement of Psychosocial Maturity*. Baltimore, Maryland: The Center for Social Organization of Schools, The John Hopkins University.
- (1975). The Measurement and Structure of Psychosocial Maturity. *Journal of Youth and Adolescence*. 4: 127-143.
- Griffin, K. W.; et al. (2003). Effectiveness of a Universal drug Abuse Prevention Approach for Youth at High Risk for Substance Use Initiation. *Preventive Medicine*. 36: 1-7.
- Gritz, E. R.; et al. (2003). Predictors of Susceptibility to Smoking and Ever Smoking: A Longitudinal Study in a Triethnic Sample of Adolescents. *Nicotine & Tobacco Research*. 5(4): 493-506.
- Haddock, C. K.; et al. (2005). Prediction of Adult-Onset Smoking Initiation among U.S. Air-Force Recruits Using the Pierce Susceptibility Questionnaire. *American Journal of Preventive Medicine*. 28(5): 424-429.
- Hair, J. F.; et al. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. 7th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Harden, A. (2010). *Mixed-Method Systematic Reviews: Integrating Quantitative and Qualitative Findings*. Austin, TX: National Center for the Dissemination of Disability Research.
- Heck, R. H.; & Thomas, S. L. (2009). *An Introduction to Multilevel Modeling Techniques*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Higgins, J. P. T.; et al. (2003). Measuring Inconsistency in Meta-Analysis. *BMJ*. 327: 557-560.
- Hill, K.; et al. (2005). Family Influences on the Risk of Daily Smoking Initiation. *Journal of Adolescent Health*. 37: 202-210.
- Hooman, S.; et al. (2013). Association between Cigarette Smoking and Suicide in Psychiatric Inpatients. *Tobacco Induced Diseases*. 11: 5.
- Hox, J. J. (1995). *Applied Multilevel Analysis*. Amsterdam: TT-Publikaties.
- (2010). *Multilevel Analysis: Techniques and Applications*. 2nd ed. New York: Routledge.

- Huang, C.; et al. (2012). Smoking Susceptibility and Its Predictors Among Adolescents in China: Evidence from Ningbo City. *Journal of Addiction Research & Therapy*. S8: 004.
- Huang, H.; et al. (2008). Perceived Smoking Prevalence at School-Level and Children's Smoking Initiation: A Multi-Level Analysis of a Cross-Sectional Data in Taiwan. *Health Policy*. 86: 213-221.
- Huang, M.; et al. (2005). Stages of Smoking Acquisition Versus Susceptibility as Predictors of Smoking Initiation in Adolescents in Primary Care. *Addictive Behaviors*. 30: 1183-1194.
- Huang, T. T. K.; Unger, J. B.; & Rohrbach, L. A. (2000). Exposure to, and Perceived Usefulness of, School-Based Tobacco Prevention Programs: Associations with Susceptibility to Smoking among Adolescents. *Journal of Adolescent Health*. 27: 248-254.
- Institute for Work & Health. (2015). What Researchers Mean by ... Primary, Secondary and Tertiary Prevention. *At Work*. Retrieved June 14, 2016, from <https://www.iwh.on.ca/wrmb/primary-secondary-and-tertiary-prevention>
- Jeotee, K. (2012). *Reasoning Skills, Problem Solving Ability and Academic Ability: Implications for Study Programme and Career Choice in the context of Higher Education in Thailand*. Doctoral's Dissertation (Education). Durham: Graduate School, Durham University. Photocopied.
- Jessor, R. (1987). Risky Driving and Adolescent Problem Behavior: An Extension of Problem-Behavior Theory. *Alcohol, Drugs, and Driving*. 3(3-4): 1-11.
- (1991). Risk Behavior in Adolescence: A Psychosocial Framework for Understanding and Action. *Journal of Adolescent Health*. 12: 597-605.
- Jessor, R.; Donovan, J. E.; & Costa, F. M. (1991). *Beyond Adolescence: Problem Behavior and Young Adult Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jessor, R.; & Jessor, S. (1977). *Problem Behavior and Psychosocial Development*. New York: Academic Press.
- Jessor, R.; et al. (1995). Protective Factors in Adolescent Problem Behavior: Moderator Effects and Developmental Change. *Developmental Psychology*. 31(6): 923-933.
- (2003). Adolescent Problem Behavior in China and the United States: A Cross-National Study of Psychosocial Protective Factors. *Journal of Research on Adolescence*. 13(3): 329-360.

- Johnson, S. L.; Blum, R. W.; & Cheng, T. L. (2014). Future Orientation: A Construct with Implications for Adolescents Health and Wellbeing. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*. 26(4): 459-468.
- Jung, N.; et al. (2014). How Emotions Affect Logical Reasoning: Evidence from Experiments with Mood-Manipulated Participants, Spider Phobics, and People with Exam Anxiety. *Frontiers in Psychology*. 5: 570.
- Kaai, S. C.; et al. (2013). Using Student and School Factors to Differentiate Adolescent Current Smokers from Experimental Smokers in Canada: A Multilevel Analysis. *Preventive Medicine*. 57: 113-119.
- Keeler, H. J.; & Kaiser, M. M. (2010). An Integrative Model of Adolescent Health Risk Behavior. *Journal of Pediatric Nursing*. 25: 126-137.
- Kelly, M. P.; & Barker, M. (2016). Why Is Changing Health-Related Behaviour So Difficult. *Public Health*. 136: 109-116.
- Kendler, K. S.; et al. (2013). Early Smoking Onset and Risk for Subsequent Nicotine Dependence: A Monozygotic Co-Twin Control Study. *American Journal of Psychiatry*. 170(4): 408-413.
- Khan, A. R.; & Khandaker, S. (2016). A Critical Insight into Policy Implementation and Implementation Performance. *Public Policy and Administration*. 15(4): 538-548.
- Kim, D.; & Kim, H. (2010). Early Initiation of Alcohol Drinking, Cigarette Smoking, and Sexual Intercourse Linked to Suicidal Ideation and Attempts: Findings from the 2006 Korean Youth Risk Behavior Survey. *Yonsei Medical Journal*. 51(1): 18-26.
- Klas, K. S.; et al. (2015). School-Based Prevention Program Associated with Increased Short- and Long-Term Retention of Safety Knowledge. *Journal of Burn Care & Research*. 36(3): 387-393.
- Klein, K. J.; & Kozlowski, S. W. J. (2000). From Micro to Meso: Critical Steps in Conceptualizing and Conducting Multilevel Research. *Organizational Research Methods*. 3(3): 211-236.
- Ko, C.; et al. (2009). The Association between Internet Addiction and Problematic Alcohol Use Adolescents: The Problem Behavior Model. *Cyber Psychology & Behavior*. 11(5): 571-576.

- Kozlowski, S. W. J.; & Klein, K. J. (2000). A Multilevel Approach to Theory and Research in Organizations: Contextual, Temporal, and Emergent Processes. In *Multilevel Theory, Research, and Methods in Organizations*. Edited by K. J. Klein; & S. W. J. Kozlowski. San Francisco: Jossey-Bass.
- Kyriakides, L.; & Creemers, B. P. M. (2012). School Policy on Teaching and School Learning Environment: Direct and Indirect Effects upon Student Outcome Measures. *Educational Research and Evaluation*. 18(5): 403-424.
- Laranjo, L.; et al. (2015). The Influence of Social Networking Sites on Health Behavior Change: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of the American Medical Informatics Association*. 22(1): 243-256.
- Leatherdale, S. T.; et al. (2006). A Multi-Level Analysis Examining How Smoking Friends, Parent, and Older Students in the School Environment Are Risk Factors for Susceptibility to Smoking among Non-Smoking Elementary School Youth. *Preventive Science*. 7: 397-402.
- Leventhal, H.; & Cleary, P. D. (1980). The Smoking Problem: A Review of the Research and Theory in Behavioral Risk Modification. *Psychological Bulletin*. 88(2): 370-405.
- Lian, T. C.; & Lin, T. E. (2007). Effect of Family Functioning and Family Hardiness on Self-Efficacy Among College Students. *Sunway Academic Journal*. 4: 99-107.
- Lipperman-Kreda, S.; Paschall, M. J.; & Grube, J. W. (2009). Perceived Enforcement of School Tobacco Policy and Adolescents' Cigarette Smoking. *Preventive Medicine*. 48(6): 562-566.
- Lochbuehler, K.; et al. (2016). Parental Smoking and Smoking Cognitions among Youth: A Systematic Review of Literature. *European Addiction Research*. 22: 215-232
- Lorig, K. (1996). Chronic Disease Self-Management: A Model for Tertiary Prevention. *American Behavioral Scientist*. 39(6): 676-683.
- Lorig, K. R.; & Holman, H. R. (2003). Self-Management Education: History, Definition, Outcomes, and Mechanisms. *Annals of Behavioral Medicine*. 26(1): 1-7.
- Lovato, C. Y.; et al. (2007). The Impact of School Smoking Policies and Student Perceptions of Enforcement on School Smoking Prevalence and Location of Smoking. *Health Education Research*. 22(6): 782-793.

- Luk, T. T.; et al. (2017). Associations of Perceived Interparental Relationship, Family Harmony and Family Happiness with Smoking Intention in Never-Smoking Chinese Children and Adolescents: A Cross-Sectional Study. *BMJ Open*. 7: e017523.
- Luna, B.; et al. (2004). Maturation of Cognitive Processes from Late Childhood to Adulthood. *Child Development*. 75(5): 1357-1372.
- Luszczynska, A.; Scholz, U.; & Schwarzer, R. (2005). The General Self-Efficacy Scale: Multicultural Validation Studies. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*. 139(5): 439-457.
- Maas, C. J. M.; & Hox, J. J. (2004). Robustness Issues in Multilevel Regression Analysis. *Statistica Neerlandica*. 58: 127-137.
- Mahabee-Gittens, E. M.; et al. (2013). The Dynamic Role of Parental Influences in Preventing Adolescent Smoking Initiation. *Addictive Behaviors*. 38(4): 1905-1911.
- Mandara, J.; Murray, C. B.; & Bangi, A. K. (2003). Predictors of African American Adolescent Sexual Activity: An Ecological Framework. *Journal of Black Psychology*. 29(3): 337-356.
- Mayhew, K. P.; Flay, B. R.; & Mott, J. A. (2000). Stages in the Development of Adolescent Smoking. *Drug and Alcohol Dependence*. 59: 61-81.
- McHugh, M. L. (2012). Interrater Reliability: The Kappa Statistic. *Biochemia Medica*. 22(3): 276-282.
- Medina, J. (2013). *Something Real: A Social Marketing Approach to Smoking Prevention among Montevideo Youth*. Dissertation, DrPH. (Public Health). Houston, TX: School of Public Health, The University of Texas. Photocopied.
- Millstein, S. G. (2003). Risk Perception: Construct Development, Links to Theory, Correlates and Manifestions. In *Reducing Adolescent Risk: Towards an Integrated Approach*. Edited by D. Romer (Ed.). pp.35-43. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Minnix, J. A.; et al. (2011). Self-Efficacy Mediates the Effect of Depression on Smoking Susceptibility in Adolescents. *Nicotine & Tobacco Research*. 13(8): 699-705.
- Mohammed, M.; et al. (2016). Effects of a Randomized Controlled Trial to Assess the Six-Months Effects of a School Based Smoking Prevention Program in Saudi Arabia. *Preventive Medicine*. 90: 100-106.

- Moore, L.; Roberts, C.; & Tudor-Smith, C. (2001). School Smoking Policies and Smoking Prevalence among Adolescents: Multilevel Analysis of Cross-Sectional Data from Wales. *Tobacco Control*. 10: 117-123.
- Mulrow, C. D. (1994). Rationale for Systematic Reviews. *BMJ*. 309(6954): 597-599.
- Mulrow, C. D.; Cook, D. J.; & Davidoff, F. (1997). Systematic Reviews: Critical Links in the Great Chain of Evidence. *Annals of Internal Medicine*. 126(5): 376-380.
- Murphy, E L.; & McKenzie, V. L. (2016). The Impact of Family Functioning and School Connectedness on Preadolescent Sense of Mastery. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*. 26(1): 35-51.
- Muthén, B. O. (1989). Latent Variable Modeling in heterogeneous Populations. *Psychometrika*. 54(4): 557-585.
- (1994). Multilevel Covariance Structure Analysis. *Sociological Methods and Research*. 22: 376-398.
- Neville, H. J.; et al. (2013). Family-Based Training Program Improves Brain Function, Cognition, and Behavior in Lower Socioeconomic Status Preschoolers. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 110(29): 12138-12143.
- Nicholson, A. K.; et al. (2015). Social Acceptability and Desirability of Smoking in a National Sample of Aboriginal and Torres Strait Islander People. *The Medical Journal of Australia*. 202(10 Suppl): S57-S62.
- Nishio, A.; et al. (2018). Systematic Review of School Tobacco Prevention Programs in African Countries from 2000 to 2016. *PLoS ONE*. 13(2): e0192489.
- Nunnally, J. C.; & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Nutbeam, D. (2000). Health Literacy as a Public Health Goal: A Challenge for Contemporary Health Education and Communication Strategies into the 21st Century. *Health Promotion International*. 15(3): 259-267.
- O'Loughlin, J. L.; et al. (2014). Incidence and Determinants of Cigarette Smoking Initiation in Young Adults. *Journal of Adolescent Health*. 54(1): 26-32.
- Oetting, E. R.; Donnermeyer, J. F.; & Deffenbacher, J. L. (1998). Primary Socialization Theory. The Influence of the Community on Drug Use and deviance. III. *Substance Use & Misuse*. 33(8): 1629-1665.

- Okoli, C. T. C.; et al. (2009). Non-Smoking Youths' "Perceived" Addiction to Tobacco Is Associate with Their Susceptibility to Future Smoking. *Addictive Behaviors*. 34: 1010-1016.
- Packer, C. L. (2006). *An Investigation of Life-Skills Development, Racial/Ethnic Identity, Self-Esteem, and Self-Efficacy in High Achieving Undergraduates of Color*. Doctoral's Dissertation (Counseling Psychology). Athens, GA: Graduate School, University of Georgia. Photocopied.
- Palacheewa, N. (2013). *Development of an Internet-Based Smoking Prevention Program for Thai Male Early Adolescents*. Dissertation, Ph.D. (Nursing). Chiang Mai: Graduate School, Chiang Mai University. Photocopied.
- Patton, G. C.; et al. (1998). The Course of Early Smoking: a Population-Based Cohort Study Over Three Years. *Addiction*. 93: 1251-1260.
- Peltzer, K.; & Pengpid, S. (2015). Early Substance Use Initiation and Suicide Ideation and Attempts among School-Aged Adolescents in Four Pacific Island Countries in Oceania. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 12: 12291-12303.
- Pentz, M. A.; et al. (2015). Parent, Peer, and Executive Function Relationships to Early Adolescent E-Cigarette Use: A Substance Use Pathway? *Addictive Behaviors*. 42: 73-78.
- Perreira, K. M.; et al. (2018). Stress and Resilience: Key Correlates of Mental Health and Substance Use in the Hispanic Community Health Study of Latino Youth. *Journal of Immigrant and Minority Health*. Retrieved April, 28, 2018, from doi: 10.1007/s10903-018-0724-7
- Petticrew, M.; & Roberts, H. (2006). *Systematic Reviews in the Social Sciences: A Practical Guide*. Oxford: Blackwell.
- Pierce, G. R.; et al. (1996a). *Handbook of Social Support and Family*. New York: Plenum Press.
- Pierce, J. P.; et al. (1996b). Validation of Susceptibility as a Predictor of Which Adolescents Take Up Smoking in the United States. *Health Psychology*. 15(5): 355-361.
- Piko, B. F.; et al. (2005). A Culture-Based Study of Personal and Social Influences of Adolescent Smoking. *European Journal of Public Health*. 15(4): 393-398.
- Ping, R. A. (2009). *Is There Any Way to Improve Average Variance Extracted (AVE) in a Latent Variable (LV) X (Revised)?* Retrived February, 10, 2018, from <http://www.wright.edu/~robert.ping/ImprovAVE2.doc>

- Redziszewka, B.; et al. (1996). Parenting Style and Adolescent Depressive Symptoms, Smoking, and Academic Achievement: Ethnic, Gender, and SES Differences. *Journal of Behavioral Medicine*. 19: 289-305.
- Roohafza, H.; et al. (2014). Adolescent Perception on School Environment and Smoking Behavior: Analysis of Isfahan Tobacco Use Prevention Program. *International Journal of Preventive Medicine*. 5(Suppl 2): S139-S145.
- Rosenthal, R. (1984). *Meta-Analytic Procedures for Social Research*. Newbury Park, CA: Sage.
- Rotter, J. B. (1971). *Clinical Psychology*. 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Rovinelli, R. J.; & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Dutch Journal of Educational Research*. 2: 49-60.
- Saunders, M. N. K.; Lewis, P.; & Thornhill, A. (2012). *Research Methods for Business Students*. 6th ed. Harlow: Pearson Education.
- Scal, P.; Ireland, M.; & Borowsky, I. W. (2003). Smoking Among American Adolescent: A Risk and Protective Factor Analysis. *Journal of Community Health*. 28: 79-97.
- Schuck, K.; et al. (2012). The Role of Environment Smoking in Smoking-Related Cognitions and Susceptibility to Smoking in Never-Smoking 9-12 Year-Old Children. *Addictive Behaviors*. 37: 1400-1405.
- Schumacker, R. E.; & Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. 2nd ed. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schwarzer, R.; et al. (1997). The Assessment of Optimistic Self-Beliefs: Comparison of the German, Spanish, and Chinese Versions of the General Self-Efficacy Scale. *Applied Psychology*. 46(1): 69-88.
- Seal, N. (2006). Preventing Tobacco and drug Use Among Thai High School Students Through Life Skills Training. *Nursing & Health Science*. 8(3): 164-168.
- Shakib, S.; et al. (2003). Ethnic Variation in Parenting Characteristics and Adolescent Smoking. *Journal of Adolescent Health*. 33(2): 88-97.
- Sherer, M.; et al. (1982). The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation. *Psychological Reports*. 51: 663-671.
- Shumaker, S. A.; & Brownell, A. (1984). Toward a Theory of Social Support: closing Conceptual Gaps. *Journal of Social Issues*. 40(4): 11-36.

- Simantov, E.; Schoen, C.; & Klein, J. D. (2000). Health Compromising Behaviors: Why Do Adolescents Smoke or Drink? *Archives of Pediatric Adolescent Medicine*. 154: 1025-1033.
- Skinner, H.; Steinhauer, P.; & Sitarenios, G. (2000). Family Assessment Measure (FAM) and Process Model of Family Functioning. *Journal of Family Therapy*. 22(2): 190-210.
- Solomon, L. J.; et al. (2005). Self-Efficacy and Outcome Expectations for Quitting among Adolescent Smokers. *Addictive Behaviors*. 31(7): 1122-1132.
- Spelman, A. R.; et al. (2009). Cognitive Susceptibility to Smoking: Two Paths to Experimenting Among Mexican Origin Youth. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*. 18(12): 3459-3467.
- Steinberg, L. (2007). Risk-Taking in Adolescence: New Perspectives from Brain and Behavioral Science. *Current Directions in Psychological Science*. 16: 55-59.
- Steinberg, L.; & Cauffman, E. (1996). Maturity of Judgment in Adolescence: Psychosocial Factors in Adolescent Decision Making. *Law and Human Behavior*. 20: 249-272.
- Stewart, E. B. (2008). School Structural Characteristics, Student Effort, Peer Associations, and Parental Involvement: The Influence of School- and Individual-Level Factors on Academic Achievement. *Education and Urban Society*. 40(2): 179-204.
- Strathman, A.; et al. (1994). The Consideration of Future Consequences: Weighing Immediate and Distant Outcomes of Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*. 66: 742-752.
- Sullivan, G. M.; & Feinn, R. (2012). Using Effect Size - or Why the P Value is Not Enough. *Journal of Graduate Medical Education*. 4(3): 279-282.
- Tabachnick, B. G.; & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. 6th ed. Boston: Pearson/Allyn & Bacon.
- Taylor, J.; et al. (2016). A Qualitative Evaluation of a Novel Intervention Using Insight into Tobacco Industry Tactics to Prevent the Uptake of Smoking in School-Aged Children. *BMC Public Health*. 16: 359.
- The Joanna Briggs Institute [JBI]. (2017a). *Critical Appraisal Tools*. Retrieved December 4, 2016, from <http://joannabriggs.org/research/critical-appraisal-tools.html>
- (2017b). Joanna Briggs Institute Reviewers' Manual. Retrieved December 4, 2016, from <http://reviewersmanual.joannabriggs.org/>

- Thomas, J.; & Harden, A. (2008). Methods for the Thematic Synthesis of Qualitative Research in Systematic Reviews. *BMC Medical Research Methodology*. 8: 45.
- Thomas, R. E.; McLellan, J.; & Perera, R. (2015). Effectiveness of School-Based Smoking Prevention Curricula: Systematic Review and Meta-Analysis. *BMJ Open*. 5: e006976.
- Tyas, S. L.; & Pederson, L. L. (1998). Psychosocial Factors Related to Adolescent Smoking: A Critical Review of the Literature. *Tobacco Control*. 7: 409-420.
- U.S. Department of Health and Human Services. (1994). "Preventing Tobacco Use Among Young People," *Morbidity and Mortality Weekly Report*. 43(4): 1-8.
- (2014). *The Health Consequences of Smoking-50 Years of Progress: A Report of the Surgeon General*. Atlanta: U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health.
- Unger, J. B.; et al. (1997). Identification of Adolescents at Risk for Smoking Initiation: Validation of a Measure of Susceptibility. *Addictive Behaviors*. 22(1): 81-91.
- (2001). Peer Influences and Susceptibility to Smoking among California Adolescents. *Substance Use & Misuse*. 36: 551-571.
- Vieno, A.; et al. (2007). Social Support, Sense of Community in School, and Self-Efficacy as Resources During early Adolescence: An Integrative Model. *American Journal of Community Psychology*. 39: 177-190.
- Villanti, A.; Boulay, M.; & Juon, H. S. (2011). Peer, Parent and Media Influences on Adolescent Smoking by Developmental Stage. *Addictive Behaviors*. 36: 133-136.
- Vitória, P. D.; Silva, S. A.; & De Vries, H. (2011). Longitudinal Evaluation of a Smoking Prevention Program for Adolescents. *Revista de Saúde Pública*. 45(2): 1-11.
- Wagner, F. A.; & Anthony, J. C. (2002). From First Drug Use to Drug Dependence: Developmental Periods of Risk for Dependence upon Marijuana, Cocaine, and Alcohol. *Neuropsychopharmacology*. 26: 479-488.
- Wakefield, M. A.; et al. (2000). Effect of Restrictions on Smoking at Home, at School, and in Public Places on Teenage Smoking: Cross Sectional Study. *British Medical Journal*. 321: 333-337.
- Watts, A. W.; et al. (2010). Do Students' perceptions of School Smoking Policies Influence Where Students Smoke?: Canada's Youth Smoking Survey. *Cancer Causes Control*. 21: 2085-2092.

- Weber, M.; et al. (2013). Relationships Among Higher-Order Strengths Factors, Subjective Well-Being, and General Self-Efficacy – The Case of Israeli Adolescents. *Personality and Individual Differences*. 55(3): 322-327.
- Weinberger, D. A.; & Schwartz, G. E. (1990). Distress and Restraint as Superordinate Dimensions of Self-Reported Adjustment: A Typological Perspective. *Journal of Personality*. 58: 381-417.
- Weiss, J. W.; & Garbanati, J. A. (2004). Relationship of Acculturation and Family Functioning to Smoking Attitudes and Behaviors Among Asian-American Adolescents. *Journal of Child and Family Studies*. 13(2): 193-204.
- Weiss, J. W.; Merrill, V.; & Akagha, K. (2011). Substance Use and its Relationship to Family Functioning and Self-Image in Adolescents. *Journal of Drug Education*. 41(1): 79-97.
- Wiium, N.; Burgess, S.; & Moore, L. (2011). Brief Report: Multilevel Analysis of School Smoking Policy and Pupil Smoking Behavior in Wales. *Journal of Adolescence*. 34: 385-389.
- Wold, B.; et al. (2004). National and School Policies on Restrictions of Teacher Smoking: A Multilevel Analysis of Student Exposure to Teacher Smoking in Seven European Countries. *Health Education Research*. 19(3): 217-226.
- World Health Organization. (1997). *Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools: Introduction and Guidelines to Facilitate the Development and Implementation of Life Skills Programmes*. Geneva: WHO.
- (2012). *WHO Global Report: Mortality Attributable to Tobacco*. Geneva: WHO.
- (2017). *WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, 2017: Monitoring Tobacco Use and Prevention Policies*. Geneva: WHO.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper & Row.
- Yu, F; et al. (2013). A Syndemic Including Cigarette Smoking and Sexual Risk Behaviors among a Sample of MSM in Shanghai, China. *Drug and Alcohol Dependence*. 132: 265-270.
- Yurt, E.; & Sunbul, A. M. (2014). A Structural Equation Model Explaining 8th Grade Students' Mathematics Achievements. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 14(4): 1642-1652.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

ชื่อ-สกุล	สถานที่ทำงาน
1. ดร. สาทิต เขื้ออยู่นาน	คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
2. ดร. ชนันภรณ์ อารีกุล	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ดร. พิชญานี พูนผล	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สภ	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรรม	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพ.ณัฐวุธ แก้วสุทธา	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญจันทร์ ประดับมุข เซอร์เรอร์	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1

แบบบันทึกข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยที่สืบค้นได้

แบบบันทึกข้อมูลเพื่อคัดเลือกงานวิจัยตามเกณฑ์คัดเข้า-คัดออก

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

แบบสกัดข้อมูลงานวิจัย

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงทดลองแบบ Randomized Controlled Trial

ผู้ประเมิน:

วันที่

ผู้เขียน:

ชื่อเรื่อง:

	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. มีการจัดผู้เข้าร่วมการทดลองเข้ากลุ่มทดลองแบบสุ่มอย่างแท้จริงใช่หรือไม่ ?	☐	☐	☐
2. การจัดเข้ากลุ่มทดลองมีการปกปิดเป็นความลับหรือไม่ ?	☐	☐	☐
3. กลุ่มทดลองมีความคล้ายคลึงกันตั้งแต่ระยะเริ่มต้นเก็บข้อมูลหรือไม่ ?	☐	☐	☐
4. ผู้เข้าร่วมการทดลองไม่ทราบว่าตนถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลองใช่หรือไม่ ?	☐	☐	☐
5. ผู้เข้าร่วมการทดลองไม่ทราบว่าตนได้รับการจัดกระทำแบบใด ใช่หรือไม่ ?	☐	☐	☐
6. ผู้ประเมินไม่ทราบว่าผู้เข้าร่วมได้รับการจัดกระทำแบบใด ใช่หรือไม่ ?	☐	☐	☐
7. นอกเหนือจากการจัดกระทำที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา กลุ่มทดลองแต่ละกลุ่มได้รับการจัดกระทำแบบเดียวกันใช่หรือไม่ ?	☐	☐	☐
8. มีการติดตามผลจนเสร็จสิ้นการทดลองหรือไม่ ถ้าไม่ มีวิธีการในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวใช่หรือไม่ ?	☐	☐	☐
9. มีการวิเคราะห์ผู้เข้าร่วมการทดลองในกลุ่มที่พวกเขาถูกสุ่มใช่หรือไม่ ?	☐	☐	☐
10. กลุ่มทดลองมีการวัดผลลัพธ์เป็นแบบเดียวกันใช่หรือไม่ ?	☐	☐	☐
11. มีการวัดผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือหรือไม่ ?	☐	☐	☐
12. สถิตินำมาใช้วิเคราะห์มีความเหมาะสมหรือไม่ ?	☐	☐	☐
13. แบบแผนการทดลองมีความเหมาะสมหรือไม่ และมีการนำความคลาดเคลื่อนจากมาตรฐานของแบบแผนทดลองแบบสุ่ม และมีกลุ่มควบคุมมาพิจารณาสำหรับการจัดการและวิเคราะห์การทดลองหรือไม่ ?	☐	☐	☐

คะแนน: ... เต็ม 13 (เกณฑ์ผ่าน คือ 80% นั่นคือ มากกว่า 10.4 คะแนน)

ประเมินภาพรวม: เกณฑ์คัดเข้า เกณฑ์คัดออก ต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม

ความเห็น (รวมถึงเหตุผลที่ประเมินเป็นเกณฑ์คัดออก):

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย สำหรับการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Study)

ผู้ประเมิน:

วันที่

ผู้เขียน:

ชื่อเรื่อง:

	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. การศึกษามีความชัดเจนว่าอะไรคือ "เหตุ" และอะไรคือ "ผล" (เช่น ไม่เกิดความสับสนว่าตัวแปรใดมาก่อน) หรือไม่ ?	☐	☐	☐
2. กลุ่มตัวอย่างที่นำมาเปรียบเทียบมีความคล้ายคลึงกันหรือไม่ ?	☐	☐	☐
3. นอกเหนือจากการจัดกระทำที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา กลุ่มควบคุมได้รับการจัดกระทำ/การปฏิบัติแบบเดียวกันกับกลุ่มทดลองหรือไม่ ?	☐	☐	☐
4. มีกลุ่มควบคุมหรือไม่ ?	☐	☐	☐
5. มีการวัดผลลัพธ์ของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 1 ครั้ง ทั้งก่อนและหลังการจัดกระทำหรือไม่ ?	☐	☐	☐
6. มีการติดตามผลจนเสร็จสิ้นการทดลองหรือไม่ ถ้าไม่ มีการรายงานการติดตามผลที่เพียงพอ และมีวิธีการในการจัดการกับกลุ่มตัวอย่างที่สูญหายไปหรือไม่ ?	☐	☐	☐
7. ในการเปรียบเทียบผลลัพธ์ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ผลลัพธ์ที่ได้มาจากวิธีการวัดแบบเดียวกันหรือไม่ ?	☐	☐	☐
8. มีการวัดผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือหรือไม่ ?	☐	☐	☐
9. สถิติที่ใช้วิเคราะห์มีความเหมาะสมหรือไม่ ?	☐	☐	☐

คะแนน: ... เต็ม 9 (เกณฑ์ผ่าน คือ 80% นั่นคือ มากกว่า 7.2 คะแนน)

ประเมินภาพรวม: เกณฑ์คัดเข้า เกณฑ์คัดออก ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

ความเห็น (รวมถึงเหตุผลที่ประเมินเป็นเกณฑ์คัดออก):

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย สำหรับการวิจัยภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Study)

ผู้ประเมิน:

วันที่

ผู้เขียน:

ชื่อเรื่อง:

	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. มีการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างชัดเจนหรือไม่ ?	☐	☐	☐
2. มีการอธิบายรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างและบริบทหรือไม่ ?	☐	☐	☐
3. การวัดตัวแปรมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือหรือไม่ ?	☐	☐	☐
4. มีการนำเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานและเป็นรูปธรรมมาใช้ในการวัดหรือไม่ ?	☐	☐	☐
5. มีการระบุตัวแปรแทรกซ้อนหรือไม่ ?	☐	☐	☐
6. มีการระบุถึงวิธีการจัดการกับตัวแปรแทรกซ้อนในงานวิจัยหรือไม่ ?	☐	☐	☐
7. มีการวัดผลลัพธ์ที่เที่ยงตรงและน่าเชื่อถือหรือไม่ ?	☐	☐	☐
8. มีการวิเคราะห์ทางสถิติที่เหมาะสมหรือไม่ ?	☐	☐	☐

คะแนน: เต็ม 8 (เกณฑ์ผ่าน คือ 80% นั่นคือ มากกว่า 6.4 คะแนน)

ประเมินภาพรวม: เกณฑ์ตัดเข้า เกณฑ์ตัดออก ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

ความเห็น (รวมถึงเหตุผลที่ประเมินเป็นเกณฑ์ตัดออก):

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย สำหรับการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review)

ผู้ประเมิน:

วันที่.....

ผู้เขียน:

ชื่อเรื่อง:

	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. มีการกำหนดคำถามการวิจัยอย่างชัดเจนหรือไม่ ?	☐	☐	☐
2. การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกงานวิจัยมีความเหมาะสมกับคำถามการวิจัยหรือไม่ ?	☐	☐	☐
3. วิธีการสืบค้นข้อมูลเหมาะสมหรือไม่ ?	☐	☐	☐
4. แหล่งข้อมูลและทรัพยากรที่ใช้ในการสืบค้นงานวิจัยเพียงพอหรือไม่ ?	☐	☐	☐
5. มีเกณฑ์สำหรับการประเมินงานวิจัยที่เหมาะสมหรือไม่ ?	☐	☐	☐
6. มีการประเมินคุณภาพงานวิจัยวัดโดยผู้ประเมิน 2 คนขึ้นไปอย่างเป็นอิสระหรือไม่ ?	☐	☐	☐
7. มีวิธีการที่ช่วยลดความผิดพลาดในการสกัดข้อมูลหรือไม่ ?	☐	☐	☐
8. วิธีการที่ใช้ในการรวมงานวิจัยเหมาะสมหรือไม่ ?	☐	☐	☐
9. มีการประเมินอคติจากการตีพิมพ์หรือไม่ ?	☐	☐	☐
10. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือเชิงปฏิบัติที่นำเสนอมาจากผลการวิจัยหรือไม่ ?	☐	☐	☐
11. มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปที่เหมาะสมหรือไม่ ?	☐	☐	☐

คะแนน: เต็ม 11 (เกณฑ์ผ่าน คือ 80% นั่นคือ มากกว่า 8.8 คะแนน)

ประเมินภาพรวม: เกณฑ์ตัดเข้า เกณฑ์ตัดออก ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

ความเห็น (รวมถึงเหตุผลที่ประเมินเป็นเกณฑ์ตัดออก):

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study)

ผู้ประเมิน:

วันที่

ผู้เขียน:

ชื่อเรื่อง:

	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. มีความสอดคล้องกันระหว่างมุมมองทางปรัชญากับระเบียบวิธีวิจัยหรือไม่ ?	☐	☐	☐
2. มีสอดคล้องกันระหว่างระเบียบวิธีวิจัยกับคำถามการวิจัยหรือวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ ?	☐	☐	☐
3. มีความสอดคล้องกันระหว่างระเบียบวิธีวิจัยกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือไม่ ?	☐	☐	☐
4. มีความสอดคล้องกันระหว่างระเบียบวิธีวิจัยกับการนำเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลหรือไม่ ?	☐	☐	☐
5. มีความสอดคล้องกันระหว่างระเบียบวิธีวิจัยกับการตีความผลการศึกษาหรือไม่ ?	☐	☐	☐
6. มีส่วนใดของงานวิจัยที่สะท้อนถึงบทบาทของผู้วิจัยในมุมมองเชิงวัฒนธรรม/ทฤษฎีหรือไม่ ?	☐	☐	☐
7. มีการอธิบายถึงความเกี่ยวข้องระหว่างผู้วิจัยกับงานวิจัย หรืองานวิจัยกับผู้วิจัยหรือไม่ ?	☐	☐	☐
8. มีการนำเสนอมุมมองและความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมวิจัยเพียงพอหรือไม่ ?	☐	☐	☐
9. จริยธรรมในการวิจัยมีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์หรือสำหรับการศึกษาในปัจจุบัน และมีหลักฐานการรับรองด้านจริยธรรมจากหน่วยงานที่เหมาะสมหรือไม่ ?	☐	☐	☐
10. ผลการวิจัยมาจากการวิเคราะห์และตีความจากข้อมูลหรือไม่ ?	☐	☐	☐

คะแนน: ... เต็ม 10 (เกณฑ์ผ่าน คือ 80% นั่นคือ มากกว่า 8 คะแนน)

ประเมินภาพรวม: เกณฑ์ตัดเข้า เกณฑ์ตัดออก ต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม

ความเห็น (รวมถึงเหตุผลที่ประเมินเป็นเกณฑ์ตัดออก):

แบบสกัดข้อมูลงานวิจัย (Data Extraction Form)

ผู้บันทึกข้อมูล:

วันที่ :

เวลาเริ่มบันทึก :

เวลาสิ้นสุดการบันทึก

ตอนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานของการวิจัย

1. ชื่องานวิจัย:

.....

.....

2. ชื่อผู้วิจัย:

.....

3. ปีที่พิมพ์:

ตอนที่ 2 : รายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัย

4. ประเภทของการวิจัย:

☐ 1 การวิจัยเชิงบรรยาย	☐ 2 การวิจัยเชิงทดลอง ระบุ.....
☐ 3 การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์	☐ 4 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ
☐ 5 การวิจัยเชิงประเมิน	☐ 6 การวิจัยและพัฒนา
☐ 7 อื่นๆ ระบุ	

5. วัตถุประสงค์ของการวิจัย:

☐ 1 เพื่อสำรวจ/บรรยาย	☐ 2 เพื่อศึกษาปัจจัย
☐ 3 เพื่อเปรียบเทียบ	☐ 4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์
☐ 5 เพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	☐ 6 เพื่อประเมินผล
☐ 7 อื่นๆ ระบุ	

6. กลุ่มเป้าหมาย:

7. ปัญหาการวิจัย

ในกรณี งานวิจัยเชิงคุณภาพ: สถานการณ์/ปรากฏการณ์ที่ศึกษา

.....

.....

8. ประเภทของเครื่องมือ: (เลือกได้มากกว่า 1 ตัวเลือก)

☐ 1 แบบสอบถาม	☐ 2 แบบสังเกต
☐ 3 แนวคำถามสัมภาษณ์	☐ 4 แบบรายงานตนเอง
☐ 5 แบบทดสอบ	☐ 6 แบบบันทึกข้อมูล
☐ 7 อื่นๆ ระบุ	

9. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ: (เลือกได้มากกว่า 1 ตัวเลือก)

- 1 ความเที่ยงตรง
- 2 ความเชื่อมั่น
- 3 อำนาจจำแนก
- 4 อื่นๆ

10. การวิเคราะห์ข้อมูล:

การวิจัยเชิงปริมาณ:

.....

การวิจัยเชิงคุณภาพ:

.....

ตอนที่ 3 : รายละเอียดเกี่ยวกับผลการวิจัย

คำชี้แจง : ให้กรอกข้อค้นพบงานวิจัย ถ้าเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ให้ระบุค่าสถิติที่ใช้ลงในตารางที่กำหนดไว้ ส่วน
ถ้าเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ให้บันทึกผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

11. ผลการวิจัย:

.....

.....

.....

.....

.....

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2

แบบสอบถามสำหรับนักเรียน

แบบสอบถามสำหรับครู

แบบสอบถามชุด

พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

(สำหรับนักเรียน)

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำชี้แจงก่อนการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 ตัวฉันเอง
- ตอนที่ 2 พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- ตอนที่ 3 การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล
- ตอนที่ 4 วุฒิกวาระทางจิตสังคม
- ตอนที่ 5 เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
- ตอนที่ 6 ทักษะชีวิต
- ตอนที่ 7 การรับรู้ความสามารถของตนเอง
- ตอนที่ 8 การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่
- ตอนที่ 9 การทำหน้าที่ของครอบครัว
- ตอนที่ 10 การสนับสนุนทางสังคม
- ตอนที่ 11 บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

2. นักเรียนสามารถเลือกตอบคำถามได้อย่างอิสระทุกข้อไม่มีข้อถูกหรือผิด คำตอบของนักเรียน แต่ละคนจะแตกต่างกันไปตามความรู้สึกรู้สึกนึกคิดประสบการณ์เฉพาะตัวของแต่ละคน

3. **กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ** เพื่อสามารถนำข้อมูลที่นักเรียนให้ไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด

4. **คำตอบของนักเรียนทุกคนจะถือเป็นความลับ** โดยนำข้อมูลไปศึกษาวิเคราะห์ผลในภาพรวม และจะไม่มีการนำผลไปตรวจสอบหรือวิเคราะห์เป็นรายบุคคล

5. ขอให้นักเรียนอ่านคำถามอย่างตั้งใจ และพิจารณาเลือกคำตอบที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและสภาพความเป็นจริงสำหรับนักเรียนมากที่สุด

6. ข้อมูลที่ได้รับจากนักเรียนจะนำไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

ขอบคุณนักเรียนอย่างมากที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างดี

นายชารินทร์ สุวรรณวงศ์
 นิสิตปริญญาเอก สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ตัวฉันเอง

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียน

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. เพศ
 - ชาย
 - หญิง
2. ระดับชั้นเรียน
 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - ต่ำกว่า 1.00 1.01-2.00 2.01-3.00 3.01-4.00
4. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
 - ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
5. ศาสนา
 - พุทธ อิสลาม คริสต์ อื่นๆ ระบุ.....
6. พฤติกรรมการสูบบุหรี่
 - ไม่เคยสูบบุหรี่ เคยสูบบุหรี่
7. ความอ่อนไหวต่อการสูบบุหรี่

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง เลย
1. ฉันคิดว่าจะสูบบุหรี่ในปีถัดไป				
2. ถ้าเพื่อนยื่นบุหรี่มาให้ ฉันก็จะสูบบุหรี่				

ตอนที่ 2 พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	ปฏิบัติ มากที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ค่อนข้าง มาก	ปฏิบัติ ค่อนข้าง น้อย	ปฏิบัติ น้อย	ไม่ ปฏิบัติ เลย
1. เมื่อโรงเรียนเลิก ฉันจะไม่เถลไถลไปในที่มีวุ่นวายกันตอนกลางวัน						
2. ฉันไม่เข้าห้องน้ำในช่วงเวลาพัก เนื่องจากเป็นบริเวณที่เพื่อนๆ ชอบไปสูบบุหรี่กัน						
3. ฉันไม่เดินไปที่ที่มีป้ายให้คนสูบบุหรี่โดยเฉพาะ						
4. ฉันไม่เข้าไปในสถานที่ที่ซื้อขายบุหรี่ เพราะอาจถูกชักจูงให้ทดลองสูบบุหรี่ได้						
5. ฉันเดินเลี่ยงไปทางอื่นเมื่อเจอกลุ่มคนสูบบุหรี่						
6. ฉันไม่ไปกับเพื่อน ถ้าเพื่อนชวนสูบบุหรี่						
7. ฉันพยายามไม่คบเพื่อนที่ชวนสูบบุหรี่						
8. ฉันลุกไปนั่งที่อื่นทันที เมื่อเพื่อนรวมกลุ่มกันสูบบุหรี่ใกล้กับที่นั่งอยู่						
9. เมื่อเห็นคนใกล้ชิดภายในบ้านสูบบุหรี่ ฉันเดินเลี่ยงไปที่อื่นทันที						
10. ฉันพูดปฏิเสธเพื่อนที่ชวนสูบบุหรี่ทุกครั้ง						
11. เมื่อถูกชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ ฉันจะไม่สูบบุหรี่ เพราะถ้าลองสูบแล้วอาจติดได้						
12. เมื่อรุ่นพี่มาชักชวนให้สูบบุหรี่ ฉันจะไม่สูบบุหรี่ เพราะบุหรี่มีอันตรายต่อสุขภาพ						
13. เมื่อมีคนใกล้ชิดมาชวนสูบบุหรี่ ฉันจะบอกเตือนอันตรายและโทษของการสูบบุหรี่ให้เพื่อนฟัง						
14. ฉันไม่สูบบุหรี่ตามผู้อื่น แม้จะเป็นบุคคลที่ฉันชื่นชอบก็ตาม						
15. ฉันจะไม่สูบบุหรี่ เมื่อรู้สึกเครียด ทุกข์ หรือเรื่องกลุ้มใจ						
16. เมื่อเพื่อนหรือคนใกล้ชิดชวนให้ลองสูบบุหรี่ ฉันบอกปฏิเสธไปด้วยน้ำเสียงหนักแน่น						
17. ฉันจะไม่สูบบุหรี่ด้วยความอยากรู้อยากลองเมื่อเห็นผู้อื่นสูบบุหรี่						
18. ฉันไม่เคยสูบบุหรี่ เพราะบุหรี่มีกลิ่นเหม็น						
19. ฉันใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์แทนที่จะไปสูบบุหรี่						
20. แม้เพื่อนขอร้องให้ฉันสูบบุหรี่เพื่อแสดงถึงความเป็นเพื่อน ฉันก็กล้าที่จะปฏิเสธคำขอร้องนั้น						
21. ถึงแม้จะมีคนบอกว่าการสูบบุหรี่ช่วยให้คลายเครียดได้ ฉันก็จะไม่สูบบุหรี่เด็ดขาด						

ตอนที่ 3 การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1. จากการสำรวจโรงเรียนประถมศึกษาจำนวนหนึ่งพบว่า มีนักเรียนสอบตกมากกว่าปกติ ครูประจำชั้นรายงานว่า เพราะเด็กเล่นเกมคอมพิวเตอร์ นักเรียนเชื่อเช่นเดียวกับครูเหล่านี้						
2. การสอนและอบรมจากครูเท่านั้น ที่จะสร้างระเบียบวินัยให้กับนักเรียนได้						
3. การที่โรงเรียนงดขายลูกอมและทอฟฟี่ ทำให้จำนวนนักเรียนที่ฟันผูลดลง						
4. ในขณะที่มีนักเรียนหญิงคนหนึ่งร้องไห้อีก แล้วล้มพับไป มีคนหลายคนอยู่รอบตัวเธอ คนหนึ่งเป็นชาย ร่างกาย แต่งตัวสกปรก นักเรียนคิดว่าชายคนนี้เป็นผู้ทำร้ายนักเรียนหญิงคนนั้น						
5. คุณลุงสมบัติ อายุ 59 ปี ซอรับประทานเครื่องในสัตว์ ต่อมาได้เสียชีวิตลงขณะวิ่งออกกำลังกาย ญาติพี่น้องลงความเห็นว่าคุณลุงชอบรับประทานเครื่องในสัตว์จึงทำให้เสียชีวิต นักเรียนคิดว่าความเห็นดังกล่าวเป็นจริง มากเพียงใด						
6. ป้าผินสุขภาพร่างกายแข็งแรงมาตลอด หลังจากได้รับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน พบว่าตนเองเจ็บป่วยบ่อย ป้าผินคิดว่า เป็นเพราะการทำงานหนักในตำแหน่งที่ได้รับ นักเรียนเห็นว่า ความคิดของป้าผินถูกต้อง						
สถานการณ์ ในสมุดบันทึกของเดือนตา สำหรับเดือนที่ผ่านมา วันที่ 12 ไปบ้านทราย วันที่ 14 ไปบ้านปาน วันที่ 20 ไปบ้านหวาน และวันที่ 25 ไปบ้านส้ม เมื่อวันที่ 17 เดือนเดียวกัน แม่พาเดือนตาไปหาหมอเนื่องจากเป็นหวัด เดือนตากับแม่คิดว่าน่าจะติดหวัดจากเพื่อน แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นใคร เพราะทั้ง 2 คน สรุปลำบาก โปรดใช้ สถานการณ์ ข้างต้นนี้ ตอบในข้อ 7 และ 8						
7. เดือนตาสรุปว่า น่าจะติดหวัดจากคนภายในบ้านหวานและส้ม นักเรียนคิดว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใด						
8. แม่เดือนตาสรุปว่า น่าจะติดหวัดจากคนภายในบ้านทรายและปาน นักเรียนคิดว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใด						
9. นายอาหาร ไปเยี่ยม นายอารี พบว่ามีรถของนายอารีจอดอยู่หน้าบ้าน จึงตะโกนเรียก 3 ครั้ง แต่ไม่มีเสียงตอบรับ นายอาหารคิดว่านายอารีไม่อยู่บ้าน จึงกลับไป นักเรียนคิดว่านายอาหารคิดสรุปได้ถูกต้องแล้ว						
10. หญิงคนหนึ่งอุ้มท้องมาได้ 9 เดือน จนถึงบุตรคลอดออกมา หลังจากนั้นเพียง 2-3 ชั่วโมง คุณตา (พ่อของหญิงคนนั้น) ก็เสียชีวิตกะทันหันโดยไม่ทราบสาเหตุ คุณยายคิดว่าหลานคนนั้นทำให้คุณตาเสียชีวิต นักเรียนเห็นด้วยกับคุณยาย						

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
11. ขณะที่ทีวีเชียร์กำลังทำการบ้านมีเพื่อนมาคุยด้วย ทำให้การบ้านผิดหลายข้อ แสดงว่าทีวีเชียร์เรียนวิชานั้นไม่เข้าใจ นักเรียนว่าข้อสรุปนี้เป็นจริงเพียงใด						
12. นักเรียนที่ไม่ส่งการบ้านหลายคน บอกว่าที่ไม่ส่งการบ้านเพราะเรียนไม่เข้าใจ คำตอบนี้น่าจะเป็นความจริงเพียงใด						
13. การให้นักเรียนนำข้อสอบไปทำที่บ้าน กับการให้นักเรียนทุกคนทำข้อสอบในห้องเรียนจะได้ผลการสอบที่เหมือนกัน						
14. การตัดสินนิสัยของคนที่พบกันครั้งแรก เป็นการตัดสินที่ถูกต้องพอๆกับเมื่อคบไปแล้วนานๆ						
15. ภัคดีเป็นหลายโรค แต่เขาคิดว่าการไปหาหมอคนเดียวดีกว่าไปหาหมอหลายๆ คน เพราะจะทำให้เกิดความสับสน นักเรียนคิดว่าภัคดีคิดถูกต้องแล้ว						
16. การตัดสินการประกวดร้องเพลงทางโทรทัศน์ โดยการนับจำนวนคะแนนโหวตจากการส่งข้อความทางโทรศัพท์เป็นการตัดสินที่เป็นธรรมแก่นักร้องทุกคน						
17. การตัดสินผลงานประติมากรรมโดยมีกรรมการหลายๆ คน มีได้มีความน่าเชื่อถือมากกว่าการมีกรรมการหนึ่งหรือสองคน						

ตอนที่ 4 วุฒิภาวะทางจิตสังคม

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ฉันคิดว่าการเตือนถึงผลทางลบอย่างจริงจังเป็นสิ่งสำคัญถึงแม้ว่าผลลบนั้นจะยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม						
2. ฉันมักคำนึงถึงความสะดวกสบายก่อนที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งใดๆ						
3. ฉันมักจะเพิกเฉยต่อคำเตือนถึงสิ่งที้อาจจะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต เพราะคิดว่าจะสามารถแก้ไขก่อนที่ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นได้						
4. ฉันมักจะให้คนอื่นในกลุ่มเป็นคนตัดสินใจ						
5. การมีชีวิตวัยเด็กที่ไม่ดีจะส่งผลต่อความสำเร็จในปัจจุบัน						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
6. การเป็นคนโศกไม่ได้เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ฉันไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร						
7. การที่สิ่งต่างๆ เป็นไปได้ด้วยดีนั้นเพราะเป็นสิ่งที่ฉันไม่ได้ลงมือทำด้วยตนเอง						
8. ฉันรู้สึกลำบากใจเมื่อไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่เพื่อนคิด						
9. ฉันรู้สึกว่าไม่จำเป็นจะต้องทำงานให้ดีที่สุด หากงานนั้นยากเกินไป						
10. ฉันพบว่ามันยากที่จะต้องจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลาในการลงมือทำ						
11. ฉันให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับค่าตอบแทนสูงมากกว่างานที่น่าสนใจ						
12. ฉันมักจะลืมนงานที่จำเป็นจะต้องทำเสมอ						
13. ฉันไม่สามารถบอกได้ว่าจริงๆ แล้วฉันสนใจอะไร						
14. ชีวิตของฉันค่อนข้างว่างเปล่า						
15. ฉันไม่เคยรู้ว่าฉันต้องทำอะไรต่อไป						
16. ไม่มีใครรู้ว่าจริงๆ แล้วฉันชอบอะไร						
17. ฉันไม่ใช่คนที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับ						
18. ฉันมั่นใจว่าจะต้องแก้แค้นคนที่พยายามจะทำร้ายฉัน						
19. เมื่อฉันโกรธฉันมักจะอารมณ์เสียและปล่อยให้ผู้อื่นรู้สึกเช่นกัน						
20. ฉันจะตำหนิคนที่ฉันไม่ชอบ						
21. ฉันจะพูดจาไม่ดีต่อคนที่ทำให้ฉันเสียใจ						
22. ฉันเป็นคนที่พยายามลองทุกๆ อย่าง ถึงแม้จะรู้ว่ามันไม่ปลอดภัย						
23. ฉันกระทำการต่างๆ โดยไม่ได้คิดพิจารณาอย่างเพียงพอ						
24. เมื่อฉันทำอะไรที่สนุกสนาน เช่น ปาร์ตี้ ฉันมักจะควบคุมตนเองไม่ได้และทำตัวเลยเถิด						
25. ฉันชอบลองทำอะไรใหม่ๆ และสิ่งที่แตกต่างออกไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อื่นมองว่าแปลกประหลาดและไม่ปลอดภัย						
26. ฉันมักจะพูดสิ่งแรกที่คิดออกไปโดยไม่ไตร่ตรองให้รอบคอบ						

ตอนที่ 5 เจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1. ฉันคิดว่าการสูบบุหรี่ จะทำให้คนอื่นมองว่าฉันเป็นคนไม่ดี						
2. ฉันเลือกจะไม่สูบบุหรี่ เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีมีประโยชน์ต่อร่างกาย						
3. ฉันไม่สูบบุหรี่ เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อสุขภาพ						
4. ฉันคิดว่าการสูบบุหรี่ทำให้ตัวเหม็นและผู้คนรอบข้างรังเกียจ						
5. ฉันภูมิใจเมื่อสามารถปฏิเสธเพื่อนที่ชวนสูบบุหรี่ได้						
6. ฉันภูมิใจที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านยาเสพติด						
7. ฉันพอใจทุกครั้งที่สามารถเดินเลี่ยงไปทางอื่นเมื่อเห็นกลุ่มคนสูบบุหรี่						
8. ฉันรู้สึกดีที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่						
9. ฉันพร้อมจะปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนฉันสูบบุหรี่						
10. ฉันพร้อมจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการสูบบุหรี่						
11. หากโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด ฉันมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น						
12. ฉันมีความตั้งใจที่จะไม่คบเพื่อนที่ชอบชวนฉันสูบบุหรี่อยู่บ่อยๆ						

ตอนที่ 6 ทักษะชีวิต

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ฉันรู้ว่าการทำสิ่งทำหยาบมีหลายอย่างที่ดีและน่าสนใจกว่าบุหรี่						
2. ฉันรู้ดีว่าการที่เป็นคนเชื่อมั่นในตนเอง จะถูกชักจูงให้สูบบุหรี่ได้ยาก						
3. ฉันคิดว่าการที่จะสูบบุหรี่หรือไม่สูบบุหรี่ อยู่ที่ตัวเราว่าจะเลือกทางไหน						
<p>สถานการณ์ พ่อแม่ของโก๋หย่าร้างกัน โก๋ไปอยู่กับแม่ และแม่ก็ได้แต่งงานใหม่ พ่อเลี้ยงของโก๋มีอาชีพช่างแท็กซี่ ส่วนแม่มีอาชีพช่างเสริมสวย ต้องไปทำงานที่ร้านในต่างอำเภอและกลับบ้านค่ำมืดทุกวัน พ่อเลี้ยงของโก๋มักดื่มสุรา และมีปากเสียงกับแม่เป็นประจำ และยังมีมักจะหักเงินค่าขนมของโก๋ที่จะได้รับไปโรงเรียนจากแม่ครึ่งหนึ่ง เพื่อดื่มสุราในตอนเย็นและซื้อหวย ทำให้โก๋มีเรื่องทะเลาะกับพ่อเลี้ยงเป็นประจำ จนเพื่อนๆ ยุว่าให้ลองดื่มสุราและสูบบุหรี่ประชดพ่อเลี้ยงดู โก๋มีความคิดคล้ายตามเพื่อนยุยง แต่ก็ยังลังเล ถ้าท่านเป็นโก๋ ท่านจะทำอย่างไร</p>						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. จะไม่ดื่มสุราและสูบบุหรี่ที่ระชดพอเลี้ยงตามค้ำยุงของเพื่อน						
5. หาโอกาสคุยกับแม่เรื่องเงินที่ได้รับจากพ่อเลี้ยง						
6. หลีกห่างจากเพื่อนที่ยุ่งให้ดื่มสุราและสูบบุหรี่						
7. ปฏิเสธวิธีที่เพื่อนเสนอ เพราะไม่อยากทำอย่างทีพ่อเลี้ยงทำ						
8. ไม่สูบบุหรี่และไม่ดื่มสุราเพราะสิ้นเปลืองเงิน						
9. ปรึกษาญาติผู้ใหญ่ที่เคารพ เช่น ลุงป้าหน้าอา						
10. ปรึกษาคูประจักษ์เพื่อขอคำแนะนำและช่วยแก้ปัญหา						
<p>สถานการณ์ หลุยส์และทอม เป็นเพื่อนกันทั้งคู่เรียนอยู่ชั้นม.3 ทั้งสองคนสนิทกันมากและคอยช่วยเหลือกันเสมอ โดยเฉพาะเรื่องเรียน เพราะหลุยส์เรียนเก่งแต่ฐานะทางบ้านยากจน อาศัยอยู่ในชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยวัยรุ่นที่ติดกาสูบ บุหรี่ ดื่มเหล้า ส่วนทอมเป็นลูกพ่อค้าในตลาดซึ่งฐานะดี และด้วยความคึกคะนองของทอม ที่เห็นคนงานที่บ้านสูบบุหรี่ จึงได้ลองแอบเอาบุหรี่ปากร้านมาสูบบุหรี่แรกๆ ก็ล้าล้าคว้นแต่ด้วยความอยากเท่า จึงลองจงดัดบุหรี่ปักในตอนพักกลางวันของวันหนึ่ง ทอมชวนหลุยส์ไปเข้าห้องน้ำ และทอมก็นำบุหรี่ปากมาสูบและชวนหลุยส์ให้ลองดู ทอมบอกหลุยส์ว่าลองนิดเดียวไม่เป็นไร ถ้ารักกันจริงเป็นเพื่อนกันต้องกล้าสูบ ถ้าไม่สูบก็แสดงว่ารังเกียจกัน หลุยส์รักเพื่อนมากไม่อยากให้เพื่อนเสียใจ แต่ก็รู้ว่าบุหรี่ปากนั้นไม่ดี เพราะเห็นจากสังคมาครอบข้าง ถ้าท่านเป็นหลุยส์ ท่านจะปฏิเสธอย่างไรให้เหมาะสม โดยไม่เสียสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน</p>						
11. บอกทอมว่า คบกันเป็นเพื่อน ไม่เคยรังเกียจอะไรกัน อย่าคิดมาก						
12. บอกทอมว่าไม่อยากสูบไม่อยากให้พ่อแม่เสียใจและตนเห็นสภาพแวดล้อมที่มีคนติดสารเสพติดมาเยอะ ซึ่งก็เริ่มจากบุหรี่ปากพวกนี้						
13. บอกทอมว่า “ขอบใจนะ เราไม่อยากใช้มันจริงๆ มันไม่ดีต่อสุขภาพ แต่ถึงยังไงเราก็เป็นเพื่อนกันเสมอ”						
14. บอกทอมว่า การสูบบุหรี่เป็นเรื่องไม่เหมาะสม เราเป็นนักเรียนหาเงินเองไม่ได้ไม่อยากมาเผาเงินทิ้ง เอาเงินไปซื้อขนมดีกว่า						
15. บอกทอมว่า “บุหรี่ปากเป็นสิ่งไม่ดี เราเป็นห่วงสุขภาพนาย อยากให้นายเลิก เราจะเป็นการกำลังใจให้นายเอง”						
16. ปฏิเสธทอมว่า “เราไม่ชอบ ไม่อยากสูบ หวังว่านายคงเข้าใจเรานะ”						

ตอนที่ 7 การรับรู้ความสามารถของตนเอง

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่ จริง เลย
1. ปัญหาของฉันคือฉันไม่สามารถทำงานให้สำเร็จได้ทุกอย่าง ที่ควรจะต้องทำ						
2. ฉันไม่ค่อยประสบความสำเร็จตามเป้าหมายสำคัญที่ตนเองวางไว้ได้						
3. ฉันมักจะล้มเลิกการทำงานก่อนที่จะทำงานนั้นจนสำเร็จ						
4. ฉันมักจะหลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ						
5. ฉันจะไม่พยายามเข้าไปยุ่งเกี่ยวเมื่อเห็นว่าสิ่งนั้นมีความยุ่งยากหรือซับซ้อนเกินไป						
6. เมื่อฉันพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ แต่ไม่สามารถทำได้สำเร็จตั้งแต่เริ่มแรก ฉันจะเลิกทำสิ่งนั้นทันที						
7. ฉันจะไม่พยายามจัดการกับปัญหาที่ตนเองไม่ได้คาดคิดไว้						
8. ฉันจะพยายามหลีกเลี่ยงการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หากสิ่งนั้นอาจก่อให้เกิดความยุ่งยากหรือปัญหา						
9. ฉันรู้สึกไม่มั่นใจในความสามารถของตน						
10. ฉันเป็นคนยอมแพ้อะไรง่าย ๆ						
11. ฉันไม่สามารถที่จะรับมือกับปัญหาส่วนใหญ่ที่เข้ามาในชีวิตได้						

ตอนที่ 8 การเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่ จริง เลย
1. ผู้ปกครองของฉันพูดอยู่เสมอว่าท่านไม่ชอบคนที่สูบบุหรี่						
2. เมื่อเห็นคนสูบบุหรี่ ผู้ปกครองจะพาฉันเดินเลี่ยงไปทางอื่น						
3. ผู้ปกครองจะทำท่าทางปิดจมูก เมื่อได้กลิ่นควันบุหรี่อยู่ใกล้ๆ						
4. ผู้ปกครองของฉันมีสุขภาพที่แข็งแรง เพราะที่ท่านไม่เคยสูบบุหรี่เลย						
5. เพื่อนบอกฉันว่าไม่จำเป็นต้องสูบบุหรี่ ก็ดูเท่ได้เช่นกัน						
6. เพื่อนบอกฉันเสมอว่าบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ดี มีแต่โทษ						
7. ฉันเห็นเพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการสูบบุหรี่						
8. ฉันไม่เคยเห็นเพื่อนสนิทของฉันสูบบุหรี่						
9. ฉันไม่อยากสูบบุหรี่ เพราะเห็นโฆษณาต่อต้านบุหรี่ในทีวี						

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่ จริง เลย
10. เมื่อฉันอ่านนิตยสารพบเนื้อหาเกี่ยวกับโทษของการสูบบุหรี่ ฉันจะให้ความสนใจและเลือกที่จะไม่สูบบุหรี่						
11. แม้ว่าในภาพยนตร์ จะมีการเซ็นเซอร์ฉากสูบบุหรี่ มันก็ไม่ได้ทำให้ฉันอยากสูบบุหรี่เห็นสักเท่าไร						
12. ฉันไม่อยากสูบบุหรี่ เพราะฉันเห็นโทษภัยของบุหรี่จากในโฆษณา รณรงค์เกี่ยวกับบุหรี่						

ตอนที่ 9 การทำหน้าที่ของครอบครัว

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่ จริง เลย
1. ครอบครัวของฉันตั้งกฎเกณฑ์ภายในครอบครัวเพื่อให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตาม						
2. สมาชิกในครอบครัวของฉันตกลงกันว่าใครควรรับผิดชอบงานอะไรภายในบ้าน						
3. ครอบครัวของฉันไม่ค่อยได้รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน						
4. หากมีเวลาว่าง ครอบครัวจะพาฉันไปเที่ยวพักผ่อน						
5. สมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยชวนฉันไปออกกำลังกาย						
6. ครอบครัวของฉันต่างคนต่างอยู่						
7. ครอบครัวของฉันไม่เคยไปเยี่ยมครอบครัวอื่นเลย						
8. ครอบครัวของฉันเข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลในการเลี้ยงดูบุตรกับครอบครัวอื่น						
9. ครอบครัวของฉันไม่ค่อยได้รับการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากครอบครัวอื่น						
10. ครอบครัวของฉันเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับครอบครัวอื่น						
11. ครอบครัวของฉันไม่ยอมรับครอบครัวอื่นที่มีความแตกต่างกัน						
12. ครอบครัวของฉันรับฟังความคิดเห็นจากครอบครัวอื่น						
13. ครอบครัวของฉันสามารถเป็นที่พึ่งพิงให้กับครอบครัวอื่นได้						
14. เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างครอบครัว แต่ละครอบครัวจะไม่หันมาคุยกัน						

ตอนที่ 10 การสนับสนุนทางสังคม

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่ จริง เลย
1. ผู้ปกครองพูดให้กำลังใจเมื่อฉันปฏิเสธการชวนสูบบุหรี่จากเพื่อนได้						
2. ผู้ปกครองแสดงความดีใจ เมื่อทราบว่าฉันไม่สูบบุหรี่						
3. ฉันได้รับคำชมเชยจากผู้ปกครอง เมื่อฉันบอกว่าฉันจะไม่สูบบุหรี่						
4. ผู้ปกครองให้กำลังใจเมื่อฉันลงเิกเกี่ยวกับเพื่อนที่ชวนสูบบุหรี่						
5. ผู้ปกครองได้ยกตัวอย่างโทษของบุหรี่ให้ฉันฟัง						
6. ผู้ปกครองเคยบอกฉันไม่ให้ออกไปไหนมาไหนกับเพื่อนที่สูบบุหรี่						
7. ผู้ปกครองมักจะหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอันตรายของบุหรี่มาบอกกล่าวให้ฉันฟัง						
8. เมื่อผู้ปกครองทราบว่าต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดทำบอร์ดจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านบุหรี่ ผู้ปกครองจะให้เงินทันที						
9. ผู้ปกครองพยายามจัดสรรเวลาในการรับฟังฉัน เมื่อฉันปฏิเสธบุหรี่จากเพื่อน						
10. ถ้าฉันต้องการความช่วยเหลือในการหาวิธีที่จะพูดปฏิเสธเพื่อนที่ชวนสูบบุหรี่ ผู้ปกครองจะช่วยฉันอย่างเต็มที่						

ตอนที่ 11 บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่ จริง เลย
1. การห้ามโฆษณาบุหรี่ถือว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้ว						
2. การให้ความรู้เรื่องอันตรายของบุหรี่ในสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งที่ดีควรกระทำ						
3. เฟซบุ๊กในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการไม่สูบบุหรี่						
4. ชุมชนของฉันคาดหวังว่าฉันต้องไม่สูบบุหรี่						
5. เขตปลอดบุหรี่เป็นสิ่งที่ดีที่ชุมชนควรบังคับใช้อย่างจริงจัง						
6. การส่งเสริมให้เยาวชนเข้าศาสนสถานเพื่อหลีกเลี่ยงยาเสพติดเป็นสิ่งที่ดีถูกต้อง						
7. ชุมชนของฉันติดป้ายประกาศปลอดบุหรี่ในที่สาธารณะอย่างชัดเจน						

😊 จบแบบสอบถาม ขอขอบคุณที่สละเวลาตอบแบบสอบถามทั้งหมดครบทุกข้อ 😊

แบบสอบถามชุด
พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่
(สำหรับครู)

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำชี้แจงก่อนการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 - ตอนที่ 2 การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน
 - ตอนที่ 3 บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของคุณ
2. ท่านสามารถเลือกตอบคำถามได้อย่างอิสระทุกข้อไม่มีข้อถูกหรือผิด คำตอบของท่านแต่ละคนจะแตกต่างกันไปตามความรู้สึกนึกคิดประสบการณ์เฉพาะตัวของแต่ละคน
3. **กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ** เพื่อสามารถนำข้อมูลที่ท่านให้ ไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด
4. **คำตอบของท่านทุกคนจะถือเป็นความลับ โดยนำข้อมูลไปศึกษาวิเคราะห์ผลในภาพรวม และจะไม่มีการนำผลไปตรวจสอบหรือวิเคราะห์เป็นรายบุคคล**
5. ขอให้ท่านอ่านคำถามอย่างตั้งใจ และพิจารณาเลือกคำตอบที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและสภาพความเป็นจริงสำหรับท่านมากที่สุด
6. ข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะนำไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

ขอบคุณคณาจารย์อย่างมากที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างดี

นายชารินทร์ สุวรรณวงศ์
 นิสิตปริญญาเอก สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง จงทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. ประสบการณ์ในการสอน

น้อยกว่า 1 ปี

1-3 ปี

4-6 ปี

มากกว่า 7 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 การดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1. ท่านไม่เคยพูดประกาศหน้าชั้นเรียนเกี่ยวกับการห้ามสูบบุหรี่ในโรงเรียน						
2. ท่านไม่เคยประเมินผลความรู้เรื่องบุหรี่ของนักเรียน						
3. ท่านส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมอื่นๆ ในยามว่าง เช่น เล่นกีฬา เข้าชมรมต่างๆ						
4. ท่านไม่เคยเฝ้าระวังการสูบบุหรี่ของนักเรียนในห้องเรียนตามบริเวณจุดเสี่ยง เช่น ห้องน้ำ หลังโรงเรียน เป็นต้น						
5. ท่านมักนำสื่อที่มีประโยชน์เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ให้แก่ นักเรียนได้รับชมอยู่เสมอ						
6. ท่านทำป้ายหรือติดป้ายลดบุหรี่ภายในชั้นเรียน						
7. ท่านพูดชี้แจงถึงบทลงโทษ มาตรการตักเตือน ตัดคะแนนความประพฤติให้นักเรียนที่สูบบุหรี่อย่างจริงจัง						
8. ท่านร่วมมือกับหน่วยงานสาธารณสุขในการอบรมให้ความรู้บุหรี่แก่นักเรียน						

ตอนที่ 3 บทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของคุณ

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่ จริง	ไม่ จริง เลย
1. ท่านสอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องบุหรี่ลงในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง						
2. ท่านสอนทักษะต่างๆ ให้แก่นักเรียนในการรับมือกับบุหรี่						
3. ท่านให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันการสูบบุหรี่แก่นักเรียน						
4. ท่านไม่เคยให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยาสูบเลย						
5. ท่านไม่เคยพูดเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับบุหรี่						
6. ท่านไม่มีแบบฝึกหัดที่ช่วยให้นักเรียนตระหนักในอันตรายจากบุหรี่						
7. ท่านไม่เคยมอบหมายงานให้นักเรียนจัดทำบอร์ดนิทรรศการให้ความรู้ยาเสพติด						
8. ท่านสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมทำกิจกรรมที่มีประโยชน์						
9. ท่านเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการสูบบุหรี่ได้อย่างเต็มที่						

😊 จบแบบสอบถาม ขอขอบคุณที่สละเวลาตอบแบบสอบถามทั้งหมดครบทุกข้อ 😊

ภาคผนวก ค

รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อความ

ตาราง 39 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูญบุหรี

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.567
2	.445
3	.567
4	.622
5	.651
6	.611
7	.650
8	.721
9	.699
10	.691
11	.865
12	.862
13	.677
14	.777
15	.825
16	.862
17	.828
18	.814
19	.749
20	.702
21	.856
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .959	

ตาราง 40 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.567
2	.445
3	.567
4	.622
5	.651
6	.611
7	.650
8	.721
9	.699
10	.691
11	.865
12	.862
13	.677
14	.777
15	.825
16	.862
17	.828
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .854	

ตาราง 41 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดคุณภาวะทางจิตสังคม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.428
2	.575
3	.514
4	.505
5	.405
6	.607
7	.535
8	.451
9	.563
10	.507
11	.505
12	.627
13	.643
14	.645
15	.622
16	.469
17	.582
18	.598
19	.624
20	.665
21	.709
22	.571
23	.658
24	.714
25	.535
26	.734
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .935	

ตาราง 42 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.440
2	.836
3	.642
4	.807
5	.672
6	.632
7	.723
8	.879
9	.856
10	.862
11	.753
12	.494
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .935	

ตาราง 43 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิต

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.623
2	.694
3	.808
4	.828
5	.780
6	.693
7	.572
8	.618
9	.733
10	.780
11	.656
12	.702
13	.727
14	.746
15	.821
16	.521
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .946	

ตาราง 44 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.691
2	.636
3	.691
4	.694
5	.592
6	.668
7	.720
8	.579
9	.644
10	.516
11	.744
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .907	

ตาราง 45 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูญบุหรี

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.614
2	.707
3	.660
4	.589
5	.683
6	.729
7	.737
8	.587
9	.590
10	.700
11	.560
12	.720
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .931	

ตาราง 46 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.757
2	.788
3	.751
4	.766
5	.849
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .915	

ตาราง 47 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.815
2	.783
3	.804
4	.593
5	.775
6	.362
7	.695
8	.687
9	.814
10	.808
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .923	

ตาราง 48 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

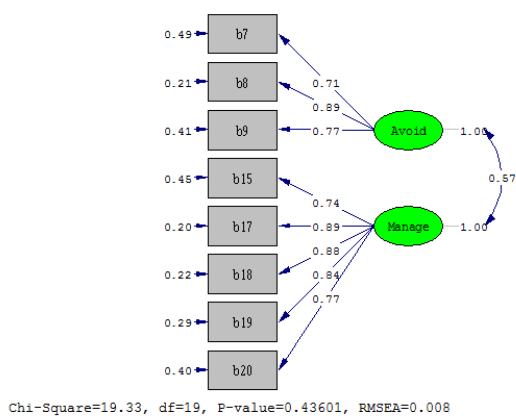
ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.494
2	.706
3	.476
4	.650
5	.728
6	.754
7	.692
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .868	

ตาราง 49 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่
ในโรงเรียน

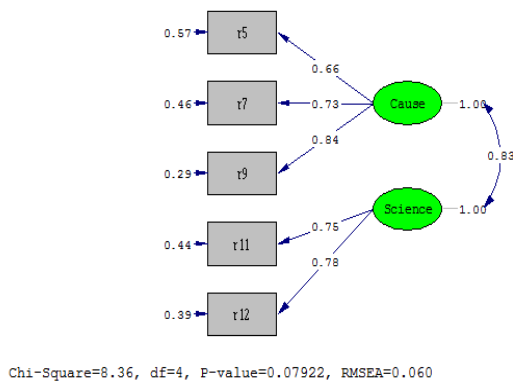
ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.348
2	.489
3	.728
4	.389
5	.638
6	.682
7	.600
8	.599
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .812	

ตาราง 50 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

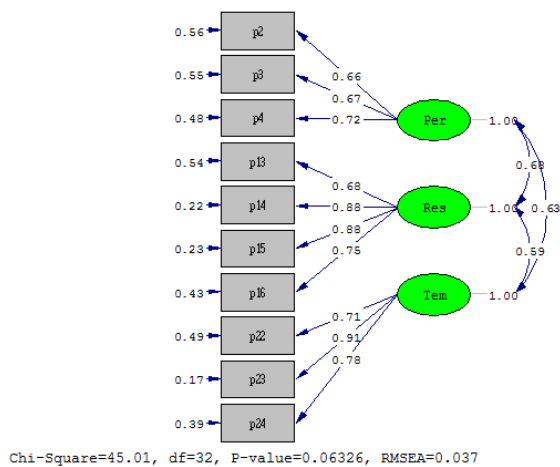
ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.643
2	.594
3	.646
4	.470
5	.507
6	.632
7	.454
8	.485
9	.424
10	.337
11	.341
12	.567
13	.525
ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ เท่ากับ .847	

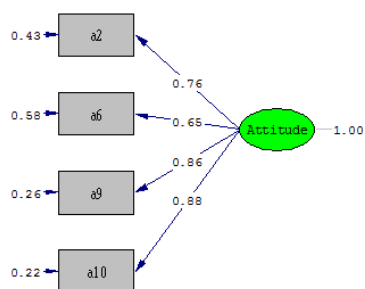
ภาพประกอบ 14 โมเดลการวัดของแบบวัดพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ภาพประกอบ 15 โมเดลการวัดของแบบวัดการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล

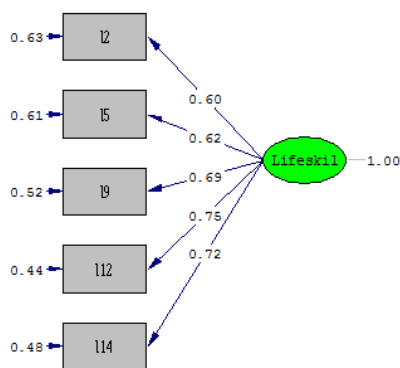

ภาพประกอบ 16 โมเดลการวัดของแบบวัดคุณลักษณะทางจิตสังคม

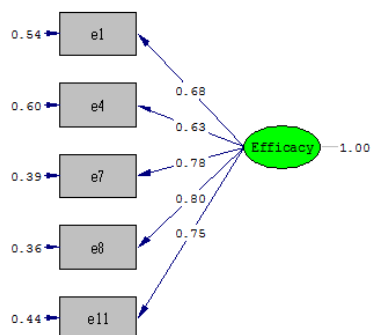
Chi-Square=3.93, df=2, P-value=0.13984, RMSEA=0.057

ภาพประกอบ 17 โมเดลการวัดของแบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

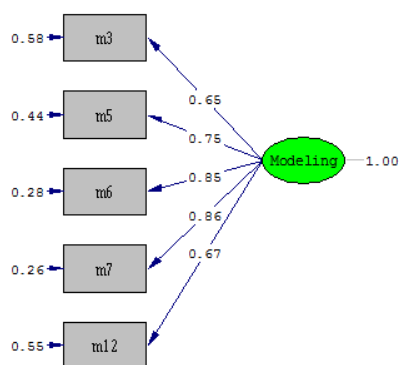
Chi-Square=8.18, df=5, P-value=0.14639, RMSEA=0.046

ภาพประกอบ 18 โมเดลการวัดของแบบวัดทักษะชีวิต

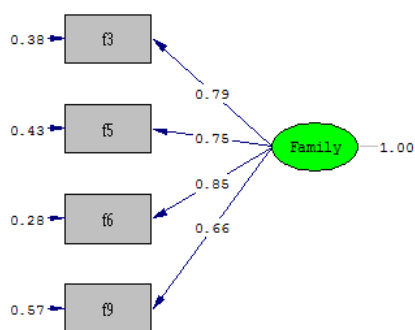
Chi-Square=3.31, df=5, P-value=0.65301, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 19 โมเดลการวัดของแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง

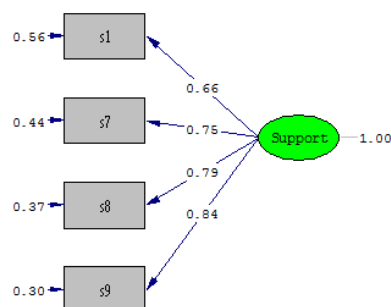
Chi-Square=3.09, df=5, P-value=0.68675, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 20 โมเดลการวัดของแบบวัดการเห็นแบบอย่างที่ดีในการป้องกันการสูบบุหรี่

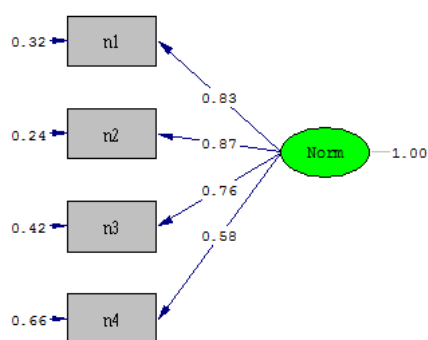
Chi-Square=1.35, df=2, P-value=0.50863, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 21 โมเดลการวัดของแบบวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว

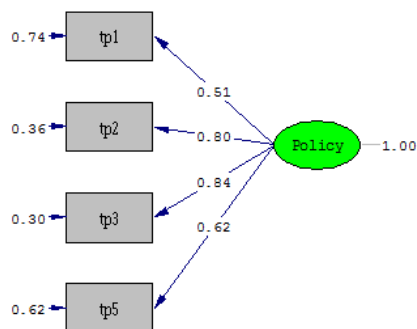
Chi-Square=2.66, df=2, P-value=0.26448, RMSEA=0.033

ภาพประกอบ 22 โมเดลการวัดของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

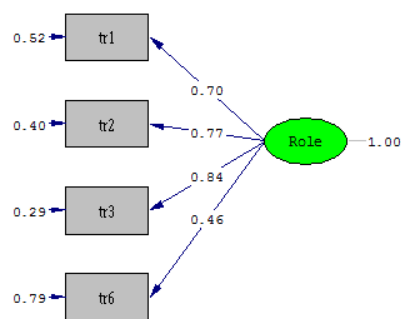
Chi-Square=2.48, df=2, P-value=0.28992, RMSEA=0.028

ภาพประกอบ 23 โมเดลการวัดของแบบวัดบรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่

Chi-Square=1.62, df=2, P-value=0.44546, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 24 โมเดลการวัดของแบบวัดการดำเนินการนโยบายป้องกันการสูบบุหรี่ในโรงเรียน

Chi-Square=1.10, df=2, P-value=0.57604, RMSEA=0.000

ภาพประกอบ 25 โมเดลการวัดของแบบวัดบทบาทในการป้องกันการสูบบุหรี่ของครู

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	ชารินทร์ สุวรรณวงศ์
วัน เดือน ปี เกิด	14 เมษายน 2530
สถานที่เกิด	จังหวัดสตูล
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	606 หมู่ที่ 7 ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล 91000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	มัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยุ-คณิต จาก โรงเรียนพินานพิทยาสรรค์ จังหวัดสตูล.
พ.ศ. 2552	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา (เกียรตินิยมอันดับสอง) คณะศิลปศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
พ.ศ. 2561	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (โทควบเอก) สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.